

Česká zemědělská univerzita v Praze

PROVOZNĚ EKONOMICKÁ FAKULTA

Katedra ekonomiky

Cestovní ruch jako faktor rozvoje regionu

Disertační práce

Autor:
Školitel:

Ing. Michaela Antoušková
Prof. Ing. Jaroslav Homolka, CSc.

Praha 2008

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala svému školiteli Ing. Jaroslavu Homolkovi, CSc. za podnětné připomínky a rady při zpracování disertační práce. Zároveň bych ráda poděkovala i všem, kteří mi při zpracování disertační práce poskytly potřebné informace, konzultace a podporu.

Poznatky uváděné v příspěvku vyplynuly z řešení VZ MSM 6046070906 "Ekonomika zdrojů českého zemědělství a jejich efektivní využívání v rámci multifunkčních zemědělskopotravinářských systémů".

Obsah

ÚVOD	1
-------------------	----------

Teoreticko-metodologická východiska regionálního rozvoje a cestovního ruchu

1. TEORETICKÁ VÝCHODISKA PROBLEMATIKY REGIONÁLNÍHO ROZVOJE	2
---	----------

1.1	TEORIE REGIONU	2
1.2	TEORIE REGIONÁLNÍHO ROZVOJE	3
1.2.1	NEOKLASICKÉ A NEOLIBERÁLNÍ TEORIE	5
1.2.2	KEYNESIÁNSKÉ TEORIE	9
1.2.3	NEOMARXISTICKÁ TEORIE	13
1.2.4	INSTITUCIONÁLNÍ TEORIE	14
1.3	REGIONÁLNÍ POLITIKA	16
1.3.1	OBECNÁ VÝCHODISKA REGIONÁLNÍ POLITIKY	16
1.3.2	TYPY REGIONÁLNÍ POLITIKY	19
1.3.3	NÁSTROJE REGIONÁLNÍ POLITIKY	21

2. CESTOVNÍ RUCH JAKO FAKTOR REGIONÁLNÍHO ROZVOJE	24
--	-----------

2.1	DEFINICE A POJETÍ CESTOVNÍHO RUCHU.....	24
2.2	CESTOVNÍ RUCH JAKO HOSPODÁŘSKÉ ODVĚTVÍ.....	28
2.3	EKONOMICKÉ PŘÍNOSY CESTOVNÍHO RUCHU	29

3. METODOLOGICKÁ VÝCHODISKA HODNOCENÍ DOPADŮ CESTOVNÍHO RUCHU NA REGIONÁLNÍ EKONOMIKU.....	31
---	-----------

3.1	PŘEHLED METOD POUŽÍVANÝCH K HODNOCENÍ DOPADŮ CESTOVNÍHO RUCHU NA EKONOMIKU REGIONU	31
3.2	KONCEPT MULTIPLIKÁTORU	35
3.3	STRUKTURÁLNÍ ANALÝZA.....	41

4. TRVALE UDRŽITELNÝ CESTOVNÍ RUCH.....	46
--	-----------

4.1	POJETÍ TRVALE UDRŽITELNÉHO CESTOVNÍHO RUCHU	46
4.2	INDIKÁTORY TRVALE UDRŽITELNÉHO CESTOVNÍHO RUCHU	50
4.2.1	ÚNOSNÁ KAPACITA ÚZEMÍ.....	52
4.2.2	TURISTICKÝ PENETRAČNÍ INDEX (DEFERTOVA FUNKCE)	55
4.2.3	ŽIVOTNÍ CYKLUS DESTINACE	57

Cíl a metodika práce

5. CÍL PRÁCE.....	60
--------------------------	-----------

6. METODIKA PRÁCE	62
--------------------------------	-----------

6.1	METODICKÝ POSTUP PRÁCE	63
6.2	DATOVÁ ZÁKLADNA	66

7. VÝSLEDKY VLASTNÍHO ŠETŘENÍ..... 70

Cestovní ruch v Jihočeském kraji

8. NABÍDKA A POPTÁVKA CESTOVNÍHO RUCHU V REGIONU 73

8.1 ANALÝZA NABÍDKY.....	73
8.1.1 PRIMÁRNÍ POTENCIÁLY	73
8.1.2 SEKUNDÁRNÍ POTENCIÁLY	77
8.2 ANALÝZA POPTÁVKY	82
8.2.1 NÁVŠTĚVNOST	82
8.2.2 CHARAKTERISTIKA TURISTŮ	84

9. EKONOMIKA CESTOVNÍHO RUCHU..... 89

9.1 DOPADY VÝDAJŮ TURISTŮ NA PRODUKCI REGIONU	90
9.1.1 PŘÍMÉ DOPADY VÝDAJŮ TURISTŮ NA PRODUKCI REGIONU	90
9.1.2 CELKOVÉ DOPADY VÝDAJŮ TURISTŮ NA PRODUKCI REGIONU	93

10. VLIV CESTOVNÍHO RUCHU NA ROZPOČET KRAJE 100

10.1 DOPADY VÝDAJŮ TURISTŮ NA ROZPOČET	101
10.2 DALŠÍ DOPADY CESTOVNÍHO RUCHU NA ROZPOČET KRAJE	103

11. PODPORA CESTOVNÍHO RUCHU 107

11.1 REGIONÁLNÍ ROZLOŽENÍ PODPOR CESTOVNÍHO RUCHU	107
11.1.1 SPOLEČNÝ REGIONÁLNÍ OPERAČNÍ PROGRAM	107
11.1.2 REGIONÁLNÍ OPERAČNÍ PROGRAM (ROP) JIHOZÁPAD.....	111
11.1.3 AKČNÍ PLÁN ROZVOJE KRAJE	112
11.2 DOPADY FINANČNÍCH PODPORY CESTOVNÍHO RUCHU NA PRODUKCI REGIONU	116

12. TRVALE UDRŽITELNÝ CESTOVNÍ RUCHU V JIHOČESKÉM KRAJI..... 122

12.1 VNÍMÁNÍ DOPADŮ CESTOVNÍHO RUCHU NA REGION	122
12.1.1 ZATÍŽENÍ ÚZEMÍ CESTOVNÍM RUCHEM	126

13. ZÁVĚR..... 134

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ 139

SEZNAM ZKRATEK	147
SEZNAM GRAFŮ	148
SEZNAM TABULEK.....	149
SEZNAM OBRÁZKŮ	150
SEZNAM SCHÉMAT	150
SEZNAM MAP	150
SEZNAM PŘÍLOH.....	151

Úvod

Pojetí cestovního ruchu je často diskutovaným tématem, a to vzhledem k jeho četným definicím, mnoha formám i řadě dalších oblastí, které cestovní ruch vytvářejí. Samotným produktem cestovního ruchu je potom nehmatatelná služba, která také nabývá mnoha podob a značně se liší svým charakterem a objemem doplňkových služeb. Z těchto důvodů je obtížné podchytit cestovní ruch statisticky, v České republice se cestovní ruch jako odvětví eviduje statisticky teprve od roku 2003.

Počátky cestovního ruchu jsou spojovány s prvními cestami za vzděláním významných šlechticů do center tehdejší kultury. Lze je datovat do 18. – 19. století. Později se začaly objevovat i cesty za rekreací či lázeňstvím. V současné době nabývá cestovní ruch stále větších rozměrů. Podle statistik Světové turistické organizace se cestovního ruchu účastnilo v roce 2007 více než 924 mil. turistů. Českou republiku navštívilo v tomtéž roce 10,162 mil. zahraničních turistů¹ a 14,376 mil. zahraničních návštěvníků,² kteří zde během svého pobytu utratili více než 126 mld. Kč. Cestovní ruch také výrazně přispívá k zaměstnanosti, neboť je v něm zaměstnáno více než 240 000 osob. Charakteristickým rysem cestovního ruchu je jeho výrazný vliv na další odvětví (např. stavebnictví).

Z výše uvedených faktorů lze usuzovat, že je cestovní ruch významným činitelem rozvoje regionů, v nichž může příznivě ovlivnit produkci, zaměstnanost, příjmy obyvatel či zvýšit životní úroveň. Kromě řady pozitivních efektů v regionu, však může také ovlivnit region negativně, a to zatížením životního prostředí či změnami v socio-kulturním prostředí regionu.

Vymezením dopadů cestovního ruchu ve vybraném regionu, jímž je Jihočeský kraj, se zabývá předkládaná disertační práce.

¹ Turista – účastník cestovního ruchu, který v destinaci přenocuje.

² Návštěvník – účastník cestovního ruchu, který v destinaci nepřenocuje.

1. Teoretická východiska problematiky regionálního rozvoje

Dosud neexistuje žádné všeobecně akceptovatelné paradigma regionálního rozvoje. Existuje celá řada teorií regionálního rozvoje, které se liší samotným pojetím regionálního rozvoje, ale také vymezením hlavních aktérů či mechanismů regionálního rozvoje. Stejně tak se názory odborníků liší i v oblasti regionální politiky. Cestovní ruch je jedním důležitých faktorů rozvoje regionu a jeho řízení je prováděno nástroji regionální politiky.

1.1 Teorie regionu

Všeobecně lze chápat region jako oblast, část území s určitými vlastnostmi, která je vymezena definovanými hranicemi (Skokan, 2004). Problematikou vymezování regionů se zabývá regionalistka. Na tento proces lze pohlížet ze dvou stran, buďto jako na rozčleňování území státu do menších celků nebo z druhé strany naopak na seskupování základních prostorových jednotek do větších celků (Matoušková et al., 2002).

Podle struktury regionu můžeme rozlišovat dva typy regionu:

- ☞ *Homogenní regiony*, které mají určité podobné vnitřní charakteristiky vyjádřené pomocí různých ukazatelů, např. nezaměstnanosti či příjmové úrovni obyvatelstva (Kadeřábková, 1996).
- ☞ *Nehomogenní regiony*, které se vyznačují nerovnoměrnou vnitřní strukturou a funkční specializací některých částí, takže vznikají růstové póly a periferní části se vzájemnou interakcí (Skokan, 2004). Skládají se z jednoho i několika nodálních³ center, které jsou navzájem propojeny drahami a toky (Wokoun, 1998).

³ Nodální neboli uzlové (týkající se uzlu).

Matoušková et al. (2002) člení regiony podle účelu následovně:

- ☞ *Administrativní regiony*, které jsou vymezeny pro potřeby výkonu státní správy a územní samosprávy. Jsou vždy reprezentovány příslušnými orgány a musí bezzbytku pokrýt celé území daného státu. Na území České republiky došlo k několika reformám administrativních regionů. V roce 1997 bylo rozhodnuto ústavním zákonem č. 347/1997 Sb. o rozdělení území na 14 vyšších územně samosprávných celků. Zákon nabyl účinnosti dne 1. ledna 2000.
- ☞ *Účelové regiony* jsou vymezeny pro řešení určitých problémů, které se mohou týkat jejich ekonomické zaostalosti, problematiky kvality životního prostředí, ale i ochrany přírodních krás. Účelové regiony mívají pouze omezenou časovou platnost, jejíž délka souvisí s povahou daného problému. Příkladem účelových regionů mohou být zvláštní hospodářské zóny, zaměřené na povzbuzení ekonomického rozvoje státu. Takovým regionem mohou být například bezcelní zóny. V České republice existuje také několik účelových regionů, které jsou vymezovány za účelem ochrany přírodních krás a zvláštností. Jedná se o národní parky a chráněné krajinné oblasti.

1.2 Teorie regionálního rozvoje

Zatímco v západoevropských zemích má regionální výzkum i regionální politika již dlouhou tradici, Česká republika se regionálními otázkami zabývá pouze několik posledních let. Tato skutečnost je podmíněna malými meziregionálními rozdíly krátce po roce 1989 a také neoliberálním přístupem, který odmítal intervence státu do ekonomiky. Změna v přístupu k regionálním otázkám nastala zejména díky zvyšování regionálních rozdílů a tlaku ze strany Evropské unie.

Zájem o regionální otázky je motivován především obavou z vážných poruch celých sociálně-ekonomických systémů v důsledku přílišné prostorové nerovnoměrnosti v distribuci bohatství a moci. V podstatě se jedná o nalezení kompromisu mezi potřebou ekonomické výkonnosti a konkurenceschopnosti na jedné straně a sociálně-politické a ekologické udržitelnosti na straně druhé (Kutscherauer, 2006).

Blažek (1999) uvádí, že základem pro koncepci adekvátní regionální politiky i přípravu regionálních strategií je znalost teorií regionálního rozvoje. Tyto teorie

představují více či méně ucelený systém hodnocení základních faktorů, subjektů a mechanismů regionálního rozvoje. Existuje celá řada teorií regionálního rozvoje, avšak dosud neexistuje všeobecně akceptované paradigma regionálního rozvoje jako takového (Kutscherauer, 2006).

Hlavní vývojové etapy teorií regionálního rozvoje jsou lze shrnout v následujícím přehledu:

Schéma 1-1: Přehled teorií regionálního rozvoje

Obecný přístup	Období	Stručná charakteristika
<i>Neoklasické teorie</i>	1920 - 1940	Formální, matematický popis ekonomických jevů Dokonalá mobilita výrobních faktorů Teorie tržní rovnováhy Homogenita subjektů
<i>Keynesiánské teorie</i>	1950 - 1975	Analýza makroekonomických veličin Teorie nerovnováhy Nutnost státních zásahů Řízení regionální politiky „shora dolů“
<i>Neomarxistické teorie</i>	1970 - 1985	Teorie regionální nerovnováhy Analýza vztahů mezi společenskými třídami a uvnitř společnosti Snaha o reformu ekonomických struktur a institucí
<i>Neoliberální teorie</i>	1975 -	Teorie regionální rovnováhy Makroekonomické rozvedení neoklasické teorie Individualismus se snahou o maximalizaci užitku
<i>Institucionální teorie</i>	1980 -	Teorie regionální nerovnováhy Kvalitativní analýza Důraz na interpretaci společenských procesů Regionální rozvoj pomocí učení jednotlivých aktérů

Zdroj: Vlastní zpracování

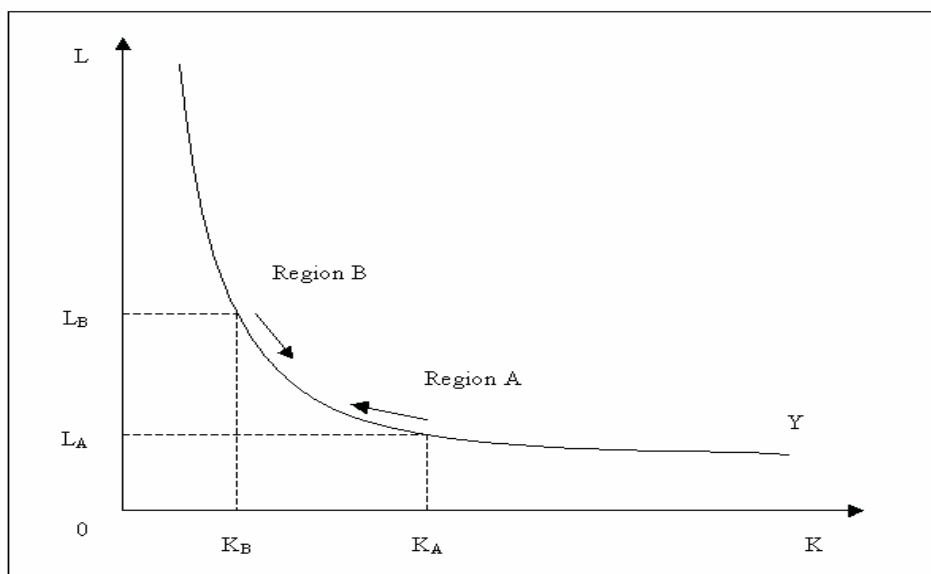
1.2.1 Neoklasické a neoliberální teorie

Za zakladatele neoklasické teorie jsou považováni Léon Walras a Alfred Marshall. Tato teorie byla založena na mikroekonomických základech se zájmem zaměřeným na analýzu chování jednotlivců a firem na trhu, zejména na analýzu reakcí tržních subjektů na změny poptávky. V obecné rovině se přisuzuje neoklasické ekonomii zásluha o „zvědečtění“ ekonomické vědy, a to především díky využití matematiky (Blažek - Uhlíř, 2002). Neoklasická teorie využívala především matematických postupů, používala symbolického jazyka a matematických proměnných. Vyznačovala se důrazem na formální, matematický popis ekonomických jevů, přičemž současně často docházelo k opomenutí věcného obsahu (Vaníček - Hrabánková, 2004). Důraz v analýzách byl kladen na kvantitativní a statistické zpracování historických dat. To sloužilo k budování teoretických a matematických modelů, jejichž cílem bylo stanovit příčinné vztahy mezi jednotlivými ekonomickými proměnnými (Blažek - Uhlíř, 2002). Všeobecným rysem neoklasické teorie byl předpoklad racionality aktérů, kteří se podílejí na tržních transakcích, splnění podmínek dokonalé konkurence a dokonalé informovanosti subjektů, který vede spolu s předpokladem dokonalé mobility výrobních faktorů k dosažení stavu tržní rovnováhy, při níž se plně využívá všech zdrojů (Blažek, 1998). Neoklasická teorie nepředpokládala existenci regionálních rozdílů, chronická nezaměstnanost byla vysvětlována nepřizpůsobením se buď kapitálu, nebo pracovních sil tržním principům. Technologie a makroekonomické podmínky byly považovány za dané, a tedy bez vlivu na utváření nerovnovážného stavu a bez vlivu na hospodářský růst. Podobně i vliv faktorů, jakými jsou makroekonomické parametry či institucionální rámec ekonomiky, byl v úvahách neoklasické teorie opomíjen, přičemž je třeba podotknout, že řada pozdějších a současných verzí neoklasické teorie se pokouší tyto nedostatky odstranit (Kutscherauer, 2006). Důležitým rysem neoklasické teorie byl také předpoklad o homogenitě jednotlivců a jejich jednostranném, ničím neomezeném úsilí o dosažení maximálního užitku (Blažek - Uhlíř, 2002).

Maier - Tödlich (1998) dokládají neoklasickou teorii na příkladu dvou regionů (A, B), které využívají stejnou technologii, přičemž region A vyrábí kapitálově intenzivněji než region B. Protože region A nasazuje relativně více kapitálu (což je situace typická pro tradiční průmyslové regiony) než pracovní síly, mzdová sazba regionu A leží nad mzdovou sazbou regionu B. Mezní produkt kapitálu v regionu

A je však vzhledem k vyššímu kapitálovému nasazení nižší než v regionu B. Tímto vzniká pro pracovní síly stimul stěhovat se z regionu B do regionu A. A protože se kapitál bude stěhovat podle výše úroku, bude plynout v opačném směru, neboli z regionu A do regionu B. Tyto procesy povedou k tomu, že poměr nasazení práce a kapitálu se v obou regionech změní. Region A, který byl původně kapitálově intenzivnější, se stane kapitálově méně intenzivním. Kapitál plyne z regionu pryč, ale pracovní síla se přistěhovává. Region B se stává zase kapitálově více intenzivním, kapitál plyne do regionu a pracovní síla se odstěhovává. Tímto způsobem se začíná kapitálová intenzita v obou regionech vyrovnávat. Tento proces se zastaví až tehdy, když neexistují rozdíly mezi výškou mzdy a úrokem v obou regionech.

Schéma 1-2: Proces přizpůsobování regionů

Zdroj: Maier – Tödlich, 1998

Neoklasický přístup předpokládá, že koordinace aktivit prostřednictvím tržního mechanismu řeší hlavně ekonomické otázky. Zásahy státu a jeho hospodářské politiky jsou až na výjimky cizím elementem. Proto se hospodářské politice přisuzuje pouze malý význam (Hučka, 2001). Kritickým bodem takovéto regionální politiky je najít regiony s nedostatkem pracovních sil, kam se mohou nezaměstnaní z jiných oblastí přestěhovat. Navíc je třeba zdůraznit, že podpora emigrace z problémových regionů je zpravidla považována za velmi pasivní typ politiky, neboť se nepokouší řešit příčiny problémů, ale pouze zmírnit jejich následky. Byť se neoliberalní směry staví k regionální politice značně odmítavě, staly se zdrojem inspirace pro jeden

z významných současných nástrojů regionální politiky, tzv. deregulační opatření (Blažek - Uhlíř, 2002).

Hučka (2001) se domnívá, že neoklasický přístup hledá argument opodstatňující nezasahování vlády do hospodářských procesů. Jedním z možných argumentů je také domněnka, že tržní ekonomika jako decentralizovaná samoregulující se soustava umožňuje optimální alokaci zdrojů. Každý hospodářský subjekt sledující vlastní zájmy přispívá ke zvyšování bohatství všech. Tržní systém tedy nepotřebuje zvláštní instituci, která by pečovala o společenské blaho.

Chronologicky nejmladšími přístupy k regionálnímu rozvoji, které vycházejí z liberální hospodářsko-politické koncepce, jsou nová ekonomická geografie a nová teorie růstu. Autoři těchto teorií navázali na neoklasickou tradici modelování vývoje v regionu, avšak opouštějí předpoklad dokonalé konkurence a nahrazují jej monopolistickou konkurencí, konceptem vnějších úspor a rostoucími výnosy z rozsahu. Regionální nerovnosti jsou podle nich způsobeny rozdíly ve vybavenosti regionu lidskými zdroji a technologiemi, ale také přírodními podmínkami či historickými událostmi (Kutscherauer, 2006).

Kritikou neoklasických a neoliberálních přístupů se zabýval Blažek (2002). Dokládá, že sami autoři a zastánci těchto teorií přiznávají, že proces vyrovnávání je poměrně pomalý (asi 1 – 2 % ročně), zmenšení rozdílů na polovinu by tedy za splnění předpokladů těchto modelů trvalo 35 až 70 let. Neoklasické modely vycházejí z mnoha nepravdivých a skutečnost silně zjednodušujících předpokladů neoklasické teorie (např. existence dokonalé informovanosti a dokonalé konkurence, neuvažování úspor z rozsahu či pokládání produkčních faktorů za homogenní). Neoklasické modely růstu zdůrazňují význam faktorů na straně nabídky (růst kapitálu, přírůstek pracovních sil a později i technologických změn) a zanedbávají význam faktorů na straně poptávky.

Blažek - Vozáb (2004) uzavírají, že neoklasické modely jsou již považovány za překonané. Nicméně některé prvky neoklasických teorií růstu lze spatřovat při konstrukci teorií regionálního vývoje jiných směrů. Pokud jde o názor autorů neoklasických teorií na základní tendenci regionálního vývoje směrem ke stavu rovnováhy. Tito autoři tvrdí, že dnes není tato otázka již tak aktuální jako dříve, protože hlavním problémem je v současné době spíše snaha po vysvětlení příčin a mechanismů

regionálního vývoje a možnosti jeho ovlivňování. Arena – Buton - Lall (2000) dodávají, že pokud by platil rámec neoklasické teorie, měla by regionální politiky pouze distribuční funkci.

Příklady neoklasických a neoliberálních teorií

Za předchůdce teorií regionálního rozvoje jsou považovány *lokalizační teorie*. Vyznačovaly se výrazně neoklasickým založením a jejich cílem bylo nalezení faktorů ovlivňujících lokalizaci ekonomických aktivit a vysvětlení prostorového rozmístění ekonomiky (Blažek - Uhlíř, 2002). Bezprostředně se vztahovaly k vlastním teoretickým základům prostorové (regionální) ekonomiky, respektive socio-ekonomické geografie (Vaníček - Hrabánková, 2004).

Zpočátku se teorie lokalizace dotýkaly zemědělských aktivit. První ucelenou teorií, vyhodnocující vztah mezi způsobem využití plochy a její vzdáleností od střediskového místa vypracoval J. H. von Thünen. Lokalizaci pěstování určitých zemědělských plodin zkoumal podle dvou činitelů, tedy dopravních nákladů a pořadí naléhavosti spotřeby jednotlivých druhů zemědělských plodin (Ghali, 1980). Později se začaly lokalizační teorie zabývat optimálním umístěním podniků všeobecně.

Hučka (2001) rozděluje faktory lokalizace firmy, jenž se zabývají optimálním umístěním firmy či jejími pobočkami, na *vstupní* (výrobní – půda, budovy, suroviny, pracovní síla, management, správa) a *výstupní* (prodejní – distribuce zboží, ceny). Kromě těchto dvou základní skupin faktorů dále rozlišuje další dva determinanty regionálního rozvoje, a to aglomerační faktory a infrastrukturu:

❖ *Aglomerační výhody*⁴ - Součástí aglomeračních výhod jsou lokalizační výhody jako např. přístup ke kvalifikované pracovní síle, specializované servisní firmy či zlepšené dodávky specializovaných subdodavatelů. Další součástí jsou urbanizační efekty, jenž se projevují mezi firmami různých odvětví a mezi různými aktivitami. Mezi urbanizační výhody patří velikost trhu práce, dostupnost výrobních služeb, přítomnost výzkumných stavů a vzdělávacích zařízení, existence kvalitní technické infrastruktury či kvalita života.

⁴ Možnost efektivnějšího využití výrobních nákladů na jednotku produkce v prostředí sídelních aglomerací vzhledem k nižším dopravním nákladům, existující v infrastruktuře a snadné dostupnosti speciálních služeb, k blízkosti dalších ekonomických subjektů a velkému odbytišti na relativně malém, ale hustě zalidněném území (Diderot, 1997).

- ❖ *Infrastruktura* - Infrastruktura zahrnuje další nejmenované faktory. Zahrnuje tedy všechny základní funkce nutné pro růst, integraci a nabídku ekonomiky, a to infrastrukturu technickou, vzdělávací, sociální, institucionální i podnikatelskou.

Jiný přístup uvádí A.Weber (cit. Vaníček - Hrabánková, 2004), který identifikuje tři hlavní faktory lokalizace průmyslového závodu, a to dopravní náklady, náklady na pracovní sílu a spotřebitelské aglomerace (trhy). Howe (2001) považuje za nejdůležitější dopravní náklady. Jeho koncepce vychází z firemního přístupu k řešení lokalizačních problémů. Předpoklady, na nichž staví své koncepce, očišťuje od politických, národnostních, institucionálních a jiných vlivů, neboť má ambice vytvořit “čistou”, časem neměnnou teorii. Jako kritérium lokalizace používá minimalizaci výrobních nákladů. Cíl formuluje jako optimální lokalizaci firmy s cílem minimalizace výrobních nákladů a nákladů spojených s přepravou surovin a hotových výrobků firmy. Vaníček - Hrabánková (2004) se domnívají, že i přestože podíl dopravních nákladů na celkové hodnotě finální produkce poklesl v průběhu 20. století, v modifikované formě se s těmito teoriemi setkáváme i dnes.

1.2.2 Keynesiánské teorie

Keynesiánská teorie nepředpokládá existenci universálních pravidel o rovnováze trhu. Patří mezi tzv. sociálně reformistické teorie, jejichž cílem není pouze popsat fungování trhu, ale současně jej i reformovat a usměrňovat ekonomiku tak, aby nedocházelo k nežádoucím společenským jevům, jako je nezaměstnanost a chudoba (Vaníček – Hrabánková, 2004).

Blažek – Uhlíř (2002) uvádějí, že sám John Maynards Keynes nevěnoval regionálním problémům téměř žádnou pozornost, a i přesto se jeho teorie stala základem pro mnoho konceptů používaných v teoriích regionálního rozvoje i regionálním rozvoji.

Oproti neoklasické teorii se keynesiánská teorie vyznačovala mnohem menší mírou všeobecnosti a nepředpokládala existenci univerzálních pravidel o rovnováze trhu či o maximalizačním úsilí aktérů (Blažek - Uhlíř, 2002). Je tedy založena spíše na analýze makroekonomických veličin, zejména objemu produkce, míry zaměstnanosti

a úrokových sazeb. Klíčovým pojmem je v keynesiánské teorii poptávka. Vychází z předpokladu, že za stálého počtu práce schopného obyvatelstva je zaměstnanost závislá na velikosti produkce a nezaměstnanost pak představuje rozdíl mezi počtem pracovních příležitostí a počtem osob hledajících práci. Ekonomický systém tudíž nemusí směřovat k rovnovážnému stavu, který předpokládá neoklasická teorie (Vaníček - Hrabánková, 2004). Typický keynesiánský způsob řešení meziregionálních rozdílů v nezaměstnanosti představuje poskytování příplatků ke mzdám, tak aby se podnikatelům v problémových oblastech snížily náklady na pracovní sílu. Zpočátku byla keynesiánská regionální politika zaměřena především na hospodářskou sféru. Později se dospělo k poznání, že problémy v zaostávajících regionech jsou komplexnějšího charakteru a pozornost se přesunula také na opatření v sociální či institucionální sféře. Nebyl přitom opuštěn princip směru regionální politiky „shora dolů“⁵ (Kutscherauer, 2006).

Zastánci keynesiánské teorie často namítali, že v celé řadě případů tržní mechanismus selhává a státní intervence do ekonomiky jsou nutné. Tímto názorem jsou vymezeny cíle, případně nástroje hospodářské politiky. Keynesiánský přístup soustřeďuje argumentaci na nezbytnost vládní intervence do hospodářských procesů. Hučka (2001) uvádí některé teoretické argumenty, pro podporu opodstatnění zásahů státu do ekonomiky následovně:

- ❖ tržní mechanismus selhává v případě veřejných statků (dopravní síť, zdravotní péče či vzdělávací systém);
- ❖ externality jako rozdíl mezi soukromými a společenskými náklady výroby a spotřeby vyžadují angažovanost státu;
- ❖ konkurence jako nezbytná podmínka fungování tržního mechanismu není schopna se sama udržet;
- ❖ tržní systém má tendenci k nerovnoměrnému rozdělení důchodů a majetku, což způsobuje společenskou nestabilitu systému;
- ❖ tržní systém nedisponuje dostatečnými mechanismy ke spontánnímu odstranění nerovnovážného stavu, který se projevuje nezaměstnaností.

⁵ Od nejvyšší úrovně řízení směrem k nižším úrovním řízení.

Keynesiáni však také uznávali, že koordinace aktivit prostřednictvím trhu je hlavním mechanismem chodu ekonomiky a že společnost doposud nenalezla systém, který by byl schopen tržní mechanismus nahradit (Kutscherauer, 2006). Kladli také důraz na plnou zaměstnanost. Tvrdili, že plná zaměstnanost je důležitější než vyrovnanost státního rozpočtu, deficitní rozpočet tak chápali jako nástroj k dosažení plné zaměstnanosti (Holman, 2003).

V souladu s keynesiánskou teorií by poptávkově vedená makroekonomická politika mohla vyvážit spontánní tržní síly podporující regionální disparity. Záměrem regionální politiky v tomto pojetí je dosažení rovnoměrnější distribuce příjmů a stejné úrovně života mezi regiony. Regionální politika je tedy založena na právu méně rozvinutých regionů na spravedlivější příjem či distribuci zaměstnanosti a solidaritě vyspělejších regionů. Hlavním předmětem regionální politiky je tudíž realokovat produkci za účelem přerozdělení zaměstnaneckých příležitostí mezi regiony (Hučka, 2001).

Příklady keynesiánských teorií

Mezi keynesiánské teorie regionálního rozvoje lze zařadit mnoho teorií. *Teorie exportní báze* zdůrazňuje význam poptávky po zboží produkovaném exportními odvětvími v regionu. Podle tohoto přístupu je nutno aktivně podporovat regionální exportní odvětví (Kutscherauer, 2006). I přes mnohé nedostatky teorie exportní báze dané dobou jejího vzniku, se už mnohokrát prokázalo její praktické využití. Teorie podává poměrně jednoduchý obrázek hospodářského růstu regionů a je vhodná pro krátkodobé analýzy (Sucháček, 2005).

K silnému intervencionismu vyzývá také *teorie kumulativních příčin* od G. Myrdala. Tato teorie říká, že z libovolných důvodů vzniklý rozdíl mezi regiony má tendenci se v čase dále umocňovat (Ghali, 1980). A. Hirschman ve své *teorii nerovnoměrného rozvoje* zase hovoří o psychosociálním přecenění aglomeračních výhod a zkreslených mentálních mapách⁶ investičních příležitostí v regionech, což umocňuje difference mezi územími jádrovými a periferními. Za hlavní příčinu nerovnoměrného vývoje je, podle Harrod-Domarova růstového modelu, považován dvojí efekt každé investice, a to důchodotvorný a kapacitotvorný. Aby růst

⁶ Mentální mapa – grafické vyjádření subjektivních představ a obrazů světa v mysli člověka.

nezpůsoboval disproporce, je tedy nutné, aby oba efekty byly v rovnováze (Kutscherauer, 2006).

Teorie růstových pólů

Teorie růstových pólů vznikla v padesátých letech, jejím zakladatelem byl F. Perroux. Jeho teorie vychází z kombinace dvou základních teoretických prvků. Prvním prvkem je statická teorie vzájemné závislosti průmyslu. Druhým prvkem je pak teorie založená na inovacích. Právě kombinace těchto dvou odlišných teorií vedla k mnoha nedorozuměním a nepřesným interpretacím (Blažek - Uhlíř, 2002). Typickým rysem této teorie jsou investice v omezeném počtu lokalit, za účelem podpory ekonomických aktivit a následným zvýšením prosperity regionu (Parr, 1999).

Jedním z inspiračních zdrojů pro F. Perrouxe se stala práce W. Leontiefa (1935). Jeho input-output model také vykazuje určitou podobnost s teorií exportní báze, je však na rozdíl od ní rozsáhlejší a dává do popředí vzájemné závislosti a vazby mezi jednotlivými hospodářskými odvětvími (Kutscherauer, 2006). Obecně lze input-output analýzu charakterizovat jako jednu z metod pro analýzu struktury a chování systému a jeho okolí, při níž je hospodářství popsáno lineárními funkcemi, které vyjadřují vzájemné vztahy a vazby mezi jednotlivými odvětvími hospodářství. Následně lze určit, jaký dopad na příjmy v regionu má efekt narůstající či klesající poptávky. Cílem může být například kvantifikace dopadů na zaměstnanost a její strukturu (Blažek - Uhlíř, 2002). Input-output model poskytuje užitečný rámec pro koncepci vnitřního průmyslu. Snaží se najít dlouhodobou rovnováhu mezi sektorovou přidanou hodnotou a regionálním exportem (Kraybill - Dorfman, 1992). Tento přístup si všímá diferenciací prostorových ekonomických struktur. Pomocí meziodvětvových vazeb a vnitřních a vnějších aglomeračních úspor se efekty růstu některých odvětví projeví také v jiných odvětvích či regionech (Kutscherauer, 2006).

Sucháček (2005) uvádí, že Perrouxova teorie vymezila zcela nové principy hospodářského růstu, ale zůstala pouze u sektorového pojetí. O regionální dimenzi ji později obohatili zejména Gunnar Myrdal (1957) a Alfred Hirschman (1958).

Je paradoxem, že právě Perrouxova teorie pólů růstu se stala jednou z nejvýznamnějších teorií regionálního rozvoje, která byla navíc i mnoha vyspělých i rozvojových zemích prakticky aplikována (Blažek - Uhlíř, 2002).

1.2.3 Neomarxistická teorie

Hlavním rozdílem mezi neomarxistickou teorií a ostatními teoriemi je snaha neomarxistů o zásadní reformu existujících ekonomických struktur a institucí. Zájem o vysvětlení mechanismů fungování trhů a společnosti je tak doplněn úsilím o revoluční přeměnu společnosti (Blažek - Uhlíř, 2002). Pro marxistické i neomarxistické teorie je příznačná snaha nezabývat se ekonomickými otázkami izolovaně, nýbrž řešit je jako součást obecnější teorie fungování celé společnosti (Vaníček - Hrabánková, 2004).

Typické pro marxistické teorie regionálního vývoje je odmítání „přírodní a přirozené“ podmíněnosti nerovnoměrného vývoje, případně bagatelizace rozdílů v předkapitalistických společnostech. Dalším společným rysem marxistických teorií je pesimistické až fatalistické vidění světového vývoje ke globální krizi či globální válce. Mezi jednotlivými teoriemi lze nicméně pozorovat některé zásadní rozpory (Blažek - Vozáb, 2004). Hlavní stránkou marxistické analýzy je analýza vztahu práce, hodnoty a tvorby nadhodnoty. Jádrem analýzy spočívá v analýze vztahů mezi společenskými třídami a uvnitř společnosti (Blažek - Uhlíř, 2002).

Neomarxisté tvrdí, že ekonomický vývoj, který by přinesl větší sociální spravedlnost a rovnoměrnější rozdělení bohatství, je možný jen po radikální politické změně. Nerovnoměrný regionální rozvoj je považován za pouhý prostorový rozměr strukturálních a sociálních nerovností v kapitalistickém systému. Pro perspektivu vývoje regionů a států je tedy rozhodující jejich postavení ve světové ekonomice (Blažek, 1999). Rozdíly v rychlosti růstu ekonomiky jsou pokládány za logický důsledek inherentní nestability kapitalismu a intervence státu na zmírnění těchto rozdílů považují neomarxisté za neúčinné, protože léčí pouze následky, a nikoli příčiny. Řešení regionálních problémů proto nevidí na lokální nebo regionální úrovni, ale na úrovni národní či nadnárodní, neboť jsou způsobovány obecnými principy fungování kapitalismu (Blažek - Uhlíř, 2002).

Neomarxistické teorie přeceňují roli třídních rozdílů a společenských struktur ve sféře ekonomiky na úkor role jednotlivých tržních subjektů, individuální aktivity a také obecnějších tendencí ke kooperativnosti a solidaritě (Blažek, 1996).

1.2.4 Institucionální teorie

Pro institucionální teorii je typická kvalitativní analýza nevyužívající matematických či statistických testovacích hypotéz a abstraktních teoretických modelů vůbec. Tento přístup předpokládá otevřenost systému a neurčitelnost cílového stavu, klade důraz na interpretaci společenských procesů, které přeměňují charakter moci a kontroly v ekonomice, a nikoliv na hledání všeobecného teoretického rámce (Sucháček, 2005).

Institucionalisté popírají dosti nevěrohodný předpoklad neoklasické teorie o homogenitě jednotlivce a oproti tomu stavějí předpoklad jedince, jenž je biologicky podmíněn. Podle názoru institucionalistů nemá smysl vytvářet obecné modely chování, protože rozmanitost evolučního procesu jednotlivých společností vylučuje možnost, že by se jednotlivci mohli v různých časových a prostorových podmínkách chovat stejně (Vaníček - Hrabánková, 2004). Institucionalisté kladly důraz spíše na studování institucí, než na racionální chování člověka a jeho maximalizaci užitku. Studovali především společenské, politické, právní a ekonomické struktury, které jsou, dle jejich názoru, základními buňkami ekonomického života (Holman, 2003).

Blažek - Uhlíř (2002) vidí slabinu institucionálního přístupu ve skutečnosti, že institucionální teorie, díky svému metodologickému založení a uznání omezené možnosti predikce, není schopna poskytovat jednoznačná, univerzální, politická doporučení, zároveň také není dostatečně normativní. I když se může zdát tento přístup správnější než zjednodušené předpoklady neoklasické či neomarxistické teorie, je tento nedostatek hlavním důvodem, proč tato teorie nikdy nezískala podporu z politických kruhů.

Z hlediska regionální politiky se institucionální teorie zaměřují na způsoby, jakými je možné napomoci vzájemné interakci a učení jednotlivých aktérů, jak zvýšit jejich reflexivitu. Toho lze dosáhnout intervencemi veřejného sektoru (státu, regionu) nebo za společného úsilí veřejného a soukromého sektoru (Kraybill - Dorfman, 1992). Za klíčové jsou tedy považovány investice do vzdělávání a výzkumu. Důležitou roli hraje také kvalitní infrastruktura v podobě podpůrných organizací v regionu. Za důležité jsou také považovány investice, které jsou spjaté s obecně pojatou podporou vytváření příjemného životního prostředí (Blažek - Uhlíř, 2002).

Příklady institucionálních teorií

Mezi hlavní institucionální teorie patří *teorie výrobního okrsku* a *teorie učících se regionů*. Podobnost základních prvků těchto teorií je tak velká, že je někteří autoři ani navzájem nerozlišují. Za klíčové faktory regionálního rozvoje jsou v obou případech považovány kvalitní sociální, kulturní a institucionální struktury a nehierarchický systém organizace spolupráce malých firem a networking (sítě intenzivních mezilidských kontaktů založených na důvěře, které koordinují spolupráci). Základní rozdíl mezi teorií výrobního okrsku a teorií flexibilní specializace na jedné straně a teorií učících se regionů na straně druhé spočívá zejména v tom, že za hlavní aglomerační výhody jsou v prvním případě považovány úspory ze specializace a úspory transakčních nákladů, zatímco ve druhém případě je za hlavní aglomerační mechanismus považována zvláště silná schopnost akumulace znalostí v daném regionu a vytváření podmínek pro vznik nových zkušeností. Lze tedy říci, že se jedná o posun od aglomeračních výhod chápaných v úzkém ekonomickém smyslu k aglomeračním výhodám v oblasti socio-kulturní (Howe, 2001).

V 90. letech se vynořilo značné množství prací, které byly zaměřeny na studium regionálních podmínek tvorby inovací a na studium mechanismů dynamické konkurenční výhody založené na zvláštní schopnosti regionálních subjektů se učit. Vzhledem k tomu, že klíčovým prvkem těchto přístupů je přesvědčení, že hlavním faktorem rozvoje je schopnost učit se a současně, že učení a tvorba inovací není doménou izolovaných firem, ale celé sítě různých subjektů v regionu, bývá tento směr označován za teorii učících se regionů. Zájem o tuto problematiku vrcholil ve druhé polovině 90. let a jedná se tak o zatím poslední teoretický koncept v rámci teorií regionálního vývoje (Blažek - Uhlíř, 2002).

Existuje řada teorií regionálního rozvoje, jak dokazuje výše uvedený stručný přehled některých z nich. Jejich vývoj je ovlivňován okolním prostředím, znalostmi, technologií i socio-kulturním prostředím. Jelikož problémy na regionální úrovni jsou často vázány na specifické okolní prostředí, je znalost těchto teorií pro samotný regionální rozvoj velice důležitá. Přesto, že existuje řada tzv. „novějších či mladších“ teorií, je pro některé regionální problémy také vhodné hledat řešení u tzv. „již překonaných či starších“ teorií, které mohou často poskytnout cenné podněty. Zároveň

na jejich základě mohou vznikat teorie nové. Sama autorka při zpracování disertační práce využila input-output modelu, u něž lze najít podobnost s teorií exportní báze.

1.3 Regionální politika

1.3.1 Obecná východiska regionální politiky

Počátek regionální politiky se datuje do 30. let 20. století, kdy ve Velké Británii došlo v souvislosti s hospodářskou krizí ke značnému prohloubení ekonomických a sociálních rozdílů mezi jednotlivými regiony, takže stát byl nucen přijmout určité kroky k jejich zmírnění. Do současnosti však nedošlo ani v teorii ani v praxi alespoň k rámcovému vymezení tohoto pojmu, které by mělo relativně universální platnost (Wokoun, 1998). Žitek (2002) chápe regionální politiku jako soubor opatření, nástrojů, pomocí nichž má dojít ke zmírnění nebo odstranění rozdílů v ekonomickém rozvoji dílčích regionů. Konkrétní podoba cílů a nástrojů závisí na konkrétní hospodářsko-politické situaci. Skutečnost však je, že jde vždy o řešení problémů zaměstnanosti, případně nižších celkových příjmů obyvatelstva.

Jinou definici uvádí Vanhove (cit. Postránecký, 2001), jenž představuje regionální politiku jako soubor veřejných intervencí vedoucí ke zlepšení geografického rozdělení ekonomických činností pokoušející se napravit určité prostorové důsledky volné tržní ekonomiky ve smyslu dosažení dvou vzájemně závislých cílů: ekonomického růstu a zlepšení sociálního rozdělení ekonomických efektů.

Ve výkladovém slovníku Dictionary of Human Geography, jak uvádí Kadeřábková (2001), je regionální politika definována jako součást státní politiky, která ovlivňuje rozmístění hlavních ekonomických zdrojů na celém území státu nebo v jeho částech. Napomáhá jednak růstu stupně ekonomické aktivity na území s vysokou nezaměstnaností a na druhé straně sloužící ke kontrole ekonomických aktivit s nadměrným růstem. Adamčík (2001) dodává, že oprávněnost této teorie, dle zkušeností západoevropských zemích, lze potvrdit.

Obecně lze tedy, v regionální politice, vymezit tři problémové regiony:

- ❖ *Regiony nedostatečně vybavené přírodními zdroji*, jedná se především o odlehlé části jednotlivých zemí, kde nepříznivé podmínky umožnily pouze extenzivní formy zemědělství a tato orientace přetrvávala do dnes.
- ❖ *Regiony s nedostatečným využitím vlastních zdrojů*, jenž bývá obvykle způsobeno nedostatkem kapitálu.
- ❖ *Regiony se stagnujícími či upadajícími základními odvětvími*, jedná se o regiony, které v minulosti patřily mezi vyspělé, nicméně změny ve struktuře poptávky způsobily stagnaci či úpadek tradičních průmyslových odvětví.

Regionální politika využívá pro realizaci svých cílů různých postupů vůči jednotlivým regionům. Z globálního hlediska lze spatřovat důvody regionální politiky ve čtyřech rovinách. Kromě čistě ekonomického zdůvodnění rozlišujeme také sociální, politické a ekologické faktory (Adamčík, 2001).

Ekonomické důvody jsou obvykle považovány za nejdůležitější. Základním ekonomickým motivem je plné využití všech výrobních faktorů, tedy zejména pracovní síly. Dalším argumentem je ekonomický růst, optimální rozmístění firem a také náklady na přelidnění. Úkolem regionální politiky je nedovolit rozrůst se městům nad jejich optimální úroveň (Adamčík, 2001).

Původně byla regionální politika motivována především *sociálními* důvody. Až od konce 50. let 20. století nabyla na významu ekonomická hlediska. Mezi hlavní sociální faktory regionální politiky patří snaha o plnou zaměstnanost, dále regionální rozdělení příjmů a úvaha o obecném blahu. Úvaha o obecném blahobytu zahrnuje pojmy spojené s plnou zaměstnaností, spravedlivým rozdělením příjmů či kvalitním životním prostředím (Žítek, 2002).

Ekologické motivy regionální politiky se začaly zdůrazňovat od počátku 70. let 20. století, kdy se regionální politika neprováděla pouze v zájmu obyvatel v méně rozvinutých regionech, ale také v zájmu obyvatel žijících v přelidněných aglomeracích (Adamčík, 2001).

Poměrně výjimečně se ve prospěch regionální politiky na státní úrovni klade důraz na čistě *politické* motivy. Nicméně je prokázáno, že nespravedlnost spočívající ve velkých rozdílech průměrných reálných příjmech na hlavu má důležité politické důsledky (Matoušková, 2002).

Jak uvádí Žítek (2002), během diskusí o regionální politice se vyhranily dva názory, které se staví proti regionální politice. Jeden zcela odmítá jakoukoli regionální politiku, zatímco druhý vychází z nezbytnosti regionální politiky, uznává ovšem nedostatky klasické centrální regionální politiky a hledá její nové formy.

- ❖ První argument tvrdí, že regionální politika má tendenci deformovat meziregionální konkurenci (jako podmínku dokonalé konkurence) a redukovat efektivnosti alokace zdrojů (Hučka, 2001). Řešení regionálních problémů má být tedy plně ponecháno na trhu - působení tržních sil, které jsou schopny obnovit narušený rovnovážný vývoj v regionech na plně ekonomických základech. Impulsem pro obnovení rovnovážného vývoje, ale i pro odstranění rozdílů v ekonomickém rozvoji jednotlivých regionů, je úroveň mezd a její pohyb v závislosti na nabídce a poptávce po pracovních silách (Žítek, 2002). Hučka (2001) dodává, že v tomto tvrzení je však opomenuta otázka nestejně míry externalit související se značnými rozdíly v rámcových podmínkách regionálního rozvoje. Jde o podmínky vztahující se k životnímu prostředí či nerovnoměrný přístup k infrastruktuře. Z tohoto důvodu považuje argument o dokonalé konkurenci za velmi slabý.
- ❖ Druhý argument proti regionální politice tvrdí, že prostřednictvím efektivní makroekonomické politiky a dobře koordinovaných odvětvových politik by bylo možné zaměřit se na regionální problémy mnohem účinněji (Hučka, 2001).

Žítek (2002) dodává, že ti, kteří obhajují opodstatněnost existence regionální politiky se nedomnívají, že by pouze na základě působení tržních sil, prostorového pohybu pracovní síly a kapitálu mohlo dojít k obnovení narušeného rovnovážného vývoje v jednotlivých regionech, stejně jako k odstranění historicky vzniklých meziregionálních disproporcí v úrovni rozvoje. Argumentuje zejména relativně nízkou mobilitou pracovních sil a kapitálu.

Hučka (2001) poznamenává, že minulé zkušenosti jasně prokázaly, že centralizovaná regionální politika není schopna udržet malé regionální rozdíly. Centrální odvětvové politiky jsou totiž orientovány po funkční linii a potřebovaly by koordinaci na regionální úrovni s cílem zabránit kontraproduktivnímu efektu. Dalším argumentem proti centrální regionální politice je fakt, že není schopna překonat

negativní prostorové účinky funkční segmentace ekonomických aktivit a trhu práce, což je dnes podstatou regionálních problémů ve většině evropských zemích.

1.3.2 Typy regionální politiky

Z hlediska tvorby koncepcí regionální politiky je významné i obecné členění teorií regionálního rozvoje na teorie exogenního (vnějšího) a endogenního (vnitřního) rozvoje. První skupina zahrnuje teorie vycházející z premise, že pro pozitivní rozvoj regionů je nejvýznamnější rozvojové využití externích faktorů. Druhá skupina pak považuje za významnější aktivaci vnitřních faktorů, za jejichž hlavní složku jsou všeobecně považovány lidské zdroje. S určitým zjednodušením lze konstatovat, že praktický orientovaný výběr z obou skupin teorií je ve významné míře determinován dosaženým stupněm ekonomického rozvoje. Pro rozvoj postkomunistických zemí s nedostatkem vlastního kapitálu je nepochybně vysoce aktuální schopnost přilákání zahraničního kapitálu, tedy primární pozornost je třeba věnovat exogenním faktorům regionálního rozvoje (Kutscherauer, 2006).

Exogenní regionální politika

Exogenní regionální politika je politikou orientovanou na vnější rozvojové impulsy, které jsou většinou představovány pobídkovým systémem, intervencemi státu (Adamčík, 2002).

Jedním z nejdůležitějších nástrojů exogenní regionální politiky vlády v rámci přístupu shora dolů jsou finanční nástroje. Nejběžnější formou přímé podpory vlády regionálnímu rozvoji jsou fiskální, grantové nebo jiné způsoby finančních nabídek. Snížením nákladů na kapitál, pracovní sílu, či na jiné vstupy, jako vývoj a výzkum v cílových regionech, se vláda snaží zmírnit disparity v regionální ekonomické výkonnosti a prosperitě (Skokan, 2004).

Jak uvádí Hučka (2001) jedná se o:

- ☞ kapitálové, investiční granty a dotace na pracovní sílu;
- ☞ fiskální úlevy;
- ☞ příspěvky na snížení úrokových sazeb

V praxi České republiky se jedná o investiční pobídky pro investory či programy podpory regionálního rozvoje. Skokan (2004) dodává, že tradiční institucionalizovaní regionální politiky vykazuje řadu nedostatků. Ukazuje se, že tato politika má jen nepřímý vliv na rozhodování podniků. Velké firmy, umístěné v periferních oblastech selhávají při dosahování žádoucího ekonomického růstu těchto území. Dokonce mají někdy negativní vliv na lokální trhy práce a ohrožují existenci malých a středních podniků.

Endogenní regionální politika

Endogenní regionální politika je založena na uvolňování a mobilizaci vnitřních regionálních faktorů vytváření podmínek pro rozvoj regionálního potenciálu zdrojů a struktur přímo na úrovni regionu směrem zdola nahoru⁷ (Skokan, 2004).

Podle endogenního přístupu je regionální vývoj interpretován jako efekt vytváření vhodné produkce lokálními firmami v individuálních oblastech. Tímto způsobem je regionální sektorová specializace determinována procesem přirozeného výběru. Některé firmy se tedy přizpůsobí lokálnímu prostředí, přežijí, zatímco jiné končí svou činnost (Adamčík, 2002).

Maier - Tödlich (1998) považují za důležité následující principy endogenní regionální politiky:

- ❖ za hybnou sílu regionálního rozvoje se považují místní aktéři;
- ❖ při využívání zdrojů se klade důraz na trvale udržitelný rozvoj a zohledňují se ekologické aspekty a aspekty životního prostředí;
- ❖ regionální rozvoj se nechápe jako hospodářský rozvoj, ale i jako kvalitativní zlepšení struktury hospodářství a životních podmínek;
- ❖ regionální politika by měla navázat na potenciál existující v regionu;
- ❖ zdůrazňuje se orientace na podporu technologií a inovací.

Endogenní regionální politika se zaměřuje na ovlivňování výrobních faktorů práce, znalostí a institucionální systém. Praktickou aplikaci těchto výrobních faktorů

⁷ Podněty vychází z úrovní nejnižších směrem k úrovním řízení vyšších.

v pracovním procesu lze odvodit na základě teoretických východisek na tato tři hlediska orientace: lidský kapitál, inovace, organizační a institucionální zabezpečení.

- ❖ *Regionální politika orientovaná na lidský kapitál.* Jejím základem je konstatování, že znalosti a schopnosti lidí jsou kapitálem, a tedy produktem investic. Lidský kapitál je pojímán jako hospodářský potenciál rozvoje a pozornost je soustředěna na investice do lidského kapitálu (Skokan, 2004). Cílem takové politiky je rozšíření intenzifikace vzdělávání a zvýšení mobility a flexibility nabídky pracovních sil vůči změněným kvalifikačním požadavkům. Vzájemný vztah mezi strukturou regionálního hospodářství a lidským kapitálem se vytváří v regionu (Adamčík, 2002).
- ❖ *Regionální politika zaměřená na inovace.* Nejdůležitějším hlediskem při uplatňování politiky orientované na inovace je zlepšení dlouhodobého inovačního potenciálu usazeného v regionu a vytvoření příznivého regionálního klimatu pro inovace. K tomu by měl směřovat i rozvoj příslušné regionální infrastruktury, a to technických, finančních, organizačních a dalších služeb (Skokan, 2004).
- ❖ *Organizační a institucionální zabezpečení endogenní regionální politiky.* Je velmi důležité, aby se veškerá regionální sdružení a instituce soukromého i veřejného sektoru podílely na formulaci, výběru a realizaci strategie regionálního rozvoje. Organizačním principem této koncepce je partnerství (Skokan, 2004).

1.3.3 Nástroje regionální politiky

Nástroje regionální politiky se obvykle člení do dvou skupin, a to na nástroje makroekonomické a mikroekonomické.

Makroekonomické nástroje

Použití makroekonomických nástrojů pro řešení regionálních problémů je silně podmíněno ostatními národohospodářskými cíli. Jedná se zejména udržení inflace, vyrovnanost platební bilance či realizace cílů dalších politik (Adamčík, 2001).

❖ *Fiskální politika*

Prostřednictvím státního rozpočtu dochází vždy k meziregionálnímu přerozdělování. Mechanismus této redistribuce spočívá na jedné straně v systému daní a odvodů, a na druhé straně ve struktuře výdajů státního rozpočtu (Kadeřábková, 1996). V tržních ekonomikách se často regionalizovaná daňová politika nerealizuje. Výjimku mohou tvořit dočasné snížení daňové sazby v podporovaných regionech (Vaníček - Hrabánková, 2004). K podpoře regionů však stát může využívat své úlohy odběratele zboží a služeb, které jsou hrazeny prostřednictvím výdajové stránky státního rozpočtu (Postránecký, 2001).

❖ *Monetární politika*

Hlavní součástí monetární politiky je ovlivňování množství peněz v ekonomice. Její využití pro regionální problémy je omezeno negativním vlivem na inflaci (Vaníček-Hrabánková, 2004). Regionalizace monetární politiky se může provádět prostřednictvím snadnějšího přístupu k úvěrům ve vybraných regionech, výší úrokové míry, ale i prostřednictvím ovlivňování lhůty splatnosti (Kadeřábková, 1996).

❖ *Protekcionalismus*

Jedná se o státní ovlivňování dovozů prostřednictvím limitů a cel. Dovozní cla a limity jsou výrobkově orientované. Lze omezit dovozní limity a cla na takové výrobky, jejichž výroba je prostorově koncentrovaná v úpadkovém regionu (Vaníček - Hrabánková, 2004). Ovšem lze počítat také s odvetným opatření diskriminované země, tím také snížení konkurenceschopnosti a snížení komparativní výhody, vyplývající ze specializace země zapojené do mezinárodního obchodu (Postránecký, 2001).

Mikroekonomické nástroje

Hlavním předmětem mikroekonomických nástrojů je ovlivňování rozhodování ekonomických subjektů o jejich prostorové lokalizaci. Tyto nástroje mají vždy podobu finančních částek účelově vynaložených, a to jak státní, tak i regionální úrovni. Cílem je obnovení rovnováhy na regionálních trzích práce (Adamčík, 2001).

❖ *Nástroje realokace pracovních sil*

Pracovní síla reaguje bezprostředně na meziregionální rozdíly ve mzdách a v míře nezaměstnanosti. Vzhledem k tomu, že odliv obyvatelstva znamená obvykle ještě větší depresi v rozvoji regionů (snížená poptávka po zboží s službách), nástroje většinou bývají zaměřeny na přilákání kapitálu, tvorbu nových pracovních míst, a tím stabilizaci obyvatelstva regionu (Kadeřábková, 1996).

Jedná se o tyto nástroje:

- úhrada nákladů na stěhování;
- výkup nemovitostí (vzhledem k neatraktivitě regionů klesají ceny, nemovitosti se vykupují za ceny přijatelné pro obyvatele);
- podpora nákupu nových domů či bytů.

Postránecký (2001) dodává, že je nutné brát také i zřetel na to, že obyvatelstvo se často nerozhoduje pouze na základě ekonomických motivů.

❖ *Nástroje realokace kapitálu*

Hlavním cílem těchto nástrojů je ovlivnění tvorby nových pracovních příležitostí v regionu. Toho lze dosáhnout prostřednictvím již zavedených firem nebo přilákáním nových firem. U zavedených firem jde o podpory rozšíření výroby, převedením na jiný druh produkce, tedy usnadnění výrobního programu (Vaníček - Hrabánková, 2004). Kadeřábková (2001) se domnívá, že prostorový pohyb kapitálu lze ovlivňovat ze dvou stran:

- Stimulací, tedy zvýšením přitažlivosti regionu pro kapitál. Stimulace nabývá podoby subvencí a snížení daňových sazeb.
- Restrikcí, tedy zostřením podmínek dalšího fungování kapitálu v regionech jiných a tím jej nepřímo nutit ke zvažování nových lokalit.

2. Cestovní ruch jako faktor regionálního rozvoje

Malá (2002) se domnívá, že se cestovní ruch stává klíčovým faktorem procesu rozšíření a diferenciaci regionálního hospodářství. Čím více se opírá o vnitroregionální ekonomiku a čím méně závislý je na mimoregionálních trzích, tím více roste jeho význam pro region samotný. O přínosech cestovního ruchu pro region jsou přesvědčeni také Page - Connell (2006), kteří ovšem zároveň upozorňují na problémy s tím souvisejícím plánovacím procesem, především volbou vhodné strategie rozvoje cestovního ruchu v regionech (např. výstavba potřebné infrastruktury, subvence pro soukromý sektor a další).

Také Hall (2005) vidí příznivé efekty cestovního ruchu pro region. Domnívá se, že cestovní ruch je důležitým nástrojem pro intervenční politiku v periferních a strukturálně postižených regionech, a to hned z několika důvodů:

- ❖ objevují se značné sociální a environmentální náklady spojené s migračními tlaky ven z těchto regionů;
- ❖ oblasti jsou charakteristické velkým množstvím zapuštěných nákladů (hlavně v podobě infrastruktury), které by v případě nedostatečného zužitkování byly natrvalo ztraceny;
- ❖ většinou se také jedná o regiony s bohatými přírodními a biofyzikálními zdroji, jejichž využívání a správu je třeba koordinovat;
- ❖ periferní regiony v sobě skrývají ekonomické, environmentální a sociální podmínky pro další rozvoj;
- ❖ jejich podporou lze přispět také k zachování úrovně lidského blahobytu.

2.1 Definice a pojetí cestovního ruchu

Počátky zkoumání cestovního ruchu odrážejí definice Strandera (1905), Schullerna (1911) a dalších, jejichž pojetím byla snaha odlišit cestovní ruch od širšího pojetí pojmu cestování jako takového. Mezníkem ve výzkumu a definování cestovního ruchu jsou práce švýcarských klasiků tohoto oboru W. Hunzikera a K. Krapfa, ve kterých položili základ ucelené teorii cestovního ruchu (více Štěpánek – Šíp – Kopačka, 2001). Tito autoři definují cestovní ruch jako souhrnné označení vztahů

a jevů, vznikajících na základě cesty a pobytu místně cizích osob, pokud se pobytem nesleduje usídlení a není s ním spojena žádná výdělečná činnost. Také řada mezinárodních organizací vyvinula úsilí ke sjednocení definice cestovního ruchu. Mezinárodně uznávanou definicí cestovního ruchu se stala definice Světové turistické organizace (UNWTO) z roku 1991, podle níž je cestovní ruch definován jako činnost osoby, cestující na přechodnou dobu do místa mimo její běžné životní prostředí (místo bydliště), a to na dobu kratší než je stanovena,⁸ přičemž hlavní účel této cesty je jiný než vykonávání výdělečné činnosti v navštíveném místě.⁹ Tato definice vylučuje z cestovního ruchu cesty v rámci místa trvalého bydliště, pravidelné cesty do zahraničí, dočasné přestěhování za prací a dlouhodobé migrace (Kučerová, 2007).

Štěpánek – Šíp - Kopačka (2001) chápou cestovní ruch jako množinu vzájemně propojených spjatých prvků, která vytváří určitý celek. Cestovní ruch jako obecně pojatý objekt představuje reálný socioekonomický volný systém, jehož základními stavebními prvky jsou subsystém nabídky, subsystém poptávky, subsystém realizační a vazby mezi nimi představující toky turistů, služeb, informací a finančních prostředků. Vazby vznikající uvnitř systému cestovního ruchu evokují vznik složitého socioekonomického procesu probíhajícího v geografickém prostředí a čase na základě aktivace potenciálů cestovního ruchu. Ke střetu potenciálů na straně nabídky a poptávky dochází na trhu cestovního ruchu.

Problematikou potenciálů cestovního ruchu se zabývá řada autorů, např. P. Maiot (1969), J. Bína (2002), Vepřek (2002), M. Novotná (2003) či E. Kopšo (1992). Přístupy jednotlivých autorů k hodnocení potenciálů se liší zejména v chápání potenciálů samotných.

Mariot (1969) se dívá na potenciál cestovního ruchu z geografického hlediska a chápe jej jako termín pro způsobilost či schopnost krajiny, z hlediska komplexního hodnocení jejích podmínek pro cestovní ruch. Jako hlavní činitele s primárním významem označuje reliéf, hydrologické poměry, rostlinstvo, živočišstvo, kulturně-historické danosti, dopravní infrastrukturu a vybavenost území. Z důvodů trvalého

⁸ u mezinárodního cestovního ruchu je to 1 rok, u domácího cestovního ruchu 6 měsíců.

⁹ výdělečná činnost není v navštíveném místě založena na trvalém či přechodném pracovním poměru, což nevylučuje služební, obchodní a podobné cesty s pracovní motivací, které jsou hrazeny z pracovního poměru u zaměstnavatele v místě bydliště či firmy.

charakteru umožňují přírodní činitelé objektivnější pohled na potenciál krajiny pro cestovní ruch.

Přístup P. Mariota lze označit jako přístup funkční. Za zakladatele tohoto přístupu je označován H. Poser, který vymezil tři skupiny činitelů, ovlivňující cestovní ruch: základní (morfologické, klimatické, demografické), podporující (např. propagace, ekonomické a finanční předpoklady či psychologické aspekty) a brzdící činitele (zahrnující negativní vlivy působící na cestovní ruch jako politické konflikty či přírodní katastrofy) (Kučerová, 2000). Mariot (1969) pak ve své práci uvádí, že určováním lokalizace, objemu, časového průběhu a struktury cestovního ruchu lze podmínky cestovního ruchu rozlišit na lokalizační, selektivní a realizační. Lokalizační podmínky tvoří přírodní a kulturně historické předpoklady. Selektivní podmínky jsou určovány intenzitou účasti obyvatelstva na cestovním ruchu. Spojení lokalizačních a selektivních podmínek cestovního ruchu pak umožňují realizační podmínky, do nichž patří komunikační podmínky a materiálně-technická základna cestovního ruchu.

Jiné pojetí uvádí Bína (2001), který chápe potenciál cestovního ruchu jako formalizovaný výsledek zhodnocení komplexního okruhu lokalizačních podmínek a předpokladů pro další rozvoj cestovního ruchu. Vymezuje pouze dva základní typy podmínek cestovního ruchu, a to podmínky lokalizační (dané přírodními a krajinnými atraktivitami a kulturními pamětihodnostmi), a podmínky realizační (dané dopravní a materiálně-technickou základnou, jako např. ubytovací a stravovací zařízení). Avšak realizačním podmínkám nepřikládá takový význam jako podmínkám lokalizačním.

E. Kopšo (1992) vymezuje kromě funkčního přístupu také přístup genetický. Genetický přístup je založen na respektování původů jednotlivých podmínek cestovního ruchu. Z tohoto hlediska lze rozlišit podmínky ovlivňující cestovní ruch na:

- ❖ přírodní podmínky (reliéf, klima, vodstvo, rostlinstvo, živočišstvo);
- ❖ kulturněhistorické podmínky (stavební památky, lidová architektura, muzea);
- ❖ společenské podmínky (obyvatelstvo a sídla, hospodářský charakter oblasti, komunikační síť, zařízení cestovního ruchu).

Hrala (2005) dále vymezuje činitele cestovního ruchu z ekonomického pohledu na:

- ❖ Selektivní (stimulační) faktory – činitelé, které stimulují vznik cestovního ruchu ve funkci poptávky.
- ❖ Lokalizační podmínky – činitelé, které vytvářejí možnosti lokalizace cestovního ruchu ve funkci nabídky .
- ❖ Realizační podmínky – činitelé, které umožňují faktickou realizaci.

Lokalizační podmínky mají, podle Hraly (2005), pouze druhotný význam ve vztahu k cestovnímu ruchu. Rozhodují o funkčním využití konkrétní oblasti z hlediska přírodních možností, charakteru a kvality společenských podmínek a atraktivit. Řadí sem přírodní podmínky a atraktivity, klimatické poměry, hydrologické poměry, faunu a floru, reliéf, kulturně-historické památky, kulturní zařízení a jiné akce. Realizační podmínky pak dominují postavení pro konečnou fázi uskutečňování různých forem cestovního ruchu. Svou kapacitou tvoří horní hranici nabídky pro využití lokalizačních podmínek. Mezi realizační podmínky řadí dopravu, ubytovací a stravovací zařízení.

Podle Štěpánka – Šípa – Kopačky (2001) jsou principy lokalizačního subsystému nabídky založeny na aktivacích primárních, sekundárních a terciárních absorpčních potenciálů cestovního ruchu. Ty jsou lokalizovány do míst, která disponují optimálními přírodními atraktivitami (např. klima, reliéf, vodní plochy a toky), společenskými atraktivitami (historické stavby, církevní i světské a jejich komplexy, muzea a galerie, lidové tradice, mezinárodní sportovní akce a tradiční kuchyně), a zároveň jsou tato místa dobře vybavena infrastrukturou služeb s optimální podporou institucionální sféry. Takto chápaný a reprezentovaný potenciál představuje na trhu cestovního ruchu stranu nabídky.

Kučerová (1997) určuje selektivní předpoklady jako objektivní i subjektivní faktory. Mezi objektivní faktory patří základní politické faktory, demografické faktory, ekonomické faktory, kvalita životního prostředí a další. Mezi subjektivní faktory potom patří řada psychologických a dalších pohnutek, které ovlivňují rozhodování účastníků cestovního ruchu. Hrala (2005) uvádí, že mezi klíčové stimulační faktory rozvoje cestovního ruchu patří dosažená životní úroveň populace spolu s objemem fondu volného času.

Na základě prostudovaných přístupů se autorce jeví jako nejvhodnější dělení potenciálů cestovního ruchu na straně nabídky dle pojetí Štěpánka – Šípa – Kopačky, podle nichž vymezuje následně stranu nabídky a poptávky. Na straně nabídky jsou určující tyto potenciály:

Primární (lokalizační), do nichž řadí autorka přírodní podmínky daného místa (reliéf, klima, hydrologii, geomorfologii, faunu, floru) a kulturně-historicko-společenské podmínky, které vystávají z historie daného regionu, tradic, dané kultury. V tomto směru se autorka přiklání ke genetickému přístupu.

Sekundární (realizační) - do nichž lze řadit infrastrukturu cestovního ruchu, tedy dopravu, ubytovací a stravovací zařízení, další zařízení podporující cestovní ruch, jako turistické, trasy, cyklotrasy, sportoviště, půjčovny sportovního vybavení.

Mezi terciární patří potom schopnost orgánů veřejné správy, místních sdružení a podnikatelských aktivit využít primárních a sekundárních potenciálů k realizaci cestovního ruchu v regionu.

Autorka si uvědomuje klíčovou úlohu terciárních potenciálů, avšak z hlediska jejich větší variability v časovém horizontu a značné závislosti na lidských schopnostech, klade důraz zejména na primární a sekundární potenciály.

Pro analýzu strany poptávky se jeví autorce jako klíčové určit základní charakteristiky turistů a návštěvníků turistické destinace, jejich základní preference a motivy návštěvy destinace. Tyto faktory považuje za klíčové při určování poptávky a potřebné pro další analýzy.

2.2 Cestovní ruch jako hospodářské odvětví

Definovat odvětví cestovního ruchu není nikterak jednoduché. Vystoupil - Šauer (2006) se domnívají, že problém spočívá ve skutečnosti, že cestovní ruch jako ucelené, statisticky podchytitelné odvětví národního hospodářství neexistuje. Němčanský (1999) se pak snaží definovat odvětví cestovního ruchu na základě produkce, charakteru poptávky a intenzity odbytu. Na základě produkce lze do cestovního ruchu řadit všechny obory, které produkují statky a služby související s cestovním ruchem. Na základě poptávky lze řadit do cestovního ruchu ty obory, v nichž účastníci cestovního ruchu poptávají určitý statek či službu. Na základě odbytu lze určit obory

cestovního ruchu (na základě srovnání struktury a objemu) v oblastech s cestovním ruchem a bez cestovního ruchu.

Na základě těchto kategorií lze rozdělit činnosti a produkty cestovního ruchu do následujících kategorií:

- ❖ Charakteristické činnosti cestovního ruchu - výrobní činnosti, jejichž hlavní produkce je charakteristická pro cestovní ruch a jejichž produkce by se výrazně snížila s poklesem objemu turistů, či by dokonce přestala existovat.
- ❖ Činnosti související s cestovním ruchem – takové, u nichž by s poklesem turistů klesala produkce.
- ❖ Nespecifické – cestovní ruch nemá vliv na produkci těchto odvětví.

2.3 Ekonomické přínosy cestovního ruchu

Cestovního ruchu působí na ekonomické prostředí převážně pozitivně, jak se domnívá řada autorů mezi něž patří např. Vanhove (2005), Vystoupil - Šauer (2005) či Vaško (2002).

Obecně lze říci, že cestovní ruch má pozitivní dopady na:

- ❖ *Saldo platební bilance* - Platební bilance odráží veškeré platební styky subjektů cestovního ruchu uskutečněné se zahraničím. Cestovní ruch se promítá do platební bilance jako neviditelný export a import. Pozitivní efekty na platební bilanci má však pouze aktivní cestovní ruch, který generuje devizové příjmy.
- ❖ *Zaměstnanost* – Cestovní ruch vytváří pracovní příležitosti bez velkých investic, je chápán také jako odvětví s velkou náročností na pracovní síly. Zároveň je charakteristický nadprůměrným multiplikátorem zaměstnanosti, jehož příčinou je komplementarita produktu, která je navíc územně vázána, tedy multiplikátor zaměstnanosti je také do jisté míry vázán na dané území. Kromě pozitivních vlivů na přímou zaměstnanost vytváří cestovní ruch pracovní místa i v dalších odvětvích souvisejících s cestovním ruchem.
- ❖ *Příjmy* - Stejně jako multiplikátor zaměstnanosti funguje také příjmový multiplikátor cestovního ruchu, který indikuje o kolik vyšší jsou příjmy než výdaje cestovního ruchu, které je vyvolaly. Multiplikátor cestovního ruchu určitého hospodářství (národní, regionální, místní) je závislý na objemu dovozu (čím nižší je objem dovozu, tím vyšší je multiplikátor příjmů) a sklonu

ke spotřebě (čím je vyšší sklon ke spotřebě, tím vyšší je multiplikátor příjmů). Pro cestovní ruch je však charakteristické dominantní vnitroregionální přelévání příjmů z cestovního ruchu (Page, 2007). To znamená, že primární příjmy z cestovního ruchu plynou do regionálního zemědělství, obchodu a živností. Tyto příjmy se potom znovu vydají ve prospěch toho samého regionu, ve kterém vznikly.

- ❖ *Místní (lokální ekonomiky)* - Přínosy cestovního ruchu v regionu lze spatřovat, především ve výdajích účastníků cestovního ruchu a jejich přesunu z míst bydliště do míst cestovního ruchu; daňových příjmech a různých poplatků, které se stávají významnými zdroji místních rozpočtů; vytváření podnikatelských příležitostí a zaměstnanosti; vytváření investičních příležitostí; dále zlepšování celkové úrovně infrastruktury a vybavenosti nejen pro účastníky cestovního ruchu, ale i pro místní obyvatelstvo či podněcování rozvoje řady ekonomických aktivit včetně místních řemesel (Malá, 2002).

3. Metodologická východiska hodnocení dopadů cestovního ruchu na regionální ekonomiku

3.1 Přehled metod používaných k hodnocení dopadů cestovního ruchu na ekonomiku regionu

Jak uvádí Stynes (1999) ekonomické přínosy cestovního ruchu zasahují každého, ať už přímou či nepřímou cestou. Podniky cestovního ruchu jsou na sobě navzájem závislé a zároveň závislé na podnicích jiných odvětví. Analýza ekonomických dopadů na určitý region tedy umožňuje odhadnout jednotlivé ekonomické vazby a lépe porozumět hlavní úloze a významu cestovního ruchu pro region. To umožňuje orgánům na národní i regionální úrovni efektivnější rozhodování o dalším vývoji cestovního ruchu.

Přístupy k hodnocení ekonomických dopadů se zabývala řada autorů jako např. Stynes (1997, 1998) či Cooper – Fletcher et al. (2005); Wall – Mathiasen (2004) či Zhou – Yanagida et al. (1997). Na základě pojetí přístupů jednotlivých autorů lze obecně vymezit následující přístupy k hodnocení dopadů cestovního ruchu na ekonomiku:

Satelitní účet

Satelitní účet cestovního ruchu definuje řadu globálních standardů, podle nichž lze měřit skutečný přínos cestovního ruchu pro národní hospodářství. Hlavním smyslem satelitního účtu je tedy vyčíslit podíl ekonomických přínosů jednotlivých statisticky definovaných odvětví generovaných cestovním ruchem.

Satelitní účet se zaměřuje na:

- ❖ procentní podíl cestovního ruchu na tvorbě HDP;
- ❖ podíl cestovního ruchu na vytváření pracovních míst;
- ❖ objem kapitálových investic vyvolaných cestovním ruchem;
- ❖ daňové příjmy z aktivit cestovního ruchu;
- ❖ vliv cestovního ruchu na platební bilanci.

Satelitní účet cestovního ruchu tak umožňuje kvantifikovat vlivy cestovního ruchu na jednotlivé proměnné národního hospodářství, a to jak „*průmyslem cestovního ruchu*“, tedy odvětvími, které přímo zabezpečují služby a zboží pro účastníky cestovního ruchu, tak „*ekonomikou cestovního ruchu*“, tedy efekty vyvolanými cestovním ruchem v dalších odvětvích ekonomiky, např. stavebnictví či maloobchodě.

V praxi slouží satelitní účet zejména ke statistickým účelům a srovnávání vlivů cestovního ruchu v jednotlivých ekonomikách. Poskytuje soustavu mezinárodně porovnatelných ukazatelů a účtů, které vycházejí a fungují v rámci národních účetních principů. Jeho smyslem je tedy poskytovat údaje o cestovním ruchu, které se striktně opírají o systém národního účetnictví a jsou slučitelné s doporučeními UNWTO a statistické komise Organizace spojených národů (OSN) týkající se turistické statistiky tak, aby umožnily vzájemné porovnání s jinými ekonomikami a mezi jednotlivými zeměmi. Petříčková - Tittlbachová (2004) dodávají, že přestože satelitní účet může poskytnout důvěryhodné informace o ekonomickém významu cestovního ruchu, pro určení jeho významu je však v každé zemi rozhodující přístup vládních a regionálních orgánů cestovnímu ruchu jako k ekonomickému odvětví.

Hodnocení dopadů cestovního ruchu na ekonomiku pomocí satelitního účtu využil ve své práci např. Blake – Durbarry – Sinlaire et al. (2001) či Virola (2008), který hodnotil dopady cestovního ruchu na ekonomiku Filipín.

Teorie exportní báze (Base theory models)

Základním předpokladem této metody je, že existuje trvalý vztah mezi každým sektorem exportu a sektory místní ekonomiky. Tedy, každá změna v úrovni výdajů turistů vede k očekávané a měřitelné změně aktivit místní ekonomiky. Tato teorie je ovšem považována za příliš jednoduchou a praxi se nepoužívá (Cooper – Fletcher et al., 2005).

Keynesův multiplikátor

Keynesův multiplikátor byl jedním z prvních nástrojů měření dopadů změny poptávky. V aplikaci pro cestovní ruch vyjadřuje tento multiplikátor příjem vytvořený jednou dodatečnou jednotkou turistických výdajů.

Ve své zjednodušené formě jej lze vyjádřit:

$$k = \frac{1}{1 - c + m}, \quad (1)$$

kde $\underline{1}$ je dodatečná jednotka turistických výdajů, její úniky vyjadřuje pak $\underline{c}$ (do úspor) a $\underline{m}$ (do importu).

Cooper – Fletcher et al. (2005) ovšem dodávají, že i nejlépe sestavené modely a modifikace Keynesova multiplikátoru nepřinášejí výsledky použitelné při rozhodování o dalším vývoji cestovního ruchu.

Ad hoc modely

Ad hoc modely vycházejí z principů Keynesova multiplikátoru, a jsou konstruovány na základě potřeb prováděné studie. Nejjednodušší model, lze zobrazit následovně:

$$A = \frac{1}{1 - BC}, \quad (2)$$

kde $\underline{A}$ je poměrná část turistického výdaje, který zůstane v ekonomice po prvních ekonomických únicích¹⁰, $\underline{B}$ je sklon spotřeby místních obyvatel v místní ekonomice a $\underline{C}$ představuje podíl výdajů místních obyvatel, který se projevuje jako nárůst příjmů ve sledované ekonomice. Tyto modely mohou poskytnout cenné informace pro rozhodovací proces orgánů na místní úrovni, ovšem neposkytují ucelenější pohled na přínosy cestovního ruchu, tak jako např. input-output analýza.

Input - output analýza

Input-output model je matematický model, který zobrazuje finanční toky mezi jednotlivými sektory v rámci sledované ekonomiky. Model je založen na předpokladu, že každé odvětví hospodářství musí nakupovat vstupy od jiných odvětví, tak aby mohlo vytvořit další jednotku produkce. Za pomoci využití produkčních funkcí určuje

¹⁰ Ekonomické úniky znamenají, že ne celý turistický výdaj zůstane místní ekonomice, ale projeví se také v ekonomikách okolních.

rozdělení finančních prostředků z prodejů mezi příjmy domácností, zisky podniků a daně. Autoři jako Briassoulis (1991), Dwyer – Forsyth – Spurr (2008) považují ovšem input-output modely již za překonané. Označují je za staré přístupy, které jsou založené na odhadech čistých dopadů turistických výdajů na ekonomiku. Kritizují zejména skutečnost, že jsou založeny na množství nerealistických předpokladů, a tím dochází k zavádějícím interpretacím. Nepřesné interpretace mohou následně vést ke špatným rozhodnutím na národní i místní úrovni. Další kritika se snáší na skutečnost, že modely předpokládají bez omezení plynoucí toky v odvětví cestovního ruchu a mezi ostatními odvětvími. Multiplikátory pak také neodrážejí negativní dopady cestovního ruchu.

Modely input-output analýzy se zabýval ve svých výzkumech Daniel Stynes (např. 1996, 1998). Svou práci soustřeďoval na USA a vyvinul Všeobecný peněžní model (General money model), který umožňuje hodnotit nepřímé dopady výdajů turistů. Tento model také aplikoval na národní parky v USA.

Modely matice sociálního účetnictví (SAM) a modely všeobecné rovnováhy

Principů matice sociálního účetnictví využil Wagner (1997) k hodnocení dopadů cestovního ruchu na region, konkrétně tedy na region Paraná v Brazílii.

Výhody sociální matice účetnictví vidí Thorbecke (2008) v následujících bodech:

- ❖ SAM znázorňuje strukturu ekonomiky jako vztah mezi produkcí, distribucí příjmů a poptávky v rámci regionální ekonomiky.
- ❖ SAM poskytuje ucelený rámec regionální ekonomiky.
- ❖ SAM umožňuje kvantifikovat multiplikátor pro odhady dopadů cestovního ruchu na ekonomiku tedy na produkci, příjem, poptávku.

Modely všeobecné rovnováhy jsou sestavovány pomocí řady rovnovážných rovnic kompilovaných do matice sociálního účetnictví. Modely všeobecné rovnováhy začleňují základní myšlenku input-output modelů (dopady na ekonomiku a změny v produkci, zaměstnanosti, importu), ovšem navíc ještě zahrnují vztahy mezi dalšími trhy (Dwyer - Forsyth - Spurr, 2004). Vhodně sestavený model všeobecné rovnováhy umožňuje sledovat interakce mezi jednotlivými prvky ekonomiky, na rozdíl od input-output modelů, které se zaměřují na stranu poptávky a výsledné změny v produkci. Navíc, modely všeobecné rovnováhy umožňují zohledňovat změny v cenové hladině a její

dopady. Tyto modely jsou tedy flexibilnější než input-output modely. Umožňují sledovat změny daňové politiky, inflace, úrokové míry i devizového kurzu.

Modely všeobecné rovnováhy byly využity k hodnocení ekonomických dopadů cestovního ruchu v Austrálii (blíže Adams - Parmenter, 2008), ve Skotsku (blíže Blake – Durbarry et al., 2006), či ve Španělsku (blíže Blake, 2008).

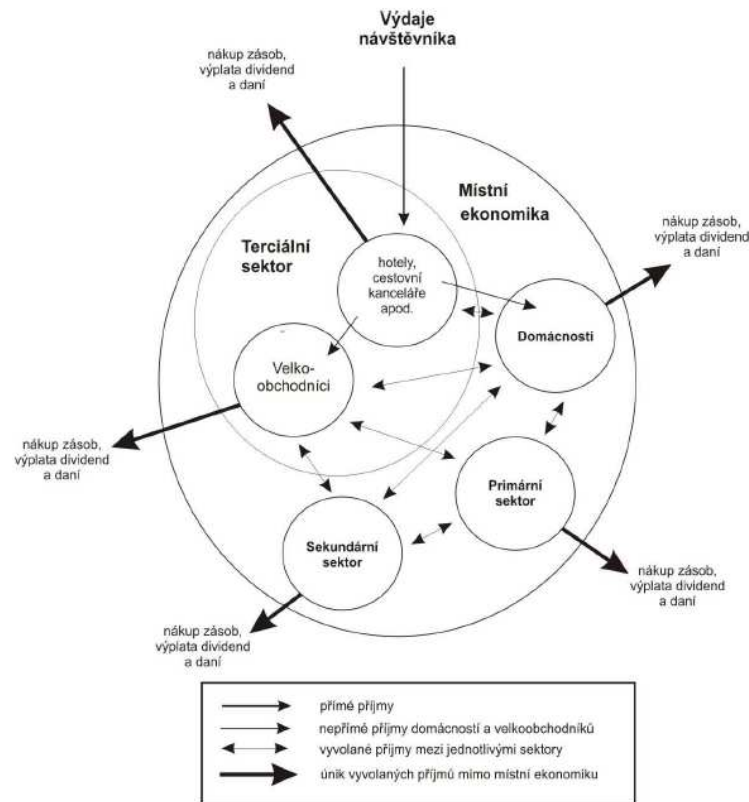
Dwyer – Forsyth – Spurr (2004) dodávají, že modely všeobecné rovnováhy nejsou však vhodným nástrojem pro hodnocení ekonomických dopadů na malé, lokální ekonomiky.

Dopady cestovního ruchu na ekonomiku regionu lze hodnotit různými metodami. Výběr vhodné metody je závislý na dostupnosti dat, finančních prostředcích na výzkum i okolních podmínkách (politických, přírodních, ekonomických, atd.), v nichž je samotný výzkum prováděn. Autorce se, na základě prostudovaných zdrojů, jeví jako nejvhodnější pro hodnocení ekonomických dopadů cestovního ruchu na region (kraj) v podmínkách České Republiky, využití input-output analýzy.

3.2 Koncept multiplikátoru

Přístup hodnocení ekonomických dopadů na ekonomiku pomocí multiplikátoru je založen na předpokladu, že prodej produktů jednoho podniku vyžaduje nákup produktů od podniku jiného v rámci místní ekonomiky. Předpokládá tedy, že podniky nespotřebovávají pouze primární zdroje (např. práci), ale spotřebovávají také meziprodukty. Z tohoto důvodu změna finální poptávky v určitém odvětví neovlivní pouze produkci daného odvětví, ale také produkci odvětví dodavatelů (Cooper - Fletcher et al., 2005). Koncept multiplikátoru měří dopady dodatečných výdajů na ekonomiku. Jedná se tedy spíše o marginální veličinu, než o veličinu průměrnou (UNWTO, 1981).

Obrázek 3-1: Schéma multiplikátoru

Zdroj: Page (1995)

Archer – Fletcher (1991) definují multiplikátor jako poměr přímé, nepřímé a indukované změně v ekonomice k přímé výchozí změně samotné. Cooper – Fletcher et al. (2005) definují multiplikátor cestovního ruchu jako poměr určité proměnné (produkce, příjmu, zaměstnanosti) k hodnotě turistických výdajů. Turistické výdaje mohou být děleny pak do několika rovin:

- ❖ přímé výdaje – výchozí výdaje turistů, které tvoří příjmy zařízení zabývající se primárně cestovním ruchem (např. hotely);
- ❖ nepřímé výdaje – jedná se o výdaje podniků, jenž zásobují zařízení cestovního ruchu. Díky zvyšující se poptávce hotelů se zvyšuje také poptávka u zařízení, jenž hotely zásobují či jim poskytují služby (např. prádelny);
- ❖ indukované výdaje – způsobují je výdaje zaměstnanců, které zvyšují poptávku v regionu, a tím také místní spotřebu.

Na základě pojetí různých autorů např. Cooper – Fletcher et al. (2005); Stynes (1999); Pásková (2008); Moscardini – Loufi (2008) či Goldman – Nakazawa – Tabor (2008) lze vymezit několik typů multiplikátoru:

- ❖ *Transakční multiplikátor* (the sales or transactions multiplier), který měří efekt dodatečné jednotky turistických výdajů na ekonomiku (např. zvýšení příjmů turistických zařízení v závislosti na zvýšení turistických výdajů).
- ❖ *Produkční multiplikátor* (the output multiplier), který měří efekt dodatečné jednotky turistických výdajů na produkci ekonomiky. Od transakčního multiplikátoru se liší tím, že zahrnuje také zásoby.
- ❖ *Příjmový multiplikátor* (the income multiplier), který lze vyjádřit jako podíl příjmů (mezd, zisků, dividend) k turistickým výdajům v regionu. Wall – Mathieson (2005) uvádějí příklad různých typů výpočtu příjmového multiplikátorů. Jejich příklad lze modifikovat do následujících podmínek: 1 Kč turistických výdajů přinese 50 haléřů přímých příjmů a 25 haléřů nepřímých. Příjmový multiplikátor lze vypočítat jako poměr přímých a nepřímých příjmů k přímým. Potom hodnota multiplikátu bude 1,5. Druhý způsob, jakým lze stanovit hodnotu multiplikátoru je podíl přímých a nepřímých příjmů k turistickému výdaji. Potom hodnota multiplikátoru bude 0.75. První z přístupů bývá označován jako ortodoxní, druhý pak jako neortodoxní.
- ❖ *Multiplikátor zaměstnanosti* (the employment multiplier), který vyjadřuje podíl primární a sekundární zaměstnanosti vytvořené dodatečnou jednotkou turistických výdajů k primární zaměstnanosti.
- ❖ *Vládní multiplikátor* (the government revenue multiplier), který vyjadřuje změnu v příjmech rozpočtu vyvolaných změnou dodatečné jednotky turistických výdajů.
- ❖ *Multiplikátor dovozu* (the import multiplier), který vyjadřuje hodnotu dovezeného zboží a služeb na dodatečnou jednotku turistických výdajů.

Wall – Mathieson (2005) se domnívají, že velikost multiplikátoru je ovlivněna vnitřní strukturou ekonomiky a také způsobem, jakým se výdaje prolínají do jednotlivých sektorů ekonomiky. Čím je vyšší propojení mezi jednotlivými sektory ekonomiky, tím je menší potřeba zásobovat region vnějšími dodávkami, hodnota multiplikátoru je tedy vyšší.

Dwyer – Forsyth – Spurr (2000) shrnují vlivy působící na velikost multiplikátoru a dopady cestovního ruchu na ekonomiku do několika bodů:

- ❖ velikost turistických výdajů;
- ❖ schopnost regionu poskytovat turistické zboží a služby (pokud je tato schopnost regionu nízká, pak turistické výdaje způsobí zvýšení importu);
- ❖ velikost ekonomiky regionu a hranice pro ní stanovené;
- ❖ struktura výdajů a přidané hodnoty vytvořená primárními turistickými výdaji (tedy hodnota multiplikátoru bude vyšší pokud primární turistické výdaje směřují do turistických zařízení, jenž jsou zásobována místními podnikateli);
- ❖ povaha a stupeň propojení turistického průmyslu s ekonomikou regionu (čím budou vazby užší, tím méně bude docházet k ekonomickým unikům mimo region a hodnota multiplikátoru bude vyšší).

Stynes (1999) uvádí přístupy k hodnocení ekonomických dopadů na několika úrovních následovně:

Tabulka 3-1: Přístupy k hodnocení ekonomických dopadů

Úroveň	Turistická aktivita	Výdaje	Multiplikátor
1	Expertní odhad turistické aktivity	Expertní odhad výdajů	Expertní odhad multiplikátoru
2	Turistická aktivita v regionu je stanovena na základě podobného regionu	Odvození průměrných výdajů turistů ze studií srovnatelných regionů, trhů	Odvození multiplikátoru (agregovaného) na základě provedených studií srovnatelných oblastí
3	Stavení turistické aktivity na základě segmentů ze srovnatelných studií	Stavení výdajů na základě desagregovaných výdajů dle segmentů	Využití multiplikátorů stanovených pro specifické odvětví z dostupných zdrojů
4	Primární výzkum turistů a návštěvníků	Odvození turistických výdajů na základě primárního výzkumu	Využití input-output modelu ke stanovení multiplikátoru

Zdroj: Upraveno podle Stynes (1999)

Kritika multiplikátoru a limity jeho využití

Největší slabinu konceptu multiplikátoru, jak se shoduje UNWTO (1881); Cooper – Fletcher et al. (2005) či Hall (2005), lze spatřovat v mnoha předpokladech, na kterých je založen, a dále také v dostupnosti dat, které jsou potřebné pro prováděné analýzy. Nedostatky přístupů hodnocení dopadů cestovního ruchu na ekonomiku lze shrnout následovně:

Získávání dat

Autoři se shodují, že sekundární data jsou často nedostačujícím zdrojem pro využití konceptu multiplikátoru a jsou tak často nuceni k primárnímu výzkumu, který je náročný časově i finančně. Další problém způsobuje kategorizace cestovního ruchu, neboť cestovní ruch zahrnuje řadu dalších odvětví. Problémy mohou nastat při pokusech integrovat výdaje turistů, jenž ovlivňují řadu odvětví, do desagregovaných kategorií input-output tabulky.

Předpoklady aplikace modelu multiplikátoru

Koncept multiplikátoru je založen na řadě předpokladů, jenž se stávají pro interpretace velmi limitující. Cooper - Fletcher et al. (2005) podotýkají, že ani pokročilejší modely, tedy modely všeobecné rovnováhy, tento nedostatek neodstraňují.

Jednoduché Keynesiánské modely a teorie exportní báze, neberou v úvahu rozdílnost efektů turistických výdajů a různých sektorů hospodářství.

Modely založené na multiplikátorech jsou modely statické. Předpokládají, že produkce a spotřeba jsou v rovnováze, tedy že každá další produkce zároveň vyvolává spotřebu (nákup) dodatečných vstupů. Předpokládají, že obchodní vztahy zůstávají stejné, tedy import a spotřeba z dalších sektorů zůstávají stále ve stejném poměru.

Modely předpokládají také, že nabídka je elastická. Tedy, že každé další zvýšení produkce je založeno na zvýšení poptávky vyvolané turistickými výdaji. Což ovšem naráží na limity výrobních zdrojů jednotlivých ekonomik. Další problémy mohou způsobit také devizové kurzy.

Koncept multiplikátoru dále předpokládá homogenitu poptávkové funkce. Zároveň zvýšení poptávky může vést ke zvýšení ceny domácí produkce, která může být následně nahrazena dovozem. Modely také předpokládají, že proporce výdajů domácností na zboží a služby zůstávají stejné.

Negativní ekonomické dopady

Hlavní nevýhodu hodnocení ekonomických dopadů cestovního ruchu pomocí multiplikátorů je, že v sobě nezahrnuje negativní ekonomické vlivy. Jedná se zejména o náklady ušlé příležitosti a další efekty, které by vznikaly, kdyby nebyl rozvíjen cestovní ruch, ale jiné aktivity. Mezi tyto efekty patří například efekty vysídlení, které lze pozorovat v mnoha turistických destinacích.

Mezi další slabiny konceptu multiplikátoru patří, že je často omezen pouze na ekonomické dopady ve sledované lokalitě, ekonomice. Mnoho ekonomik je ovšem otevřených a bohužel multiplikátor nehodnotí dopady v ekonomikách sousedících.

Archer – Fletcher (1991) dodávají, že slabinou konceptu multiplikátorů není koncept samotný, ale právě interpretace multiplikátorů. Zároveň uvádí, že stanovení metody zjištění multiplikátoru (od keynesiánského až po input-output analýzu), je závislé často na rozpočtu stanoveném pro výzkum či možnosti získání potřebných vstupních dat.

Autorka vidí další slabinu konceptu multiplikátoru ve skutečnosti, že multiplikátor se zaměřuje pouze na státní ekonomických dopadů na sledovanou ekonomiku. Neodráží negativní, ani pozitivní externalitu vyvolané cestovním ruchem. Neodráží vlivy cestovního ruchu na okolní prostředí, a to životní, přírodní, socio-kulturní. Pro přesnější analýzy dopadů cestovního ruchu na dané území, region, ekonomiku, je nutné provádět další analýzy.

3.3 Strukturální analýza

Kučera - Švasta (2004) uvádí, že principem strukturální analýzy je studium systému soustavy n odvětví, mezi nimiž dochází k výměně produktů. Každé odvětví potřebuje pro vytvoření své výstupní produkce určité množství výrobků z dodavatelských odvětví.

Rojíček (2007) dodává, že základním nástrojem pro strukturální analýzu jsou symetrické input-output tabulky (dále SIOT), které tyto změny podrobně kvantifikují. Mimo toho slouží také k popisu technologicko-ekonomických vazeb v hospodářství. Zobrazují číselné vztahy mezi vstupy jednotlivých odvětví a jejich výstupy. Lze je rozdělit na čtyři kvadranty:

Na první z nich se soustřeďuje hlavně Rojíček – Vavrla (2006), kteří udávají, že jádro symetrické input-output tabulky tvoří čtvercová matice mezispotřeby, která v sobě má v řádcích a ve sloupcích stejné členění, a to sice *produkt x produkt* nebo *odvětví x odvětví*. Matici mezispotřeby reprezentuje každý sloupec strukturou vstupů, tedy udává, kolik produktu bylo na výrobu konkrétního výrobku spotřebováno. Z čehož vyplývá, že každá změna v poptávce po daném produktu vede současně k proporciální změně poptávky po produktech, které tvoří vstupy ve výrobním procesu. V symetrické input-output tabulce jde o první kvadrant. Rojíček (2006) vymezuje druhý kvadrant, který zachycuje vztahy mezi dodávajícími výrobními odvětvími a autonomními odvětvími v podobě konečného užití. Třetí kvadrant představuje přidanou hodnotu udávající úhrn mzdových nákladů, spotřeby fixního kapitálu, daní a zisku. Čtvrtý kvadrant zaznamenává přímé vazby mezi primárními činiteli a konečným užitím.

Tabulka 3-2: Symetrická input-output tabulka v členění produkt x produkt

		výrobky	Konečné užití				celkem
			konečná spotřeba	tvorba hrubého fixního kapitálu	změna stavu zásob	vývoz	
výrobky	1	mezispotřeba	výdaje na konečnou spotřebu	tvorba hrubého fixního kapitálu	změna stavu zásob	vývoz	užití celkem podle výrobků
celkem	2	celková mezispotřeba v základních cenách	celkem podle jednotlivých typů konečného užití				celkové užití v základních cenách
čisté daně	3	čisté daně podle produktu	čisté daně na výrobky podle jednotlivých typů konečného užití				celkové čisté daně
celkem (1+3)	4	celková mezispotřeba v kupních cenách	celkové konečné užití podle typů jednotlivých vstupů v základních cenách				celkové užití v kupních cenách
složky přidané hodnoty	5	složky přidané hodnoty					
celkem (4+5)	6	produkce v základních cenách					
dovoz	7	dovoz					
celkem (6+7)	8	dodávky celkem v základních cenách					

Zdroj: Vysušil, 2002

Vysušil (2002) upřednostňuje při sestavování SIOT ocenění v základních cenách, které je homogennější a relace mezi vstupy a výstupy v peněžních jednotkách lépe odráží technologické vazby. Evropský účetní standard (ESA¹¹) 1995 doporučuje sestavovat tabulky v členění *produkt x produkt*, protože umožňují popsat výrobní proces homogenněji. Ovšem objevují se také argumenty, že by tabulky *odvětví x odvětví* neměly být opomíjeny, protože mohou být sestaveny na základě slabších předpokladů (Rojíček - Vavrla, 2006).

¹¹ ESA – European System of Accounting.

Analýza SIOT vychází z modelu, který poprvé představil ve 30. letech 20. století držitel Nobelovy ceny Wassily Leontief. Tento model je založen na rovnováze zdrojů (nabídky) a užití (poptávky). Leontief definoval matici komplexních koeficientů, pomocí kterých lze kvantifikovat dopady změn ve finální poptávce na produkci jednotlivých produktů (více Leontief, 1975).

Tabulka 3-3: Model symetrické input-output tabulky

sektor	1	...	j		N	Konečné užití	celkem
1	z_{11}		z_{1j}		z_{1n}	y_1	x_1
.....							
I	z_{i1}		z_{ij}			Y_i	x_i
.....							
N	z_{n1}		z_{nj}		z_{nn}	y_n	x_n
Přidaná hodnota	v_1		V_j		V_n		
Celkem	x_1		X_j		X_n		

Zdroj: Rojíček, 2007

Rojíček (2007) upřesňuje model symetrické input – output tabulky. Matice vstupů o rozměrech $n \times n$, z_{ij} znamená dodávku ze sektoru i do sektoru j ; $\underline{y}$ vyjadřuje vektor konečného užití o rozměrech $n \times 1$ (soukromá spotřeba a investice a čistý export); $\underline{v}$ je vektor přidané hodnoty o rozměrech $1 \times n$ (platby za práci a kapitál, čisté nepřímé daně a zisky). Součet i -tého sloupce se rovná součtu i -tého řádku a rovná se celkové produkci x_i .

Matice koeficientů vstupů je získána normalizací SIOT podle řádků, tj. $a_{ij}=z_{ij}/x_i$. Matice distribučních koeficientů je získána pak podle sloupců, tj. $b_{ij}=z_{ij}/x_j$.

V maticové vyjádření pak platí:

$$\underline{A} = \underline{Z}\underline{X}^{-1} \quad (3)$$

$$\underline{B} = \underline{X}^{-1}\underline{Z}, \quad (4)$$

kde $\underline{X}$ vyjadřuje diagonální matici s prvky x_i na diagonále a ostatními prvky rovny nule, $\underline{Z}$ představuje matici dodávek a užití, $\underline{A}$ je matice přímých koeficientů (koeficientů vstupů), $\underline{B}$ je matice distribučních koeficientů.

Přímé koeficienty udávají, jaká je hodnota jednotlivých meziproduktů spotřebovaných na výrobu jedné jednotky určitého výrobku (pohled odběratele). Distribuční koeficienty udávají, jak velký podíl z jedné vyrobené jednotky je dodán do jednotlivých odvětví (pohled dodavatele). Kromě přímé spotřeby lze sledovat také spotřebu nepřímou. Součet přímé a nepřímé spotřeby pak tvoří spotřebu komplexní, pro níž platí rovnice:

$$Ax + y = x \quad (5)$$

$$X - Ax = y \quad (6)$$

$$(I - A)x = y \quad (7)$$

Řešením tohoto systému lineárních rovnic je:

$$X = (I - A)^{-1}y, \quad (8)$$

kde $L = (I - A)^{-1}$ je matice koeficientů komplexní spotřeby, které se také označují jako multiplikátory produkce (I představuje jednotkovou matici).

Tyto multiplikátory zahrnují, jak přímý vliv finální poptávky po produkci určitého produktu, tak vlivy nepřímé, vyplývající z multiplikace výrobního procesu. Nepřímý efekt je způsoben tím, že výstup jednoho odvětví je zároveň vstupem dalšího odvětví do národního hospodářství a naopak. Součtem multiplikátorů za příslušná odvětví lze získat multiplikátor za celé odvětví. Jde o tzv. měřených zpětných vazeb (backward linkages). Odvětví s nejvyšší hodnotou součtu těchto koeficientů je zároveň odvětvím s největším dopadem změny v poptávce na tuzemskou produkci. Lze říci, že zpětné vazby jsou tedy poptávkově orientovány.

Kromě zpětných vazeb existují i vazby dopředné (čelní). Ty jsou nabídkově orientovány a měří sílu jednotlivých odvětví ve vztahu ke svým odběratelským odvětvím. Velikost čelní vazby je rovna řádkovým součtům matice inverzní k matici distribučních koeficientů za jednotlivá odvětví. Čím vyšší čelní koeficient má určité odvětví, tím větší dopad bude mít např. zvýšení cen v tomto odvětví na cenovou hladinu v ekonomice. Jejich interpretace však není jednoznačná, jako v případě zpětných vazeb.

Multiplikátory zpětných vazeb lze interpretovat tak, že pokud se změní finální poptávka po produkci daného odvětví o jednotku, celková produkce ve všech odvětvích vzroste právě o hodnotu multiplikátoru.

Leontiefův model a přeneseně celá analýza SIOT je postavena na následujících předpokladech:

- ❖ Nabídka se zcela přizpůsobuje poptávce, výrobní kapacity jsou neomezené.
- ❖ Jednotlivé produkty jsou vyráběny s danou fixní strukturou a to včetně struktury přidané hodnoty.
- ❖ Struktura vstupů vychází ze zvolené techniky transformace nesymetrických tabulek na symetrické. To znamená, že veškeré vedlejší produkty jsou vyráběny buď technologií výroby produktu, nebo technologií výroby odvětví.

Předpoklady modelu jsou relativně silné a do značné míry zkreslují skutečný dopad změn ve finální produkci. Technické koeficienty nemohou být z dlouhodobého hlediska považovány za konstantní, postupem času se přizpůsobují cenám vstupů a odrážejí nové technologie. Z tohoto důvodu je vhodnější model využívat pro modelování krátkodobých dopadů na produkci. Na druhou stranu projevení multiplikačního efektu vyžaduje určitý čas, proto nelze očekávat změny v poptávce v příliš krátkém období. Oba faktory tedy působí protichůdně, na což je nutné brát zřetel při vyhodnocování analýzy. Rovněž podmínka, že se nabídka přizpůsobuje poptávce, nemusí platit ve všech fázích hospodářského cyklu. Větší platnost bude mít model v situaci hospodářského poklesu, kdy existuje dostatek nevyužitých kapacit. Tato podmínka není nutná při zkoumání vlivu nikoliv pouze na domácí produkci, ale na celkové zdroje.

Z výše uvedeného vyplývá, že kvantifikace dopadů pomocí input-output analýzy vymezuje určitou maximální hranici tohoto dopadu. Přizpůsobovací procesy v ekonomice budou mít tendenci tento dopad spíše brzdit. Zatímco nedodržení prvních dvou předpokladů bude mít vliv na celkovou výši dopadu změny finální poptávky na produkci jednotlivých komodit, nedodržení třetího předpokladu bude mít vliv jak na výši, tak na strukturu tohoto dopadu. Pokud není struktura vstupů pro výrobu jednotlivých produktů v input-output tabulce správně odhadnuta, má změna finální poptávky ve skutečnosti dopad na výrobní poptávku po jiných komoditách (vstupech), než se předpokládá v modelu. Je tedy žádoucí, aby SIOT byla sestavena na co nejpodrobnější úrovni rovnic (více Rojíček, 2007).

4. Trvale udržitelný cestovní ruch

4.1 Pojetí trvale udržitelného cestovního ruchu

Kritika negativních dopadů cestovního ruchu se začala objevovat v již 80. letech 20. století. Jako reakce na tuto kritiku se začalo souběžně objevovat několik nových pojetí a koncepcí cestovního ruchu jako např. měkký turismus¹², turismus přátelský k životnímu prostředí či zodpovědné cestování. Všechny tyto pojmy měly tvořit protiklad masovému cestovnímu ruchu (Vaško, 2002). Jak uvádí Kostková (2007) klíčovým mezníkem k vymezení pojmu trvale udržitelný cestovní ruch byl Summit Země v Rio de Janeiru konaný v roce 1992. Na této konferenci posílil význam pojmu trvale udržitelný cestovní ruch a nahradil tak pojmy dříve používané.

Celý koncept trvale udržitelného cestovního ruchu byl představen na konferenci Komise trvale udržitelného rozvoje v roce 1999. Představená koncepce zahrnovala všechny druhy cestovního ruchu, aniž by musely být nutně spojovány pouze s návštěvou přírodních atraktivit (Vaško, 2002). Při posuzování koncepce trvale udržitelného cestovního ruchu jsou pak posuzovány čtyři základní dimenze, které jsou navzájem spjaté, provázané a měly by být chápány jako celek. Jedná se ekologický, sociálně-kulturní, ekonomický a politický pilíř (Clarke, 2002).

Udržitelný cestovní ruch vychází z koncepce trvale udržitelného rozvoje. Hunter (1997) uvádí, že mnoho autorů ve své práci uvádí pojem udržitelný cestovní ruch, ale v pouze v několika pracích je také vysvětlen. V mnoha vědeckých a odborných pracích je udržitelný turismus chápan pouze intuitivně. Brundtlandt (cit.Vaško, 2002) definoval trvale udržitelný cestovní ruch jako způsob rozvoje, který naplňuje potřeby přítomnosti bez toho, aby oslaboval možnosti budoucích generací naplňovat jejich vlastní potřeby. Tato definice byla přijata Komisí OSN pro životní prostředí a vychází z ní i strategie udržitelného rozvoje České Republiky.

UNWTO definuje trvale udržitelný turismus jako rozvoj, který uspokojuje potřeby turistů, návštěvníků a rezidentů v regionu, za ochrany a rozvoje příležitostí

¹² Měkký turismus představuje cestovní ruch realizovaný s ohledem na okolní prostředí, tak aby tedy nezatěžoval životní i socio-kulturní prostředí.

v budoucnu. Je představován jako způsob řízení všech zdrojů tak, že ekonomické, sociální, estetické potřeby budou uspokojeny, při udržení a zachování kulturní integrity, ekologického prostředí, biologické diverzity a systémů podpory života (Vaško, 2002).

V zákoně 17/1997 Sb., o životním prostředí je trvale udržitelný rozvoj chápán jako takový, který současným i budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů.

Liu (2003) dodává, že rozvoj (development) nemusí nutně znamenat růst (growth), jde spíše o proces plnění specifické sociální a ekonomické cíle, který naplňuje stabilizaci, růst, pokles, změnu kvality nebo jen odstranění existujících produktů, podniků, odvětví, či dalších prvků.

Hunter (1997) zase představuje udržitelný cestovní ruch jako sérii principů, politických návodů, metod řízení tak, aby turistické destinace, které disponují enviromentálními zdroji, byly chráněné budoucím vývojem.

McKercher (1993) vidí udržitelný cestovní ruch pouze ve dvou rovinách; a to ekonomické a ekologické.

Kostková (2007) uzavírá, že cílem trvale udržitelného rozvoje je zabezpečit lepší kvalitu života pro každého v současnosti i pro budoucí generace prostřednictvím sociálního rozvoje, šetrného využívání přírodních zdrojů a ochrany životního prostředí, a v neposlední řadě i pomocí stabilního ekonomického rozvoje.

Moscardo (1997) spatřuje tři základní principy udržitelnosti cestovního ruchu jako:

- ❖ Kvalitu – tedy udržitelný cestovní ruch by měl poskytnout kvalitní zážitek turistům, při zlepšení kvality života stálých obyvatel a ochraně kvality životního prostředí.
- ❖ Kontinuitu – udržitelný cestovní ruch by měl zajistit kontinuitu přírodních zdrojů, založenou na kontinuitě kultury místní komunity a požadovat kontinuitu zájmu návštěvníků.
- ❖ Vyváženost - tedy zajištění rovnováhy potřeb návštěvníků, rezidentů i životního prostředí.

Liu (2003) shrnuje kritiku vědeckých a odborných prací zabývajících se udržitelným cestovním ruchem. Upozorňuje na to, že mnoho prací se zabývá

indikátory a hodnocením udržitelného cestovního ruchu, avšak s nevelkými úspěchy. Zároveň mnoho autorů upozorňuje na fakt, že sociální a kulturní dopady cestovního ruchu na místní komunity jsou primárně negativním jevem a mělo by se jim předcházet. Mnoho autorů také podporuje ekoturismus, alternativní turismus (alternative tourism), odpovědný turismus (responsible tourism), měkký turismus (soft tourism), cestovní ruch s nízkými dopady (low-impact tourism) a další. Ovšem zkušenosti ukazují, že všeobecně nelze označovat ani jednu z těchto forem cestovního ruchu jako udržitelný cestovní ruch.

Neregulovaný cestovní ruch je zpravidla k životnímu prostředí nešetrný, protože nadměrnou intenzitou a tempem spotřebovává zejména neobnovitelné zdroje. Tento efekt bývá často označován jako “efekt turistické pasti“. Jde o situaci, kdy díky existenci tržních externalit nepracují autoregulační mechanismy tržního systému tak, jak by měly a cestovní ruch svými podnikatelskými aktivitami znehodnocuje vlastní kapitál, tedy přírodní a kulturní hodnoty destinace. Intenzita dopadu je dána návštěvností, sezónností, zranitelností ekosystémů a dalšími (Pásková, 2008).

Vlivy cestovního ruchu na přírodní prostředí

Vlivy cestovního ruchu na přírodní prostředí se zabývá řada autorů, např. Pásková (2008), Pearce (1995) či Cooper – Fletcher et al. (2005). Jak uvádí Pásková (2008) řada autorů, zejména tedy v zahraniční literatuře, používá v souvislosti s negativními vlivy cestovního ruchu termínu „turistické znečištění“. Tento pojem představuje především kongesci¹³ veřejných prostor a komunikací, stres místních obyvatel způsobený přítomností nadměrného množství návštěvníků, fyzické znečištění životního prostředí.

Cestovní ruch vyvolává změny v životním prostředí přímo, tedy jedná se o změny vyvolané přímo rozvojem cestovního ruchu, ale také nepřímo, tedy spotřebou zdrojů, které byly pro cestovní ruch vyrobeny, vytvořeny, vytěženy. V podstatě se dá říci, že i na dopady cestovního ruchu na životní prostředí působí multiplikační efekt.

¹³ Kongesce neboli ucpání.

Mezi negativní vlivy cestovního ruchu na životní prostředí patří, mimo jiné také:

- ❖ *Emise* – zdrojem zvýšení emisí způsobené cestovním ruchem je zejména doprava. Nepřímo se na nich cestovní ruch podílí prostřednictvím emisí vytvořených např. ve stavebnictví, dopravou materiálů, atd.
- ❖ *Eroze* - na narušování přírodního povrchu se cestovní ruch podílí např. tvorbou přístupových cest k památkách nebo sešlapem ve volné přírodě.
- ❖ *Zavlečení nepůvodních druhů* – zpravidla jde o neúmyslné aktivity turistů a provozovatelů turistických zařízení, kdy návštěvníci přenášejí semena rostlin či zárodky živočichů do oblastí, kde se předtím nevyskytovaly. Problémy nastávají zejména v národních parcích a CHKO.
- ❖ *Poškození přírodních hodnot a biodiverzity* – jedná se často o vandalismus či snahu turistů o získání unikátního suvenýru.

Vlivy cestovního ruchu na sociokulturní prostředí

Pásková (2008) uvádí, že v porovnání s vlivy cestovního ruchu na přírodní prostředí se socio-kulturní dopady neprojevují tak zřetelně a bezprostředně, jsou hůře identifikovatelné a měřitelné a zatím ne důsledně zkoumány. Jedná se o vlivy subjektivního charakteru, jsou proto obtížně monitorovatelné. Charakterizuje je jako souhrn nežádoucích vlivů cestovního ruchu a zejména návštěvníků na hostitelskou komunitu, její přírodní a sociální prostředí.

Mezi základní rysy sociálních dopadů cestovního ruchu patří:

- ❖ *demonstrační efekt* – napodobování chování návštěvníků místními obyvateli;
- ❖ *dualizace společnosti* – proces rozdělování společnosti na bohaté (v oblastech s vyšší turistickou intenzitou, vyššími příjmy z cestovního ruchu) a chudé;
- ❖ *turistická iritace* – jedná se proces vývoje vztahu místních obyvatel k turistům. Jako vhodný nástroj měření je používán Doxeyho iritační index, který identifikuje čtyři fáze iritace: euforie, apatie, znechucení a antagonismus (více Arrow – Bolin, 1995).

Mezi základní rysy kulturních dopadů patří:

- ❖ *Akulturacy* – jedná se změnu kultury a společnosti. Může mít pozitivní i negativní vlivy. Může snižovat kulturní identitu a atraktivitu celého území, zároveň však může vést ke zvýšení životní úrovně hostitelské komunity (hygienické návyky, motivace pro rozvoj, zdokonalování jazykové vybavenosti). Pásková (2008) uvádí jako příklad vliv anglo-americké kultury na původní kulturu méně vyspělých zemí.
- ❖ *Inscenizace* – představuje komerčně motivované předvádění tradic a obyčejů, charakteristických pro danou komunitu. Příkladem můžou být kulturní představení pořádaná pro turisty v původních osadách aborginiů za účelem dosažení dalších příjmů.
- ❖ *Komercializace* – znamená proces, který zahrnuje primární zdroje cestovního ruchu do jeho nabídky a dochází tak k potlačení kulturních, estetických, duchovních a dalších hledisek. Pásková (2008) uvádí jako příklad komercializaci náboženství.

Další dopady cestovního ruchu lze spatřovat ve stereotypizaci kultury, ztrátě autenticity, a v neposlední řadě také poškozování kulturních hodnot a památek.

4.2 Indikátory trvale udržitelného cestovního ruchu

Indikátor trvale udržitelného rozvoje je chápán jako vhodně zvolená entita, měřená nebo získaná výpočtem, která má zřejmý vztah k vyhodnocení globálního vývoje, vývoje ekosystému, regionu, města, společnosti ve vztahu ke koncepci trvale udržitelného rozvoje (Pásková, 2008). Rosenow - Pulsipher (cit. Liu, 2003) dodávají, že největší kritika průmyslu cestovního ruchu se vztahuje k problémům překročení žádoucích limitů.¹⁴

¹⁴ Problém spočívá zejména ve stanovení žádoucích limitů, jelikož je obtížné stanovit hranici mezi žádoucím a nežádoucím.

Moldan (2001) vymezuje základní vlastnosti indikátorů trvalé udržitelnosti:

- ☞ významnost;
- ☞ reprezentativnost;
- ☞ měřitelnost;
- ☞ náklady a užitek;
- ☞ minimalizace negativních účinků na prostředí;
- ☞ správnost;
- ☞ spolehlivost;
- ☞ srovnatelnost.

UNWTO vypracovala klíčové indikátory udržitelného rozvoje cestovního ruchu, a to ve dvou formách:

- ☞ Klíčové indikátory udržitelného rozvoje, které jsou všeobecně využitelné.
- ☞ Specifické indikátory udržitelného rozvoje, a to pro malé ostrovy, chráněná území, horské oblasti a kulturní místa.

Pásková (2008) shrnuje klíčové indikátory cestovního ruchu následovně:

Indikátor	Způsob vytvoření a zjišťování indikátoru
ochrana území	- kategorie ochrany území
stres	- počty turistů navštěvujících místo (za rok, nejnavštěvovanější měsíc)
intenzita užívání	- počty osob /ha v hlavní sezóně
sociální dopady	- poměr počtu turistů a místních obyvatel (v hlavní sezóně a průměrně)
kontrola rozvoje	- existence procedury environmentálního ověření nebo formální kontroly rozvoje místa a intenzity užívání
management odpadů	- podíl odpadu podléhající zpracování
proces plánování	- existence organizovaného regionálního plánu pro turistickou destinaci, který zahrnuje oblast cestovního ruchu

kritické ekosystémy	- počty vzácných/ ohrožených biologických druhů
spokojenost spotřebitelů	- míra spokojenosti návštěvníků
spokojenost místních obyvatel	- míra spokojenosti místních obyvatel
příspěvek cestovního ruchu místní ekonomice	- podíl celkové ekonomické aktivity, která souvisí pouze s cestovním ruchem

Složené indikátory

nosná kapacita	- měření klíčových faktorů ovlivňujících schopnost místa absorbovat různou intenzitu cestovního ruchu
tlak na místo	- měření míry vlivu cestovního ruchu a kumulovaných vlivů dalších odvětví na dané místo, přírodní a kulturní atributy vlivu
atraktivnost	- kvantitativní měření těch atributů místa, které je dělají přitažlivé pro cestovní ruch a mohou se měnit v čase

4.2.1 Únosná kapacita území

Únosnou kapacitu území lze chápat (jak uvádějí např. Pásková 2008, Arrow – Bolin, 1995) jako maximální množství „prvků“, které dané území dokáže pojmout, aniž by do budoucna docházelo ke snižování absorpční schopnosti území. Mezi tyto prvky lze zařadit např. počet obyvatel, počet turistů či počet lůžek. Pásková (2008) dodává, že únosná kapacita území je skladebným ukazatelem, který měří zranitelnost lokality, a identifikuje změny v její schopnosti unést reprezentativní soubor na ní provozovaných turistických aktivit. Cílem vymezení únosné kapacity území je odhadnout mezní hodnoty počtu návštěvníků pro danou lokalitu. Tyto meze mohou být posunuty vzhůru pomocí kvalitního managementu místního cestovního ruchu nebo sníženy v případě neexistence či nízké úrovně takového managementu.

Getz (1983) identifikoval šest přístupů interpretace a stanovování únosné kapacity území.

- ☞ limity hmotných zdrojů;
- ☞ tolerance rezidentů;
- ☞ spokojenost návštěvníka;
- ☞ nadměrný růst změny;
- ☞ kapacity založená na hodnocení nákladů a přínosů;
- ☞ role kapacity v systémové přístupu.

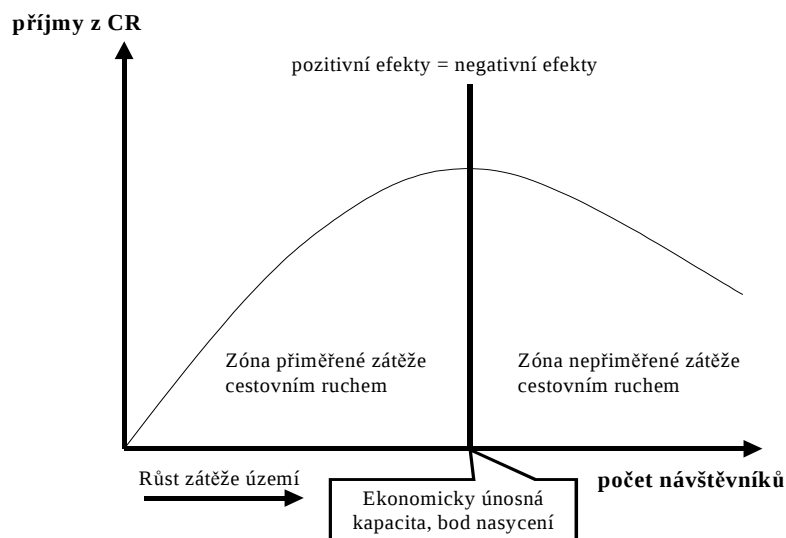
Pásková (2008), Faulkner – Tideswell (2008) uvádějí čtyři složky únosné kapacity, kterými jsou fyzicky únosná kapacita, ekologicky únosná kapacita, ekonomicky únosná kapacita, socio-kulturně únosná kapacita a psychologicky únosná kapacita (percepční kapacita).

Fyzicky únosná kapacita určuje maximální množství osob, které může daný objekt či prostranství pojmout, aniž by došlo k jeho fyzické destrukci. Lze ji poměrně snadno zjistit pro uzavřené objekty typu jeskynních prostor či areálu zámeckých zahrad atd., složitější jsou případy volných prostranství. Fyzická únosná kapacita se určuje nejsnadněji objektivním způsobem, nicméně je třeba ji považovat za míru teoretickou, pro větší území v praxi téměř nevyužitelnou.

Ekologicky únosná kapacita je definována jako úroveň využití území, která nezpůsobuje poškození krajiny. Udává maximální úroveň dlouhodobě chápané turistické zátěže, se kterou se ekosystém vyrovná bez trvalých následků. Tato hodnota je přímo úměrná autoregulační schopnosti (pružnosti) daného ekosystému.

Ekonomicky únosná kapacita vychází z tzv. Paretova optima a pomocí optimalizační rovnice určuje dlouhodobě udržitelný kompromis mezi ekonomickou výtěžností a kvalitou životního prostředí v destinaci. Stanovuje tedy míru maximálního ekonomického přínosu cestovního ruchu pro destinaci při současné minimalizaci čerpání kapitálu cestovního ruchu (kvalita socio-kulturního i přírodního prostředí).

Obrázek 4-1: Ekonomicky únosná kapacity území

Zdroj: Pásková, 2008

Psychologicky únosná kapacita (percepční kapacita) zahrnuje subjektivní ukazatele indikující maximální stupeň rozvoje cestovního ruchu (intenzity návštěvnosti), který je ještě kompatibilní s určitým typem turistického zážitku, vyhledávaným v daném objektu či prostranství. Jedná se o hodnocení zalidnění území samotnými návštěvníky.

Socio-kulturně únosná kapacita má stejný charakter jako kapacita percepční s tím rozdílem, že se místo návštěvníků týká místního obyvatelstva, jeho postojů k cestovnímu ruchu a k jeho dopadům na krajinu, ale i na životy místních obyvatel. Představuje hranici rozvoje cestovního ruchu, při jejímž překročení aktivity cestovního ruchu způsobují v místní komunitě negativní nevratné změny.

Ionnides, Billing (2003) dodávají, že stanovení mezí únosné kapacity naráží na několik problémů:

- ☞ Není to jen množství turistů, jenž způsobují problémy, je to spíše jejich chování.
- ☞ Je obtížné stanovit hranice mezi termíny dopady (impact) a škoda (damage). Jako příklad uvádí cyklisty na přírodních stezkách, kteří vždy způsobují škody na půdě (eroze). Obtížné je však stanovit okamžik, kdy dochází ve změně přírodního prostředí a kdy ke škodám.

- ☞ Většina enviromentálních dopadů je způsobena malým využíváním – marginální efekt. Tedy už malý počet turistů na turistické stezce působí na přírodní prostředí, nárůst turistů ovšem vyvolá menší změnu v rozsahu dopadů.

McCool – Lime (2001) dodávají, že vyvstávají problémy s hodnocení a interpretací únosné kapacity území, a to především z hlediska jejího numerického vyjadřování. Wight (1998) se domnívá, že vhodnější způsob je zaměřit se na sociální a environmentální či ekologické podmínky, které jsou v daném území požadované nebo pro dané území vhodné. Tento přístup se jeví vhodnější, pružnější a dává managementu větší prostor než únosná kapacita vyjádřená numericky. Obecnou zásadou v tomto případě je, že by se území nemělo rozvíjet nad jeho přirozenou únosnou kapacitu. Účel, pro který je území určeno, je zároveň kritickou hranicí při určení únosné kapacity. McCool – Lime (2001) uznávají, že při definování účelu je důležitá účast veřejnosti, nicméně je také třeba vědecky definovat, co je ještě přijatelné a co již nikoliv.

4.2.2 Turistický penetrační index (Defertova funkce)

Defertova funkce vyjadřuje intenzitu turistické aktivity v dané destinaci poměrem počtu dvou populací¹⁵. Pearce (1995) představil indikátor měření intenzity cestovního ruchu v dané oblasti, dané turistickou funkcí:

$$T(f) = \frac{N * 100}{P}, \quad (9)$$

kde, $T(f)$ je turistická funkce; N představuje počet lůžek; P označuje počet obyvatel (rezidentů)

Turistická funkce může nabývat hodnot od 0 do nekonečna. Čím je vyšší hodnota funkce, tím lze oblast považovat za oblast s vyšší turistickou aktivitou. Defertova funkce se stala standartně používaným ukazatelem relativní turistické zatíženosti území cestovním ruchem. Defertovy funkce bylo využito ve výzkumu samostatného oddělení ekologie a urbanizovaných prostorů a cestovního ruchu při MŽP

¹⁵ Dvou populací, tedy turistů a místních obyvatel.

ve výzkumu zátěže životního prostředí cestovním ruchem a ověření stavu monitorování institucionálního zajištění a statistického sledování na úrovni obcí, z roku 2001. V tomto výzkumu byly intervaly turistické funkce rozděleny následovně:

$T(f) = 0 - 4$	téměř žádná turistická aktivita
$T(f) = 4 - 10$	nevýrazná turistická aktivita
$T(f) = 10 - 40$	území s významnou, avšak nepřevažující funkcí cestovního ruchu
$T(f) = 40 - 100$	převážně turistické území
$T(f) = 100 - 500$	významné středisko cestovního ruchu
$T(f) = \text{nad } 500$	hyperturistické středisko

Výhodou indikátoru turistické funkce je její jednoduchost a dostupnost dat. McElroy – Albuquerque (1998) ovšem poukazují na nedostatky této funkce pro strategické rozhodování na úrovni regionů. Kritizují zejména to, že indikátor nezahrnuje další složky - sociální, ekonomické, environmentální. Navrhly tak index, odvozený od Pearcovy turistické funkce, kdy celkový index penetrace se skládá ze tří průměrných hodnot turistického penetračního indexu (dále TPI) v oblasti ekonomické (výdaje turistů), oblasti sociální (počet turistů na obyvatele/den) a oblasti environmentální (počet pokojů na km²). Hodnota penetračního indexu je pak průměrná hodnota dílčích turistických penetračních indexů.

Z práce McElroy – Albuquerque (1998), kteří se zabývali penetrací v Karibské oblasti, si vzali příklad také Ioannides – Billing (2003) ve své práci pro Gederu, pro kterou stanovili penetrační index na základě pěti indikátorů: území, počtu obyvatel, výdajů turistů, počtu přenocování a průměrného počtu turistů na 1 000 obyvatel. TPI lze potom vyjádřit následovně:

$$TPI_{ij} = \frac{X_{ij} - \min X_i}{\max X_i - \min X_i}, \quad (10)$$

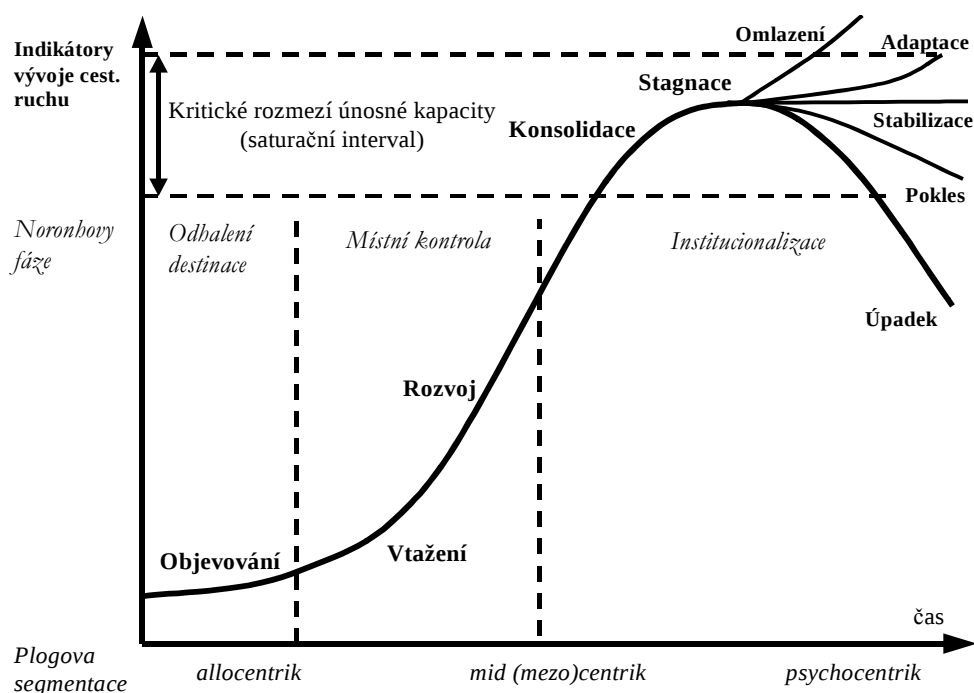
kde TPI_{ij} je stupeň penetrace j-tého území s ohledem na i-tou proměnnou, X_{ij} je hodnota i-té proměnné pro území j a $\max X_i$ a $\min X_i$ stanovují maximální a minimální hodnoty pro i-tou proměnnou.

4.2.3 Životní cyklus destinace

Turistické destinace, obdobně jako jiné produkty, procházejí svým životním cyklem. Každý životní cyklus produktu začíná fází zavádění, pokračují fází růstu, dále zralosti a uzavírá se fází poklesu prodeje. Pásková (2008) chápe koncept životního cyklu destinace jako průnik konceptu únosné kapacity území pro rozvoj cestovního ruchu, konceptu sociální změny a geografických konceptů (např. teorie „jádro-periferie“), přičemž synergicky sdružuje jejich klíčové teze do jednoho konzistentního evolučního modelu.

Trajektorii životního cyklu turistické destinace lze definovat jako křivku, která podchycuje vývoj hodnot základních ukazatelů vývoje potenciálu, stavu a efektů cestovního ruchu v destinaci, a to zejména vývoj hodnot únosné kapacity území pro rozvoj cestovního ruchu, objem návštěvnosti, segmentační struktury, spotřebního chování typického návštěvníka, Defertovy funkce, iritačního indexu, velikosti příjmů cestovního ruchu, míry využití ubytovacích kapacit, počtu návštěvníků na jednotku plochy, množství odpadů, úrovně hlučnosti, míry sezónnosti a postojů místních obyvatel k místnímu rozvoji cestovního ruchu (Vaško, 2002).

Obrázek 4-2: Životní cyklus destinace s vyznačením převažujících typů návštěvníků

Zdroj: Pásková, 2008

Nejčastěji uváděným modelem (podle Páskové, 2008) životního cyklu turistické destinace je koncept geografa R. W. Butlera, který popisuje životní cyklus o šesti základních fázích. Avšak někteří autoři vystihují životní cyklus pouze pomocí čtyř fází.

Butlerův model definuje šest základních fází:

- *Objevení* – fáze objevení je charakterizovaná menším počtem návštěvníků, cestujících často neorganizovaně, kteří jsou do destinace přitahováni přírodními a kulturními odlišnostmi. Infrastruktura není příliš rozvinutá, a dochází k častému kontaktu turistů s místním obyvatelstvem.
- *Vtažení* – ve fázi vtažení se začínají zapojovat místní obyvatelé do infrastruktury cestovního ruchu. Postupně se formuje propagace cestovního ruchu a rozvoj cestovního ruchu začíná nabývat na organizovanosti, začínají s projevovat první tlaky na samosprávu a veřejné instituce.
- *Rozvoj* – atraktivita cestovního ruchu jsou v této fázi rozvíjeny a také uměle generovány. Jsou patrné změny fyzického vzhledu území. Rozvoj cestovního ruchu přináší i negativní dopady na životní i socio-ekonomické prostředí. Plánování cestovního ruchu je nutné nejen na regionální úrovni, ale také na úrovni národní. Projevuje se komercializace vztahu mezi návštěvníky a místními obyvateli. V hlavní sezóně převažují počty turistů nad počty místních obyvatel. Kontrola rozvoje cestovního ruchu přechází do rukou zahraničních podnikatelů, zvyšují se nároky na standard služeb a vybavení.
- *Konsolidace* – ve fázi konsolidace se zpomaluje tempo růstu návštěvnosti, místní ekonomika je značně navázána na cestovní ruch. Typické je organizování masového turismu. Marketing destinace se zaměřuje na rozšíření sezóny.
- *Stagnace* – dochází k nasycení většiny rozměrů únosné kapacity území. Destinace má silnou image, ale již není moderní. Atraktivnost destinace klesá a klesají i příjmy z cestovního ruchu.
- *Poststagnace* - ve fázi poststagnace může dojít k několika scénářům: úpadku, poklesu, stabilizaci, adaptaci či omlazení destinace, jak dokládá obr. č. 4-2.

Pásková (2008) se domnívá, že koncept životního cyklu destinace nabízí velký prostor pro jeho různé aplikace (díky své vysoké úrovni komplexity a také jisté teoreticko-metodologické nevyhraněnosti), avšak na druhé straně klade vysoké nároky

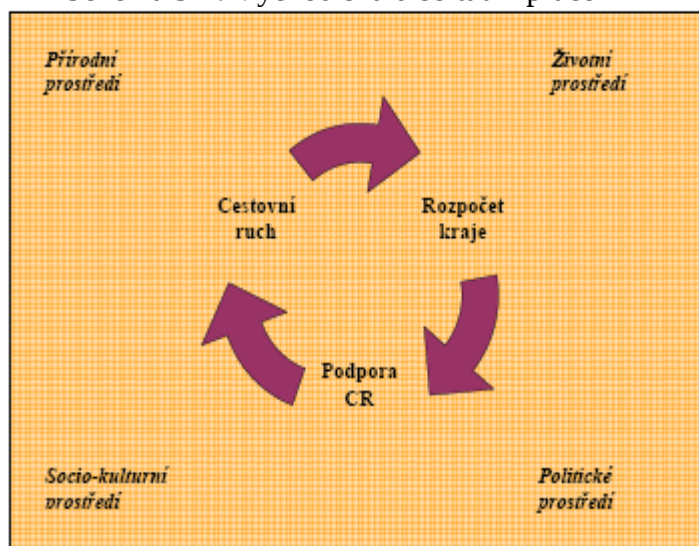
na interpretaci zjištěných skutečností. Problematické může být také určení inflexních bodů, které mohou být identifikovány pouze retrospektivně, neboť délka a tvar jednotlivých fází je unikátní pro každou destinaci. Prideaux (2000) upozorňuje, že koncept životního cyklu turistické destinace nezahrnuje řadu důležitých aspektů, mezi které patří dopravní infrastruktura, změny ve struktuře ubytování, možnost predikce událostí, které způsobují přechod z jedné fáze do druhé, vlivy cenových změn na nabídku, poptávku a investiční aktivity.

Přes výhrady je křivka životního cyklu destinace užitečným analytickým nástrojem jako model vývoje destinace, použitelný pro marketing a plánování, při volbě strategie destinace a jako nástroj předpovědi vývoje turismu v destinaci (Getz, 1992).

5. Cíl práce

Logika disertační práce předpokládá, že výdaje turistů ovlivňují produkci regionu (tak jako zaměstnanost, příjmy obyvatel i zisky firem), a to přímými i nepřímými vlivy. Daňové odvody z turistických výdajů (zisků firem, příjmů obyvatelstva) a jejich následné přerozdělování ovlivňuje rozpočet kraje. Z rozpočtu kraje je pak podporován, prostřednictvím grantových programů, cestovní ruch v regionu, a tím jsou zvyšovány (i díky zvyšování počtu turistů či prodloužení délky pobytu) turistické výdaje (produkce, příjmy obyvatel...), které následně zvýší rozpočet, atd. Celý proces je ovlivňován vzájemnou interakcí cestovního ruchu a okolního prostředí (životního, přírodního i socio-kulturního). Schématicky lze celý proces vyjádřit následovně:

Schéma 5-1: Východiska disertační práce

Zdroj: Vlastní zpracování

Cílem disertační práce je vymezit dopady cestovního ruchu v Jihočeském kraji. Důraz je kladen na vymezení ekonomických dopadů cestovního ruchu, do úvahy jsou brány i dopady cestovního ruchu na okolní prostředí (životní, přírodní i socio-kulturní).

Dílčí cíle disertační práce jsou vymezeny následovně:

- Dílčí cíl 1: *Stanovit multiplikátor cestovního ruchu Jihočeského kraje.*
- Dílčí cíl 2: *Vymezit dopady cestovního ruchu na krajský rozpočet.*
- Dílčí cíl 3: *Vymezit dopady podpor cestovního ruchu na produkci regionu.*
- Dílčí cíl 4: *Vymezit dopady cestovního ruchu na okolní prostředí.*

V rámci naplnění cílů práce budou ověřovány následující hypotézy:

H1: *Cestovní ruch působí, prostřednictvím výdajů turistů, pozitivně na ekonomiku regionu.*

H2: *Cestovní ruch ovlivňuje příjmy krajského rozpočtu.*

H3: *Finanční dotace na podporu cestovního ruchu v regionu ovlivňují produkci v regionu.*

H4: *Cestovní ruch v Jihočeském kraji negativně ovlivňuje přírodní a sociální prostředí regionu.*

Vymezeným dílčím cílům i hypotézám je podřízena celá struktura disertační práce.

6. Metodika práce

Disertační práce má povahu základního teoretického i aplikovaného výzkumu, tedy na základě teoretického poznání se snaží zjistit a navrhnout možné využití získaných poznatků v praxi. Zpracování disertační práce tak tedy využívá teoretických poznatků ze studia odborné literatury i empirických dat.

V teoretické části jsou shrnuty poznatky z oblasti teorie regionálního rozvoje, cestovního ruchu, včetně metod hodnocení dopadů cestovního ruchu na region. Z teoretických postupů poznání je využito induktivních i deduktivních postupů, kdy v rámci indukce jsou, na základě jednotlivých poznatků, odvozovány obecné zásady. V rámci dedukce jsou naopak z obecně platného odvozovány dílčí závěry.

V rámci vlastní práce, týkající se dopadů cestovního ruchu na Jihočeský kraj, jsou využívány základní vědecké metody jako analýza a syntéza. V rámci analýzy dochází k faktickému či myšlenkovému rozčlenění celku do jednotlivých částí. V rámci syntézy jsou jednotlivá data shrnuta a utříděna do větších celků, které odhalují nové vztahy a zákonitosti mezi zkoumanými jevy. Nedílnou součástí práce je využití metod analogie a komparace.

Významná část práce využívá matematicko-statistických metod založených na analýze časových řad, regresní analýze a shlukové analýze. Za účelem sestavení multiplikátoru je využito strukturální analýzy, kterou blíže charakterizuje kapitola 3.3. Regionální nerovnoměrnosti jsou hodnoceny Giniho koeficientem. Pro hodnocení významnosti dotazníkové šetření je použit Chí-kvadrát test dobré shody,¹⁶ upravený vztahem:

$$\chi^2 = \sum_{i=1}^n \frac{(p_i - o_i)^2}{o_i}, \quad (11)$$

kde P_i je pozorovaná četnost i -té kategorie a o_i je očekávaná četnost i -té kategorie.

¹⁶ Chí-kvadrát test dobré shody, který ověřuje zda má náhodná veličina předem dané rozdělení pravděpodobnosti.

V samotné práci se objevuje několik základních pojmů, které je nezbytné vymezit:

Návštěvník – návštěvníka lze charakterizovat jako účastník cestovní ruchu, který v regionu nepřenocuje.

Turista – turistu lze charakterizovat jako účastník cestovního ruchu, který v regionu přenocuje.

Pro účely disertační práce a vymezení dopadů cestovního ruchu je dělení účastníků cestovního ruchu na turisty a návštěvníky bezpředmětné. V samotné práci jsou tyto pojmy tedy zastupitelné, a znamenají jednotně termín pro *účastníka cestovního ruchu v Jihočeském kraji*.

6.1 Metodický postup práce

Metodický postup práce vymezují následující kroky:

1. Analýza nabídky a poptávky cestovního ruchu v regionu

Strana nabídky je analyzována na základě potenciálů cestovního ruchu, a to primárních a sekundárních. Mezi primárními potenciály je analyzována geografická poloha, hydrologie i chráněná území. Mezi sekundárními potenciály je analyzováno ubytování, doprava i vybavenost území rekreačními kapacitami.

Strana poptávky je analyzována na základě charakteristik turistů v Jihočeském kraji, a to: četnosti návštěv, důvodů návštěvy a využitím služeb.

2. Stanovení multiplikátoru cestovního ruchu Jihočeského kraje

Ke stanovení multiplikátoru produkce¹⁷ cestovního ruchu je využito strukturální analýzy. Pomocí symetrické input-output tabulky ve vztahu *produkt x produkt* jsou stanoveny multiplikátory pro jednotlivé produkty. Za využití takto stanovených multiplikátorů a struktury výdajů turistů v regionu je určen multiplikátor produkce cestovního ruchu v Jihočeském kraji.

¹⁷ Produkci se rozumí celková produkce v základních cenách (v Kč).

3. Vymezení dopadů cestovního ruchu na rozpočet kraje

Vymezení efektů cestovního ruchu na krajský rozpočet vychází ze zákona č. 243/1997 Sb., rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům (dále zákon o rozpočtovém určení daní),¹⁸ který stanovuje koeficienty, podle nichž je celostátní hrubý výnos daní přerozdělován příslušným krajům a obcím.

Dopady turistických výdajů – dopady turistických výdajů jsou analyzovány prostřednictvím daně z přidané hodnoty. Analýza vychází z předpokladu, že každý výdaj turistů je zatížen 19 % DPH.¹⁹

Další dopady cestovního ruchu - další dopady cestovního ruchu na rozpočet kraje (příjmy fyzických i právnických osob z cestovního ruchu) jsou analyzovány prostřednictvím daně z příjmu, určené se zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmu ve znění pozdějších předpisů.

Vztah mezi turistickými výdaji (výší hrubé mzdy, výší daňového základu u podnikatelů) je vyjádřen prostřednictvím regresních (přepočítacích) koeficientů.²⁰

4. Vymezení dopadů podpor cestovního ruchu na produkci regionu

Dopadů finančních podpor cestovního ruchu jsou analyzovány v rámci následujících nástrojů:

- Akčního programu rozvoje kraje (AP PRK);
- Společného regionálního operačního programu (SROP);
- Regionálního operačního programu (ROP) Jihozápad.

V rámci analýzy je sledováno územní rozdělení podpor a výše příspěvků z krajského rozpočtu. Grantová schémata AP PRK se v jednotlivých letech odlišují, analyzované období podpor tohoto programu tak bylo zúženo na období 2006 - 2008.

¹⁸ Výňatek ze zákona č. 243/1997 Sb., o rozpočtovém určení daní je uveden v příloze č. 2.

¹⁹ S ohledem dostupnost dat není snížená 9 % sazba DPH uvažována.

²⁰ Ceteris paribus

Hodnocen je i vliv podpory cestovního ruchu na produkci regionu, tedy zda finanční prostředky podpory cestovního ruchu zvyšují produkci v Jihočeském kraji, popř. jak vysoké jsou ekonomické úniky do jiných krajů. Tato analýza je provedena u AP PRK pro sledovaný rok 2008.

Multiplikátory jednotlivých produktů ze symetrické input-output tabulky a struktura dodávek realizovaných projektů určuje produkční multiplikátor finančních podpor v rámci AP PRK 2008.

5. Vymezení dopadů cestovního ruchu na okolní prostředí

Dopady cestovního ruchu na okolní prostředí jsou analyzovány v následujících oblastech:

- ❖ Vnímání dopadů cestovního ruchu na region
- ❖ Zatížení území cestovním ruchem

V rámci vnímání dopadů cestovního ruchu je analyzováno vnímání pozitivních i negativních vlivů cestovního ruchu na okolní prostředí, popř. jejich očekávání do budoucna. V rámci analýzy zatížení území cestovním ruchem jsou využity ukazatele:²¹

- podíl turistů k místnímu obyvatelstvu, na jehož základě je stanovena vytíženost území dle jednotlivých měsíců v roce²². Vzhledem k sociálním dopadům cestovního ruchu je následně hodnoceno zatížení území zahraničními turisty, které může způsobit rozsáhlejší sociální dopady;
- hustota turistů;
- Defertova funkce.

²¹ Blíže u ukazatelů zatížení území turistickým ruchem pojednává kapitola č. 4.2.

²² Pro přesnější analýzu není využito absolutního počtu turistů, ale počtu jejich přenocování.

6.2 Datová základna

Sekundární zdroje informací

Zpracování disertační práce vychází, kromě zdrojů odborné literatury, také z dat řady institucí a organizací. Pro zpracování potřebných analýz jsou využita data Českého statistického úřadu (ČSÚ), a to zejména pro stanovení multiplikátoru cestovního ruchu a zatížení území cestovním ruchem. Data Ministerstva pro místní rozvoj (MMR), Regionální rady (RR) Jihozápad a Jihočeského krajského úřadu (JKÚ) jsou využita v oblasti hodnocení finančních podpor.

Primární zdroje informací

Šetření turistů Jihočeského kraje

Cílem šetření turistů Jihočeského kraje je získat informace o struktuře a velikosti jejich výdajů. Šetření je provedeno standardizovaným dotazovacím nástrojem, konkrétně anketou.

V anketě jsou použity uzavřené a polouzavřené otázky. Jsou využity i ověřovací otázky s cílem následného porovnání charakteristik dotazovaného souboru respondentů se souborem respondentů společnosti Incoma Research, s.r.o., která prováděla výzkum více než 2000 turistů v Jihočeském kraji v roce 2007, za účelem sestavení Manuálu pro rozvoj cestovního ruchu. Významnost provedeného vlastního šetření bude ověřena pomocí Chí-kvadrát testu dobré shody. Ankety budou připraveny pro české i zahraniční turisty, tedy v české i anglické variantě, před samotným šetřením bude provedena pilotáž.²³

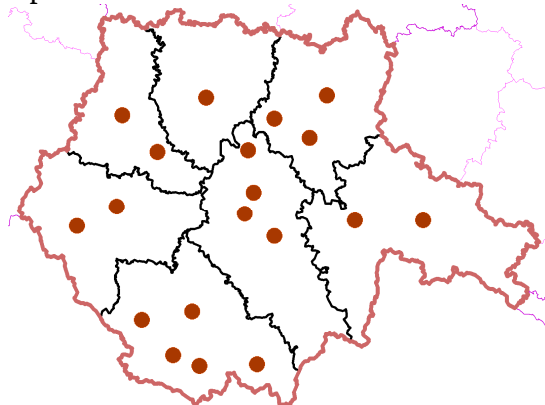
Časová realizace výzkumu: červen – říjen 2008

Místo realizace výzkumu: Místa šetření, turistická informační centra v Jihočeském kraji, jsou vybírána tak, aby pokrývala celý region. Jedná se o turistická informační centra v Českých Budějovicích, Hluboké nad Vltavou, Českém Krumlově, Lipně nad Vltavou, Černé v Pošumaví, Frymburku, Vyšším Brodě, Písku, Vodňanech, Strakonici, Prachaticích, Táboře, Veselí nad Lužnicí, Týně nad Vltavou, Jindřichově Hradci,

²³ Pilotní studie, na relativně malém vzorku osob a v omezeném úseku, ověřuje proveditelnost plánované studie ještě před vlastní realizací.

Bechyni, Třeboni, Borovanech. Přehled vybraných turistických center udává mapa č. 6-1.

Mapa 6-1: Rozložení míst vlastního šetření

Zdroj: Vlastní zpracování

Šetření příjemců finančních podpor cestovního ruchu

Šetření příjemců bude probíhat v rámci 3 grantových programů AP PRK 2008, podporujících cestovní ruch. S příjemci podpor bude proveden strukturovaný rozhovor, jehož předmětem je získání informací o dodavatelských projektech (místo a předmět podnikání) a struktuře dodávek.

Výběrový soubor respondentů bude určen náhodným výběrem. Struktura respondentů bude odpovídat struktuře příjemců podpor, a to dle výše nákladů projektu. Tabulka č.6-1 udává strukturu výběrového souboru.

Tabulka 6-1: Struktura respondentů

Náklady projektu	Počet respondentů
do 49 000	9
50 000 - 99 000	13
100 000 - 149 000	16
150 000 - 199 000	12
nad 200 000	7

Zdroj: Vlastní zpracování

Šetření trvale udržitelného cestovního ruchu – vnímání dopadů cestovního ruchu

Strukturovaný rozhovor bude využit také pro získání potřebných informací týkajících se vnímání dopadů cestovního ruchu na region. Cílem rozhovoru bude zjistit vnímání negativních a pozitivních vlivů cestovního ruchu, dále zda obce připravují strategie rozvoje cestovního ruchu a názory na životní cyklus Jihočeského kraje jako destinace.

V rámci vnímání dopadů cestovního ruchu na okolní prostředí bude sledována intenzita vnímání těchto jevů. V případě vnímání pozitivních vlivů cestovního ruchu budou otázky směřovat do oblasti zaměstnanosti, příjmů obce, změny rekreačních kapacit, chataření a chalupaření, stavu chátrajících objektů a identity místních obyvatel k obci (regionu).

V rámci negativních vlivů budou otázky směřovat do oblasti hluchosti, odpadů, vandalizmu, kriminality, prostituce, komercializace a potlačování negativních vlivů cestovního ruchu.

Bude zjišťováno, zda obce vedou statistiku o cestovním ruchu v obci (např. počty návštěvníků, důvody návštěvy apod.), a zda zpracovávají strategii rozvoje cestovního ruchu, a to buď za obec samotnou či v rámci jiného regionálního uskupení (mikroregionu). A v neposlední řadě také, či jsou občané zapojeni do rozvojových aktivit cestovního ruchu.

Respondenti budou dotazováni na názor, v jaké části životního cyklu (dle Butlera²⁴) se Jihočeský kraj jako destinace nachází.

Strukturovaný rozhovor bude proveden se starosty obcí či vedoucími odborů, v jejichž kompetenci je rozvoj cestovního ruchu. Soubor respondentů budou tvořit všichni starostové obcí či osoby, zabývající se rozvojem cestovního ruchu v obci, ve všech obcích Jihočeského kraje s počtem obyvatel nad 300. Výzkum bude proveden v období říjen 2008 - leden 2009, před samotným výzkumem bude provedena pilotáž.

²⁴ Blíže o životním cyklu destinace pojednává kapitola č. 4.2.3.

Metodický postup práce lze vyjádřit následujícím schématem:

Cíl práce: Vymežit dopady cestovního ruchu v Jihočeském regionu

Popis dílčího cíle	Provedené analýzy	Zdroje dat a informací potřebné k řešení problému	Dílčí výstupy a přínosy
Stanovení multiplikátoru cestovního ruchu	- SIOT tabulky - Výdaje turistů	- ČSÚ - Vlastní šetření	- Stanovená hodnota multiplikátoru produkce cestovního ruchu v Jihočeském kraji
Dopady cestovního ruchu na rozpočet kraje	- DPH - Daň z příjmů	- ČSÚ - Zákon č. 243/2000 o rozpočtovém určení daní - strukturovaný rozhovor	- Stanovení regresních koeficientů určujících vztah mezi výdaji turistů příjmy osob podnikajících v oblasti cestovního ruchu a rozpočtu kraje
Dopady podpor cestovního ruchu v regionu	Regionální rozložení podpor cestovního ruchu a dodavatelů projektů v rámci: - SROP - ROP Jihozápad - AP PRK	- MMR - RR Jihozápad - Vlastní šetření	- Stanovení regionálního rozložení podpor cestovního ruchu - Stanovení multiplikátoru finančních podpor v rámci AP PRK 2008
Dopady na přírodní, socio-kulturní prostředí	- Turistické zatížení území - Vnímání dopadů cestovního ruchu na region - Životní cyklus destinace	- ČSÚ - Vlastní šetření	- Zhodnocení udržitelnosti cestovního ruchu v regionu

7. Výsledky vlastního šetření

Šetření turistů Jihočeského kraje

V rámci vlastního šetření turistů Jihočeského kraje bylo distribuováno více než 1000 anketních lístků²⁵ do vybraných informačních center. Po vyřazení neúplně vyplněných anket bylo analyzováno 530 anket. Výsledky ankety byly zpracovány statistickým softwarem SPSS (Statistical Package for Social Sciencies).

Charakteristika dotazovaného souboru respondentů

Výzkumu se zúčastnilo 46,2 % mužů a 53,8 % žen. Věkovou strukturu respondentů zobrazuje tabulka č. 7-1.

Tabulka 7-1: Rozložení turistů dle věku
v provedeném šetření

Do 24 let	38 %
25 – 34 let	23 %
35 – 44 let	17 %
45 – 54 let	10 %
55 – 64 let	13 %
65 a více let	4 %

Zdroj: Vlastní zpracování

Výsledky provedené ankety byly porovnávány s výsledky společnosti Incoma Research, s.r.o. v oblasti struktury dotazovaných respondentů (tedy věkové složení a místo původu respondentů) a důvodů návštěvy. Ve srovnání s provedených průzkumem společnosti Incoma Research²⁶ s.r.o., struktura návštěvnosti odpovídá výsledkům ankety provedené autorkou.

Na základě provedeného Chí-kvadrát testu dobré shody nebyl prokázán rozdíl v četnostech turistů v jednotlivých věkových kategoriích v autorkou provedené anketě

²⁵ Ankety (v české i anglické variantě) jsou součástí přílohy č. 4.

²⁶ Vybrané výsledky výzkumu společnosti Incoma Research, s.r.o. udává příloha č. 3.

a výzkumu společnosti Incoma Research ($p^{27} = 0,987$). Stejně tak nebyl prokázán rozdíl v četnostních kategoriích dle místa původů turistů v obou výzkumech ($p = 0,853$). Důvody návštěvy se také v obou výzkumech shodovaly. Nelze tedy prokázat rozdíly mezi četností respondentů v anketě provedené autorkou a výsledky společnosti Incoma Research, s.r.o., které byly využity při sestavování Manuálu rozvoje cestovního ruchu v Jihočeském kraji.

Šetření příjemců finančních podpor

V rámci vlastního šetření příjemců podpor bylo osloveno 57 příjemců. Z oslovených příjemců spolupracovalo a poskytlo potřebné informace 54 příjemců podpory, to představuje 57 % všech příjemců podpor. Struktura respondentů odpovídá struktuře příjemců finančních podpor. Výsledky strukturovaného rozhovoru byly zpracovány pomocí aplikace MS Office. Záznamový arch strukturovaného rozhovoru je uveden v příloze č. 5.

Šetření vnímání dopadů cestovního ruchu na okolní prostředí

Pilotního šetření vnímání dopadů cestovního ruchu ukázalo, že dotázané obce do 500 obyvatel se převážně problematikou cestovního ruchu nezabývají a také, že respondenti často upřednostňují písemnou formu komunikace. Způsob provedení vlastního šetření byl tedy upraven. Kromě strukturovaného rozhovoru byl využit dotazník²⁸. I výběr respondentů byl upraven, na obce nad 500 obyvatel. Z oslovených 218 starostů obcí bylo ochotno spolupracovat pouze 150 starostů obcí či jimi pověřených osob. Se 60 respondenty byl proveden strukturovaný rozhovor.²⁹ Ostatním respondentům byl, pomocí elektronické pošty, zaslán dotazník. Návratnost při této formě dotazování činila 38 %. Strukturu šetřených obcí znázorňuje tabulka č. 7-2.

²⁷ p-hodnota je podmíněná pravděpodobnost testového kritéria za platnosti H_0 (nulové hypotézy), v tomto případě, že rozložení turistů je v obou výzkumech stejné.

²⁸ Dotazník tvoří přílohu č. 6.

²⁹ Strukturované dotazování odpovídalo vytvořenému dotazník (příloha č. 6), který sloužil jako záznamový arch.

Tabulka 7-2: Zastoupení šetřených obcí
(v %)

Počet obyvatel	Zastoupení šetřených obcí	Skutečné zastoupení obcí v Jihočeském kraji
do 499	0	70,4
500 - 999	45,5	12,5
1 000 - 1 999	29,5	7,6
2 000 – 2 999	8,3	2,3
3 000 – 3 999	3,0	2,5
4 000 – 4 999	2,3	1,5
nad 5 000	11,4	3,2

Zdroj: Vlastní zpracování

Výsledky *p* hodnoty získané pomocí Chí-kvadrát testu (0,198) prokázaly, že rozložení obce, které se zúčastnily výzkumu a skutečných rozložením obcí (nad 500 obyvatel) v Jihočeském kraji dle počtu obyvatel, není rozdílné.

8. Nabídka a poptávka cestovního ruchu v regionu

Mapa 8-1: Jihočeský kraj

Zdroj: Převzato z www.risy.cz/o_kraji_jihocesky_kraj, ze dne 9. 6. 2009

8.1 Analýza nabídky

8.1.1 Primární potenciály

Přírodní potenciály

Geografická poloha

Jihočeský kraj představuje poměrně geograficky uzavřený celek, jehož rozloha činí 10 055 km², představuje tak 12,8 % rozlohy celé České republiky. Z celkové rozlohy kraje zaujímají 20 % hornatiny, 27 % vrchoviny, 37 % pahorkatiny a 16 % sníženiny. Reliéf kraje lze tedy charakterizovat jako reliéf převážně vrchovinný a hornatý. Z celého území regionu zaujímají třetinu lesy, 4 % pokrývají vodní plochy. Jádrem regionu je tvořeno Jihočeskou kotlinou, ve které se rozkládají 2 pánve, a to Českobudějovická a Třeboňská. Hraniční část regionu tvoří pohoří Šumavy

a Novohradské hory. V části vnitrozemí se rozkládá Blanský les s nejvyšším vrcholem Kletí, východně zasahuje Českomoravská vrchovina, od Písku výše pak Středočeská pahorkatina. Převážná část území leží v nadmořské výšce 400 – 600 m, s čímž souvisejí i odpovídající klimatické podmínky. Nejvyšším bodem regionu je šumavský vrchol Plechý (1 378 m.n.m.), který se nachází na rozhraní tří států (ČR, SRN, Rakousko). Nejnižší bod regionu (330 m.n.m.) je v místech, kde v okrese Písek řeka Vltava přechází do Středočeského kraje hladinou přehrady Orlík.

Jižní a západní hranici kraje tvoří státní hranice s Rakouskem a Spolkovou republikou Německo, dále sousedí s Plzeňským a Středočeským krajem a také s krajem Vysočina.

Hydrogeografie

Hlavním tokem jižních Čech oblasti je řeka Vltava pramenící v pohoří Šumavy. V Českých Budějovicích ústí do Vltavy 91,7 km dlouhá Malše, která pramení v Rakousku. Důležitými přítoky Malše jsou Černá a Stropnice. Největším pravostranným přítokem Vltavy v jižních Čechách je Lužnice. Přirozená vodní soustava jižních Čech je doplněna i vodními stavbami – stokami. Na Třeboňsku jsou to nejvýznamnější vodní toky – Zlatá stoka a Nová řeka, jejichž hlavním účelem je napájet soustavu velkých rybníků v Třeboňské pánvi. Charakteristickým krajinným rysem jižních Čech jsou rozsáhlé hladiny umělých vodních nádrží a rybníků. V minulosti zde bylo vybudováno více než 7 000 rybníků. Největšími z nich jsou rybníky Rožmberk s rozlohou 490 ha, Bezdrev se 450 ha a Horusický rybník se 415 ha, které jsou zároveň největšími rybníky v České republice. Kromě toho byla na území kraje vybudována velká vodní díla Lipno, Orlík a také Římov, který zásobuje pitnou vodou značnou část kraje. V posledních letech byla v souvislosti s výstavbou jaderné elektrárny Temelín vybudována vodní nádrž Hněvkovice. Nejvíce vodních ploch lze nalézt v okrese Jindřichův Hradec (129 km²), kde je nejhustší koncentrace rybníků. V okrese České Budějovice vodní plochy zaujmají 90 km², a v okrese Český Krumlov 70 km².

K vodáctví slouží řeky Lužnice, Otava, Vltava, Lomnice, Malše, Nežárka, Stropnice a Volyňka.

Chráněná území

Na území Jihočeského kraje se nachází národní park (dále NP) Šumava, jenž zasahuje na území okresů Prachatice a Český Krumlov. Chráněné krajinné oblasti (dále CHKO) jsou evidovány v Jihočeském kraji celkem tři: CHKO Blanský les, CHKO Třeboňsko a CHKO Šumava. Z hlediska plochy zauímají NP a CHKO největší část okresu Prachatice (celkem 53 % jeho území). Na značné části území (32 %) okresu Český Krumlov se rozprostírají NP a CHKO Šumava a CHKO Blanský les. CHKO Třeboňsko se pak rozprostírá na území okresů Jindřichův Hradec, České Budějovice, a Tábor. Na území okresu České Budějovice se také rozprostírá CHKO Blanský les. V okresech Písek a Strakonice se žádná velkoplošná chráněná území nenachází.

Kromě velkoplošných chráněných území se na území kraje nachází několik přírodních parků, mezi něž patří: Černická obora, Česká Kanada, Homolka - Vojířov, Jistebnická vrchovina, Javořovická vrchovina, Kukle, Novohradské hory, Písecké hory, Olšiny, Polanka, Poluška, Soběnovská vrchovina, Turovský les a Vyšebrodsko.

Jako maloplošné chráněné území lze v Jihočeském kraji označit celkem 302 území: 12 národních přírodních rezervací, 100 přírodních rezervací, 10 národních přírodních památek a 180 přírodních památek. Ve srovnání s ostatními kraji vyniká Jihočeský kraj zejména počtem přírodních památek a přírodních rezervací.

Kulturní potenciály

Podle Jihočeského krajského úřadu se na území kraje nachází celkem 232 hradů, zámků, záměčků, tvrzí a zřícenin. Podle údajů Národního památkového ústavu (dále NPÚ) se na území kraje nachází dále také 128 chráněných památek a území, což hlediska mezikrajového srovnání řadí Jihočeský kraj na druhé místo hned za hlavní město Prahu. Nadnárodní charakter lze spatřovat zejména u památek UNESCO, a to Českého Krumlova a Holašovic.

Tabulka 8-1: Počet chráněných památek a území – dle okresů Jihočeského kraje³⁰

	ČB	ČK	JH	PI	PT	ST	TA	Celkem
Národní kulturní památka	4	6	6	2	2	1	4	25
Městská památková rezervace	1	1	3	0	1	0	1	7
Městská památková zóna	3	7	2	2	4	5	2	25
Vesnická památková rezervace	5	0	0	0	4	1	6	16
Vesnická památková zóna	13	6	9	9	7	6	5	55
Památka UNESCO	1	1	0	0	0	0	0	2
Celkem	27	21	20	13	18	13	18	130

Zdroj: Vlastní zpracování na základě podkladových údajů NPÚ

Nejvíce chráněných památek a území se nachází v okrese České Budějovice. Významná koncentrace památek je také v okresech Český Krumlov a Jindřichův Hradec, jak uvádějí materiály Jihočeského krajského úřadu (dále JKÚ).

Na území Jihočeského kraje se také nachází řada církevních památek (celkem 365), z nichž největší část představují kostely, nicméně patří sem také kláštery, synagogy a židovské hřbitovy (např. ve Čkyni či Neznakově), kaple a poutní místa (př. Křížová cesta Vimperk či Mářský vrch). Pět z těchto památek je vyhlášeno národními kulturními památkami.

Technické památky a rozhledny představují celkem 76 objektů, z nichž jsou čtyři vyhlášeny národními kulturními památkami. Vysoký počet památek (1 041) lze označit jako památky lidové architektury. Jedná se zejména o venkovské usedlosti. Venkovská architektura, jež je charakteristická pro Veselsko-Soběslavská blata

³⁰ ČB – České Budějovice, ČK – Český Krumlov, JH – Jindřichův Hradec, PI – Písek, PT – Prachatice, ST – Strakonice, TA – Tábor

je označována jako *Selské baroko*. Stavení se stylu selského baroka jsou nejlépe zachovalá právě v Holašovicích.

Muzea, galerie, divadla

Na území Jihočeského kraje se nachází 52 muzeí, dle zdrojů NPÚ, přičemž nejvíce z nich v okrese Český Krumlov. Významný podíl muzeí je lokalizován v okresech Jindřichův Hradec a Prachatice. V okrese České Budějovice lze nalézt nejvíce galerií (48 %). Na území kraje se nachází také 17 divadel. Jako nejvýznamnější, z hlediska cestovního ruchu, lze označit otáčivé divadlo v Českém Krumlově. Z hlediska regionálních rozložení, lze nalézt nejvíce kulturních zařízení v okrese České Budějovice, to může být přisuzováno charakteru města jako hlavního centra Jihočeského kraje. Významný počet kulturních objektů lze také nalézt v okrese Český Krumlov. Naopak nejmenší koncentrace kulturních zařízení se nachází v okresech Strakonice a Písek.

8.1.2 Sekundární potenciály

Ubytovací zařízení

Dle Českého statistického úřadu bylo evidováno v roce 2007 v Jihočeském kraji celkem 1 022 hromadných ubytovacích zařízení,³¹ z nich se 27 % nachází na území okresu Český Krumlov. Významný podíl hromadných ubytovacích zařízení se nachází v okrese Jindřichův Hradec (19,4 %) a v okrese Prachatice (18,6 %). Oproti předcházejícímu roku (2006) se regionální rozložení hromadných ubytovacích zařízení výrazně nezměnilo. Více než 52 % z celkových hromadných ubytovacích zařízení představovaly hotely a jim podobná zařízení.

Hotel Růže v Českém Krumlově je jediným hotelem***** na území kraje. Nejvíce hotelů***** se nachází v okrese Český Krumlov, konkrétněji ve městě samotném (jedná se o hotely Barbora, Dvořák, U Tří Havranů, Old Inn, U Města Vídně,

³¹ Hromadná ubytovací zařízení jsou zařízení s minimálně pěti pokoji nebo deseti lůžky sloužící pro účely cestovního ruchu, tj. poskytující přechodné ubytování hostům (včetně dětí) za účelem dovolené, zájezdu, lázeňské péče, služební cesty, školení, kursu, kongresu, symposia, pobytu dětí ve škole v přírodě, v letních a zimních táborech.

Romantick, U Kominíka, Mlýn a hotel U Trumpetisty). V Českých Budějovicích jsou hotely**** hotely: Zvon, Dvořák, Gomel a hotel Malý Pivovar.

Ubytovací zařízení ostatních hotelů a pensionů činily 49,4 % (v roce 2007 pouze 48,4 %) z celkové ubytovací kapacity. Počet kempů se oproti předcházejícímu roku nezměnil. Počet chatových osad a turistických ubytoven se zvýšil oproti předcházejícímu roku o čtyři, přičemž největší změna byla zaznamenána v okrese Český Krumlov.

Tabulka 8-2: Vývoj kapacity hromadných ubytovacích zařízení v Jihočeském kraji v letech 2000 - 2007

Rok	Počet zařízení		Počet pokojů ³²		Počet lůžek ³³		Počet míst pro stany a karavany ³⁴	
	Jihočeský kraj	Podíl v ČR (%)	Jihočeský kraj	Podíl v ČR (%)	Jihočeský kraj	Podíl v ČR (%)	Jihočeský kraj	Podíl v ČR (%)
2000	929	12,44	16 629	9,80	47 871	10,94	11 501	27,59
2001	961	12,48	16 303	9,62	48 015	10,90	11 017	25,78
2002	983	12,49	17 067	10,00	50 735	11,39	11 932	25,37
2003	1 009	12,73	17 312	10,14	51 130	11,46	11 850	26,16
2004	1 007	13,18	17 307	10,51	51 685	11,93	13 142	26,96
2005	995	13,08	17 400	10,58	52 011	12,01	13 999	27,03
2006	1 011	13,27	17 846	10,65	53 504	12,11	14 544	27,27
2007	1 022	13,03	18 122	10,50	53 590	11,86	14 423	26,73

Zdroj: Vlastní zpracování na základě podkladových údajů Českého statistického úřadu

Obsazenost ubytovacích kapacit

Využití lůžek činilo v roce 2008 v Jihočeském kraji 28,8 % (v ČR – 35 %), a využití pokojů 34 % (v ČR – 42,4 %). Nejvyšší využití lůžek i pokojů lze zaznamenat v Praze, kde se obsazenost lůžek a pokojů pohybovala okolo 50 %. Výrazná je také obsazenost pokojů a lůžek v Karlovarském kraji, kde je nižší jen okolo 1 % oproti Praze. Jihočeský kraj, z hlediska obsazenosti, má nejbližší k Jihomoravskému kraji

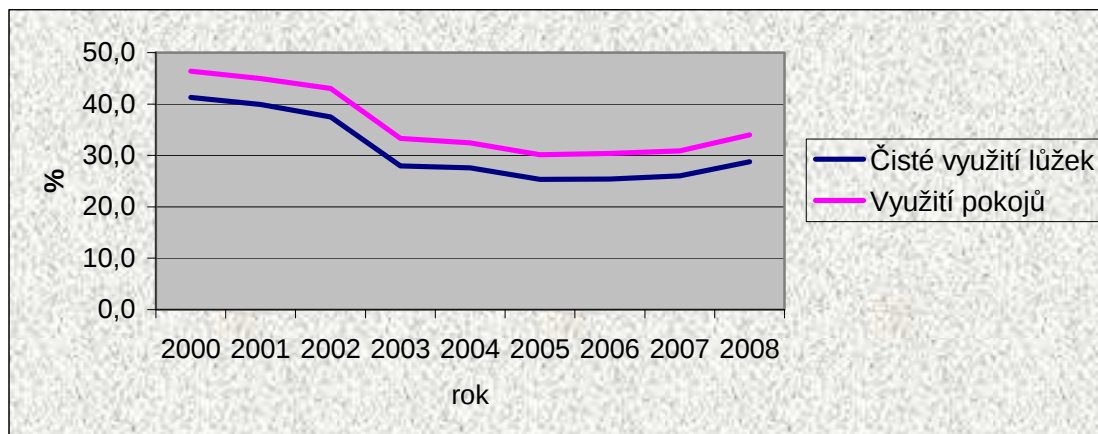
³² Počtem pokojů se rozumí celkový počet pokojů sloužících pro cestovní ruch. Nezapočítávají se pokoje pro ubytování personálu, majitelů zařízení a pokoje dlouhodobě sloužící pro ubytování zaměstnanců jiných podniků (déle než 1 rok). Apartmá i chatka, které slouží k ubytování jedné rodiny, se počítají jako jeden pokoj.

³³ Počtem lůžek se rozumí celkový počet lůžek vyčleněných výhradně pro hosty. Zahrnují se jen lůžka sloužící pro cestovní ruch a nezahrnují se příležitostná lůžka.

³⁴ Počet míst pro stany a karavany je chápán jako počet stanovišť pro umístění stanů, obytných přívěsů a karavanů. Minimální průměrná čistá plocha pro stan a osobní automobil je 30 m², pro obytný přívěs a osobní automobil nebo obytné motorové vozidlo je 60 m².

(z hlediska využití lůžek) a Moravskoslezskému kraji (z hlediska využití pokojů). Graf č. 8-1 dokládá využití lůžek a pokojů v Jihočeském kraji.

Graf 8-1: Čisté využití³⁵ lůžek a využití pokojů³⁶ v hotelech a podobných ubytovacích zařízeních

Zdroj: Vlastní zpracování na základě podkladových údajů Českého statistického úřadu

Z hlediska obsazenosti hromadných ubytovacích zařízení, jsou nejvíce využity hotely****, za sledované období 2000 - 2008 činilo čisté využití lůžek průměrně 36 % (nejvyšší nárůst obsazenosti byl zaznamenán mezi roky 2007 a 2008 – 15 %), využití pokojů v průměru činilo 22 % (nejvyšší bylo v roce 2008 – 52 %). Ve srovnání s celorepublikovým průměrem je obsazenost lůžek v Jihočeském kraji o 18 % nižší než republikový průměr, obsazenost pokojů je nižší o 42 %.

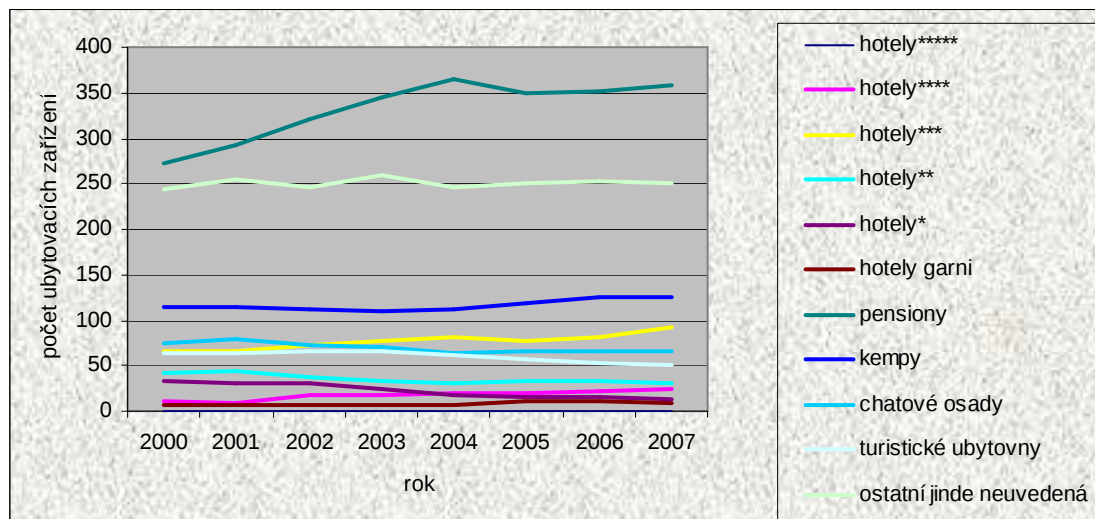
U hotelů*** činila obsazenost lůžek průměrně, za sledované období, 33 % (v roce 2008 to bylo 27 %). Obsazenost lůžek rostla až do roku 2004, od roku 2005 začala klesat (od roku 2008 se snížila o 2 % oproti roku 2005, oproti roku 2000 se snížila o 18,3 %). Obsazenost lůžek je průměrně za sledované období v Jihočeském kraji nižší o 19 % oproti celorepublikovému průměru. Obsazenost pokojů činila v průměru 37 % (využití pokojů klesalo po celé sledované období, od roku 2000 kleslo do roku 2008 o 19,9 %). Ve srovnání s celorepublikovým průměrem je obsazenost pokojů v Jihočeském kraji nižší o 21 %.

³⁵ Čisté využití lůžek je vypočítáno jako podíl počtu přenocování za sledované období a součinu průměrného počtu lůžek k dispozici s počtem provozních dnů.

³⁶ Využití pokojů je vypočítáno jako podíl počtu realizovaných pokojůdnů (tj. počtu obsazených pokojů za jednotlivé dny sledovaného období) a součinu průměrného počtu pokojů k dispozici s počtem provozních dnů.

Obsazenost ostatních hotelů a pensionů činila z hlediska lůžek 29 % a z hlediska využití pokojů 33 %. Využití ostatních hotelů a pensionů klesalo od roku 2001, oproti celorepublikovému průměru je v Jihočeském kraji využití lůžek nižší o 14 %, a v případě pokojů je využití nižší o 15 %.

Graf 8-2: Kapacita hromadných ubytovacích zařízení podle kategorie ubytovacího zařízení v Jihočeském kraji

Zdroj: Vlastní zpracování na základě pokladových údajů Českého statistického úřadu

Největší kapacitou lůžek disponují pensiony, u nichž kapacita vzrostla od roku 2000 do roku 2007 o 31 % (v roce 2008 bylo k dispozici 8 687 lůžek). U hotelů**** kapacita od roku 2000 – 2007 vzrostla o 234 % (v roce 2007 byla kapacita 5 501 lůžek). Naopak u hotelů*** kapacita po sledované období klesala, oproti roku 2000 klesla o 24,9 % (v roce 2007 bylo k dispozici 1 961 lůžek). Nejvíce klesla kapacita u hotelů*, celkem o 55 %. Kapacity lůžek v kempech vzrostly o 9,7 %. Počet lůžek v chatových osadách činil ve sledovaném období průměrně 5 639, průměrný počet lůžek ve sledovaném období v turistických ubytovnách činil 3 587.

Doprava

Silniční doprava – jižní Čechy z hlediska mezinárodní dopravy zaujímá strategickou polohu na ose Sever – Jih. Převážná část silniční sítě jižních Čech je tvořena silnicemi III. třídy (3 820 km). Hlavní dopravní tahy ovšem zajišťují

komunikace I. (661 km) a II. třídy (1 634 km). Dálnice (D 3) je v době zpracování disertační práce ve výstavbě. Základem silničního komunikačního systému je mezinárodní silnice E 55 (Rostock – Berlín – Praha – Linz), která prochází územím ze Severu na Jih. Ve směru Východ – Západ jsou nejvýznamnějšími silnice E 49 a E 551, procházející regionem ve směrech Plzeň – Č. Budějovice – Třeboň Halámky - Rakousko a Třeboň – J. Hradec - Pelhřimov – Humpolec – dálnice D1 – Morava (Slovensko, Polsko). V rámci autobusové dopravy se na území Jihočeského kraje realizuje 30 158 spojení.

Železniční – v rámci železniční přepravy je realizováno, na území kraje, 10 894 spojů. Celková délka železnice činí 952 km.

Letecká – mezi významná letiště Jihočeského kraje patří letiště v Plané u Českých Budějovic a Bechyni. Civilní letiště Hosín má statut mezinárodního letiště pouze pro letadla střední třídy.

Lodní doprava - má v Jižních Čechách spíše rekreační charakter.

Vybavenost Jihočeského kraje rekreačními kapacitami

Cykloturistika – Jihočeský kraj, díky svým přírodním podmínkám, je velmi vhodný pro provozování cykloturistiky. Nej hustší síť cyklotras a cyklostezek se nachází na území CHKO Šumava, dále na území CHKO Třeboňsko, v přírodním parku Česká Kanada, či v Novohradských Horách.

Pěší turistika – Délka pěších tras činí celkem okolo 3 000 km. Největší hustota pěších tras je na území Šumavy, Novohradských hor a Píseckých hor. Na území Jihočeské kraje s nachází 45 naučných stezek (např. Medvědí stezka, Naučná stezka Keltové na Šumavě, Naučná stezka Boubínský prales, Naučná stezka Třísov – Dívčí Kámen – Holubov).

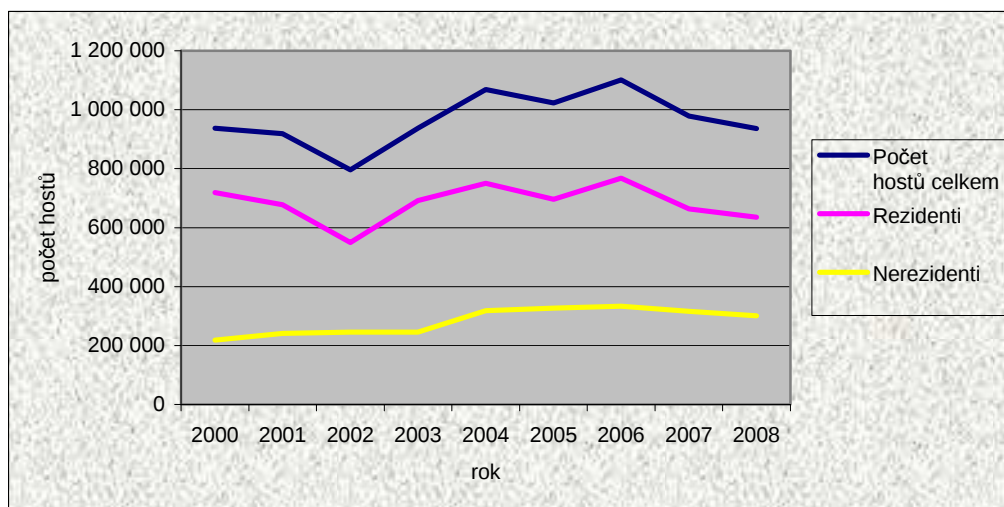
Lyžování – Na území Jihočeského kraje se nachází několik lyžařských středisek. Mezi největší, z hlediska počtu vleků, lanovek a délky sjezdovek, patří Skiareál Lipno, Nové Hutě a Zadov – Churáňov. Mezi, svým charakterem, menší střediska patří Strážný, Kubova Huť či Horní Planá. Na území kraje se také nachází řada běžeckých tras, z nich nejvíce se nachází na území Šumavy (celkem 23 běžeckých tratí). V okrese Prachatice je 17 tratí o celkové délce 88 km (zejména v okolí Stach a Nové Hutě). V okrese Český Krumlov se pak nachází 6 běžeckých tratí o celkové délce 36 km.

8.2 Analýza poptávky

8.2.1 Návštěvnost

Za sledované období 2000 – 2008 činil průměrný počet turistů v regionu 966 345 turistů ročně. V roce 2008 činila návštěvnost Jihočeského kraje 7 % z celorepublikového průměru, což řadí Jihočeský kraj v meziregionálním srovnání na 3. místo (za Prahu a Jihomoravský kraj). Nejvíce se Jihočeskému kraji blíží svou návštěvností kraj Královéhradecký. Pro region je významná návštěvnost rezidentů,³⁷ neboť po celé sledované období tvoří návštěvnost rezidentů dvě třetiny z celkové návštěvnosti kraje. Tento jev neodpovídá statistice návštěvnosti celé České republiky, neboť celorepublikově je návštěvnost zahraničních a domácích turistů téměř shodná. To je ovšem způsobeno výrazným podílem zahraničních turistů v hlavním městě Praze a v Karlovarském kraji, v ostatních krajích ČR převažuje návštěvnost domácích turistů.

Graf 8-3: Vývoj počtů turistů v Jihočeském kraji

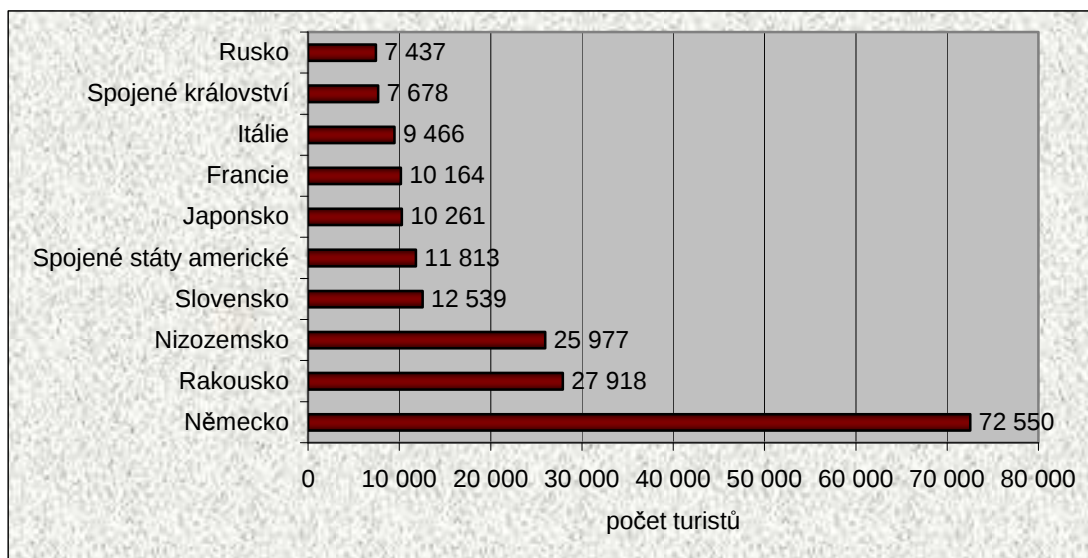
Zdroj: Vlastní zpracování na základě podkladových údajů ČSÚ

Délka přenocování turistů činila v roce 2008 celkem 3,15 noci, přičemž u nerezidentů činila 2,4 noci a u rezidentů 3,5 noci. Oproti roku 2001 nedošlo, z hlediska délky pobytu, k výrazné změně. Průměrně strávili turisté v regionu 3 - 4 noci (nerezidenti 2 - 3 noci, rezidenti 3 - 4 noci). Délka ubytování odpovídá

³⁷ Rezidentem se rozumí domácí návštěvník, tedy obyvatel ČR.

celorepublikovému průměru, délka pobytu v Jihočeském kraji byla v roce 2008 vyšší v celku o 0,9 noci (u nerezidentů o 0,58 noci, u rezidentů o 0,5 noci).

Graf 8-4: Turisté Jihočeského kraje dle národnosti (v roce 2008)

Zdroj: Vlastní zpracování na základě podkladových údajů ČSÚ

Z celkové návštěvnosti kraje zahraničními turisty, tvořili největší podíl (7,8 %) v roce 2008 turisté z Německa, jak dokládá graf č. 8-4. Druhý největší podíl tvořili turisté z Rakouska (3,9 % z celkové návštěvnosti), a turisté z Nizozemí představovali 1,33 % z celkové návštěvnosti kraje. Na návštěvnosti kraje se celkovým podílem 1 – 2 % podíleli turisté ze Slovenska (1,26 %), Spojených států, Japonska, Francie a Itálie. Podíl turistů ostatních národností činil do 1 % celkové návštěvnosti.

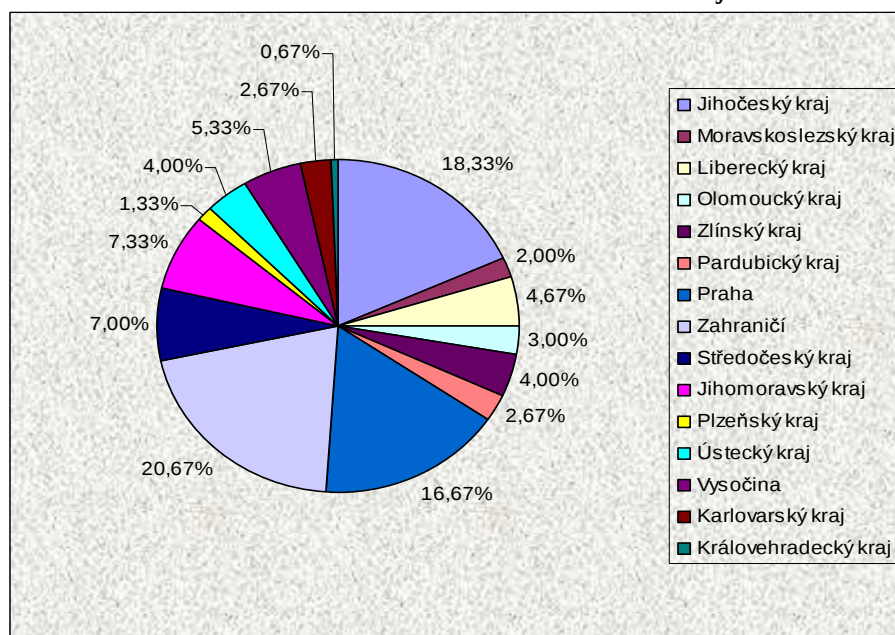
Turisté z Německa, kteří tvoří dlouhodobě nejpočetnější skupinu zahraničních turistů v kraji, zde tráví v průměru 3,1 noci. Nejdéle v regionu zůstávají turisté z Belgie (3,7 noci) a také rezidenti. Oproti roku 2000 byl zaznamenán největší nárůst počtu turistů z Estonska (ze 4 turistů v roce 2000 na 220 turistů v roce 2008), dále Portugalska (z 56 turistů na 454), Slovinska (z 281 turistů na 3 892) a Turecka (z 15 na 257 turistů).

Naopak pokles návštěvnosti byl zaznamenán u turistů z Dánska, Francie, Nizozemí, Spojených Států a Izraele, u nichž byl pokles turistů nejvýraznější.

8.2.2 Charakteristika turistů

Z provedeného vlastního šetření vyplývá, že zhruba jednu pětinu turistů a návštěvníků Jihočeského kraje tvoří zahraniční návštěvníci. Z českých turistů, kteří ve sledovaném období navštívili Jihočeský kraj, tvořili největší podíl Jihočeši (18,3 %). Významný podíl představovali také turisté a návštěvníci z Prahy (16,67 %). Podíly návštěvnosti turisty z dalších krajů dokládá graf č. 8-5.

Graf 8-5: Původ turistů a návštěvníků Jihočeského kraje v roce 2008

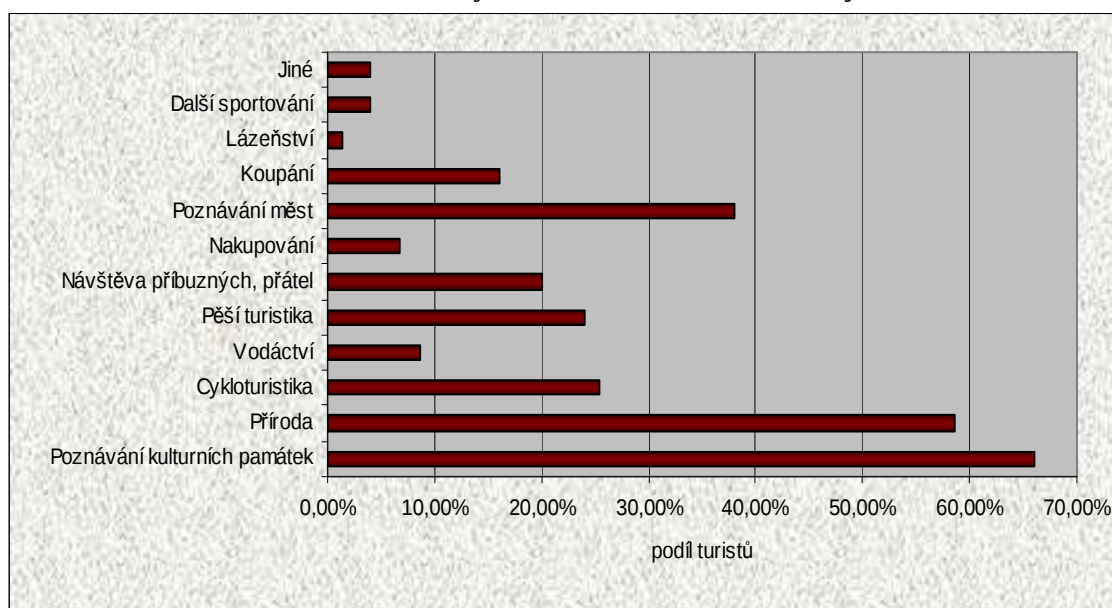
Zdroj: Zpracováno na základě vlastního šetření

Turisté, kteří navštívili Jihočeský kraj, přijeli nejčastěji s jednou dospělou osobou (42,2 %), se dvěma dospělými osobami přijelo 22 % procent respondentů, se třemi dospělými osobami pouze 12,6 % turistů. Nejčastěji přijelo s turistou jedno až dvě děti. Podíl turistů, kteří přijeli s jedním či dvěma dětmi je přibližně stejný, tedy okolo 13 %.

Četnost návštěv

Největší podíl turistů, kteří navštíví Jihočeský kraj, jej navštíví poprvé (60 %). Z českých turistů, kteří navštíví jižní Čechy poprvé se jedná zejména o turisty z Moravskoslezského kraje. Naopak častěji do regionu jezdí turisté z Prahy. Několikrát do roka navštíví Jihočeský kraj okolo 44 % respondentů z Prahy. Turisté stráví v regionu nejčastěji 3 či 7 dní.

Graf 8-6: Důvody k návštěvě Jihočeského kraje

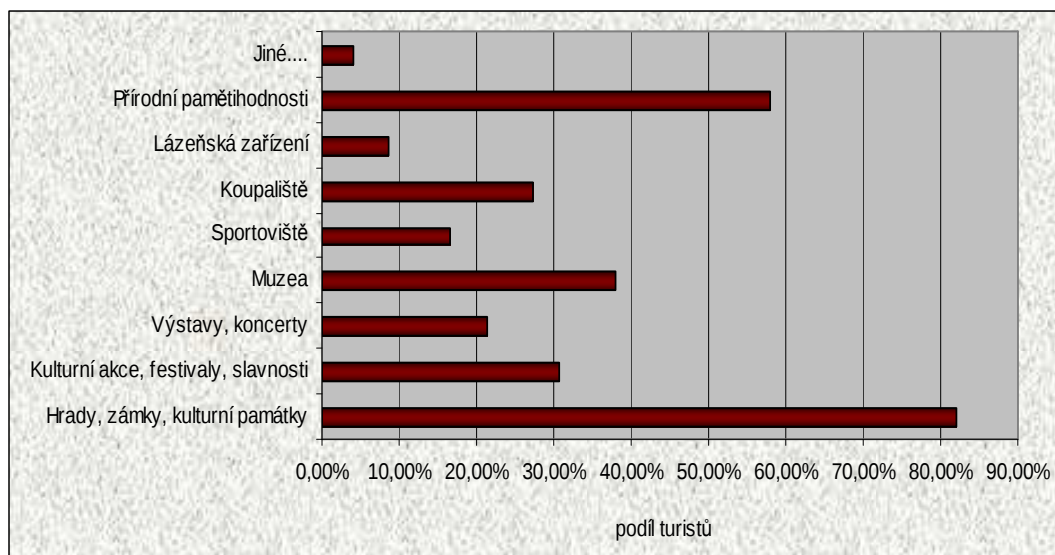
Zdroj: Zpracováno na základě vlastního šetření

Důvody k návštěvě Jihočeského kraje lze vymezit do dvou hlavních okruhů, jak dokládá graf č. 8-6.

- ❖ Poznávání kulturních památek a měst (poznávání kulturních památek představuje důvod k návštěvě pro 66 % turistů, poznávání měst pro 38 % turistů).
- ❖ Příroda (samotná příroda představuje důvod návštěvy pro 58,7 % turistů), do této skupiny se řadí cykloturistika (ta představuje důvod návštěvy pro 25,33 % turistů) a pěší turistika (důvod návštěvy pro 24 % turistů).

Nejčastěji turisté navštěvovali hrady, zámky, kulturní památky (82 % turistů), dále přírodní památky (58 % turistů). Mezi nejnavštěvovanější památky patří, dle výsledků výzkumu Incoma Research - Český Krumlov, Lipno a okolí, České Budějovice, Hluboká nad Vltavou či Třeboň.

Graf 8-7: Navštívené památky, objekty, akce (rok 2008)

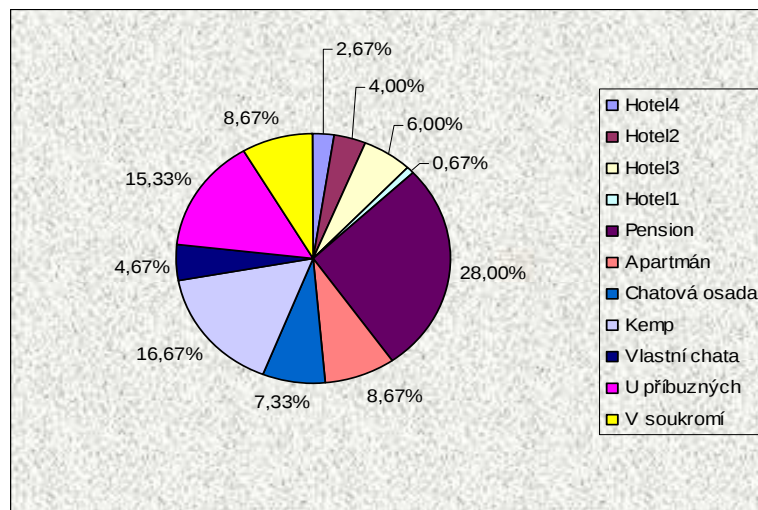
Zdroj: Zpracováno na základě vlastního šetření

Ubytování s stravováním

Největší podíl turistů byl, dle provedného vlastního šetření, ubytován v pensionech. Četnost počtu strávených nocí v pensionu vymezila dvě základní doby strávených dní, a to 3 a 7 dní (resp. 2 a 6 nocí).

Významný podíl turistů byl ubytován v kempech, u nichž nejčastější délka pobytu činila 5 dní (9,3 % turistů). U příbuzných a známých bylo ubytováno během svého pobytu 16 % turistů, nejčastěji zůstávali na 3 dny (28 % turistů).

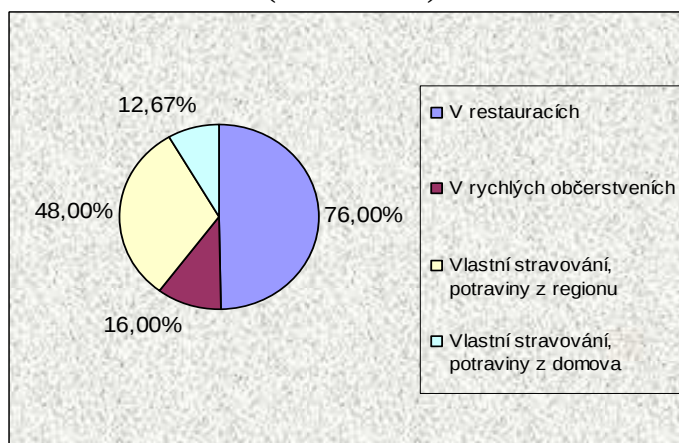
Graf 8-8: Ubytování turistů Jihočeského kraje (v roce 2008)

Zdroj: Zpracováno na základě vlastního šetření

Převážná část turistů se stravovala v restauracích (76 %). Kromě stravování v restauračních zařízeních a jim podobných zařízení, turisté nakupovaly potraviny, a to jako doplněk restauračního stravování či jako stravování vlastní. 48 % turistů nakupovalo potraviny v regionu, pouze 16 % turistů dovezlo potraviny z regionu, ze kterého pocházejí. U pobytů do sedmi dnů převažuje stravování v restauracích. U pobytů nad sedm dní pak převažuje stravování formou nákupu potravin.

Graf 8-9: Stravování turistů v Jihočeském kraji (v roce 2008)

Zdroj: Zpracováno na základě vlastního šetření

Dílčí závěry a diskuse

Z hlediska cestovního ruchu jsou, dle primárních potenciálů, nejlépe vybaveni okresy Prachatice a Český Krumlov. To zejména díky přírodním atraktivitám, konkrétně NP a CHKO Šumava, které se rozprostírají na části jejich území. Z hlediska kulturních památek jsou pak nejlépe vybaveny okresy Český Krumlov a České Budějovice, jelikož na jejich území se nachází památky UNESCO i řada dalších chráněných památek a území. Lze tedy uzavřít, že z hlediska primárních potenciálů je nejlépe vybaven okres Český Krumlov. Rozložení primárních potenciálů odpovídá i rozložení sekundárních potenciálů, např. jediný hotel***** na území kraje je právě v Českém Krumlově

.

Na základě výsledků provedeného šetření a analýzy poptávky lze odvodit profil typického turistu Jihočeského kraje.

Typický turista tedy:

- ❖ *Přijel do jižních Čech za účelem poznávání kulturních památek a přírody. Zároveň je to jeho první návštěva regionu.*
- ❖ *Společnost typickému turistovi dělá další dospělá osoba.*
- ❖ *Je ubytován v pensionu, a to na 3 noci.*
- ❖ *Převážně se stravuje v restauračních zařízeních, popř. rychlých občerstveních.*
- ❖ *V Jihočeském kraji navštíví kulturní památky, zejména Český Krumlov.*

9. Ekonomika cestovního ruchu

Hrubý domácí produkt Jihočeského kraje představoval v roce 2008 více než 5 % HDP ČR (v roce 2007 to bylo 5,4 %, v předcházejících čtyřech letech podíl činil 5,5 %). HDP na obyvatele činilo v roce 2007 v Jihočeském kraji 300 187 Kč, což představuje nárůst oproti předchozímu roku o 6,7 % (meziroční nárůst předcházejícího období činil 7,1 %). HDP na obyvatele v Jihočeském představuje okolo 90 % průměru HDP na obyvatele ČR (v roce 2007 - 87,8 %) a okolo 71 % průměru HDP EU 27 (v roce 2007 - 71,4 %).

Hrubá přidaná hodnota v Jihočeském kraji činila v roce 2007 celkem 170 810 mil. Kč, oproti předchozímu roku vzrostla o 7,1 %, to představuje o 1 % nižší meziroční nárůst než v předcházejícím období. Největší podíl na hrubé přidané hodnotě v kraji má zpracovatelský průmysl, jehož podíl se pohyboval mezi roky 2003 – 2007 v rozmezí 26 – 27 %. Významně přispívá k tvorbě přidané hodnoty také odvětví výroby a rozvodu elektřiny, tepla, vody a doprava, skladování, pošta a telekomunikace.

V Jihočeském kraji bylo v roce 2007 evidováno 148 697 ekonomických subjektů, to představuje o 1,2 % více subjektů než v předcházejícím roce. Největší podíl ekonomických subjektů je evidován v odvětví obchodu, opravy motorových vozidel a výrobků pro osobní potřebu a převážně pro domácnost (21,9 %), významný podíl ekonomických subjektů zahrnuje také odvětví činnosti v oblasti nemovitostí a pronájmu a podnikatelské činnosti. V odvětví ubytování a stravování je evidováno k roku 2007 celkem 6,07 % ekonomických subjektů. Počet ekonomických subjektů klesl oproti roku 2006 o 117 subjektů, avšak oproti roku 2005 se počet zvýšil o 134 subjektů. Z pohledu regionálního rozložení podniků je nejvíce ekonomických subjektů evidováno v okrese České Budějovice (30 %), významný podíl je také v okrese Tábor (16 %). Regionální rozložení ekonomických subjektů evidovaných v odvětví ubytování a pohostinství odpovídá rozložení subjektů v celém kraji, tedy v okrese České Budějovic je evidováno 31 % subjektů.

V Jihočeském kraji bylo v roce 2007 zaměstnáno 311 757 osob. Obecná míra nezaměstnanosti činila ve stejném roce 3,3 %, tedy o celá dvě procenta méně než je průměrná hodnota nezaměstnanosti v České Republice. Jihočeský kraj tak představuje kraj s druhou nejnižší mírou nezaměstnanosti, hned za Prahou a před

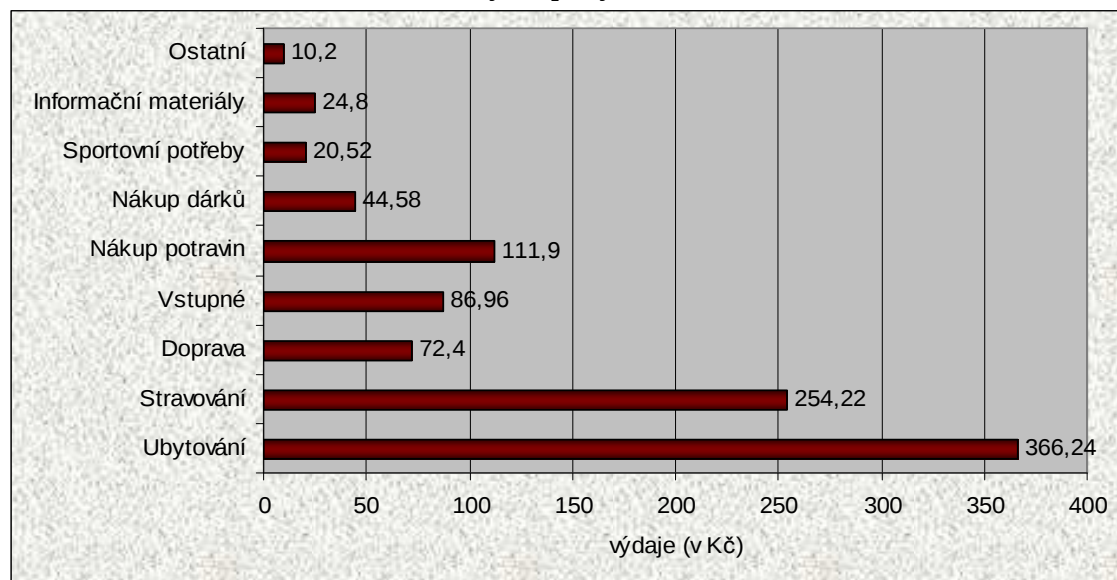
Středočeským krajem, kde byla míra nezaměstnanosti vyšší pouze 0,1 procenta. Nízká míra nezaměstnanosti znamená, oproti republikovému průměru, nadprůměrnou ekonomickou aktivitu obyvatelstva (59,7 %), to je o 0,9 % nad republikovým průměrem.

9.1 Dopady výdajů turistů na produkci regionu

9.1.1 Přímé dopady výdajů turistů na produkci regionu

Turista v Jihočeském kraji, dle provedeného výzkumu, utratil za svůj pobyt v regionu v průměru 6 043 Kč (na osobu). Nejvyšší podíl výdajů turistů připadl na ubytování (39,2 %). Výdaje na stravování činily 25,3 %, na nákup potravin 11,9 %, tedy výdaje na stravování celkem činily 37,2 % všech výdajů a přibližují se tak výdajům na ubytování. Významný podíl na celkových výdajích mají také výdaje na vstupné a dopravu. V propočtu na jeden den, utratí průměrně návštěvník či turista v Jihočeském kraji 992 Kč. Výdaje, dle jednotlivých sledovaných kategorií výdajů turistů v Jihočeském kraji za den pobytu, představuje graf č. 9-1.

Graf 9-1: Průměrné náklady na pobyt/osobu/den v Kč v roce 2008

Zdroj: Zpracováno na základě vlastního šetření

Výdaje na *ubytování* se, dle provedeného šetření turistů, pohybovaly v rozmezí od 200 Kč do 14 000 Kč (osoba/pobyt), přičemž nejvyšší procento turistů a návštěvníků (11,5 %) zaplatilo za pobyt 3 000 Kč na osobu. Druhá největší četnost (10,6 %) byla prokázána u výdajů v hodnotě 1 000 Kč (osoba/pobyt). Nejvyšší výdaje byly přirozeně u hotelů****, a to jak celkové, tak i na den pobytu, ovšem pouze necelá 4 % turistů byla ubytována v tomto typu zařízení. Největší podíl turistů byl ubytován v pensionech (40,4 %) s průměrnou délkou pobytu 5,9 dne. V hotelech*** bylo ubytováno 8,6 % turistů, v hotelech** bylo ubytováno 5,7 % turistů, nejméně turistů (1 %) bylo ubytováno v hotelu*. Významné procento turistů bylo ubytováno v kempu (24 %) a v chatové osadě pak 10,6 % turistů.

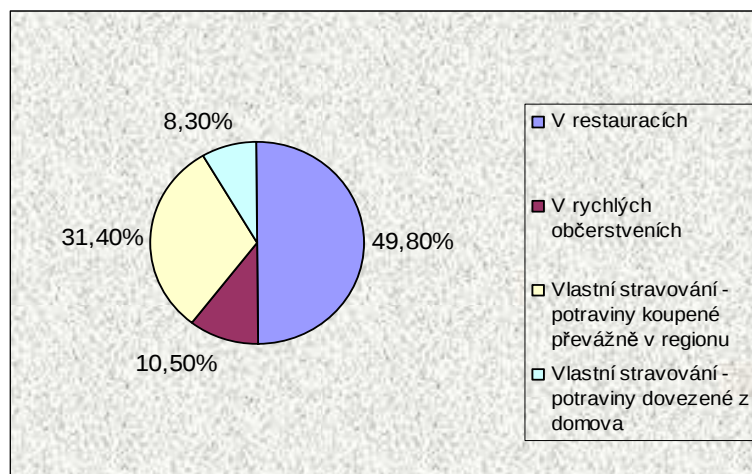
Tabulka 9-1: Průměrné výdaje na ubytování za osobu v Kč
(v roce 2008)

	Výdaje za pobyt celkem	Výdaje za den pobytu
Hotel ****	9 750	1 050
Hotel***	3 927	635
Hotel**	1 500	363
Hotel*	600	200
Pension	2 406	437
Apartmán	2 804	317
Chatová osada	1 730	299
Kemp	1 097	173

Zdroj: Zpracováno na základě vlastního šetření

Druhou nejvýznamnější položku, z hlediska objemu výdajů, činilo *stravování*. Turisté za stravování utratili během svého pobytu průměrně 1 532 Kč (osoba/pobyt), tedy zhruba čtvrtinu celkových výdajů na pobyt. Největší počet turistů a návštěvníků (14,4 %) za stravování utratil přibližně 1 000 Kč během pobytu za osobu, druhou největší četnost výdajů na stravování byla identifikována u výdajů okolo 500 Kč (osoba/pobyt).

Graf 9-2: Podíl turistů využívající různé typy stravování
v roce 2008

Zdroj: Zpracováno na základě vlastního šetření

Největší procento turistů a návštěvníků se stravovalo v restauracích, a to téměř polovina. Vzhledem ke skutečnosti, že turisté měli možnost v provedené anketě označit až dvě odpovědi, nejčastější kombinace odpovědí bylo stravování v restauracích a rychlých občerstveních.

Ke stravování se úzce váže *nákup potravin*. Výdaje na nákup potravin představovaly v průměru 681 Kč (osoba/pobyt). Největší podíl turistů a návštěvníků (10,1 %) utratil během svého pobytu okolo 200 Kč na osobu za potraviny. Výdaje za potraviny se pohybovaly v rozmezí 20 – 5 000 Kč.

Výdaje na *vstupné* představovaly 7,6 % celkových nákladů na pobyt. Pohybovaly se v rozmezí 50 – 3 500 Kč, s největší četností u výdajů okolo 500 Kč (osoba/pobyt), kde četnost představovala téměř 13 %.

Výdaje na *dopravu* představovaly 6,7 % z celkových výdajů za pobyt. Nejvíce turistů (10 %) utratilo během svého pobytu za dopravu okolo 580 Kč.

Nákup dárků představoval necelých 5 % celkových výdajů. Výdaje na dárky se pohybovaly v rozmezí 20 – 5 000 Kč (osoba/pobyt), nejčastěji (u 10 % turistů) se výdaje za dárky pohybovaly v hodnotách okolo 200 Kč.

Do 2 % z celkových výdajů představovaly výdaje za nákup *informačních materiálů*, brožur, map, pohlednic (1,9 %) a výdaje za *půjčovně sportovních potřeb* (1,8 %).

Ostatní výdaje představovaly v průměru 80 Kč za osobu/pobyt. Výdaje, které turisté označovali jako další lze rozdělit do tří následujících kategorií:

- ❖ výdaje za nákup oblečení (80 % turistů, kteří uvedli ostatní výdaje);
- ❖ tabákové výrobky;
- ❖ knihy a časopisy.

9.1.2 Celkové dopady výdajů turistů na produkci regionu

Nepřímé dopady výdajů turistů na ekonomiku regionu hodnotí multiplikátory získané ze symetrické input-output tabulky. Hodnoty multiplikátoru vybraných položek dokládá tabulka č. 9-2.

Tabulka 9-2: Vybrané hodnoty multiplikátorů ze SIOT a odhad pro rok 2008

	2000	2005	Odhad pro rok 2008
Energie elektrická, tepelná	3,08	2,42	2,02
Voda, její úprava a rozvod	2,46	2,11	1,91
Stavební práce	3,09	3,04	3,01
Obchod, údržba, motorových vozidel	2,29	2,61	2,80
Velkoobchod a zprostředkování velkoobchodu	2,11	2,09	2,07
Maloobchod, opravy spotřebního zboží	1,81	1,93	2,01
Služby ubytovací a stravovací	2,53	2,38	2,30
Doprava pozemní, potrubní	2,24	2,39	2,48
Doprava letecká a kosmická	2,51	3,20	3,62
Vedlejší, pomocné služby-dopravy	2,46	2,59	2,67
Služby pošt a telekomunikací	2,35	2,08	1,92
Peněžnictví	2,19	2,35	2,44
Pomocné služby v peněžnictví	2,26	1,94	1,75
Služby v oblasti nemovitostí	2,15	2,29	2,38
Pronájem strojů a přístrojů	2,08	2,35	2,51
Zpracování dat	2,00	2,23	2,37
Výzkum a vývoj	1,84	1,71	1,63
Jiné podnikatelské služby	2,59	2,44	2,36
Veřejná správa a obrana	1,88	1,85	1,83
Školské výkony a služby	1,61	1,66	1,69
Zdravotnictví, veterinární a sociální péče	2,00	1,93	1,88
Odstraňování odpadních vod apod.	2,60	2,57	2,55
Rekreační činnosti	2,57	2,27	2,09
Služby ostatní	1,80	1,86	1,89
Služby domácího personálu	1,00	1,00	1,00

Zdroj: Vlastní propočty na základě podkladových dat Českého statistického úřadu

Multiplikátory pro rok 2005 a odhad pro rok 2008³⁸ vypočítané ze symetrické input-output tabulky na dvě místa uvádí příloha č. 7, příloha č. 8 pak uvádí multiplikátory ze symetrické input-output tabulky na tři místa.³⁹

Ze strukturální analýzy a provedených výpočtů ze symetrické input-output tabulky vyplývá vztah mezi jednotlivými produkty. Např. služby v zařízeních hotelového typu a kempech jsou multiplikovány sportovními činnostmi 0,01224krát, jinými rekreačními aktivitami jsou multiplikovány 0,03358krát, železniční dopravou 0,00481krát.

Vztah lze sledovat i z druhé strany. Služby v zařízeních hotelového typu a kempech multiplikuji služby spojené s podáváním jídel 0,003156krát, jiné rekreační služby 0,00479krát či kulturní služby 0,00397krát.

Služby spojené s podáváním jídel a nápojů multiplikuji kulturní činnosti 0,01272krát, sportovní činnosti 0,02031krát, či ostatní rekreační činnosti 0,13081krát. Naopak jsou multiplikovány službami v zařízeních hotelového typu a kempech 0,003156krát, sportovními činnostmi 0,01885krát či rekreačními činnostmi 0,300451krát.

Tabulka 9-3: Odhad multiplikátoru vybraných položek ze SIOT ČR

	Odhad multiplikátoru pro rok 2008
Potraviny	3,24
Maloobchod	2,32
Služby v zařízení hotelového typu, kempech a jiných zařízení	2,20
Služby spojené s podáváním jídel a nápojů	2,29
Železniční doprava	2,48
Ostatní pozemní doprava	2,48
Jiné kulturní činnosti a služby	1,98
Sportovní činnosti	2,32
Jiné rekreační činnosti	2,05

Zdroj: Vlastní propočty na základě podkladových údajů
Českého statistického úřadu

³⁸ Odhad multiplikátoru pro rok 2008 je odvozen na základě vývoje multiplikátoru vypočítaného ze SIOT předchozích let.

³⁹ SIOT tabulka s propočtenými multiplikačními efekty k dispozici v příloženém CD, příloha č. 13.

Hodnota multiplikátoru služeb v zařízení hotelového typu, kempech a jiných zařízení je 2,20. Znamená tedy, že každý výdaj v této oblasti se projeví v celé národní ekonomice 2,2krát. Tedy každých 1 000 Kč výdajů zvýší národní produkci o 2 200 Kč. Rekreační činnosti s hodnotou multiplikátoru 2,05 zvýší celkovou produkci 2,05krát, tedy zvýšení poptávky o 1000 Kč, zvýší produkci o 2 050 Kč. Efekty sportovní činnosti byly určeny pro rok 2008 hodnotou multiplikátoru na 2,32, tedy zvýšení poptávky o 1 000 Kč zvýší celkovou produkci o 2 320 Kč. Nejvíce ovšem z vybraných položek (viz. tabulka č. 9-3) ovlivní produkci potravin, s hodnotou multiplikátoru 3,24 pro rok 2008. Vyšší multiplikátor má také doprava, stanovený v hodnotě 2,48. Tedy každé zvýšení výdajů v oblasti dopravy způsobí nárůst v celkové produkci 2,48krát.

Na základě významu (podílu) jednotlivých složek celkových výdajů turistů je sestaven multiplikátor cestovního ruchu v Jihočeském kraji, jak podrobně dokládá tabulka č. 9-4.

Tabulka 9-4: Hodnota multiplikátoru v Jihočeském kraji
pro rok 2008

	Podíl na celkových výdajích	Multiplikátor	Propočet
Ubytování	0,3920	2,1958	0,8607
Stravování	0,2535	2,2920	0,5811
Doprava	0,0670	2,4805	0,1662
Vstupné	0,0758	1,9755	0,1497
Nákup potravin	0,1126	3,2416	0,3651
Nákup dárků	0,0497	2,3235	0,1154
Sportovní potřeby	0,0175	2,3235	0,0407
Informační materiály	0,0187	2,3235	0,0434
Ostatní	0,0133	2,1861	0,0290
Hodnota multiplikátoru			2,3512

Zdroj: Vlastní zpracování

***Hodnota multiplikátoru cestovního ruchu v Jihočeském kraji pro rok 2008 je
2,351205***

Nepřímé dopady výdajů turistů v regionu

Nepřímé efekty, dle jednotlivých výdajových položek turistů v Jihočeském kraji, uvádí tabulka č. 9-5, která pomocí hodnoty multiplikátorů dokládá dopady turistických výdajů na celkovou produkci. Průměrné výdaje jednoho turisty během jeho pobytu za ubytování v Jihočeském kraji zvýší národní produkci o 5 201 Kč. Výdaje jednoho turisty během jeho pobytu za stravování přinesou zvýšení produkce o 3 512 Kč. Nákup potravin, které mají vysokou hodnotu multiplikátoru, přinese za pobyt jednoho turisty v Jihočeském kraji zvýšení produkce o 2 206 Kč. Výdaje na vstupné, které mají naopak nejnižší hodnotu multiplikátoru, přinesou zvýšení produkce o 904 Kč.

Tabulka 9-5: Nepřímé efekty cestovního ruchu v Jihočeském kraji (2008)

	Přímé efekty	Multiplikátor	Nepřímé efekty	Celkové efekty
Ubytování	2 368,66	2,20	2 832,48	5 201,14
Stravování	1 532,13	2,29	1 979,55	3 511,68
Doprava	405,01	2,48	599,62	1 004,63
Vstupné	457,81	1,98	446,60	904,41
Nákup potravin	680,61	3,24	1 525,62	2 206,23
Nákup dárků	300,14	2,32	397,23	697,37
Sportovní potřeby	105,87	2,32	140,12	245,99
Informační materiály	112,83	2,32	149,33	262,16
Ostatní	80,14	2,19	95,05	175,19
Celkem	6 043,2		8 165,6	14 208,8

Zdroj: Vlastní zpracování

Ke stejným celkovým dopadům cestovního ruchu na produkci lze dojít i vynásobením celkových výdajů hodnotou multiplikátoru:

$$\text{Celkové výdaje} * \text{Multiplikátor} = \text{Celkové dopady}$$

$$6043,2 * 2,351205 = 14\,208,8$$

V případě nárůstu počtu turistů o jednoho dojde ke zvýšení produkce nejen pouze o vlastní výdaje turistů (tedy o 6 043,2 Kč), ale celková produkce se zvýší, díky multiplikačnímu efektu, o 14 208,8 Kč. Zvýšením počtu turistů o 10 se zvýší národní produkce o 142 088 Kč. Zvýšení počtu turistů o dalších 5, přinese zvýšení produkce o 213 132 Kč.

Prodloužení pobytu jednoho turisty v Jihočeském kraji o den nepřinese zvýšení produkce jen o 992 Kč, ale zvýší produkci o 2 332,16 Kč. Tabulky č. 9-6 odvozuje vliv výdajů turistů na celkovou produkci.

Tabulka 9-6: Nepřímé efekty cestovního ruchu v Jihočeském kraji
na den/osobu

	Výdaje na den/osobu	Multiplikátor	Celkové dopady
Ubytování	366,24	2,20	804,20
Stravování	254,22	2,29	582,68
Doprava	72,4	2,48	179,59
Vstupné	86,96	1,98	171,79
Nákup potravin	111,9	3,24	362,73
Nákup dárků	44,58	2,32	103,58
Sportovní potřeby	20,52	2,32	47,68
Informační materiály	24,8	2,32	57,62
Ostatní	10,2	2,19	22,30
Celkem	991,82		2 332,16

Zdroj: Vlastní zpracování

Zvýšení počtu turistů o 2 a prodloužení jejich pobytu přinese zvýšení produkce o 9 327 Kč, to přinese stejný efekt jako prodloužení pobytu jednoho turisty o 4 dny. Prodloužení pobytu dvou turistů o 3 dny pak zvýší produkci o 13 991 Kč. Další dopady dokládá tabulka č. 9-7.

Tabulka 9-7: Zvýšení produkce v závislosti na délce pobytu a počtu turistů (v Kč)

		Počet dní								
Počet turistů		1	2	3	4	5	6	7	8	9
	1	2332	4664	6996	9328	11660	13992	16324	18656	20988
	2	4664	9328	13992	18656	23320	27984	32648	37312	41976
	3	6996	13992	20988	27984	34980	41976	48971	55967	62963
	4	9328	18656	27984	37312	46639	55967	65295	74623	83951
	5	11660	23320	34980	46639	58299	69959	81619	93279	104939
	6	13992	27984	41976	55967	69959	83951	97943	111935	125927
	7	16324	32648	48971	65295	81619	97943	114267	130590	146914
	8	18656	37312	55967	74623	93279	111935	130590	149246	167902
	9	20988	41976	62963	83951	104939	125927	146914	167902	188890

Zdroj: Vlastní zpracování

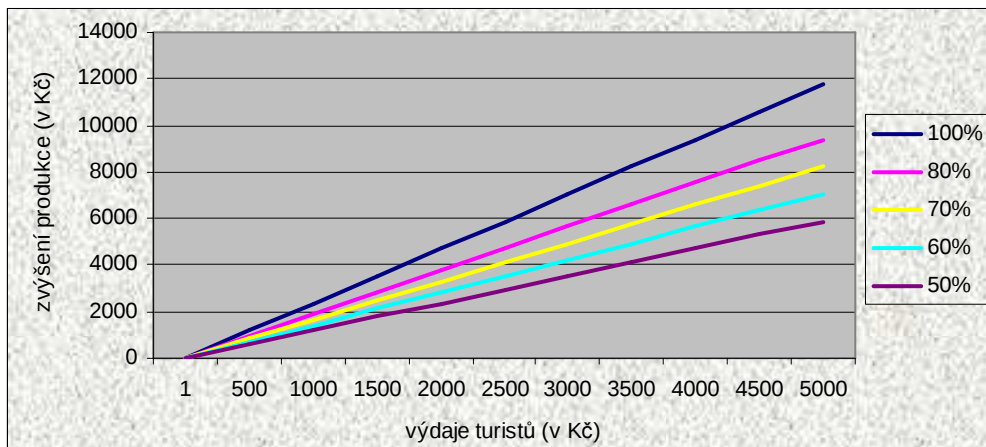
Dílčí závěry a diskuse

Průměrné výdaje turisty představují 6 043 Kč za pobyt v regionu. Pro 2008, při návštěvnosti regionu 936 032 turistů, představují celkové výdaje turistů v regionu 5 656 mil. Kč. Tyto výdaje představují 2,4 % výdajů turistů v ČR v roce 2007.

Stanovení nepřímých dopadů výdajů cestovního ruchu na produkci bylo založeno na předpokladu, že dopady cestovního ruchu v Jihočeském kraji se promítnou do zvýšení celkové produkce ČR. Jak ovšem vyplývá z prostudovaných literárních zdrojů,⁴⁰ multiplikační efekty cestovního ruchu jsou vázány především do příslušného regionu. Z čehož lze předpokládat, že celkové zvýšení produkce ČR je způsobeno zvýšením produkce v regionu, tedy že zvýšení produkce České republiky je vyvoláno zvýšením produkce v Jihočeském kraji. Lze tedy uzavřít, že stanovený multiplikátor (2,35) ovlivňuje produkci Jihočeského kraje.

⁴⁰ Str. 35, Dwyer – Forsyth – Spurr (2004)

Graf 9-3: Zvýšení produkce v závislosti na efektech v regionech

Zdroj: Vlastní zpracování

Autorka si však uvědomuje, že v regionu může docházet k únikům produkce, zejména v jeho okrajových částech. Graf č. 9-3 dokládá dopady turistických výdajů na produkci kraje, a to za předpokladu různého stupně ekonomických úniků (od nulových až po 50 % ekonomických úniků z regionu). Např. turistické výdaje v hodnotě 5 000 Kč, v případě nulových ekonomických úniků produkce z regionu, zvýší produkci regionu o 11 756 Kč. V případě, že dojde ke 30 % ekonomických úniků produkce z regionu, tak se produkce kraje zvýší pouze o 8 229,2 Kč (v případě 50% ekonomických úniků se produkce kraje zvýší o 5 878 Kč).⁴¹

⁴¹ Ceteris paribus

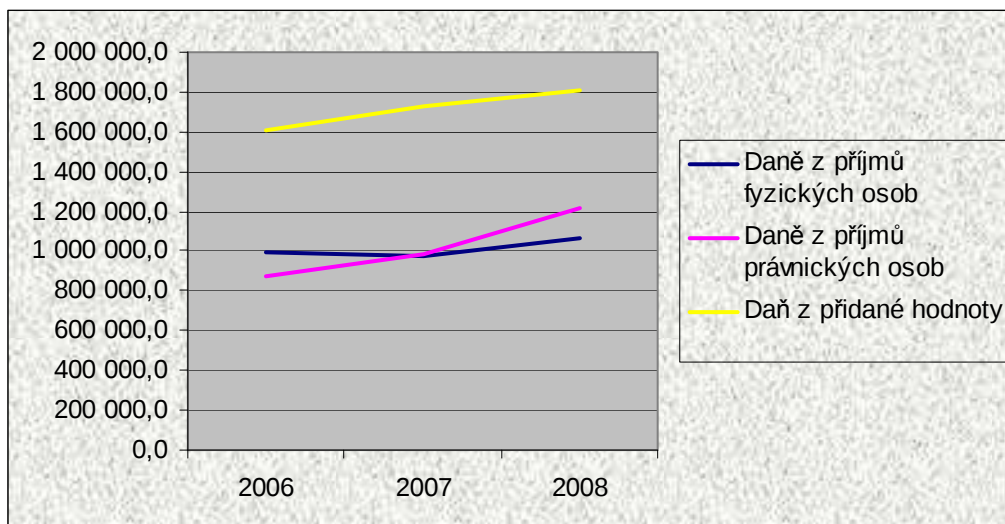
10. Vliv cestovního ruchu na rozpočet kraje

Daňové příjmy rozpočtu Jihočeského kraje ze sdílených daní jsou odvozeny ze zákona č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům, který stanovuje koeficienty podle nichž jsou finanční prostředky přerozděleny jednotlivým krajům. Vyměřovacím základem pro přerozdělování je celostátní hrubý daňový výnos dle jednotlivých typů daní.

Jihočeský kraj získává nejvíce daňových příjmů do svého rozpočtu z DPH. Absolutní objem daňových příjmů z DPH se ve sledovaném období (2006 - 2008) stále zvyšoval, podíl na celkových daňových příjmech tvořil ve sledovaném období 42 – 45 % (v roce 2008 činil podíl 45 %), jak dokládá graf č. 10-1. V roce 2008 představovaly daňové příjmy krajského rozpočtu z DPH 1 810 000 tis. Kč.

Daňové příjmy kraje z daně z příjmu právnických osob činily v roce 2008 - 30 % z celkových daňových příjmů krajského rozpočtu a daňové příjmy z daně z příjmu fyzických osob činily 26 % (nevýznamnější položkou daňových příjmů z daně fyzických osob je daň příjmu ze závislé činnosti).

Graf 10-1: Daňové příjmy Jihočeského kraje
letech 2006 -2008 (v tis. Kč)

Zdroj: Vlastní zpracování na základě podkladových údajů
Českého statistického úřadu

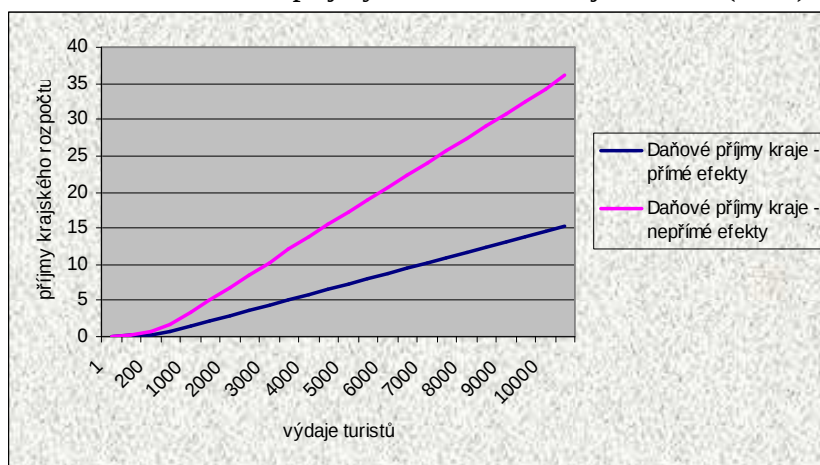
10.1 Dopady výdajů turistů na rozpočet

Na základě zákona 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení daní je stanoven koeficienty přepočtu (regresní koeficient) pro Jihočeský kraj, určující vztah mezi výdaji turistů a příjmy krajského rozpočtu. Koeficient ukazuje, jak každé zvýšení výdajů (zatížených 19 % DPH) navýší, za jinak stejných podmínek, krajský rozpočet.

Koeficient přepočtu (regresní koeficienty) pro Jihočeský kraj z hlediska DPH je
0,0014587

Vliv výdajů turistů na daňové příjmy krajského rozpočtu z hlediska DPH znázorňuje graf č. 10-2. Regresní koeficient tedy určuje, že každých 1 000 Kč turistických výdajů přinese do krajského rozpočtu 1,46 Kč, u výdajů 10 500 Kč potom přírůstek krajského rozpočtu představuje 15,3 Kč.

Graf 10-2: Daňové příjmy Jihočeského kraje z DPH (v Kč)

Zdroj: Vlastní propočty dle zákona 243/2000 Sb.

Z provedeného vlastního šetření turistů Jihočeského kraje vyplývá, že turisté během svého pobytu utratí v regionu 6 043 Kč. Regresní koeficient ukazuje, že turista za svůj pobyt navýší krajský rozpočet o 8,82 Kč, jak podrobněji dokládá tabulka č. 10-1. Každý den, o který turista prodlouží svůj pobyt, přinese do krajského rozpočtu 1,44 Kč.

Tabulka 10-1: Vliv výdajů turistů na krajský rozpočet

	Výdaje za pobyt (Kč)	Koeficient přepočtu	Daňové příjmy kraje (Kč)
Ubytování	2368,66	0,0014587	3,46
Stravování	1532,13	0,0014587	2,23
Doprava	405,01	0,0014587	0,59
Vstupné	457,81	0,0014587	0,67
Nákup potravin	680,61	0,0014587	0,99
Nákup dárků	300,14	0,0014587	0,44
Sportovní potřeby	105,87	0,0014587	0,15
Informační materiály	112,83	0,0014587	0,16
Ostatní	80,14	0,0014587	0,12
Celkem	6043,2		8,82

Zdroj: Propočty založené na provedeném vlastním šetření
a zpracované podle zákona 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení daní

Tabulka č. 10-2 dokládá dopady výdajů turistů na krajský rozpočet v závislosti na změně počtu turistů a změně délky pobytu.

Tabulka 10-2: Zvýšení daňových příjmů krajského rozpočtu z DPH v závislosti na změně počtu turistů a prodloužení délky jejich pobytu (v Kč)

		Počet dnů							
Počet turistů		1	2	3	4	5	6	7	8
	10	14,4	28,8	43,2	57,6	72	86,4	100,8	115,2
	50	72	144	216	288	360	432	504	576
	100	144	288	432	576	720	864	1 008	1 152
	500	720	1 440	2 160	2 880	3 600	4 320	5 040	5 760
	1 000	1 440	2 880	4 320	5 760	7 200	8 640	10 080	11 520
	5 000	7 200	14 400	21 600	28 800	36 000	43 200	50 400	57 600
	10 000	14 400	28 800	43 200	57 600	72 000	86 400	100 800	115 200

Zdroj: Propočty založené na provedeném vlastním šetření
a zpracované podle zákona 243/2000 Sb. o rozpočtovém určení daní

10.2 Další dopady cestovního ruchu na rozpočet kraje

Daňové příjmy kraje jsou tvořeny i přelorozdělením daní z příjmu, upravených zákonem č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

Daň z příjmu fyzických osob

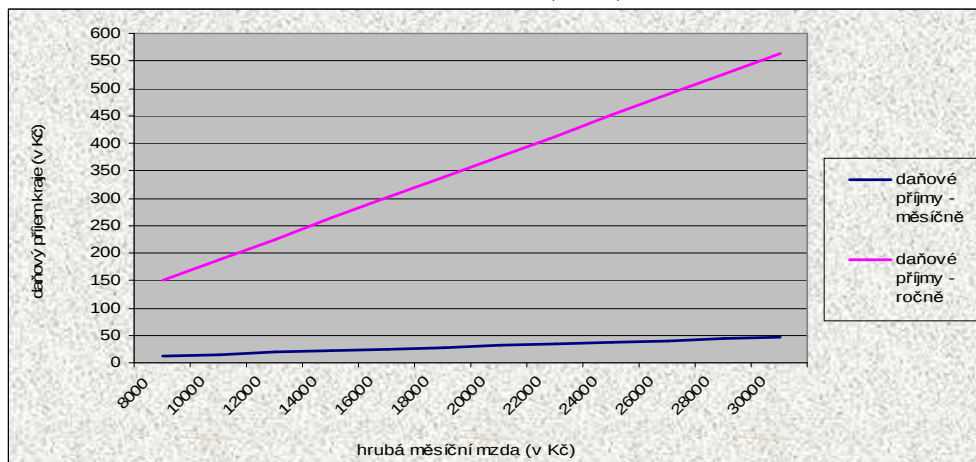
Daňové příjmy rozpočtu kraje jsou závislé na dani z příjmů fyzických osob, tedy daňový příjem kraje je určován počtem zaměstnaných fyzických osob a velikostí jejich příjmů. Vztah mezi základem pro výpočet daně z příjmů fyzických osob a daňovým příjmem kraje určuje regresní koeficient:

Regresní koeficient pro Jihočeský kraj z hlediska daně z příjmů fyzických osob je
0,0011603149

Výši daňových příjmů kraje v závislosti na velikosti hrubé mzdy jednoho zaměstnance představuje graf č. 10-3. Z grafu je patrné, že nárůstem jednoho pracovního místa,⁴² jehož pracovník bude mít měsíční hrubou mzdu ve výši 16 000 Kč a za předpokladu, že za tuto mzdu bude pracovat po celý rok, se navýší daňové příjmy kraje o 300,75 Kč ročně. Vytvořením či podporou deseti pracovních míst, na nichž budou zaměstnanci pracovat po celý rok za hrubou mzdu ve výši 14 000 Kč, se zvýší roční daňové příjmy kraje o 2 603,15 Kč. Obdobný efekt na rozpočet kraje má vytvoření 8 pracovních míst s průměrnou hrubou mzdou 17 300 Kč, či vytvoření 15 pracovních míst s hrubou měsíční mzdou ve výši 9 260 Kč.

⁴² Za předpokladu výpočtu základu daně „superhrubé mzdy“ s 34 % odvody na pojistné na všeobecné zdravotní pojištění a pojistné na sociální zabezpečí a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti.

Graf 10-3: Daňové příjmy Jihočeské kraje v závislosti na hrubé měsíční mzdě jednoho zaměstnance (v Kč)

Zdroj: Vlastní propočty dle zákona 243/2000 Sb. o rozpočtovém určení daní

Obdobné dopady má na rozpočet kraje i podpora podnikatelů – fyzických osob, Podpora podnikatele, jehož zdanitelné příjmy činí 18 000 Kč měsíčně, zvýší krajský rozpočet za rok o 250 Kč. V případě, že zdanitelné příjmy podnikatele - fyzické osoby budou 10 000 Kč, se krajský rozpočet zvýší o 139,23 Kč.

Daň z příjmu právnických osob

Vztah mezi základem daně z příjmu právnických osob a daňových příjmů rozpočtu kraje lze vyjádřit pomocí následujícího regresního koeficientu:

Regresní koeficient z hlediska daně z příjmu právnických osob

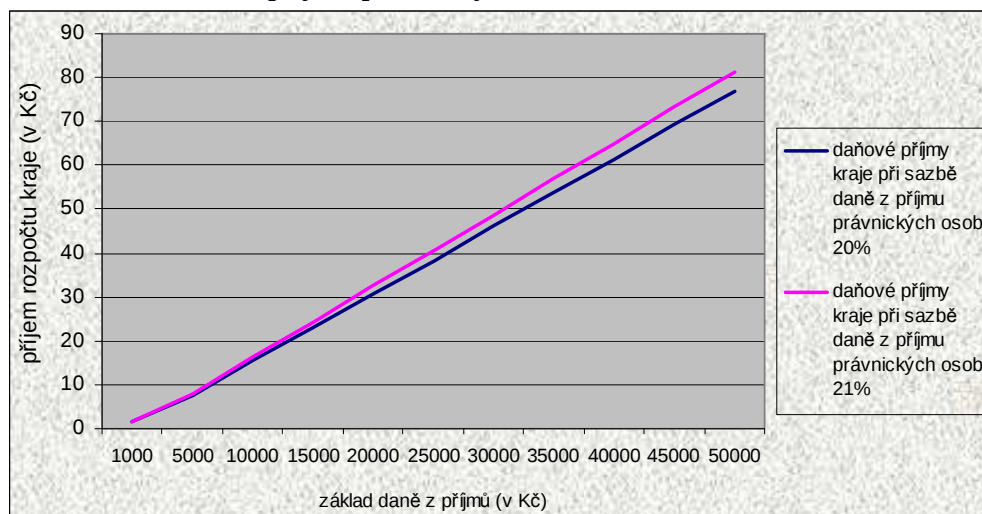
(daňová sazba 20 %) pro Jihočeský kraj je

0,001535525

Vliv výše daňového základu na rozpočet kraje, při sazbách daně z příjmu 20 % a 21 %, znázorňuje graf č. 10-4. Hodnota regresního koeficientu určuje, že při sazbě daně z příjmů právnických osob 20 % a daňovém základě 40 000 Kč činí přírůstek rozpočtu kraje 61,42 Kč. V předchozím roce (2008⁴³) se zvýšil krajský rozpočet, při stejném daňovém základě o 64,97 Kč. Při daňovém základě 125 000 Kč činí příjmy krajského rozpočtu (při sazbě 20 %) 191,94 Kč, tedy téměř o 4 Kč méně než v předchozím roce.

⁴³ Regresní koeficient při sazbě daně z příjmu právnických osob 21 % je 0,001624441.

Graf 10-4: Daňové příjmy kraje v závislosti na výši daňového základu a při sazbě z příjmu právnických osob 20 % a 21 %

Zdroj: Vlastní propočty dle zákona 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení daní

Dílčí závěry a diskuse

Příjmy krajského rozpočtu se zvyšujícím se počtem turistů i prodloužením jejich pobytu zvyšují. Z provedené analýzy vyplývá, že každá 1 Kč výdajů turistů (zatížených 19 % DPH) přinese do krajského rozpočtu 0,00146 Kč. Při návštěvnosti kraje v roce 2008 (936 032 turistů) se podílely výdaje turistů, díky daňovému přerozdělení, z 0,45 % na celkových daňových příjmech rozpočtu kraje z DPH.

Na základě hodnoty regresního koeficientu a provedeného šetření turistů v regionu, lze usuzovat, že pokud se zvýší počet turistů v Jihočeském kraji o jednoho, tak jeho pobyt přinese navýšení rozpočtu kraje o 8,8 Kč. Prodloužení jeho pobytu o den navýší krajský rozpočet o 1,44 Kč.

Zároveň lze z provedené analýzy odvozovat, že pokud by kraj podporoval tvorbu pracovních míst v cestovním ruchu, pak každý pracovník s hrubou mzdou 16 000 Kč (po celý rok neměnnou) navýší krajský rozpočet ročně o 300,75 Kč.

Také podpora podnikatelské sféry přinese příjmy do krajského rozpočtu. Zvýšení daňového základu o např. 10 000 Kč navýší krajský rozpočet o 15,35 Kč.

Zvýšit příjmy krajského rozpočtu lze také zvýšením daní samotných, ovšem tento způsob se jeví autorce jako nežádoucí, ovlivňování daňového základu považuje tedy za vhodnější nástroj.

Za účelem možnosti hodnocení dopadů cestovního ruchu z hlediska výdajů turistů na rozpočet kraje byl navržen jednoduchý program, který mohou využít zainteresované instituce a úřady k jednoduchému propočtu dopadů turistických výdajů na rozpočet. Mohou modelovat dopady změn počtu turistů, změn délky pobytu či změny ve struktuře výdajů. Program byl zpracován pomocí aplikace MS Excel a je součástí přílohy č. 13, výstupy z toho programu zobrazuje příloha č. 11.⁴⁴

⁴⁴ Regresní koeficienty určující vztah mezi výdaji turistů a rozpočty ostatních krajů ČR uvádí příloha č. 9, regresní koeficienty pro jednotlivé obce Jihočeského kraje uvádí příloha č. 10.

11. Podpora cestovního ruchu

Rozvoj cestovního ruchu je v regionu podporován v rámci řady programů na evropské, národní i regionální úrovni. V období 2004 – 2006 měly subjekty možnost čerpat finanční prostředky ze Společného regionálního operačního programu. Od roku 2007 lze čerpat finanční podpory na rozvoj cestovního ruchu z Regionálního operačního programu Jihozápad. Na regionální úrovni lze financovat projekty z Akčního programu rozvoje kraje.

11.1 Regionální rozložení podpor cestovního ruchu

11.1.1 Společný regionální operační program

Subjekty v Jihočeském kraji měly možnost čerpat finanční prostředky na podporu cestovního ruchu v programovacím období 2000 - 2006 v rámci Společného regionálního operačního programu v rámci priority 4. *Rozvoj cestovního ruchu*.

Opatření 4.1. Rozvoj služeb pro cestovní ruch

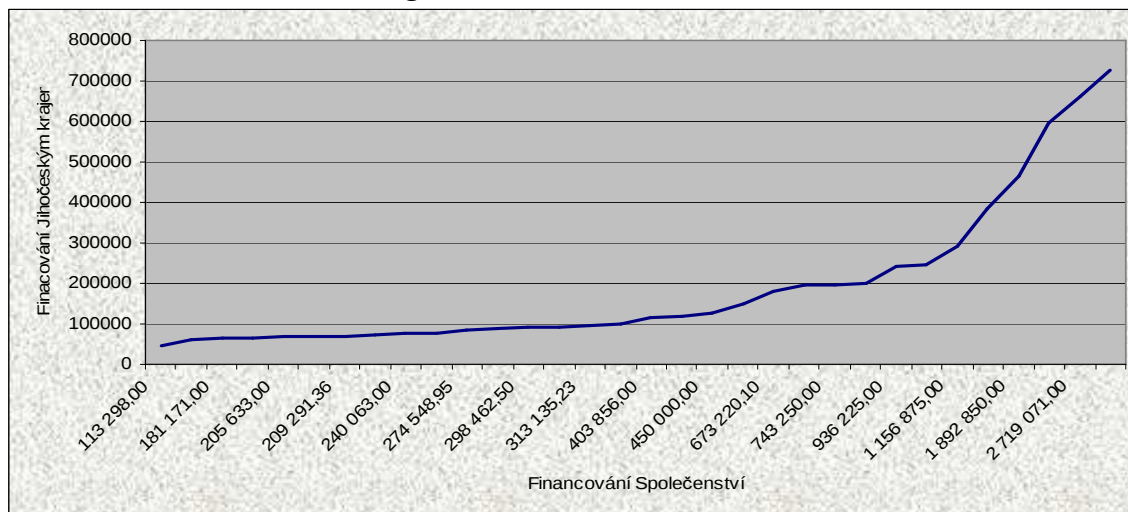
V rámci podopatření 4.1.1 *Podpora nadregionálních služeb cestovního ruchu*, nebyl na území Jihočeského kraje realizován žádný projekt.

V rámci podopatření 4.1.2 *Podpora regionálních a místních služeb cestovního ruchu* bylo v rámci Jihočeského kraje realizováno celkem 41 projektů s celkovými náklady na projekty v hodnotě 52 933 522 Kč.

Z celkových nákladů na projekty se z 56 % podílelo na financování projektů Společenství, Jihočeský kraj financoval tyto projekty z 11,5 %, obce spolufinancovaly projekty z 3,7 %, soukromé spolufinancování tvořilo 18,5 %. Největší podíl z celkových příspěvků Společenství získaly projekty realizované na území okresu České Budějovice (36 %). Projekty realizované na území okresu Strakonice zaujímají druhý největší podíl objemu získaných finančních prostředků ze Společenství, tedy 20 %. Okres Prachatice pak patří, z toho úhlu pohledu, na třetí místo. Vztah mezi spolufinancováním projektů ze Společenství a Jihočeského kraje vyjadřuje grafu č. 11-1, který udává (pomocí

regresní analýzy) závislost mezi výši financování projektů ze Společenství a výši financování z krajského rozpočtu.

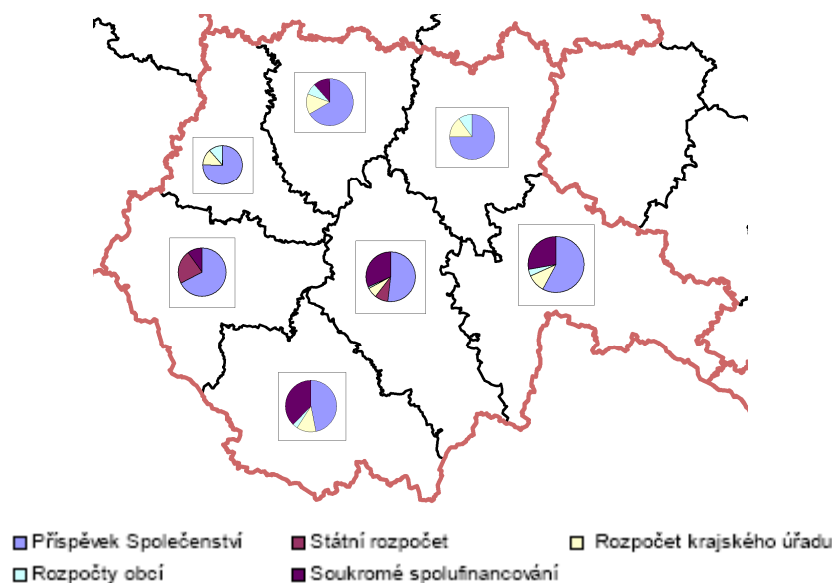
Graf 11-1: Vztah mezi výši spolufinancování projektů z prostředků Společenství a prostředků kraje (v Kč) u projektů realizovaných v rámci podopatření 4.1.2 Podpora regionálních místních služeb

Zdroj: Vlastní zpracování na základě údajů MMR

Jihočeský kraj se svými finančními prostředky z celkové částky podíl nejvíce na projektech realizovaných v okrese České Budějovice (z 27 %). V okrese Strakonice podpořil projekty ve výši 21 % z celkových nákladů projektů. Naopak v okrese Prachatice se Jihočeský kraj na projektech vůbec finančně nepodílel. Obr. č. 11-1 znázorňuje podíl spolufinancování jednotlivých sektorů v rámci podopatření Podpora regionálních a místních služeb cestovního ruchu dle regionů Jihočeského kraje.

Obrázek 11-1: Podíly spolufinancování jednotlivých sektorů v rámci podopatření Podpora regionálních a místních služeb cestovního ruchu dle regionů Jihočeského kraje

Zdroj: Vlastní zpracování na základě podkladových údajů MMR

Opatření 4.2 Rozvoj infrastruktury pro cestovní ruch

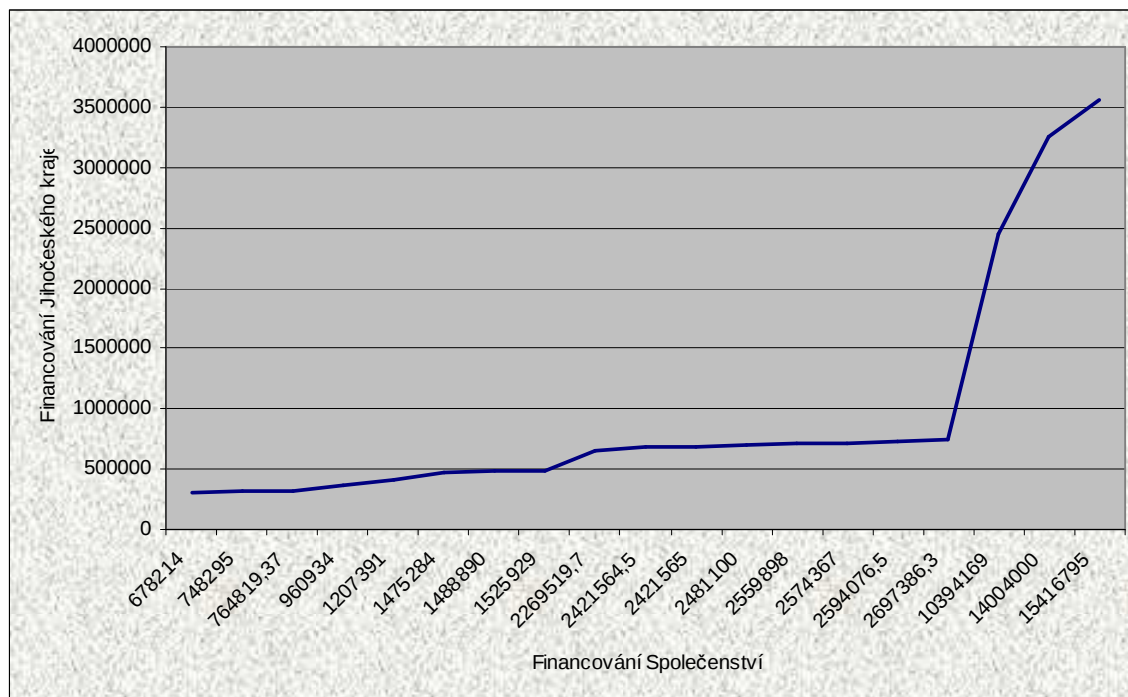
V rámci podopatření 4.2.1 *Podpora nadregionální infrastruktury CR* byl realizován pouze jeden projekt a to Třeboň – rozvoj lázeňské infrastruktury, jehož celkové náklady činily 164 795 802 Kč. Na tomto projektu se nepodílely finanční prostředky z Jihočeského kraje.

V rámci podopatření 4.2.2 *Podpora regionální a místní infrastruktury CR* bylo na území Jihočeského kraje podpořeno 19 projektů v hodnotě celkových nákladů 188 838 972 Kč. Příspěvky Společenství se nejvíce podílely na projektech realizovaných v okresech Tábor (69 %) a Strakonice (65 %), nejméně pak v okrese Prachatice.

Finanční prostředky Jihočeského kraje se podílely na projektech v průměru z 9,8 % v každém regionu. Na projektech realizovaných v okrese Tábor se finanční prostředky Jihočeského kraje podílely ze 13 %, z celkového objemu finančních prostředků vynaložených Jihočeským krajem v rámci podopatření. V ostatních okresech podíl činil mezi 8 – 9 %. Obce se finančně podílely na projektech průměrně z 5,9 %. Vztah mezi spolufinancováním projektů ze Společenství a Jihočeského kraje

lze vyjádřit pomocí následujícího grafu č. 11-2, který udává (pomocí regresní analýzy) závislost mezi výší financování projektů ze Společenství a výší financování z krajského rozpočtu.

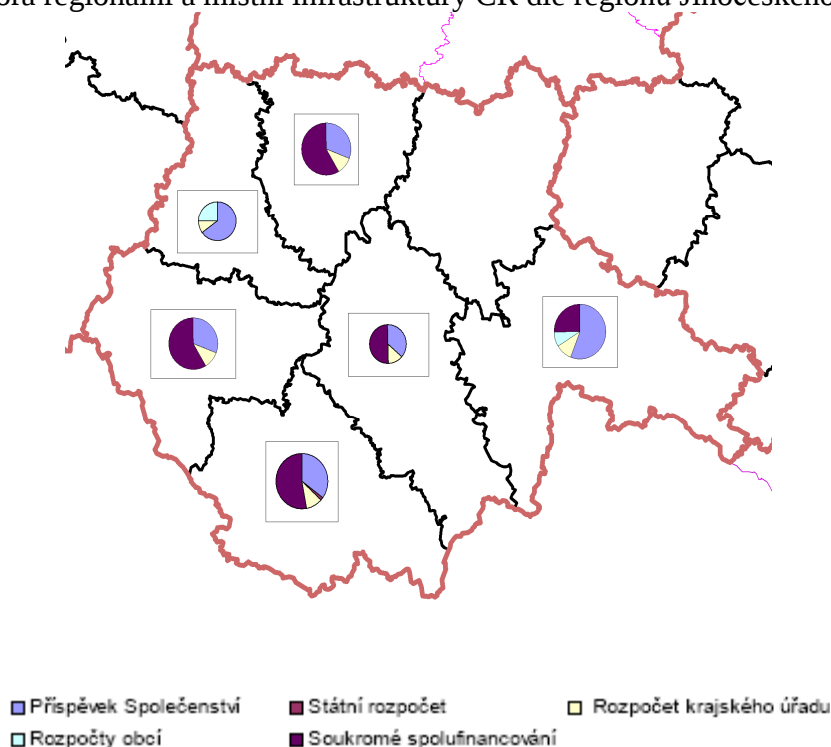
Graf 11-2: Vztah mezi výší spolufinancování projektů z prostředků Společenství a prostředků kraje (v Kč) u projektů realizovaných v rámci podopatření 4.2.2 Podpora regionální a místní infrastruktury CR

Zdroj: Vlastní zpracování na základě údajů MMR

Projekty realizované na území okresů Strakonice a Tábor nebyly vůbec spolufinancované soukromým sektorem. Průměrný podíl spolufinancování soukromým sektorem činil 29 %, pohyboval se tedy od 22 % (okres Jindřichův Hradec) do 49 % (okresy Prachatice, Písek).

Obrázek 11-2: Podíly spolufinancování jednotlivých sektorů v rámci podopatření Podpora regionální a místní infrastruktury CR dle regionů Jihočeského kraje

Zdroj: Vlastní zpracování na základě podkladových údajů MMR

11.1.2 Regionální operační program (ROP) Jihozápad

V rámci ROP Jihozápad bylo vyhlášeno 6 výzev. První kolo výzev se nevztahovalo na podporu cestovního ruchu v regionu.

Druhá výzva byla vyhlášena 17. 12. 2007 a příjem žádostí o finanční podpory byl ukončen 14. 3. 2008. V rámci druhé výzvy bylo přijato k financování prioritní osy 3 – *Podpora cestovního ruchu* 37 projektů s celkovou alokací 488 489 170 Kč. V rámci této výzvy byly k 29. 3. 2009 ukončeny 3 projekty (hudební festival Bohemia JazzFest, rozšíření Skiareálu Lipno a Wellness Club Hormony Písek).

Nejvyšší podíl na celkové alokované částce (62,8 %) byl přidělen projektům v rámci oblasti podpory 3.1 *Rozvoj infrastruktury cestovního ruchu*, z níž by mělo být financováno 13 projektů. Stejný počet projektů by měl být financován v rámci prioritní osy 3.2 *Revitalizace památek a využití kulturního dědictví v rozvoji cestovního ruchu*, ovšem alokovaná částka by měla tvořit pouze 8,1 % z celkové alokace prioritní

osy 3. V rámci oblasti podpory 3.3 *Rozvoj služeb cestovního ruchu, marketingu a produktů cestovního ruchu* by mělo být alokováno 28 % z celkové finanční alokace.

Tabulka 11-1: Finanční alokace v rámci ROP Jihozápad

Výzva	Oblast podpory	Počet schválených projektů k financování	Alokovaná částka (v Kč)	Průměrná částka na projekt (v Kč)
2. výzva	3,1	13	307 140 474,3	23 626 190
2. výzva	3,2	11	141 629 475,7	12 875 407
2. výzva	3,3	13	39 719 220,01	3 055 325
3. výzva	3,1	14	138 383 696,3	9 884 550
3. výzva	3,2	12	147 966 178,6	12 330 515
3. výzva	3,3	12	58 228 108	4 852 342

Zdroj: Vlastní zpracování na základě údajů RR Jihozápad

V rámci 3. kola výzev by směřoval nejvyšší podíl (42,9 %) alokované částky na 12 projektů oblasti podpor 3.2 *Revitalizace památek a využití kulturního dědictví v rozvoji cestovního ruchu*. O dvě procenta méně pak by mělo být alokováno v rámci oblasti podpor 3.1 *Rozvoj infrastruktury cestovního ruchu*, z níž by mělo být financováno 14 projektů. Nejmenší objem finančních prostředků (16 % z celkové alokace) by měl směřovat, stejně jako v rámci 2. výzvy, do oblasti podpory 3.3 *Rozvoj služeb cestovního ruchu, marketingu a produktů cestovního ruchu*.

Oblasti podpor v rámci 4. kola výzev nebyly určeny na podporu cestovního ruchu. Příjem žádostí v rámci 5. výzvy bude ukončen 30. 6. 2009 a příjem žádostí 6. výzvy bude ukončen 30. 9. 2009.

11.1.3 Akční plán rozvoje kraje

V roce 2008 v rámci Akčního programu rozvoje kraje bylo podáno celkem 151 žádostí o podporu ze 3 grantových programů (dále GP) týkajících se cestovního ruchu.

S ohledem na podíl podpořených žádostí z celkového počtu žádostí se jeví grantový program Podpora incomingových cestovních kanceláří a informačních center jako program s největší úspěšností ve schválených projektech, úspěšnost schválených

projektů se ve sledovaném období 2005 – 2008 pohybovala mezi 73,3 % a 83,3 %. Ovšem tento grantový program měl ve sledovaném období nejmenší alokaci finančních prostředků, částky podpory jednotlivých projektů byly tak nejnižší ze všech grantových programů. Průměrná podpora projektu se pohybovala v rozmezí od 75 000 Kč do 90 000 Kč. Současně podíl tohoto grantového programu na celkové alokaci finančních prostředků byl nejnižší, pohyboval se od 14 % do 17 %. Největší podíl na alokaci finančních prostředků (45,9 % - 52,3 %) měl grantový program Rozvoj infrastruktury podporující šetrnou turistiku. Průměrná podpora projektu byla výrazně vyšší, v průměru činila 165 390 Kč. Podíl podpořených projektů na celkovém počtu podaných žádostí byl nižší než u grantového programu Podpora incomingových cestovních kanceláří a informačních center.

V rámci grantového programu *Produkty a služby v cestovním ruchu* bylo v roce 2008 podpořeno 40 projektů, mezi něž se rozdělila částka 4 100 000 Kč. Tato částka překročila původně plánovanou alokaci finančních prostředků o 100 000 Kč, navýšení se projevilo ve snížení přidělených prostředků v rámci grantového programu Podpora incomingových cestovních kanceláří a informačních center. Alokované finanční částky se pohybovaly v rozmezí 50 000 – 250 000 Kč, s průměrnou alokací na projekt v částce 102 500 Kč. Nejvíce podpořených projektů (13 projektů) bylo realizováno v okrese České Budějovice, s největší alokací finančních prostředků (1 400 000 Kč). Tato částka představovala dvojnásobek finanční podpory, jež směřovala do okresu Tábor. V okrese Tábor, přesto že jej Jihočeský kraj podpořil 15 % z celkové alokace, byly realizovány pouze čtyři projekty. Okresem, do kterého směřovala nejnižší finanční podpora se staly Prachatice.

Projekty, které podporovaly Jihočeský kraj jako celek získaly z celkové finanční alokace 5,4 %. Ve sledovaném období (mezi lety 2006 - 2008) rostl nejvíce podíl alokace finančních prostředků u projektů realizovaných v okrese České Budějovice. V roce 2006 činil tento podíl pouze 13 % a ve sledovaném období vzrostl o 25 %. Nejvýrazněji poklesl podíl finanční alokace u projektů realizovaných v okrese Strakonice. Podíl finanční alokace u projektů, jenž byly realizovány za Jihočeský kraj jako celek vzrostl o 1,7 %.

Nerovnoměrné rozložení finančních prostředků v rámci grantového programu Produkty a služby v cestovním ruchu vyjadřuje Giniho koeficient,⁴⁵ jehož hodnota ve sledovaném období činila:

v roce 2006 – 0,3555, v roce 2007 – 0,306, v roce 2008 – 0,3355.

Grantový program *Podpora incomingových cestovních kanceláří a informačních center* podpořil celkem 20 projektů celkovou částkou 1 900 000 Kč. Finanční podpora projektů se pohybovala v rozmezí 40 000 – 170 000 Kč, s průměrnými náklady na projekt ve výši 95 000 Kč. Více než 20 % z celkové finanční alokace získaly projekty realizované na území okresu České Budějovice. Druhý nejvyšší objem finančních prostředků směřoval do okresu Jindřichův Hradec. V okrese Český Krumlov nebyly realizovány žádné projekty. Projekty realizované v ostatních okresech Jihočeského kraje se nepodílely na celkové finanční alokaci více než 10 % (okres Prachatice 2,1 %, Písek 3,3 %, Strakonice 5,4 %). Ve sledovaném období rostl opět podíl finanční alokace u projektů realizovaných v okrese České Budějovice. Naopak podíl finanční alokace klesl u projektů realizovaných v okresech Strakonice o 8 % a v okrese Prachatice o 4 %. Jako neúspěšný region se jeví okres Český Krumlov, v němž nebyly v roce 2008 realizovány žádné projekty (ani v roce 2007). V roce 2007 nebyly realizovány projekty ani okrese Písek. Z hlediska počtu podpořených projektů, lze považovat za úspěšné regiony České Budějovice a Jindřichův Hradec, v nichž bylo realizováno 6 projektů v každém okrese.

Nerovnoměrné rozložení finančních prostředků v rámci grantového programu Podpora incomingových cestovních kanceláří a informačních center vyjadřuje Giniho koeficientu, jehož hodnota ve sledovaném období činila:

v roce 2006 – 0,3217, v roce 2007 – 0,4836, v roce 2008 – 0,4957.

⁴⁵ Giniho koeficient poměřuje rozdíl mezi plochou pod ideální Lorencovou křivkou s plochou pod skutečnou Lorencovou křivkou. Nabývá hodnot od 0 do 1, přičemž 0 odpovídá dokonalé rovnosti a 1 odpovídá dokonalé nerovnosti.

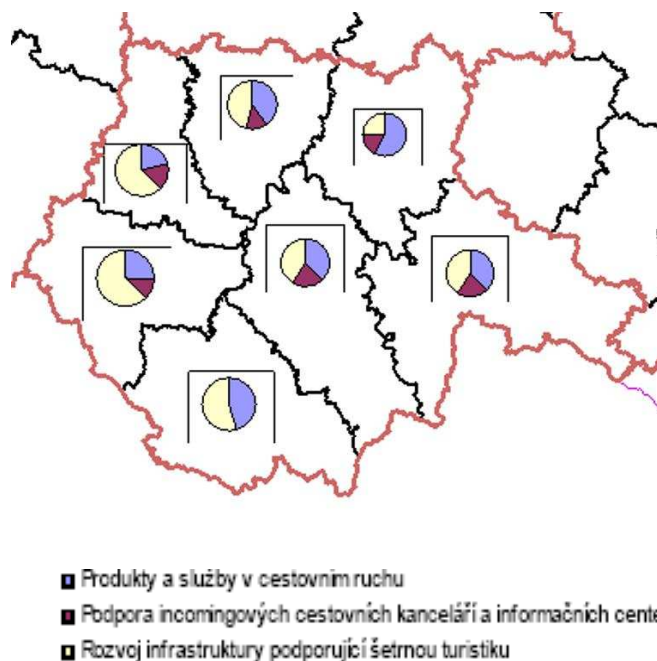
V rámci grantového programu *Rozvoj infrastruktury podporující šetrnou turistiku* bylo celkovou částkou 5 100 000 podpořeno 35 projektů, v částkách od 50 000 – 450 000 Kč. Z ohledem na výši podílu alokované finanční částky a počtu podpořených projektů se jako nejúspěšnější regiony jeví, v celém sledovaném období okresy České Budějovice a okres Jindřichův Hradec. Projekty realizované v okrese České Budějovice získaly z celkové finanční alokace 32 % (v roce 2007 byl podíl výrazně nižší, pouze 10 %, v roce 2006 podíl činil 20 %). Stejný podíl finanční alokace z celkové sumy přidělených prostředků jako získaly projekty v okrese České Budějovice v roce 2008, získaly projekty z okresu Jindřichův Hradec v roce 2007 (v roce 2008 podíl činil pouze 17 %). Ve sledovaném období (2006 – 2008) byly nejnižší podíly na celkové finanční alokaci identifikovány u projektů realizovaných v okrese Písek, tento podíl se pohyboval okolo 10. Výrazný pokles podílu finanční alokace lze zaznamenat u projektů realizovaných v okrese Tábor, ve sledovaném období podíl klesl o 11 % (v roce 2008 činil pouze 5 %).

Nerovnoměrné rozložení finančních prostředků v rámci grantového programu Rozvoj infrastruktury podporující šetrnou turistiku vyjadřuje Giniho koeficientu, jehož hodnota ve sledovaném období činila:

v roce 2006 – 0,2724, v roce 2007 – 0,2424, v roce 2008 – 0,297.

Obrázek č. 11-3 znázorňuje rozložení alokací finančních prostředků v rámci jednotlivých grantových programů a jejich podíl na celkové alokaci v okres Jihočeského kraje v roce 2008.

Obrázek 11-3: Rozložení finančních podpor v rámci AP PRK 2008

Zdroj: Vlastní zpracování na základě podkladů Jihočeského kraje

11.2 Dopady finančních podpory cestovního ruchu na produkci regionu

Provedené šetření příjemců finančních podpor programu AP PRK v roce 2008 dokládá, že finanční prostředky, jimiž Jihočeský kraj podporuje rozvoj cestovního ruchu v regionu, z téměř 89 % v regionu zůstávají. Tabulka č. 11-2 udává procentní rozložení finančních prostředků do ostatních krajů České republiky. Dokládá, že realizace projektů v rámci AP PRK podporuje (kromě Jihočeského kraje) nejvíce produkci v kraji Karlovarském, dále v Olomouckém kraji a také v kraji Vysočina.

Tabulka 11-2: Dopady finančních prostředků AP PRK na jednotlivé kraje (%), rok 2008

Jihočeský kraj	88,834
Královéhradecký kraj	0,894
Karlovarský kraj	2,012
Hlavní město Praha	0,559
Plzeňský kraj	0,559
Jihomoravský kraj	0,366
Pardubický kraj	0,895
Kraj Vysočina	1,321
Olomoucký kraj	1,524

Zdroj: Zpracováno na základě vlastního šetření

Důvody, pro které si příjemci podpory vybraly k realizaci projektu podniky z jiných regionů, a finanční prostředky tak nezůstaly v samotném kraji určuje shluková analýza následovně:

- ❖ ekonomická výhodnost;
- ❖ lokalizace firem se specifickými výrobky (např. při koupi sněžného děla);
- ❖ osobní preference (např. dlouhodobá spolupráce s firmou v jiném regionu, či podpora firem, u nichž se koupí produktu podpoří i dobročinné akce, či jakkoli znevýhodněné podniky).

Multiplikátor produkce finančních podpor poskytnutých v rámci AP PRK pro rok 2008

Z provedeného šetření vyplývá, že z každé 1 Kč finanční podpory v rámci AP PRK v roce 2008 zůstalo v regionu 0,8834 Kč. Podpory cestovního ruchu zvýšili produkci zejména v oblasti propagační a reklamní činnosti, elektroniky, nábytku či stavebních úprav. Nepřímé dopady podpor cestovního ruchu na produkci dokládá tabulka č. 11-3.

Tabulka 11-3: Propočet multiplikátoru podpor cestovního ruchu

Produkt	Hodnota multiplikátoru	Podíl dodávek	Propočet multiplikátoru
Jiné podnikatelské služby	2,36	0,716	1,69
Elektronika	3,49	0,083	0,29
Nábytek	3,02	0,038	0,11
Stavební práce	3,01	0,051	0,15
Zpracování dat	2,37	0,032	0,08
Multiplikátor	2,32		

Zdroj: Vlastní zpracování

Multiplikátor podpor cestovního ruchu na produkci regionu je 2,32.

(v rámci AP PRK a nulových úniků produkce)

Dílčí závěry a diskuse

Akční program rozvoje kraje je význam nástrojem rozvoje cestovního ruchu v Jihočeském regionu. Žadatelé mohou čerpat finanční prostředky v rámci tří grantových programů. Nejvíce finančních prostředků je ve sledovaném období (2006 - 2008) rozdělováno v rámci grantového programu Rozvoj infrastruktury podporující šetrnou turistiku. Počet podpořených žádostí a tím také finanční podpora se značně liší v jednotlivých regionech podle toho, kde byly dané projekty realizované. Z provedené analýzy vyplývá, že největší disparity mezi jednotlivými okresy, ve sledovaném období 2006 – 2008, lze spatřovat v grantovém programu Podpora incomingových cestovních kancelář a informačních center. Naopak hodnocení disparit mezi regiony pomocí Giniho koeficientu prokázalo nejmenší rozdíly mezi regiony u grantového programu Rozvoj infrastruktury podporující šetrnou turistiku.

Na základě provedené analýzy jsou určeny úspěšnější a méně úspěšné regiony. Jako indikátory úspěšnosti byly zvoleny: podíl podpořených žádostí a podíl finančních prostředků. Na základě těchto indikátorů, byla podle úspěšnosti regionů sestavena tabulka č. 11-3, která řadí jednotlivé regiony sestupně.

Tabulka 11-4: Úspěšnost regionů dle počtu podaných žádostí a objemu získaných finančních prostředků (řazeno sestupně) v roce 2008 v rámci AP PRK

Produkty a služby v cestovním ruchu	Podpora incomingových cestovních kanceláří a informačních center	Rozvoj infrastruktury podporující šetrnou turistiku
<i>PT</i>	<i>ČK</i>	<i>PT</i>
<i>TA</i>	<i>PI</i>	<i>PI</i>
<i>PI</i>	<i>PT</i>	<i>TA</i>
<i>ST</i>	<i>TA</i>	<i>ČK</i>
<i>JH</i>	<i>ST</i>	<i>JH</i>
<i>ČK</i>	<i>ČB</i>	<i>ST</i>
<i>ČB</i>	<i>JH</i>	<i>ČB</i>

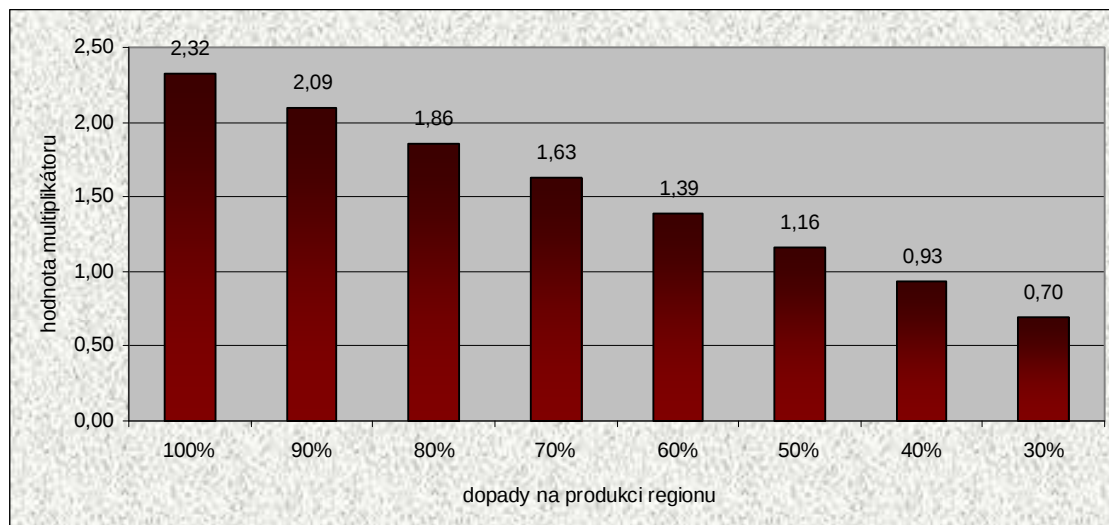
Zdroj: Vlastní Zpracování

Za předpokladu hodnocení úspěšnosti regionů ve všech grantových programech a celém sledovaném období 2006 - 2008 lze označit za nejúspěšnější region okres České Budějovice, dále pak Český Krumlov, Jindřichův Hradec, Písek, Prachatice, Strakonice a jako nejméně úspěšný, z hlediska hodnocených indikátorů, pak okres Tábor.

Nepřímé dopady podpor cestovního ruchu se projeví multiplikací produkce kraje. Nulové ekonomické úniky produkce určují, že každá 1 Kč finanční podpory zvýší produkci regionu o 2,32 Kč. Za předpokladu, že se multiplikační efekt v regionu neprojeví ze 100 %, lze vysledovat hodnotu multiplikátoru v grafu č. 11-3, který stanovuje hodnoty multiplikátoru v závislosti na velikosti multiplikačního efektu v regionu. V případě 90 % multiplikačního efektu - každá 1 Kč, kterou podpoří Jihočeský kraj projekty cestovního ruchu, navýší celkovou produkci kraje o 2,09 Kč. V případě 80 % multiplikačních efektů, každá 1 Kč podpory zvýší produkci o 1,86 Kč.⁴⁶

⁴⁶ Ceteris paribus

Graf 11-3: Hodnoty multiplikátoru v závislosti na velikosti multiplikačních efektů v regionu

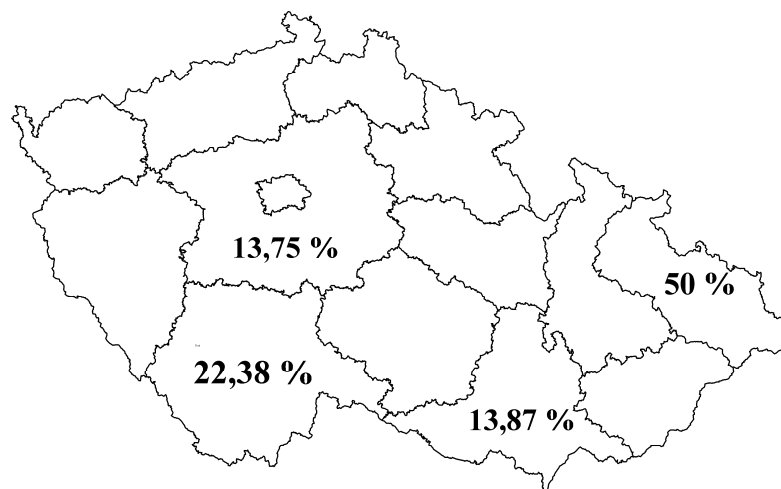

Zdroj: Vlastní zpracování

Analýzy regionálního rozložení a intenzity podpory, jež směřují do určitých regionů je základem pro strategické rozhodování o dalších podporách a podmínkách jejich poskytování.

Hodnocení ekonomických úniků v rámci ROP Jihozápad v době zpracování disertační práce bylo ztíženo skutečností, že drtivá většina projektů není stále realizována a profinancována. Nicméně určitý náznak dalšího řešení problematiky nastiňuje hodnocení projektu Wellness Club Hormony Písek. Vliv finanční podpory na produkci jednotlivých regionů ČR dokládá obrázek č. 11-4. Z obrázku je patrné, že financování sledovaného projektu se nejvíce projevilo v produkci Moravskoslezského regionu, a to z jedné poloviny. Finanční částky, které směřovaly dodavatelům projektu z jižních Čech tvořily pouze 22,4 %.

Obrázek 11-4: Dopady vybraného projektu na produkci jednotlivých krajů

Zdroj: Vlastní zpracování

V Jihočeském kraji pak největší část finančních prostředků směřovala dodavatelům působících v okrese Písek. Z celkového finančního zajištění projektu směřovala největší část finančních prostředků na financování stavebních prací a dále také na financování lázeňského vybavení jako parní lázeň, sauna či fitness vybavení.

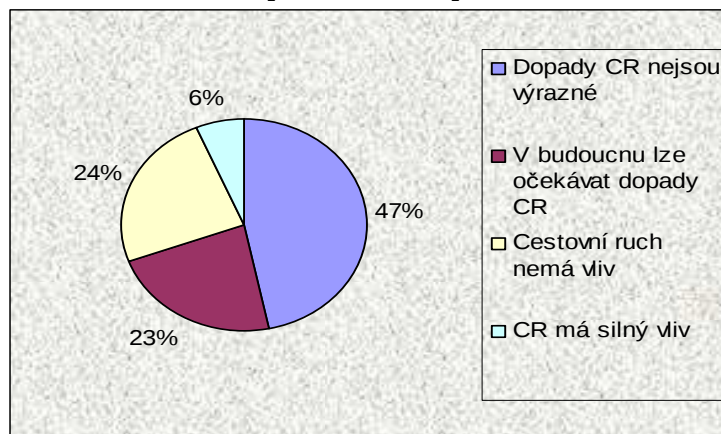
12. Trvale udržitelný cestovní ruchu v Jihočeském kraji

12.1 Vnímání dopadů cestovního ruchu na region

Pozitivní vlivy cestovního ruchu

V Jihočeském kraji převažuje názor, že pozitivní dopady cestovního ruchu na region nejsou příliš výrazné. Více než 66 % respondentů se domnívá, že cestovní ruch nepůsobí příliš na posílení sounáležitosti a místní identity v obcích. Také pozitivní efekty z příjmů cestovního ruchu nejsou považovány za příliš výrazné. Zvyšování rekreační kapacity, která může být využívána i místními obyvateli a zlepšení stavu chátrajících objektů není také chápáno jako výrazný příspěvek cestovního ruchu.

Graf 12-1: Vnímání pozitivních dopadů cestovního ruchu

Zdroj: Zpracováno na základě vlastního šetření

V budoucnu očekává zvýšení pozitivních vlivů 23,1 % respondentů. Nejvíce, z uvedených indikátorů, se do budoucna očekává zvýšení příjmů z cestovního ruchu, dále také zlepšení stavu chátrajících objektů a zvýšení rekreačních kapacit. Převažuje názor (96,6 % respondentů), že pozitivní efekty cestovního ruchu se projeví do 10 let. Silný pozitivní vliv cestovního ruchu je možné zaznamenat v růstu zaměstnanosti obyvatelstva. Naopak malý či žádný vliv lze pozorovat u pocitu sounáležitosti a vlivu na druhé domovy, tedy chataření a chalupaření v obcích.

Tabulka 12-1: Vnímání pozitivních dopadů cestovního ruchu v Jihočeském kraji (v %)

	Dopady CR nejsou výrazné	V budoucnu lze očekávat dopady CR	Cestovní ruch nemá vliv	CR má silný vliv
Příjmy	47,55	25,18	8,18	19,11
Zaměstnanost	32,00	20,18	0	48,45
Zvýšení rekreační kapacity	46,45	27,27	8,09	18,18
Druhé domovy	30,00	22,18	48,45	0,00
Zlepšení stavu chátrajících objektů	45,45	31,27	14,09	9,13
Posílení sounáležitosti	66,78	15,11	18,22	0,00

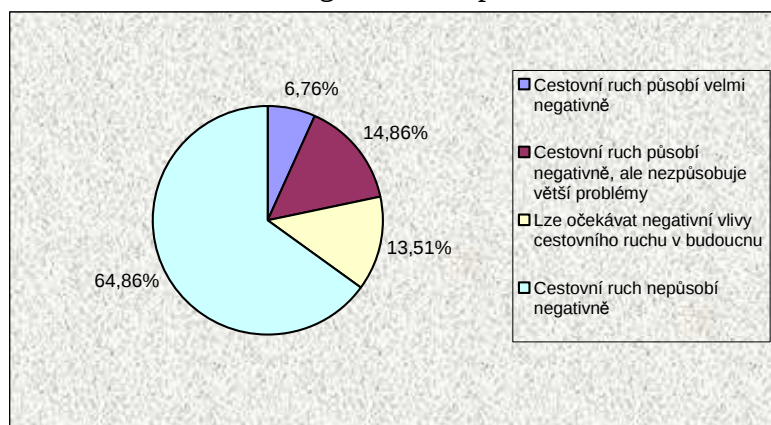
Zdroj: Vlastní zpracování na základě provedeného šetření

Ve velké míře (ze 73,98 %) obce nedisponují zařízením cestovního ruchu, z něhož by získávaly příjmy. Pokud ano, tak se jedná ze 76 % o informační centra. Nicméně některé obce mají vlastní ubytovací kapacity, jako ubytovnu (např. v obci Brloh) či tábor (např. obec Chýšky). Další finanční zdroj obecních rozpočtů představují kulturní a historické památky (např. památník v obci Mirovice). Obce mohou také získat příjmy z provozování kulturních akcí. Kulturní akce v podobě koncertů, festivalů, výstav pořádá 39,54 % obcí.

Negativní dopady cestovního ruchu

V Jihočeském kraji převažuje názor, jak vyplývá z provedeného výzkumu, že cestovní ruch nepůsobí negativně v oblasti, která se týká porušování zákona, předpisů či vyhlášek, a to tedy kriminality, ničení objektů cestovního ruchu, a prostituce. Naopak v oblasti odpadového hospodářství tento názor zastává pouze 15 % respondentů, jak dokládá graf č. 12-2. Určité negativní dopady cestovního ruchu zatím nepociťuje, avšak v budoucnu očekává 13,51 % respondentů. Převážná část z nich (97,7 %) očekává působení negativních vlivů cestovního ruchu v regionu do 5 let, a to zejména v případech ničení objektů cestovního ruchu, odpadového hospodářství a záborů půdy. Do budoucna se nepředpokládá nárůst negativních vlivů spojených s kriminalitou a hlučností.

Graf 12-2: Vnímání negativních dopadů cestovního ruchu

Zdroj: Vlastní zpracování na základě provedeného šetření

Přibližně stejný podíl respondentů, kteří očekávají působení negativních vlivů v budoucnu se domnívá, že cestovní ruch působí negativně, avšak v regionu nezpůsobuje větší problémy. A to také v podobných indikátorech, vyjma indikátoru hlučnosti, neboť téměř třetina respondentů se domnívá, že cestovní ruch zvyšuje hlučnost, avšak větší problémy s hlučností nezpůsobuje. Silné negativní účinky se projevují hlavně v odpadovém hospodářství.

Tabulka 12-2: Vnímání negativních dopadů cestovního ruchu v Jihočeském kraji (v %)

	Cestovní ruch působí velmi negativně	Cestovní ruch působí negativně, ale nezpůsobuje větší problémy	Lze očekávat negativní vlivy cestovního ruchu v budoucnu	Cestovní ruch nepůsobí negativně
Odpady	36,36	29,35	19,23	15,06
Hlučnost	0	27,27	9,09	63,64
Ničení objektů	0	6	23,15	71,38
Kriminalita	8,37	11,06	7,79	72,73
Prostituce	0	0	0	100,00
Zábor půdy	0	23,45	21,53	54,55
Komeracionalizace	0	17,67	18,18	64,06

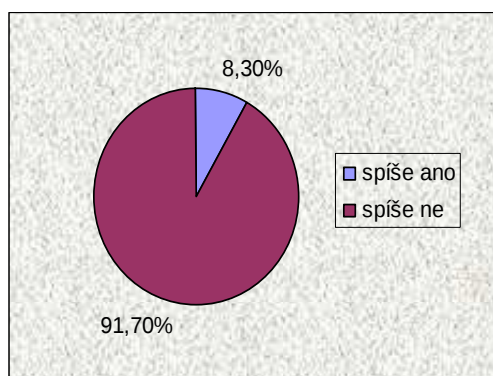
Zdroj: Vlastní zpracování na základě provedeného výzkumu

Negativní projevy, pokud jsou zaznamenávány, se snaží potlačit 45,45 % obcí, avšak ne příliš intenzivně. Ostatní obce negativní vlivy cestovního ruchu nepotlačují.

Škody na přírodním a kulturním prostředí

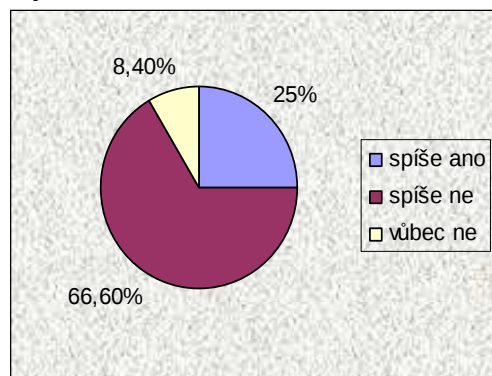
Působení cestovního ruchu na prostředí v Jihočeském kraji je chápáno spíše pozitivně. Převažuje názor, že cestovní ruch spíše nezpůsobuje škody na přírodním prostředí (91,7 %) ani na prostředí vytvořeném lidskou činností, tedy na prostředí kulturním (66,6 %). Negativní působení cestovního ruchu na prostředí vytvořeném lidskou činností si nepřipouští 8,4 % respondentů. Určité škody na prostředí přírodním spatřuje 8,3 % respondentů, na prostředí vytvořeném lidskou činností dokonce čtvrtina dotazovaných. Intenzivní škody na prostředí (přírodním i kulturním) nejsou v Jihočeském kraji zaznamenávány.

Graf 12-3: Vnímání škod způsobených cestovním ruchem na přírodním prostředí

Zdroj: Vlastní zpracování
na základě provedeného šetření

Graf 12-4 : Vnímání škod způsobených cestovním ruchem na prostředí vytvořeném lidskou činností

Zdroj: Vlastní zpracování
na základě provedeného šetření

Iritační index

Na stupnici od 0 (bez iritace) do 10 (silná iritace) je vztah obyvatel Jihočeského kraje k turistům hodnocen v průměru stupněm 3, jak vyplývá z provedeného šetření. Hodnoty iritace se pohybují v Jihočeském kraji v rozmezí od 0 do 5, tedy vztah obyvatel k turistům je neutrální či převážně pozitivní. Negativní postoj obyvatel k turistům nebyl zaznamenán v žádné analyzované obci, jak dokládá tabulka č. 12-3.

Tabulka 12-3: Postoj místních obyvatel k
turistům/návštěvníkům

Převážně pozitivní	50%
Neutrální	50%
Negativní	0%

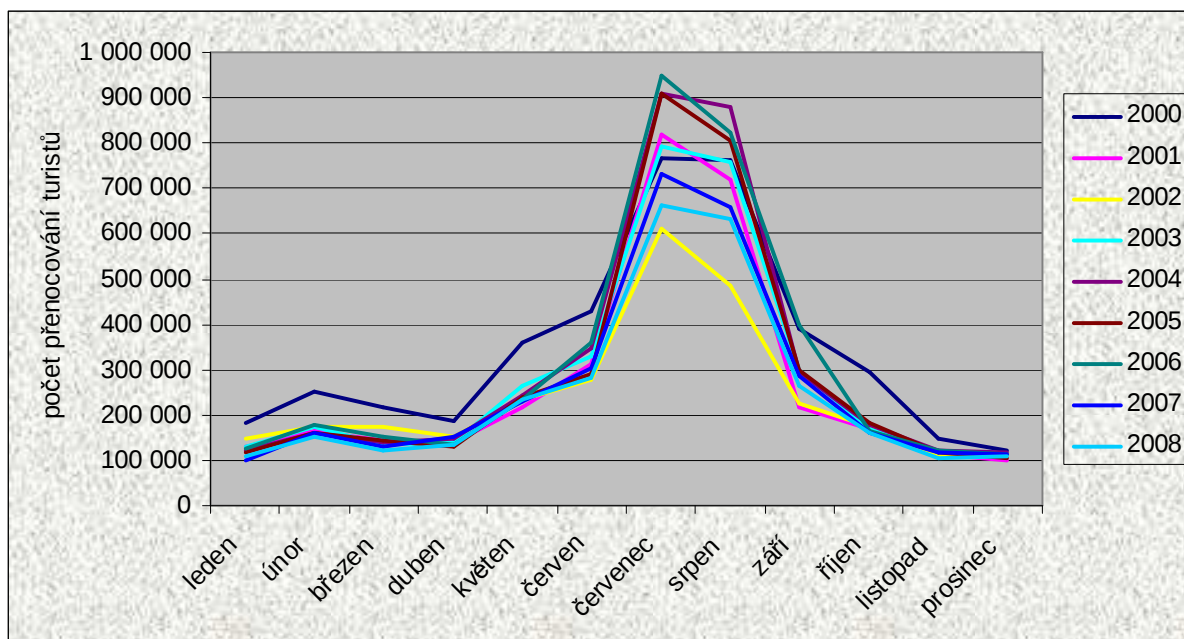
Zdroj: Vlastní zpracování na základě provedeného
šetření

V porovnání s klasifikací Doxeyho iritačního indexu, se postoj obyvatel k turistům nachází mezi euforií a apatií. K dalším fázím (znechucení a antagonismu) v regionu nedochází.

12.1.1 Zatížení území cestovním ruchem

Jako turisticky nejvíce vytížené měsíce v roce lze označit měsíce červenec a srpen. Ve sledovaném období 2000 - 2008 činil počet přenocování v červenci 23,55 % z celkového počtu přenocování. Co se týká měsíce srpna, tak průměrný počet přenocování turistů v srpnu činil ve sledovaném období 21,21 %.

Naopak jako nejméně turisticky vytížené měsíce se jeví měsíce leden a prosinec. V průměru, za sledované období, činil podíl přenocování v lednu 3,79 %, v prosinci 3,27 %. Tendence průměrného přenocování pod 4 % je po celé sledované období v měsících listopadu a prosinci.

Graf 12-5: Počet přenocování turistů⁴⁷ v Jihočeském kraji podle měsíců

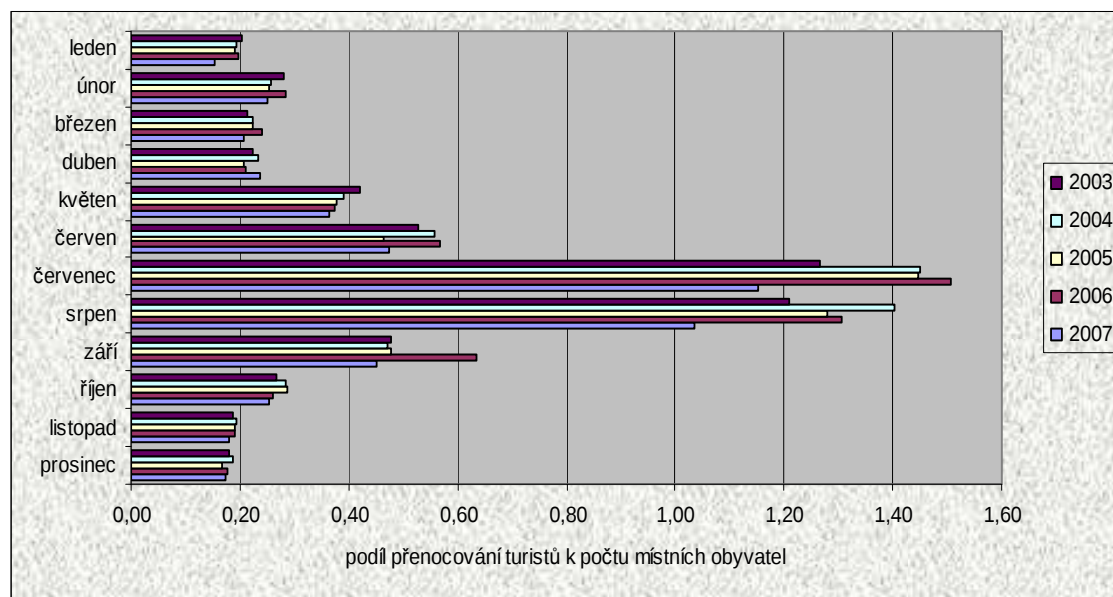
Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat ČSÚ

Podíl přenocování turistů na počtu místních obyvatel je výrazně vyšší v měsících červenci a srpnu, jak dokládá graf č. 12-5. Nejvýraznější rozdíl lze zaznamenat v červenci 2006, kdy podíl počtu přenocování turistů překročil hranici 150 % počtu obyvatel za celý měsíc. V červenci (2007) bylo ubytováno denně v průměru 19 336 turistů v Jihočeském kraji, kteří představují 3,05 % obyvatel Jihočeského kraje. V srpnu téhož roku činil podíl ubytovaných turistů na celkovém počtu obyvatel 2,65 %. V porovnání s nejméně vytíženým lednem byl podíl počtu turistů k rezidentům v lednu pouze 0,33 %.

Podíl počtu ubytovaných turistů k místním obyvatelům byl v roce 2007 nižší ve srovnání s předchozími roky, kdy byl podíl ubytovaných turistů denně více než 4 % počtu obyvatel kraje (v červenci 2006 činil podíl 4,86 %, v červenci 2005 činil podíl 4,64 %, v červenci 2005 4,68 %). Také v srpnu převyšoval podíl turistů 4 % počtu obyvatel kraje, a to do roku 2006.

⁴⁷ Celkový počet přenocování (strávených nocí) hostů ubytovaných v ubytovacích zařízeních ve sledovaném období.

Graf 12-6: Podíl počtu přenocování turistů na počtu obyvatel Jihočeského kraje

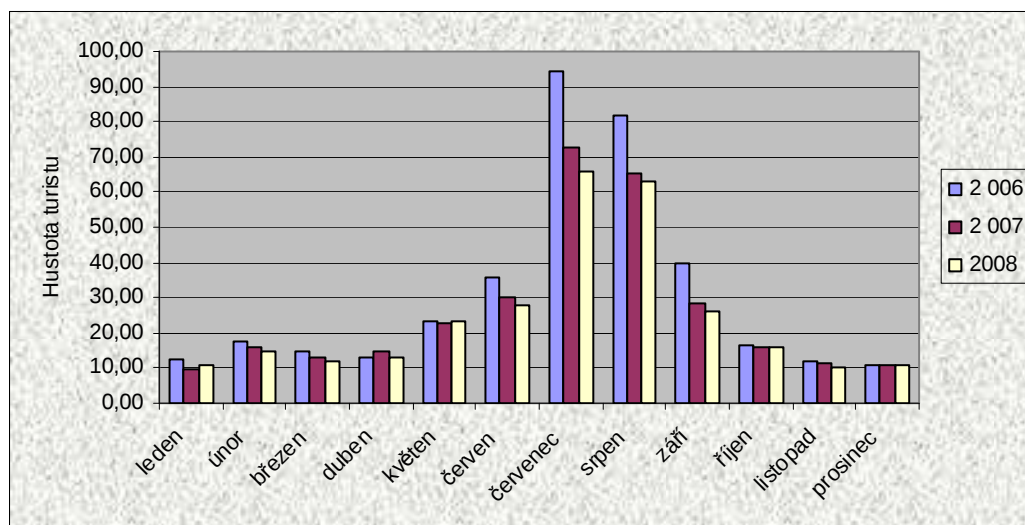

Zdroj: Vlastní zpracování na základě podkladových údajů ČSÚ

Sociální prostředí, kromě intenzity zatížení území turisty celkem, ovlivňuje podíl zahraničních turistů k místnímu obyvatelstvu. Návštěvnost zahraničních turistů je nejvyšší také v měsících červenci a srpnu, ovšem na rozdíl od rezidentů, převažují návštěvy zahraničních turistů v měsíci srpnu. Od roku 2003 až do roku 2007 se pohybuje podíl zahraničních návštěvníků k místnímu obyvatelstvu v rozmezí 20 – 30 %. Nejvyšší podíl lze zaznamenat v červenci roku 2005 (30,2 %). Od roku 2006 se tento podíl v nejvytíženějších měsících pohyboval okolo 26 %. V roce 2007 poklesl na 21 %, a to představuje 4 233,7 ubytovaných turistů denně v Jihočeském kraji. Tento turistů počet odpovídá 0,6 % populace Jihočeského kraje, a je o 0,2 % nižší oproti roku 2006 a 0,3 % nižší oproti roku 2005.

Hustota turistů

Hustota obyvatel Jihočeského kraje byla v roce 2007 – 63 obyvatel na km². Hustota turistů v turisticky nejvytíženějších měsících (červenec, srpen) přesahuje hustotu místního obyvatelstva. V červenci v letech 2004 – 2006 převyšovala hustota 90 turistů na km², od roku 2006 ovšem hustota klesá a v roce 2008 činí pouze 66 turistů na km². V nejméně turisticky vytížených měsících se hustota turistů ve sledovaném období pohybuje mezi 10 a 11 turisty na km².

Graf 12-7: Hustota turistů na km² v Jihočeském kraji

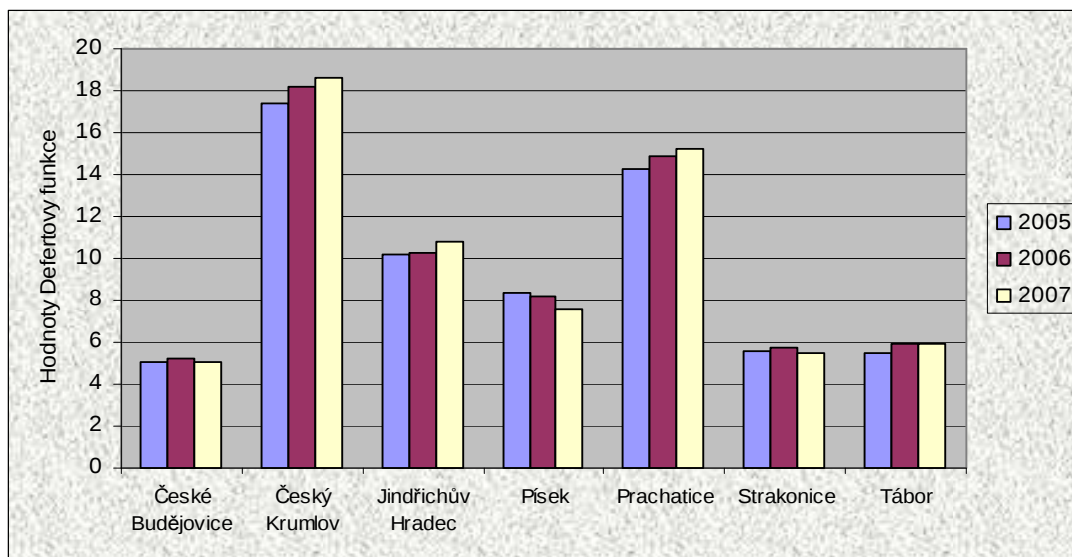
Zdroj: Vlastní zpracování na základě pokladových údajů ČSÚ

Defertova funkce

Nejvyšších hodnot Defertovy funkce dosahuje v Jihočeském kraji okres Český Krumlov. Hodnoty Defertovy funkce v regionu nepřesahují hodnoty 20, tedy region lze považovat, dle metodiky oddělení pro ekologie a urbanizovaných prostorů a cestovního ruchu při MŽP, za území s významnou, avšak nepřevažující funkcí cestovního ruchu. Hodnota Defertovy funkce ve sledovaném období 2003 – 2006 rostla. Obdobnou zatíženost území cestovním ruchem lze sledovat v okrese Prachatice, kde se hodnoty Defertovy funkce pohybují mezi 14 - 15. Naopak nejnižší zátěž cestovního ruchu na území v regionu lze sledovat v okresech České Budějovice, Tábor a Písek. Uvedené okresy lze označit jako území s nevýraznou turistickou aktivitou. Jako území s nevýraznou turistickou aktivitou lze označit také okres Písek, kde Defertova funkce nabývá hodnot mezi 7 - 8, a má ve sledovaném období klesající tendenci. Hodnoty Defertovy funkce v okrese Jindřichův Hradec se pohybují na hranici 10, tedy nelze jednoznačně zařadit území mezi území s nevýraznou turistickou aktivitou a území s významnou, avšak nepřevažující funkcí cestovního ruchu. Hodnoty Defertovy v jednotlivých okresech jsou znázorněny v grafu č. 12-8.

Rozdílnost zatížení jednotlivých území vyjadřuje Giniho koeficient, jehož hodnota pro rok 2007 činila 0,271293. Hodnota Giniho koeficientu se ve sledovaném období pohybovala v rozmezí 0,23 – 0,25 (např. v roce 2005 byla 0,254589)

Graf 12-8: Hodnoty Defertovy funkce v okresech Jihočeského kraje

Zdroj: Vlastní zpracování na základě podkladových údajů ČSÚ

Ve srovnání s ostatními kraji České Republiky patří Jihočeský kraj k jedním z více zatížených regionů, řadí se na čtvrté místo za Prahu, Karlovarský a Liberecký kraj. Defertovu funkci ve vybraných obcích Jihočeského kraje znázorňuje tabulka č. 12-4.

Tabulka 12-4: Turistická penetrace ve vybraných obcích

	Počet lůžek	Počet obyvatel	Penetrační index
České Budějovice	4 358	95 071	0,0458
Český Krumlov	1 665	13 752	0,1211
Písek	1 238	2 989	0,4142
Strakonice	777	23 280	0,0334
Lipno nad Vltavou	1 866	584	3,1952
Prachatice	721	11 721	0,0615
Tábor	1 295	35 769	0,0362
Hluboká nad Vltavou	1 080	4 921	0,2195
Horní Planá	2 358	2 189	1,0772
Orlík nad Vltavou	1 658	336	4,9345
Třeboň	1 993	8 840	0,2255
Jindřichův Hradec	871	22 300	0,0391

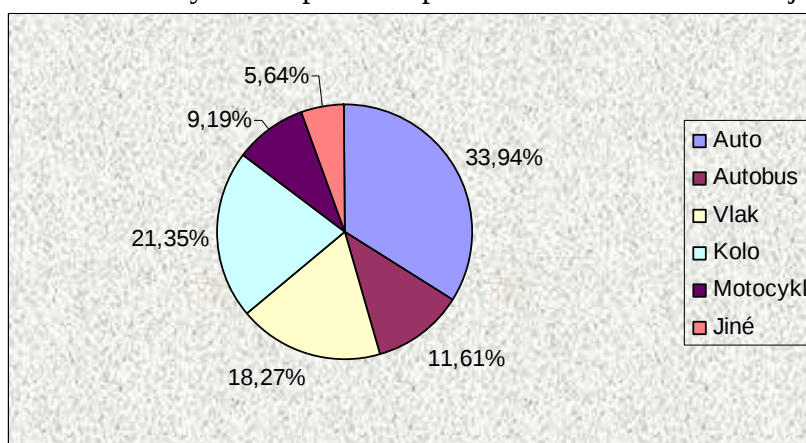
Zdroj: Vlastní zpracování na základě podkladových údajů ČSÚ

Z tabulky č. 12-4 je patrné, že vysoké turistické zatížení lze spatřovat v obcích Lipno nad Vltavou, Orlík nad Vltavou či Horní Planá. Jedná se tedy o obce v blízkosti vodních nádrží. Tento fakt může být způsoben započítáním všech ubytovacích kapacit, včetně kempů.

Zatíženost území dopravou

Z provedeného průzkumu vyplývá, že nejvyužívanějším dopravním prostředkem turistů a návštěvníků Jihočeského kraje je automobil. Turista využívající k dopravě po regionu právě automobil ujede během svého pobytu průměrně 270 km (v průměru denně 46,42 km). Druhým nejvyužívanějším dopravním prostředkem je, dle provedeného šetření turistů, kolo. To využívá 21,35 % turistů. V Jihočeském kraji neslouží kolo pouze jako dopravní prostředek mezi jednotlivými místy, ale slouží také jako prostředek k rekreační činnosti, jelikož 25,33 % turistů uvedlo jako důvod návštěvy Jihočeského kraje právě cykloturistiku. Během svého pobytu turista ujede na kole 170,31 km, denně ujedou turisté v průměru 26,15 km. Vlák k dopravě využívá 18,3 % turistů a návštěvníků, kteří za svůj pobyt ujedou ve vlaku 145 km, denně tedy 30,03 km. Autobus využívá k dopravě 11,61 % turistů, jež za svůj pobyt průměrně ujedou v autobuse 92 km, denně tedy v průměru 31,74 km.

Graf 12-9: Využití dopravních prostředků v Jihočeském kraji

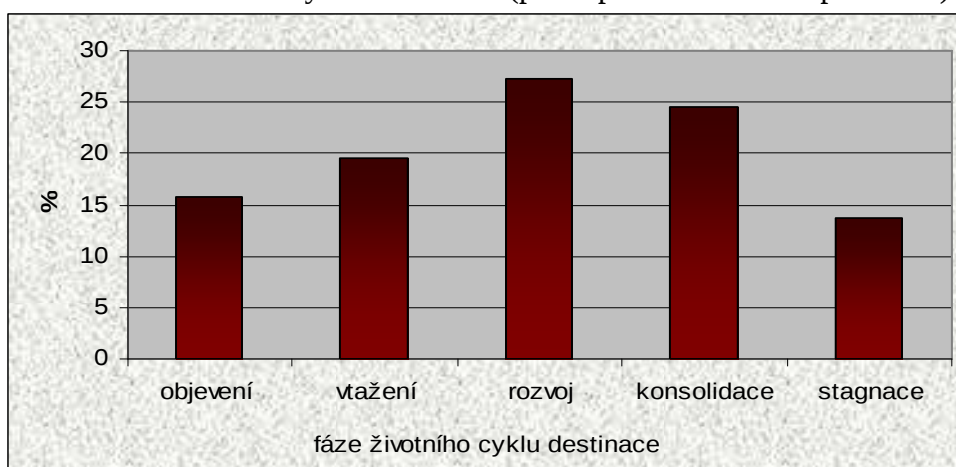

Zdroj: Zpracováno na základě vlastního šetření

Životní cyklus destinace

Jihočeský kraj jako turistické destinace se nachází ve fázi rozvoje, jak se domnívá většina respondentů (27,2 %). Ve fázi životního cyklu konsolidace spatřuje Jihočeský kraj 24,4 % dotazovaných a ve fázi stagnace 13,2 % respondentů. V prvních dvou fázích životního cyklu destinace spatřuje Jihočeský kraj 35,2 % respondentů.

Graf 12-10: Životní cyklus destinace (podle podílu názorů respondentů)

Zdroj: Zpracováno na základě vlastního šetření

Strategie rozvoje cestovního ruchu

Strategie rozvoje cestovního ruchu zpracovává pro samotnou obec pouze 18,3 % obcí. Většina obcí (64,78 %) spolupracuje na strategii rozvoje cestovního ruchu v rámci regionálních uskupení (mikroregionu, Euroregionu, apod.). Statistiku cestovního ruchu sleduje pouze 27 % obcí. Obce, které vedou statistiku cestovního ruchu si z 66 %, sestavují také strategii rozvoje cestovního ruchu. Obce, které si statistikou nevedou, se potom převážně podílejí na strategii rozvoje cestovního ruchu v rámci regionálního uskupení.

Na rozvoji cestovního ruchu spolupracuje většina obcí (72,7 %) v rámci mikroregionu, v rámci sdružení obcí 36,4 % a v rámci Euroregionu 9,1 % obcí. Do rozhodování o dalším rozvoji cestovního ruchu jsou občané zapojení v 54,5 % obcí. Z rozhovorů vyplývá, že v tomto případě, se jedná zejména o podnikatele v cestovním ruchu.

Dílčí závěry a diskuse

Na území kraje, dochází k určitému turistickému znečištění, jak dokládá hodnota iritačního indexu, i vnímání škod a negativních vlivů působení cestovního ruchu. Autorka se však nedomnívá, že by tyto škody nabývaly dramatických hodnot. Hodnoty iritace odpovídají zatíženosti území cestovním ruchem, kdy počty turistů v nejvytíženějších měsících překračují počty místních obyvatel.

Autorka se domnívá, že Jihočeský kraj představuje turistickou destinaci ve fázi svého rozvoje. Toto tvrzení lze podložit názory respondentů i velikostí turistické intenzity v měsících červenci a srpnu, kdy počty přenocování turistů převyšují počet místních obyvatel. Fakt, že většina obcí na území regionu se považuje za turistickou destinaci ve fázi rozvoje či vtažení, a také množství obcí, kde není turistický ruch rozvinut, umožňuje do budoucna podporu rozložení turistických aktivit z center velmi turisticky vytížených do center méně vytížených.

Ekonomické hodnocení negativních vlivů je často diskutovanou oblastí. Přestože existuje několik metod a způsobů ekonomického ohodnocení těchto dopadů, žádná z těchto metod není bezchybná. Částečně se dá provést ohodnocení emisí. Za předpokladu emisních pokladů 158 g/km CO₂ u automobilové dopravy a 0,0175 kg/km u autobusové dopravy (data MŽP a Česmad) a zároveň ceně emisní povolenky 15,6 Euro (k 5. lednu 2009) lze odvodit, že když turista ujede v průměru během svého pobytu 270 km, tak v přepočtu množství emisí a ceny emisní povolenky představují dodatečné náklady 17,5 Kč za pobyt turisty využívajícího během svého pobytu automobil. U autobusové dopravy, u níž činí průměrná kilometráž během pobytu 92,5 km, představují dodatečné náklady 289 Kč. Nutné podotknout, že výše stanovené náklady představují náklady jednoho turisty v jinak prázdném dopravním prostředku. Při vyšším počtu turistů se náklady úměrně krátí.

13. Závěr

Cílem disertační práce bylo vymezit dopady cestovního ruchu v Jihočeském kraji. Práce se zaměřila na ekonomické přínosy cestovního ruchu, konkrétně výdajů turistů v regionu a jejich vliv na produkci (přímou i nepřímou) a na rozpočet kraje. Dopady na produkci regionu byly hodnoceny také prostřednictvím podpor cestovního ruchu. Analyzovány byly i dopady cestovního ruchu na okolní prostředí, a to životní, přírodní i socio-kulturní prostředí.

Cíle disertační práce byly ověřovány stanovenými hypotézami:

H1: *Cestovní ruch působí, prostřednictvím výdajů turistů, pozitivně na ekonomiku regionu*

Z šetření vyplývá, že turista v průměru utratí turista během svého pobytu 6 043 Kč, které představují přímé zvýšení produkce regionu (tedy oblast hotelnictví, stravování, maloobchodu a dalších). Zároveň však výdaje turistů multiplikuji produkci hodnotou 2,35; stanovenou pomocí input-output modelu. Pokud by tedy nedocházelo k ekonomickým únikům v produkci kraje, tak výdaje turisty za svůj pobyt zvýší produkce kraje celkem o 14 280 Kč.

Zvýšením počtu turistů v regionu a prodloužením jejich pobytu je pozitivně ovlivňována produkce kraje, a tím i ekonomika regionu⁴⁸ (hodnotou multiplikátoru turistických výdajů 2,35).

Stanovená hypotéza ovšem platí pro výdaje turistů v regionu. Z provedené analýzy vyplývá, že se již v regionu částečně projevují i negativní vlivy cestovního ruchu, které svým zvyšováním a intenzivnějšími dopady mohou působit na ekonomiku regionu negativně. Odlivem turistů z regionu či zkrácením jejich pobytu může dojít ke zvýšení nezaměstnanosti. Velké počty turistů a vysoké zatížení území cestovním ruchem může vést k znehodnocení přírodních a kulturních atraktivit, které představují

⁴⁸ Ceteris paribus

hlavní důvody návštěvy turistů. I averze vůči turistům může vést k neochotě poskytovat jim služby cestovního ruchu.

H2: Cestovní ruch ovlivňuje příjmy krajského rozpočtu

Daňové příjmy krajského rozpočtu jsou určovány zákonem č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení daní. Turisté, prostřednictvím svých výdajů zatížených DPH, přispívají nepřímo do krajského rozpočtu. Vztah mezi výdaji turistů a rozpočtem kraje určuje regresní koeficient (0,0014587). Ze stanoveného regresního koeficientu a provedené analýzy výdajů turistů vyplývá, že turista za svůj pobyt v regionu navýší rozpočet Jihočeského kraje o 8,82 Kč. Prodloužení pobytu turisty o jeden den přinese navýšení rozpočtu o 1,44 Kč.⁴⁹

Cestovní ruch ovlivňuje příjmy krajského rozpočtu. Na základě stanoveného regresního koeficientu, lze říci, že každá 1 Kč turistických výdajů přinese navýšení krajského rozpočtu o 0,0014 Kč.

Navýšení počtu turistů by mohlo vést k nadměrnému zatížení území turistickým ruchem a k větším socio-kulturním dopadům. Prodloužení délky pobytu turistů se jeví autorce jako vhodnější způsob ovlivňování rozpočtu, zejména z hlediska menšího socio-kulturního zatížení území.

Z hlediska dopadů daně z příjmu vidí autorka jako příznivější zaměřit se na zvyšování odměn za práci,⁵⁰ jelikož zvyšování počtu pracovníků v cestovním ruchu může vést ke snížení počtu pracovníků v jiném odvětví, a efekty na rozpočet by se nemusely projevit či by mohly být negativní charakter. Autorka si uvědomuje, že zvýšení odměn za práci není jednouché ovlivňovat, nicméně možným řešením problému může být například zvyšování prestiže práce v cestovním ruchu.

⁴⁹ Ceteris paribus

⁵⁰ Dle ČSÚ, odměny za práci v odvětví hotelnictví a pohostinství jsou jedny z nejnižších ze všech odvětví, v letech 2004 – 2006 představovaly 51 – 54 % průměrné mzdy (v Jihočeském regionu).

H3: Finanční dotace na podporu cestovního ruchu v regionu ovlivňují produkci v regionu

Rozvoj cestovního ruchu v Jihočeském regionu lze podporovat z řady grantových programů, a to jak na úrovni evropské, národní, tak i regionální, tedy pomocí finančních prostředků Evropské unie, státu, kraje i obecních rozpočtů. V disertační práci bylo analyzováno regionální rozložení finančních podpor (v rámci programů SROP, ROP Jihozápad a AP PRK) a regionální rozložení dodavatelů realizovaných projektů (v rámci AP PRK). Regionální rozložení podpor může sloužit pro další strategické rozhodování příslušných institucí a zainteresovaných orgánů.

Avšak autorka jako důležitý prvek dalšího rozhodování vidí také analýzu ekonomických úniků v rámci produkce regionu, tedy zda finanční podpory poskytnuté v rámci rozvoje regionu zvyšují produkci regionu či produkci regionů ostatních. Z provedené analýzy byl následně odvozen multiplikátor produkce finančních podpor programu AP PRK.

Je možno konstatovat, že podpory cestovního ruchu ovlivňují produkci regionu z 88 % (z 12 % potom produkci ostatních regionů).

V příslušných dokumentech nejsou upraveny podmínky poskytování finančních podpor, které určují vztah mezi finanční podporou a vlivem na produkci regionu. Vzhledem k analyzovanému Akčnímu programu rozvoje kraje, vidí autorka neprovádění analýz úniků finančních podpor na produkci velmi kriticky (jak vyplývá z podstaty programu, která spočívá v rozvoji regionu). Autorka tedy důrazně doporučuje v rámci monitorování a hodnocení projektů, které jsou finančně podporovány, sledovat také ekonomické úniky produkce do jiných regionů. V případě nepříznivých zjištění nežádoucích efektů (např. finanční podpory ovlivňují produkci primárně v jiných regionech) doporučuje autorka hledat příčiny nežádoucích efektů a následně je odstranit, či přizpůsobit podmínky poskytování finančních podpor (např. preference regionálních dodavatelů). Autorka si je vědoma, že efekty po realizaci projektu budou pravděpodobně pro region přínosné, nicméně se domnívá, že by se měl brát ohled i na podporu produkce regionu a další nepřímé efekty.

H4: Cestovní ruch v Jihočeském kraji negativně ovlivňuje přírodní a sociální prostředí regionu

Jihočeský kraj je významnou turistickou destinací, v níž se projevují i některé negativní vlivy cestovního ruchu a zatíženost území cestovním ruchem. Pro analýzu trvalé udržitelnosti cestovního ruchu bylo provedeno šetření v obcích Jihočeského kraje. Z provedeného šetření vyplývá, že vlivy cestovního ruchu nejsou vnímány příliš intenzivně. Z hlediska zatíženosti území jsou nejvytíženějšími měsíci červenec a srpen, kdy počty turistů převyšují počty místního obyvatelstva.

Z hlediska životního cyklu destinace lze Jihočeský kraj označit za destinaci ve fázi svého rozvoje, jak dokládá i zatíženost území a hodnota iritačního indexu.

Cestovní ruchu v Jihočeském kraji ovlivňuje negativně přírodní i socio-kulturní prostředí. Jeho vlivy, přesto že jsou vnímány, nejsou vnímány příliš intenzivně a dopady cestovního ruchu na přírodní i socio-kulturní prostředí nezpůsobují závažné problémy.

Autorka doporučuje dále sledovat a hodnotit indikátory udržitelnosti cestovního ruchu v delším časovém horizontu, aby mohly být lépe interpretovány, popřípadě mohla být přijata příslušná opatření limitující negativní dopady cestovního ruchu v regionu.

Přesto, že strategie rozvoje cestovního ruchu by měly být již dnes zpracovávány s ohledem na trvale udržitelný cestovní ruch, bez prováděných analýz v této oblasti, je pak efektivnost těchto strategií omezena. Znalost vývoje zatížení území cestovním ruchem, a to jak z hlediska životního prostředí, přírodního i socio-kulturního prostředí může napomoci efektivnějšímu rozvoji cestovního ruchu, např. směřování rozvoje do oblastí s nižším předpokládaným zatížením území.

Přínosy disertační práce lze spatřovat ve třech rovinách.

Ucelené teoretické poznatky problematiky regionálního rozvoje a cestovního ruchu lze uplatnit v oblasti vzdělávání. Hlavní přínos v této oblasti lze spatřovat v komplexním přehledu metod hodnocení dopadů cestovního ruchu na ekonomiku a teorie multiplikátoru, které mohou sloužit jako podklady pro vzdělávání v oblasti cestovního ruchu, a to jak na akademické půdě, tak i ve vzdělávání odborníků v oblasti cestovního ruchu ve veřejné správě.

Přínosy disertační práce lze spatřovat i v rovině vědecko-výzkumné. Metody použitého hodnocení dopadů cestovního ruchu na region jsou založeny na mnoha předpokladech. Nicméně i přes tento nedostatek, je disertační práce jediná, která se v tomto rozsahu zabývá hodnocení dopadů cestovního ruchu na regionální úrovni v České republice.

Poslední rovinou, v níž lze vidět přínosy disertační práce, je oblast samotné praxe. Výsledky a výstupy práce mohou být využity zainteresovanými orgány v Jihočeském kraji, a to Jihočeským krajským úřadem, Jihočeskou centrálou cestovního ruchu a dalšími. Využití metodického rámce disertační práce, může posloužit stejným způsobem i všem podobně zainteresovaným orgánům v celé České Republice.

Seznam použitých zdrojů

1. Adamčík, S.: *Zdroje teorie regionální politiky a regionálního rozvoje*. Ostrava: Vysoká škola báňská – Technická univerzita, 2001. 131 s. ISBN 80-7078-432-6
2. Adams, P., Parmenter, B.: *Medium term significance of international tourism for Australian economy*. Canberra: Bureau of Tourist Research. [online] [cit.6.8.2008]. Dostupné z <jtr.sagepub.com/cgi/reprint/33/2/58-b >
3. Archem, A., Fletcher, R.: The Development and Application of Multiplier Analyse. *Progress in Tourism Receratin and Hospitality Management*. 1999, vol.3, no. 2, s 28-47
4. Arena, P., Buton, K., Lall, S.: Do Regional Economies Converge? *International Advances in Economic Research*, February 2000, vol. 6, no. 1, s. 15. ISSN 1083-0898
5. Arrow K.; Bolin, B. a kol: *Economic Growth, Carrying capacity, and the Environment. Ecological Economic*. 1995, vol 268. [online] [cit.8.12.2008]. Dostupné z <
http://www.rachel.org/files/document/Economic_Growth_Carrying_Capacity_and_the_Envi.pdf>
6. Bína, J: Hodnocení potenciálu cestovního ruchu v obcích České Republiky. *Urbanismus a územní rozvoj*. 2002, ročník 5, č. 1. [online] [cit.8.12.2008]. Dostupné z < www.uur.cz/images/publikace/uur/2002/2002-01/01.pdf >
7. Blake, A.: The economic effects of tourism in Spain. *Tourism and Travel Research- Institute Discussion Paper*, 2000. [online] [cit.6.8.2008]. Dostupné z < <http://www.nottingham.ac.uk/ttri/series.html> >
8. Blake, A., Durbarry, R. a kol: Interpreting and Foecasting CGE models: The Case of Tourism in Scotland. *Tourism Management*. 2006, vol. 27, no 2. s 392 – 405. ISSN 0261-5177
9. Blake, A., Durbarry, R., Sinclair T. et al.: Modelling tourism and travel using tourism satellite accounts and tourism policy and forecasting models. *Tourism and Travel Research Institute - Discussion Paper*, 2001. [online] [cit.6.8.2008]. Dostupné z <<http://www.nottingham.ac.uk/ttri/series.html> >

10. Blažek, J., Uhlíř, D.: *Teorie regionálního rozvoje – nástin, kritika, klasifikace*. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Karolinum, 2002. 221s. ISBN 80-246-0384-5
11. Blažek, J., Vozáb, J.: Institutional, organizational and programming context for support of regional development in the Czech Republic: a critique, In Drbohlav, D., Kalovda, J., Voženílek (eds): *Czech Geography at The Dawn of the Millenium*. Olomouc: Česká geografická společnost, Universita Palackého v Olomouci, 2004. s. 255-268. ISBN 80-244-0858-9
12. Blažek, J.: Local government finances in the Czech Republic as a framework for local development: 12 years of trial and error approach. *Acta Universitatis Carolinae – Geographica*. 2002, vol.17, č.2, s. 157-173.
13. Blažek, J.: *Meziregionální rozdíly v České republice v transformačním období*. c1999 [online] [cit.8.12.2006]. Dostupné z <<http://mujweb.cz/www/geka/blazek1.htm>>
14. Blažek, J.: *Teorie regionálního vývoje: je na obzoru nové paradigma či jde o pohyb v kruhu?* c1998 [online] [cit.8.11.2004b]. Dostupné z <<http://mujweb.cz/www/geka/blazek1.htm>>
15. Blažek, J.: Regional development and regional policy in central East European countries in the perspektive of EU eastern enlargement, In Hampl, M (et al): *Geografy of Societal transformational in the Czech Republic*. Praha: Univerzita Karlova v Praze. Fakulta sociálních věd, 1996. s.181-208
16. Briassoulis, H.: *Analysis of Land Use Change: Theoretical and Modeling Approaches*. [online] [cit.8.12.2008]. Dostupné z <http://www.rri.wvu.edu/WebBook/Briassoulis/contents.htm> >
17. Clarke, C.: A synthesis of activity towards the implementation of sustainable tourism: ecotourism in a different context. *International Journal of Sustainable Development*. 2002, vol 5, no. 3. ISSN 1747-7646
18. Cooper, C., Fletcher, J. et al.: *Tourism, Principles and Practise*. London: Prentice Hall, 2005. 851 s. ISBN 978-0-273-71126-14
19. Diderot, D.: *Všeobecná encyklopedie*. Praha. ISBN: 80-902723-3-9
20. Dwyer, L., Forsyth, P., Spurr, R.: *Evaluating tourism's economic effects: new and old approches*. [online] [cit.25.11.2008]. Dostupné z <linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S0261517703001316>

21. Faulkner, B., Tideswell C.: A Framework for Monitoring Communities Impact of Tourism. *The journal of sustainable tourism*. 1997, vol 5 , no 1. [online] [cit.8.11.2008]. Dostupné z <http://epubs.scu.edu.au/cgi/viewcontent.cgi?article=1016&context=gcm_pu>
22. Getz, D.: Capacity to Absorb Tourism. Concepts and Implication for Strategic Planning. *Annals of Tourism Research*. 1983, vo. 10, no. 2, s 239-262
23. Getz, D.: Tourism Planning and Destination Life Cycle. *Annals of Tourism Research*. 1992, vol. 12, no. 4. s 752-770
24. Ghali, M.: An Emperic Evaluation of Three Regional Growth Model. *The Annals of Regional Science*. November 1980, vol. 14, no. 3, s. 15-19. ISSN 0570-1864
25. Goldman, G., Nakazawa, A., Tailor, D.: *The Economic Impacts of Visitors to your community*. [online] [cit.6.8.2008]. Dostupné z <www.uafl.edu/coop-ext/publications/freepubs/WREP-144.html> - 32k >
26. Hall, C. M.: *Tourism – Rethinking the Social Science of Mobility*. London: Pearson Prentice Hall, 2005. 486 s. ISBN 0-582-32789-X
27. Hall, C. M., Page, S. J.: *The Geography of Tourism and Recreation: Environment, Place and Space*. London: Routledge, 2006. 427 s. ISBN 0415335604
28. Holman, R.: *Vývoj ekonomického myšlení*. Praha: Liberální institut, 2003. 56 s. ISBN 80-86389-08-01
29. Howe, W. CH.: On the Theory of Optimal Regional Development Based on an Exhaustible Resources. Growth and Change. *Journal of Urban and regional policy*, April 1987, vol. 18, no. 2, s. 53-68. ISSN 0017-4815
30. Hrala, V.: *Geografie cestovního ruchu*. Praha : Oeconomica, 2005. 109 s. ISBN 80-245-0858-3
31. Hučka, M.: *Strukturální politika a její regionalizace*. Ostrava: Repronis, 2001. 114 s. ISBN 80-86122-90-5
32. Hunter, C.: Sustainable Tourism as an Adaptive Paradigm,. *Annals of Tourism Research*. 1997, vol. 24, no. 4, s. 850–67. [online] [cit.6.8.2008]. Dostupné z <linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S0160738397000364>
33. Ioannides, D., Billing, P.: Theme Paper on Sustainable Tourism. c2003 [online] [cit.6.8.2008]. Dostupné z

- <<http://www.gederi.org/doc/2/Bonholm/EN%20GEDERI%20Sustainable%20Tourism%20-%20Theme%20Paper.pdf>>
34. Jihočeský krajský úřad: Analýza nabídky a poptávky v Jihočeském kraji – interní materiály vytvořené v rámci AP PRK projektu A/211, 2005
35. Kadeřábková, J. a kol.: *Úvod do regionálních a správních věd*. Praha: Kodex Bohemia, 1996. 236 s. ISBN 80-85963-18-3
36. Kopšo, E. a kol.: *Geografia cestovného ruchu*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1992. 327 s. ISBN 80-08-00346-4
37. Kostková, M.: *Blok 3: Udržitelný rozvoj CR*. [online] [cit.8.12.2008]. Dostupné z <www.vck.slu.cz/Udrzitelny%20rozvoj%20CR.doc>
38. Kraybill, S. D., Dorfman, H. J.: A Dynamic Intersectoral Model of Regional Economic Growth. *Journal of Regional Science*. August 1992, vol. 32. no. 1, s. 1-14, ISSN 1435-5957
39. Kučera, P., Švasta, J.: *Strukturální Analýza I*. Praha: ČZU, 2004. ISBN 80-213-1196-7
40. Kučerová, I.: *Ekonomika se zaměřením na cestovní ruch*. Praha: Idea Servis, 1997. 153 s. ISBN 1866-037-97
41. Kutscherauer, A.: Regionální a municipální management. *Výzkumná zpráva k projektu WB-14-04*. Ostrava: Konsorcium DHV CR a VŠB –TU Ekonomická fakulta, červen 2006. 170 s.
42. Leontief, W.: Input-Output Economics. *Scientific Americana*, 1951, č. 4 s. 521
43. Liu, Z.: Sustainable Tourism Development: A critique. *The journal of sustainable tourism*. 2003, vol 11, no 6. s 459 – 473 ISSN 0966-9582
44. Maier, G, Tödlich, F.: *Regionálna a urbanistická ekonomika. Regionálny rozvoj a regionálna politika*. Bratislava: Elita, 1998. 131 s. ISBN 80-8044-049-2
45. Malá, V. a kol.: *Základy cestovního ruchu*. Praha: Fakulta mezinárodních vztahů, VŠE, 2002. 100 s. ISBN 80-245-0439-1
46. Manuál rozvoje cestovního ruchu v Jihočeském kraji. *Jihočeská centrála cestovního ruchu*, 2007. [online] [cit.3.10.2008]. Dostupné z <<http://www.jccr.cz/pages/dokumenty/manual-pro-rozvoj-cestovniho-ruchu-v-jihoceskem-kraji.php>>
47. Mariot, P.: Príspevok k metode výzkumu potencie krajiny z hľadiska cestovného ruchu. *Geografický časopis*, ročník 11, č. 1, 1969.

48. Matoušková, Z. a kol.: *Regionální a municipální ekonomika*. Praha: Vysoká škola ekonomická, 2002. 156 s. ISBN 80-245-0061-2
49. McCool, S. F. and Lime, D. W.: Tourism carrying capacity: Tempting fantasy or useful reality. *Journal of Sustainable Tourism*. 2001, vol 9, no 5. ISSN 1747-7646
50. McElroy, J.L. and de Albuquerque, K.: Tourism penetration index in small Caribbean islands. *Annals of Tourism Research* 25(1): 145-168. DOI: 10.1177/004728759803700130
51. McKercher, B.: Some Fundamental Truths about Tourism: Understanding Tourism's Social and Environmental Impacts. *Journal of Sustainable Tourism*. 1993, vol. 5, no. 3. ISSN 1747-7646
52. Moldan, B.: *(Ne)udržitelný rozvoj – ekologie hrozba i naděje*. Praha: Karolinum, 2001. 146 s. ISBN: 80-246-0286-5
53. Moscardini, A.O., Loufi, M.: *Using System Dynamics to analyse the Economic Impact of Tourism Multipliers*. [online] [cit.8.12.2008]. Dostupné z < www.systemdynamics.org/conferences/2000/PDFs/loutfi35.pdf >
54. Moscardo, G.: Interpretation and Sustainable Tourism: Functions, examples and principles. *The journal of Tourism Studies*, květen 1997, vol. 9, n. 1. ISSN 1747-7638
55. Němčanský, M: *Odvětví cestovního ruchu: vybrané kapitoly*. Karviná: Slezská univerzita, 1999. 274 s. ISBN 80-7248-034-0
56. Novotná, M.: An evaluation of the conditions for the recreational exploitation of the region. In: *Sborník referátů z 10. ročníku konference GIS*. Ostrava 2003
57. Page, S. J, Connell, J.: *Tourism: A Modern Synthesis*. London: Thomson, 2006. 546 s. ISBN 978-1-84480-198-5
58. Page, S. J.: *Tourism Management: Managing for Change*. Amsterdam: Elsevier, 1995. 473 s. ISBN 0750682051
59. Parr, J. B.: Growth-pole Strategie in Regional Economic Planning: A Retropective View. Part 2. Implementation and Outcome. *Urban Studie*. 1999, vol. 6, no. 8, s. 1247-1268. ISSN 0042-0980
60. Pásková, M.: *Udržitelnost rozvoje cestovního ruchu*. Praha: Gaudeamus, 2008. 297 s. ISBN 978-80-7041-7

61. Pearce, D.: *Tourism Today: A Geographical Analysis*. New York: Longman Group Limited. 1995 ISBN 0-582-070-104
62. Petříčková, L., Tittelbachová, Š.: Nový nástroj pro získávání dat – satelitní účet cestovního ruchu. In: *Mladá věda*, Nitra: SPU Nitra, 2004. ISBN 80-8069-455-9
63. Postránecký, J.: Regionální politika. In *Úvod do regionálních věd a veřejné správy*. Praha: IFEC, 2001. Kapitola 7, s. 65-78. ISBN 80-86412-08-3
64. Prideaux, B.: The Resort Development Spektrum - New Approach to modelling Resort Development. *Tourism Management*. 2000, vol. 21, no. 3. s. 225-240
65. Rojíček, M., Vavrla, L.: Využití input-output tabulek v ekonomické analýze. *Pracovní sešity CES VŠEM*. 2005, č.12. ISSN 1801-5956
66. Rojíček, M.: Klíčová odvětví v české ekonomice z pohledu input-output analýzy. *Pracovní sešity CES VŠEM*. 2007, č. 2. ISSN: 0322-788x.
67. Rojíček, M.: Strukturální analýza české ekonomiky. *Pracovní sešity CES VŠEM*. 2006, č. 1. ISSN 1801-2728
68. Samostatné oddělení ekologie urbanizovaných prostor a cestovního ruchu MŽP: Analýza a zhodnocení úrovně řízení cestovního ruchu. *Obec*, 2001. č. 4.
69. Skokan, K.: *Konkurenceschopnost, inovace a klastry v regionálním rozvoji*. Ostrava: Repronis, 2004. 159 s. ISBN 80-7329-059-6
70. Stynes, D. J.: *Guidelines for measuring tourism spending*. c1988 [online] [cit.8.12.2008]. Dostupné z < <https://www.msu.edu/~stynes/> >
71. Stynes, D. J.: Approchaes to estimating the economic Impacts of Tourism, Some examples. c1999 [online] [cit.8.12.2008]. Dostupné z <www.msu.edu/course/prr/840/econimpact/pdf/ecimpvol1.pdf >
72. Stynes, D. J.: Economic impacts of tourism. c1997 [online] [cit.8.12.2008]. Dostupné z < <https://www.msu.edu/course/prr/840/econimpact/pdf/ecimpvol1.pdf> >
73. Stynes, D.J: Estimanting Economic Impacts of Tourism Spending on Local Regions; A Comparison of Satelite and Survey/I-O Approchaes. c1996 [online] [cit.8.12.2008]. Dostupné z < www.prr.msu.edu/miteim/censtatesTSA.pdf >
74. Stynes, D. J.: Case Study approchaes. c1992 [cit.8.12.2008]. Dostupné z < <http://www.msu.edu/~stynes/> >

75. Sucháček, J.: *Restrukturalizace tradičních průmyslových regionů v tranzitivních ekonomikách*. Ostrava: Vysoká škola báňská – Technická univerzita, 2005. 271 s. ISBN 80-205-0192-4
76. Štěpánek, V., Šíp, J., Kopačka, L.: *Geografie cestovního ruchu*. Praha: Karolinum, 2001. 228 s. ISBN 80-246-0172-9
77. Thorbecke, E.: The social accounting matrix and Consistency – Type planning models. In *Social accounting Matrices: A Basis for Planning* [online] [cit.6.8.2008]. Dostupné z < mpra.ub.uni-muenchen.de/4454/ - 23k l >
78. UNWTO: Tourism Multiplier Explained. November 1981. [online] [cit.8.12.2008]. Dostupné z < www.horwathhtl.co.za/includes/newsroom/Tourism%20Multipliers.pdf>
79. Vanhove, N.: *The Economics of Tourism Destinations*. Amsterdam: Nakladatelství Elsevier, 2005. 251 s. ISBN 0750666374
80. Vaníček, J., Hrabánková, M.: *Regionální projektování*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2004.
81. Vaško, M.: *Cestovní ruch a regionální rozvoj*. Praha: Vysoká škola ekonomická, 2002. 95 s. ISBN 80-245-0445-6
82. Vepřek, K.: Hodnocení potenciálu cestovního ruchu a jeho využití v plánech VÚC. *Urbanismus a územní rozvoj*. 2002, ročník 5, č. 3. [online] [cit.8.12.2008]. Dostupné z < www.uur.cz/images/publikace/uur/2002/2002-03/01.pdf >
83. Virola, R. A.: *Measuring the Contribution of Tourism to the Economy: The Philippine Tourism Satellite Account*. [online] [cit.6.6.2008]. Dostupné z < www.nscb.gov.ph/stats/ptsa/NSCB_MeasuringTheContributionOfTourismInEconomy.pdf >
84. Vystoupil, J., Šauer, M.: *Základy cestovního ruchu*. Brno: Masarykova univerzita, 2005. 156 s. ISBN 80-716-414-2
85. Vysušil, J.: *Národní účty a meziodvětvové vztahy*. Praha: Academia, 2002. 128 s. ISBN 80-200-1010-6
86. Wagner, J. E.: Estimating the Economic Impacts of Tourism. *Annal of Tourism Research*. 1997, vol 24, no. 3. s 592 – 608. [online] [cit.8.12.2008]. Dostupné z < http://www.sciencedirect.com/science?_ob=ArticleURL&_udi=B6V7Y-3SX24XY-

N&_user=2930208&_rdoc=1&_fmt=&_orig=search&_sort=d&view=c&_acct=C000059211&_version=1&_urlVersion=0&_userid=2930208&md5=4eda7499fda425431a869efe875b29db >

87. Wall, G., Mathieson, A.: *Tourism – change, impacts and opportunities*. London: Pearson Education, 2005. 432 s. ISBN 978-01309-4004
88. Wight, P.: Tools for sustainability analysis in planning and managing and recreation in the destination. In C.M. Hall and A.A. Lew (eds.) *Sustainable Tourism: A Geographical Perspective*. Harlow, Essex: Addison Wesley Longman.1998
89. Wokoun, R.: *Regionální a strukturální politika Evropské unie: obecná východiska, implementace a monitorování*. Praha: Nakladatelství VŠE, 2004. 78 s. ISBN 80-245-0734-X
90. Wokoun, R.: Regionální teorie. In *Úvod do regionálních věd a veřejné správy*. Praha: Kodex Bohemia, 1998. Kapitola 6, s. 57-71 ISBN 80-85963-69-8
91. World Tourism Organisation: *Report of the World Tourism Organization to the United Nations*. [online] [cit.8.12.2008] Dostupné z < www.cenort.org.yu/prilozi/conyeremcha.pdf >
92. Zákon č. 347/1997 Sb., o rozdělení území na 14 vyšších územně správních celků. [online] [cit.8.12.2008] Dostupné z <<http://www.sagit.cz/pages/sbirksrch.asp?hledany=347%2F1997&cd=3&typs> >
93. Zákon 17/1997 Sb., o životním prostředí. [online] [cit.8.12.2008] Dostupné z < <http://www.sagit.cz/pages/prehrlub.asp?hledany=17%2F1997&cd=2&typ=s> >
94. Zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů ve znění pozdějších předpisů. [online] [cit.8.12.2008] Dostupné z <<http://www.sagit.cz/pages/prehrlub.asp?cd=2&typo=&typ=s&refresh=yes> >
95. Zhou, D., Yanagida, J. a kol.: Estimating economic impacts from tourism. *Annals of Tourism Research*, 1997, vol. 24, no. 1, s 76-89. [online] [cit.8.12.2008]. Dostupné z <http://www.sciencedirect.com/science?_ob=ArticleURL&_udi=B6V7Y-3SX24XY-N&_user=2930208&_rdoc=1&_fmt=&_orig=0&_userid=2930208&md5=4eda7499fda425431a869efe875b29db>
96. Žitek, V.: *Regionální ekonomie a politika*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2002. 75 s. ISBN 80-210-2767-3

Seznam zkratek

AP PRK	Akční plán rozvoje kraje
CR	Cestovní ruch
ČB	České Budějovice
ČK	Český Krumlov
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
DPH	Daň z přidané hodnoty
EU27	Země (27) Evropské unie
GP	Grantový program
HDP	Hrubý domácí produkt
CHKO	Chráněná krajinná oblast
JH	Jindřichův Hradec
JKÚ	Jihočeský krajský úřad
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
NP	Národní park
NPÚ	Národní památkový ústav
OSN	Organizace spojených národů
PI	Písek
PT	Prachatice
ROP	Regionální operační program
RR	Regionální rada
SAM	Matice sociálního účetnictví
SIOT	Symetrická input-output tabulka
SPSS	Statistical Package for Social Sciencies
SRN	Spolková republika Německo
SROP	Společný regionální operační program
ST	Strakonice
TA	Tábor
TPI	Turistická funkce, Defertova funkce
WTO/UNWTO	Světová organizace cestovního ruchu

Seznam grafů

GRAF 8-1: ČISTÉ VYUŽITÍ LŮŽEK A VYUŽITÍ POKOJŮ V HOTELECH A PODOBNÝCH UBYTOVACÍCH ZAŘÍZENÍCH	79
GRAF 8-2: KAPACITA HROMADNÝCH UBYTOVACÍCH ZAŘÍZENÍ PODLE KATEGORIE UBYTOVACÍHO ZAŘÍZENÍ V JIHOČESKÉM KRAJI	80
GRAF 8-3: VÝVOJ POČTŮ TURISTŮ V JIHOČESKÉM KRAJI	82
GRAF 8-4: TURISTÉ JIHOČESKÉHO KRAJE DLE NÁRODNOSTI (V ROCE 2008)	83
GRAF 8-5: PŮVOD TURISTŮ A NÁVŠTĚVNÍKŮ JIHOČESKÉHO KRAJE V ROCE 2008.....	84
GRAF 8-6: DŮVODY K NÁVŠTĚVĚ JIHOČESKÉHO KRAJE	85
GRAF 8-7: NAVŠTÍVENÉ PAMÁTKY, OBJEKTY, AKCE (ROK 2008)	86
GRAF 8-8: UBYTOVÁNÍ TURISTŮ JIHOČESKÉHO KRAJE (V ROCE 2008).....	87
GRAF 8-9: STRAVOVÁNÍ TURISTŮ V JIHOČESKÉM KRAJI	87
GRAF 9-1: PRŮMĚRNÉ NÁKLADY NA POBYT/OSOBU/DEN V KČ V ROCE 2008.....	90
GRAF 9-2: PODÍL TURISTŮ VYUŽÍVAJÍCÍ RŮZNÉ TYPY STRAVOVÁNÍ.....	92
GRAF 9-3: ZVÝŠENÍ PRODUKCE V ZÁVISLOSTI NA EFEKTECH V REGIONECH	99
GRAF 10-1: DAŇOVÉ PŘÍJMY JIHOČESKÉHO KRAJE	100
GRAF 10-2: DAŇOVÉ PŘÍJMY JIHOČESKÉHO KRAJE Z DPH (V KČ)	101
GRAF 10-3: DAŇOVÉ PŘÍJMY JIHOČESKÉ KRAJE V ZÁVISLOSTI NA HRUBÉ MĚSÍČNÍ MZDĚ JEDNOHO ZAMĚSTNANCE (V KČ).....	104
GRAF 10-4: DAŇOVÉ PŘÍJMY KRAJE V ZÁVISLOSTI NA VÝŠI DAŇOVÉHO ZÁKLADU A PŘI SAZBĚ Z PŘÍJMU PRÁVNICKÝCH OSOB 20 % A 21 %	105
GRAF 11-1: VZTAH MEZI VÝŠÍ SPOLUFINANCOVÁNÍ PROJEKTŮ Z PROSTŘEDKŮ SPOLEČENSTVÍ A PROSTŘEDKŮ KRAJE (V KČ) U PROJEKTŮ REALIZOVANÝCH V RÁMCI PODOPATŘENÍ 4.1.2 PODPORA REGIONÁLNÍCH MÍSTNÍCH SLUŽEB	108
GRAF 11-2: VZTAH MEZI VÝŠÍ SPOLUFINANCOVÁNÍ PROJEKTŮ Z PROSTŘEDKŮ SPOLEČENSTVÍ A PROSTŘEDKŮ KRAJE (V KČ) U PROJEKTŮ REALIZOVANÝCH V RÁMCI PODOPATŘENÍ 4.2.2 PODPORA REGIONÁLNÍ A MÍSTNÍ INFRASTRUKTURY ČR	110
GRAF 11-3: HODNOTY MULTIPLIKÁTORU V ZÁVISLOSTI NA VELIKOSTI MULTIPLIKAČNÍCH EFEKTŮ	120
GRAF 12-1: VNÍMÁNÍ POZITIVNÍCH DOPADŮ CESTOVNÍHO RUCHU	122
GRAF 12-2: VNÍMÁNÍ NEGATIVNÍCH DOPADŮ CESTOVNÍHO RUCHU	124
GRAF 12-3: VNÍMÁNÍ ŠKOD ZPŮSOBENÝCH CESTOVNÍM RUCHEM NA PŘÍRPNÍM PROSTŘEDÍ.....	126
GRAF 12-4 : VNÍMÁNÍ ŠKOD ZPŮSOBENÝCH CESTOVNÍM RUCHEM NA PROSTŘEDNÍ VYTVOŘENÉM LIDSKOU ČINNOSTÍ	125
GRAF 12-5: POČET PŘENOCO VÁNÍ TURISTŮ V JIHOČESKÉM KRAJI PODLE MĚSÍCŮ	127
GRAF 12-6: PODÍL POČTU PŘENOCO VÁNÍ TURISTŮ NA POČTU OBYVATEL JIHOČESKÉHO KRAJE	128
GRAF 12-7: HUSTOTA TURISTŮ NA KM ² V JIHOČESKÉM KRAJI.....	129
GRAF 12-8: HODNOTY DEFERTOVY FUNKCE V OKRESECH JIHOČESKÉHO KRAJE	130
GRAF 12-9: VYUŽITÍ DOPRAVNÍCH PROSTŘEDKŮ V JIHOČESKÉM KRAJI.....	131
GRAF 12-10: ŽIVOTNÍ CYKLUS DESTINACE (PODLE PODÍLU NÁZORŮ RESPONDENTŮ)	132

Seznam tabulek

TABULKA 3-1: PŘÍSTUPY K HODNOCENÍ EKONOMICKÝCH DOPADŮ	38
TABULKA 3-2: SYMETRICKÁ INPUT-OUTPUT TABULKA V ČLENĚNÍ PRODUKT X PRODUKT	42
TABULKA 3-3: MODEL SYMETRICKÉ INPUT-OUTPUT TABULKY	43
TABULKA 6-1: STRUKTURA RESPONDENTŮ	67
TABULKA 7-1: ROZLOŽENÍ TURISTŮ DLE VĚKU	70
TABULKA 7-2: ZASTOUPENÍ ŠETŘENÝCH OBCÍ.....	72
TABULKA 8-1: POČET CHRÁNĚNÝCH PAMÁTEK A ÚZEMÍ – DLE OKRESŮ JIHOČESKÉHO KRAJE.....	76
TABULKA 8-2: VÝVOJ KAPACITY HROMADNÝCH UBYTOVACÍCH ZAŘÍZENÍ V JIHOČESKÉM KRAJI V LETECH 2000 - 2007	78
TABULKA 9-1: PRŮMĚRNÉ VÝDAJE NA UBYTOVÁNÍ ZA OSOBU (V KČ)	91
TABULKA 9-2: VYBRANÉ HODNOTY MULTIPLIKÁTORŮ ZE SIOT A ODHAD PRO ROK 2008	93
TABULKA 9-3: ODHAD MULTIPLIKÁTORU VYBRANÝCH POLOŽEK ZE SIOT ČR	94
TABULKA 9-4: HODNOTA MULTIPLIKÁTORU V JIHOČESKÉM KRAJI	95
TABULKA 9-5: NEPŘÍMÉ EFEKTY CESTOVNÍHO RUCHU V	96
TABULKA 9-6: NEPŘÍMÉ EFEKTY CESTOVNÍHO RUCHU V JIHOČESKÉM KRAJI	97
TABULKA 9-7: ZVÝŠENÍ PRODUKCE V ZÁVISLOSTI NA DÉLCE POBYTU A POČTU TURISTŮ (V KČ)	98
TABULKA 10-1: VLIV VÝDAJŮ TURISTŮ NA KRAJSKÝ ROZPOČET	102
TABULKA 10-2: ZVÝŠENÍ DAŇOVÝCH PŘÍJMŮ KRAJSKÉHO ROZPOČTU Z DPH V ZÁVISLOSTI NA ZMĚNĚ POČTU TURISTŮ A PRODLOUŽENÍ DÉLKY JEJICH POBYTU (V KČ).....	102
TABULKA 11-1: FINANČNÍ ALOKACE V RÁMCI ROP JIHOZÁPAD	112
TABULKA 11-2: DOPADY FINANČNÍCH PROSTŘEDKŮ AP PRK.....	117
TABULKA 11-3: PROPOČET MULTIPLIKÁTORU PODPOR CESTOVNÍHO RUCHU.....	118
TABULKA 11-4: ÚSPĚŠNOST REGIONŮ DLE POČTU PODANÝCH ŽÁDOSTÍ A OBJEMU ZÍSKANÝCH FINANČNÍCH PROSTŘEDKŮ (ŘAZENO SESTUPNĚ) V ROCE 2008 V RÁMCI AP PRK.....	119
TABULKA 12-1: VNÍMÁNÍ POZITIVNÍCH DOPADŮ CESTOVNÍHO RUCHU V JIHOČESKÉM KRAJI (V %)	123
TABULKA 12-2: VNÍMÁNÍ NEGATIVNÍCH DOPADŮ CESTOVNÍHO RUCHU V JIHOČESKÉM KRAJI	124
TABULKA 12-3: POSTOJ MÍSTNÍCH OBYVATEL K.....	126
TABULKA 12-4: TURISTICKÁ PENETRACE VE VYBRANÝCH OBCÍCH	130

Seznam obrázků

OBRÁZEK 3-1: SCHÉMA MULTIPLIKÁTORU	36
OBRÁZEK 4-1: EKONOMICKÝ ÚNOSNÁ KAPACITY ÚZEMÍ	54
OBRÁZEK 4-2: ŽIVOTNÍ CYKLUS DESTINACE S VYZNAČENÍ PŘEVAŽUJÍCÍCH TYPŮ NÁVŠTĚVNÍKŮ	57
OBRÁZEK 11-1: PODÍLY SPOLUFINANCOVÁNÍ JEDNOTLIVÝCH SEKTORŮ V RÁMCI PODOPATŘENÍ PODPORA REGIONÁLNÍCH A MÍSTNÍCH SLUŽEB CESTOVNÍHO RUCHU DLE REGIONŮ JIHOČESKÉHO KRAJE.....	109
OBRÁZEK 11-2: PODÍLY SPOLUFINANCOVÁNÍ JEDNOTLIVÝCH SEKTORŮ V RÁMCI PODOPATŘENÍ PODPORA REGIONÁLNÍ A MÍSTNÍ INFRASTRUKTURY CR DLE REGIONŮ JIHOČESKÉHO KRAJE.....	111
OBRÁZEK 11-3: ROZLOŽENÍ FINANČNÍCH PODPOR V RÁMCI AP PRK 2008	116
OBRÁZEK 11-4: DOPADY VYBRANÉHO PROJEKTU NA PRODUKCI JEDNOTLIVÝCH KRAJŮ	121

Seznam schémat

SCHÉMA 1-1: PŘEHLED TEORIE REGIONÁLNÍHO ROZVOJE	4
SCHÉMA 1-2: PROCES PŘIZPŮBOVÁNÍ REGIONŮ.....	6
SCHÉMA 5-1: VÝCHODISKA DISERTAČNÍ PRÁCE	60

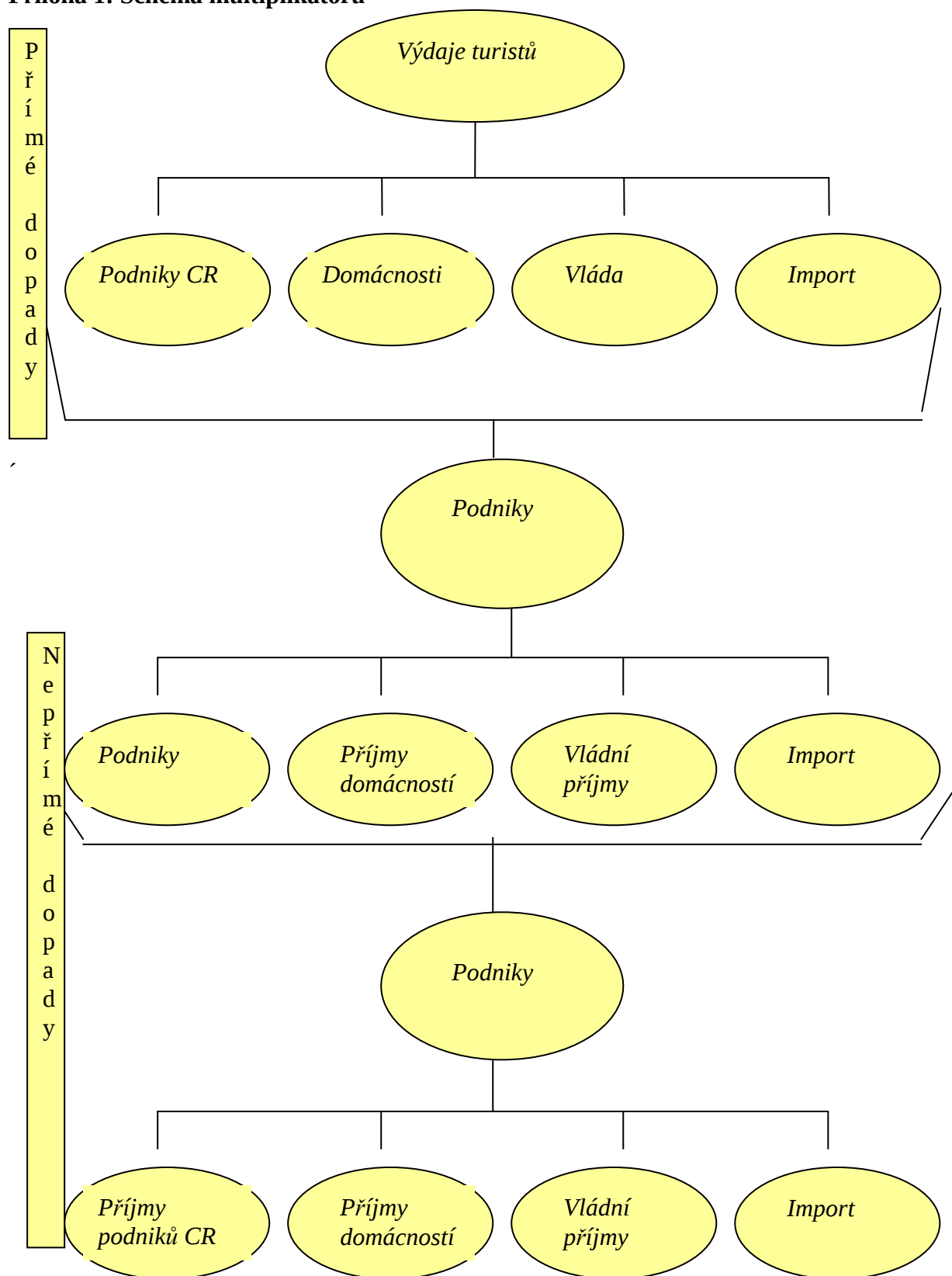
Seznam map

MAPA 6-1: ROZLOŽENÍ MÍST VLASTNÍHO ŠETŘENÍ	67
MAPA 7-1: JIHOČESKÝ KRAJ	73

Seznam příloh

PŘÍLOHA 1: SCHÉMA MULTIPLIKÁTORU.....	152
PŘÍLOHA 2: VÝNATEK ZE ZÁKONA Č. 243/2000 SB. O ROZPOČTOVÉM URČENÍ VÝNOSŮ NĚKTERÝCH DANÍCH ÚZEMNÍM SAMOSPRÁVNÝM CELKŮM NĚKTERÝM STÁTNÍM FONDŮ	153
PŘÍLOHA 3: VYBRANÉ VÝSLEDKY VÝZKUMU SPOLEČNOSTI INCOMA RESEARCH, S.R.O.....	155
PŘÍLOHA 4: ANKETA PRO NÁVŠTĚVNÍKY JIŽNÍCH ČECH.....	157
PŘÍLOHA 5: ZÁZNAMOVÝ ARCH STRUKTUROVANÉHO ROZHOVORU S PŘÍJEMCI DOTACÍ AP PRK 2008 ...	161
PŘÍLOHA 6: ANKETA PRO ZJIŠTĚNÍ TRVALE UDRŽITELNOSTI CESTOVNÍHO RUCHU.....	162
PŘÍLOHA 7: MULTIPLIKÁTOR VYPOČTENÝ SE SIOT ČLENĚNÝ NA DVĚ MÍSTA.....	166
PŘÍLOHA 8: MULTIPLIKÁTORY VYPOČTENÉ ZE SIOT ČLENĚNÉ NA TŘI MÍSTA	168
PŘÍLOHA 9: REGRESNÍ KOEFICIENTY PRO VÝPOČET DOPADŮ TURISTICKÝCH VÝDAJŮ NA ROZPOČET KRAJE	171
PŘÍLOHA 10: REGRESNÍ KOEFICIENTY OBCÍ JIHOČESKÉHO KRAJE PRO VÝPOČET FINANČNÍ EFEKTŮ VÝDAJŮ TURISTŮ NA ROZPOČET OBCE	172
PŘÍLOHA 11: NÁVRH PROGRAMU PRO SIMULACI VLIVU TURISTICKÝCH VÝDAJŮ NA ROZPOČET.....	179
PŘÍLOHA 12: PŘÍKLADY TURISTICKÉHO ZNEČIŠTĚNÍ V JIHOČESKÉM KRAJI	181
PŘÍLOHA 13: PŘILOŽENÉ CD S VÝPOČTY ZE SIOT 2005 A NÁVRHEM PROGRAMU PROPOČTU DOPADŮ VÝDAJŮ TURISTŮ NA ROZPOČET	182

Příloha 1: Schéma multiplikátoru

Zdroj: Upraveno z Cooper-Fletcher (2005)

Příloha 2: Výňatek ze zákona č. 243/2000 Sb. o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům

ZÁKON

ze dne 29. června 2000

o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům (zákon o rozpočtovém určení daní)

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

§ 3

Daňové příjmy rozpočtů krajů

(1) Daňové příjmy rozpočtů jednotlivých krajů tvoří

- a) daň z příjmů právnických osob v případech, kdy poplatníkem je příslušný kraj, s výjimkou daně vybírané srážkou podle zvláštní sazby,
- b) podíl na 8,92 % z celostátního hrubého výnosu daně z přidané hodnoty,
- c) podíl na 8,92 % z celostátního hrubého výnosu daně (záloh na daň) z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti a funkčních požitků, odváděné zaměstnavatelem jako plátcem daně, s výjimkou daně z příjmů fyzických osob vybírané srážkou podle zvláštní sazby,
- d) podíl na 8,92 % z celostátního hrubého výnosu daně z příjmů fyzických osob vybírané srážkou podle zvláštní sazby,
- e) podíl na 8,92 % z 60 % z celostátního hrubého výnosu daně (záloh na daň) z příjmů fyzických osob sníženého o výnosy uvedené v písmenech c) a d),
- f) podíl na 8,92 % z celostátního hrubého výnosu daně z příjmů právnických osob, s výjimkou výnosů uvedených v písmenu a) a v § 4 odst. 1 písm. h).

(2) Každý kraj se na procentní části celostátního hrubého výnosu daně podle odstavce 1 písm. b) až f) podílí procentem stanoveným v příloze č. 1 k tomuto zákonu.

(3) Součástí daňového příjmu podle odstavce 1 písm. a) není úhrada rozdílu mezi daní vyměřenou nebo dodatečně vyměřenou kraji správcem daně a daní krajem přiznanou nebo dodatečně přiznanou ani příslušenství daně. 4a)

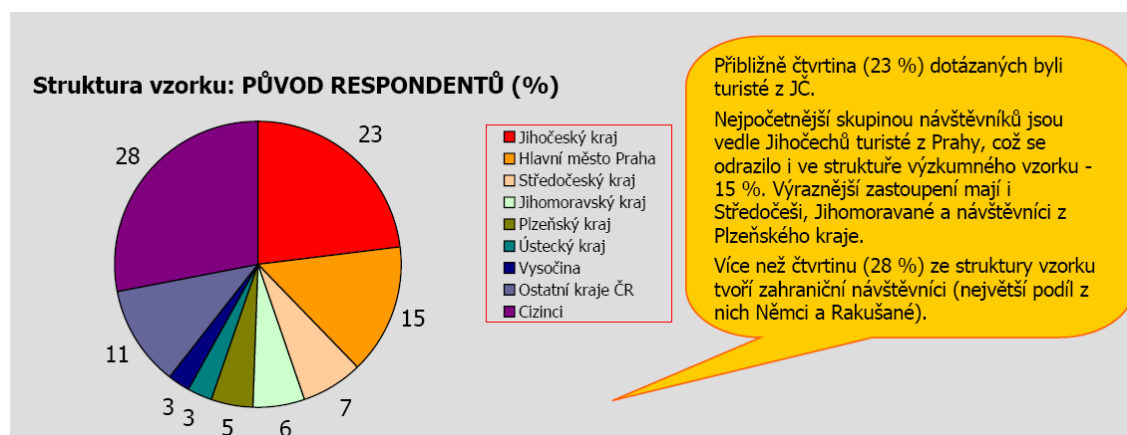
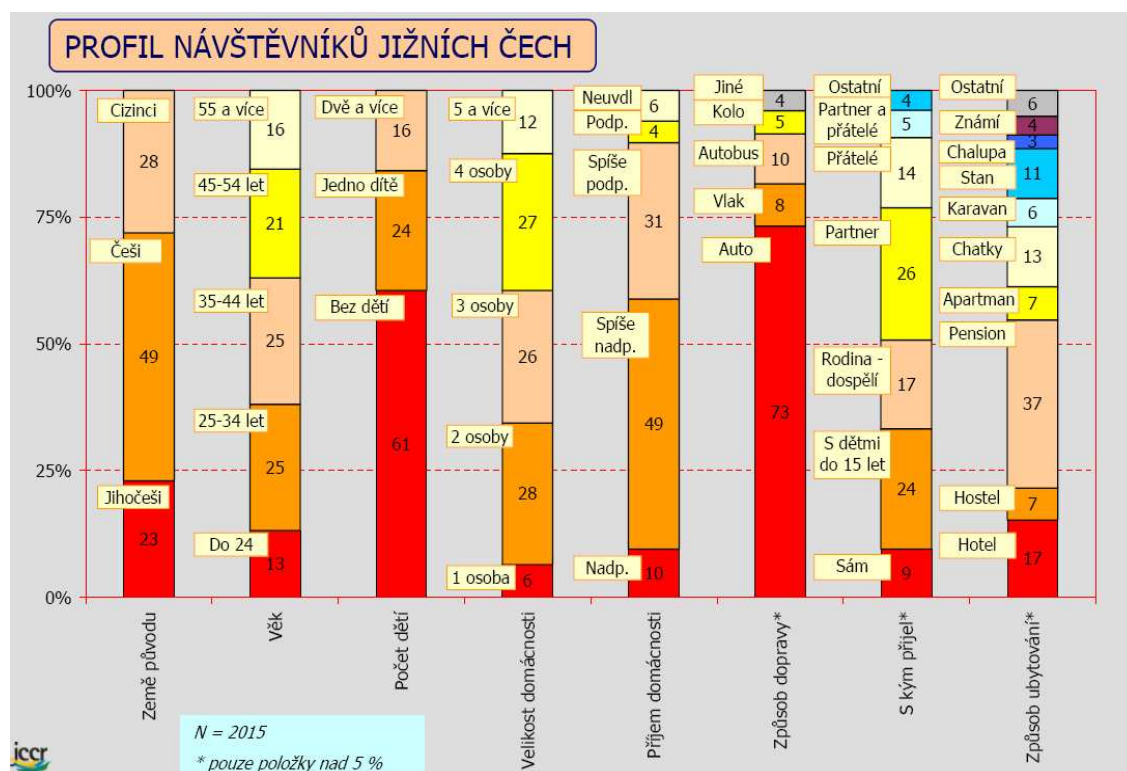
§ 4

Daňové příjmy rozpočtů obcí

(1) Daňové příjmy rozpočtů obcí tvoří

- a) výnos daně z nemovitostí; příjemcem je ta obec, na jejímž území se nemovitost nachází,
- b) podíl na 21,4 % z celostátního hrubého výnosu daně z přidané hodnoty,
- c) podíl na 21,4 % z celostátního hrubého výnosu daně (záloh na daň) z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti a funkčních požitků, odváděné zaměstnavatelem jako plátcem daně podle zákona o daních z příjmů ,
- d) podíl na 21,4 % z celostátního hrubého výnosu daně (záloh na daň) z příjmů fyzických osob vybírané srážkou podle zvláštní sazby, s výjimkou výnosů uvedených pod písmenem c),
- e) podíl na 21,4 % z 60 % z celostátního hrubého výnosu daně (záloh na daň) z příjmů fyzických osob sníženého o výnosy uvedené v písmenech c) a d),
- f) podíl na 21,4 % z celostátního hrubého výnosu daně z příjmů právnických osob, s výjimkou výnosů uvedených v písmenu h) a v § 3 odst. 1 písm. a),
- g) 30 % z výnosu záloh 5) na daň z příjmů fyzických osob, které mají na území obce bydliště ke dni jejich splatnosti, a výnosu daně (vyrovnání a dodatečně přiznaná nebo dodatečně vyměřená daň) z příjmů fyzických osob, které měly na území obce bydliště k poslednímu dni zdaňovacího období, k němuž se daňová povinnost vztahuje, s výjimkou daně vybírané srážkou podle zvláštní sazby 6) a s výjimkou daně (záloh na daň) z příjmů ze závislé činnosti a z funkčních požitků 7) srážených a odváděných plátcem daně. Bydlištěm se pro účely tohoto zákona rozumí místo trvalého pobytu fyzické osoby,
- h) daň z příjmů právnických osob v případech, kdy poplatníkem je příslušná obec, s výjimkou daně vybírané srážkou podle zvláštní sazby,
- i) podíl na 1,5 % z celostátního hrubého výnosu daně (záloh na daň) z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti a z funkčních požitků, odváděné zaměstnavatelem jako plátcem daně z příjmů, s výjimkou daně z příjmů fyzických osob vybírané srážkou podle zvláštní sazby.

Příloha 3: Vybrané výsledky výzkumu společnosti Incoma Research, s.r.o

Důvody pro návštěvu jižních Čech

„Proč navštěvujete toto konkrétní místo v jižních Čechách?“

(10 nejčastěji uváděných důvodů pro návštěvu jmenovaných míst v JČ)

1	HISTORICKÉ PAMÁTKY (hrad, zámek, klášter apod.)
2	TURISTIKA (především pěší turistika)
3	CYKLISTIKA
4	koupání, plavání, opalování
5	poznávání měst
6	krátký výlet, procházka
7	přátelé, příbuzní
8	lyže
9	příroda
10	kultura

Nejčastěji uváděným důvodem pro návštěvu míst v JČ jsou historické památky – to souvisí s obecnou preferencí historických míst jako je především Č. Krumlov.

Dalšími častými důvody jsou turistika a cykloturistika, ale i koupání, poznávání měst atd.

Některé důvody jsou podmíněny sezonou, jako je např. již zmiňované koupání, anebo dále lyžování. Volba těchto důvodů je mimo to ovlivněna charakteristikou cílové skupiny.

Zdroj: Výzkum pro Manuál pro rozvoj cestovního ruchu v Jihočeském kraji, dostupné z

[http://www.jccr.cz/pages/dokumenty/manual-pro-rozvoj-cestovniho-ruchu-v-](http://www.jccr.cz/pages/dokumenty/manual-pro-rozvoj-cestovniho-ruchu-v-jihoceskem-kraji.php)

[jihoceskem-kraji.php](http://www.jccr.cz/pages/dokumenty/manual-pro-rozvoj-cestovniho-ruchu-v-jihoceskem-kraji.php), ze dne 13. 12. 2008

Příloha 4: Anketa pro návštěvníky jižních Čech

Anketa pro návštěvníky jižních Čech

Dobrý den,

Prosím Vás o vyplnění následující ankety. Jsem studentkou České zemědělské univerzity a ve své disertační práci se zabývám vlivem cestovního ruchu na rozvoj Jihočeského kraje. Cílem ankety je zjistit příjmy z cestovního ruchu v rámci rekreace a trávení volného času návštěvníků jižních Čech a částečně také jeho vliv na životní prostředí. Anketa je anonymní, její výsledky použiji pouze pro svou práci. Mnohokrát Vám děkuji za pochopení a ochotu tuto anketu vyplnit. Odevzdejte ji, prosím, v Informačním centru.

Michaela Antoušková

e-mail: antouskova@pef.czu.cz, tel: +420224382303

1. Odkud jste se sem přijel/a rekreovat, trávit zde volný čas?

☐ Jihočeský kraj	☐ Ústecký kraj	☐ Liberecký kraj
☐ Hlavní město Praha	☐ Vysočina	☐ Moravskoslezský kraj
☐ Středočeský kraj	☐ Pardubický kraj	☐ Olomoucký kraj
☐ Jihomoravský kraj	☐ Karlovarský kraj	☐ Zlínský kraj
☐ Plzeňský kraj	☐ Královéhradecký kraj	

2. Pokud nebydlíte v Jihočeském kraji, jak často jej navštěvujete za účelem rekreace, odpočinku, trávení volného času?

- ☐ Několikrát do roka ☐ Jednou ročně ☐ Méně často ☐ Jsem zde poprvé

3. Kolik dní zde celkem tentokrát strávíte?

- ☐ 1 den ☐ 2 dny ☐ 3 dny ☐ 4 dny ☐ 5 dnů ☐ 6 dnů ☐ 7 dnů ☐ více dnů

4. K důvodům Vaší návštěvy tentokrát patří (zatrhněte prosím, max. 3 odpovědi):

☐ Poznávání kulturních památek, hradů a zámků	☐ Nakupování
☐ Příroda	☐ Poznávání měst
☐ Cykloturistika	☐ Koupání
☐ Vodáctví	☐ Lázeňství
☐ Pěší turistika	☐ Další sportování
☐ Návštěva příbuzných, přátel	☐ Jiné, co.....

5. Pokud jste nepřijel/a sám/a, uveďte, prosím, počet osob trávících zde tento pobyt s Vámi:

Dospělí (15 let +)..... Děti (do 15 let)

6. Jaký dopravní prostředek pro nynější cestování v jižních Čechách používáte? Odhadněte, prosím, kolik km každým z nich přibližně ujedete:

☐ Auto	odhadovaný počet km.....
☐ Autobus	odhadovaný počet km.....
☐ Vlák	odhadovaný počet km.....
☐ Kolo	odhadovaný počet km.....
☐ Motocykl	odhadovaný počet km.....
☐ Jiné, co.....	odhadovaný počet km.....

7. Kde jste během celého pobytu ubytováni? Prosím, uveďte typy ubytovacího zařízení včetně počtu strávených nocí a název místa, kde se ubytovací zařízení nachází.

Typ ubytovacího zařízení	Počet nocí	Název města/vesnice
****Hotel		
***Hotel		
**Hotel		
*Hotel		
Pension		
Apartmán		
Chatová osada		
Kemp		
Vlastní chata, chalupa		
U příbuzných, známých		
V soukromí (v bytě, domě u nepříbuzných osob)		

8. Jakým způsobem se během nynějšího pobytu v stravujete? (zvolte max. 2 odpovědi)

- ☐ V restauracích
☐ V rychlých občerstveních
☐ Vlastní stravování, nakupuji potraviny převážně zde
☐ Vlastní stravování, většina potravin je dovezena z domova

9. Během celého pobytu jste navštívil/a a navštívíte (zvolte libovolný počet odpovědí):

- ☐ Hrad, zámek, kulturní památka
☐ Muzea
☐ Lázeňská zařízení
☐ Kulturní akce, festivaly, slavnosti
☐ Sportoviště
☐ Přírodní pamětihodnosti
☐ Výstavy, koncerty
☐ Koupaliště
☐ Jiné, co.....

10. Odhadněte, prosím, kolik peněz zde během celého pobytu utratíte za následující služby a nákupy (na 1 osobu, za kterou platíte):

Ubytování	 Kč
Vstupné do objektů (hrady, zámky, kult.a přírodní památky, zábavní a sportovní centra, atp.)	 Kč
Půjčovné sportovních a jiných potřeb	 Kč
Stravování	 Kč
Nákup potravin mimo stravovací zařízení	 Kč
Doprava	 Kč
Nákup dárků a suvenýrů, atp.	 Kč
Nákup informační brožur, map, pohlednic	 Kč
Jiné, co.....	 Kč

11. Odhadněte, prosím, jaký podíl finančních prostředků utratíte z celkových nákladů během celého pobytu ve městech a venkovských obcích (tj. v obcích do asi 2000 obyvatel):

Ve městech.....%

Na venkově.....%

12. Pohlaví

- ☐ Muž
☐ Žena

13. Věk

- ☐ do 24 let ☐ 45 - 54 let
☐ 25 - 34 let ☐ 55 - 64 let
☐ 35 - 44 let ☐ 65 a více let

Questionnaire for tourists

Welcome to the Southern Bohemian region,

Please, would you be so nice and fill in this questionnaire. I am a student of the Czech University of Life Sciences and my thesis deals with tourism and its influence on the Southern Bohemian region. The aim of this questionnaire is to find out the revenues from tourism and recreation of the tourists within the Southern Bohemian region and partly its influence on environment. This questionnaire is anonymous and the results from this questionnaire will be used only for my thesis.

Thank you very much for understanding and your cooperation to fill in the questionnaire. Please hand over the questionnaire to the Tourist Information Centre.

Michaela Antoušková

e-mail: antouskova@pef.czu.cz, tel: +42022438230

1. Where do you come from?

Country.....

2. How often do you visit the Southern Bohemia in order of recreation or spending your free time?

☐ Several times a year ☐ Once a year ☐ Not so often ☐ It is my first time

3. How many days will you spent in the Southern Bohemia for this time?

☐ 1 day ☐ 2 days ☐ 3 days ☐ 4 days ☐ 5 days ☐ 6 days ☐ 7 days ☐ More than 7 days

4. Among the reasons of your visit of the Southern Bohemia belong (please choose max. 3 answers):

☐ Cultural sightseeing, castles	☐ Shopping
☐ Nature	☐ Sightseeing cities
☐ Cycling	☐ Swimming
☐ Waterman ship	☐ Spas
☐ Hiking	☐ Other sport activities
☐ Visiting friends and relatives	☐ Other,

5. Are there any other persons travelling with you? If yes, please mark how many

Adults (age 15 +).....

Children (age to 15 years)

6. How do you travel in the Southern Bohemia? Could you, please, estimate how many km, approximately do you travel by that particular means of transport.

☐ By car	estimated km.....
☐ By bus	estimated km.....
☐ By train	estimated km.....
☐ By bicycle	estimated km.....
☐ By motorcycle	estimated km.....
☐ Others	estimated km.....

7. Where are you accommodated? Could you, please, mark for how many nights are you accommodated and what is the name of the place where the establishment takes place.

	Number of nights	Name of place/town/village
****Hotel		
***Hotel		
**Hotel		
*Hotel		
Pension		
Apartment		
Holidays-camp		
Private accommodation		
Own cottage		
By friends and relatives		

8. What is your kind of board? (please choose max. 2 answers)

- ☐ Eating in restaurants
- ☐ Eating in fast foods
- ☐ Cooking, most of foodstuffs taken from home
- ☐ Cooking, most of foodstuffs bought in the Southern Bohemian region

9. What do you visit during your stay in the Southern Bohemia (you can choose more answer):

- ☐ Cultural sightseeing, castles
- ☐ Museums
- ☐ Exhibitions, Concerts
- ☐ Cultural events
- ☐ Sport centres
- ☐ Spas
- ☐ Natural sightseeing
- ☐ Spas
- ☐ Other.....

10. Could you, please, estimate what are your expenditures during your stay in the Southern Bohemia (per person you are paying for)?

Accommodation		CZK/EUR/USD
Entrance fees (cultural sightseeing, castles, museums, natural sightseeing, exhibitions, ...)		CZK/EUR/USD
Boarding		CZK/EUR/USD
Foodstuff, not included in boarding		CZK/EUR/USD
Buying presents, souvenirs		CZK/EUR/USD
Buying informational materials, maps, post cards		CZK/EUR/USD
Rent of sport and other equipment		CZK/EUR/USD
Other.....		CZK/EUR/USD

11. Could you estimate, what is the part of expenditure of all your costs of your stay in the Southern Bohemian region spent in the towns and in the village (villages – it means municipalities under 2000 inhabitants)?

In the cities.....% In the villages.....%

12. Gender

- ☐ Male
- ☐ Female

13. Age

- ☐ 0-24 years ☐ 45 - 54 years
- ☐ 25 - 34 years ☐ 55 - 64 years
- ☐ 35 - 44 years ☐ More than 65 years

**Příloha 5: Záznamový arch strukturovaného rozhovoru s příjemci dotací
AP PRK 2008**

Název projektu		
Celkové financování projektu		
	Předmět dodání	Částka (%) v Kč
Hlavní město Praha		
Středočeský		
Jihočeský		
Plzeňský		
Karlovarský		
Ústecký		
Liberecký		
Královéhradecký		
Pardubický		
Vysočina		
Jihomoravský		
Olomoucký		
Zlínský		
Moravskoslezský		

Z jakého důvodu byly využity k dodání potřebného materiálu a služeb k realizaci projektu podniky z jiného, než Jihočeského kraje?

.....

Příloha 6: Anketa pro zjištění trvale udržitelnosti cestovního ruchu

Dotazník pro zjištění trvale udržitelnosti cestovního ruchu v Jihočeské kraji

Pocitujete škody způsobené návštěvníky na přírodním prostředí?

- Ano, velmi intenzivně
- Spíše ano
- Spíše ne
- Vůbec ne

Pocitujete škody způsobené návštěvníky na lidmi vytvořeném prostředí?

- Ano, velmi intenzivně
- Spíše ano
- Spíše ne
- Vůbec ne

Jaký je postoj obyvatel k turistům?

- Převážně pozitivní
- Neutrální
- Negativní

Pokud by jste měl ohodnotit stupeň iritace obyvatel k návštěvníkům na stupnici od 0 – 10 (0 – bez iritace, 10 – silná iritace) jakou hodnotu by jste zvolil?.....

Jak pocítujete negativní dopady cestovního ruchu? (prosím, označte Váš názor)

Chyba! Chybné propojení.

	Pocítuji silně	Pocítuji, ale zatím nezpůsobují větší problémy	Zatím nepocítuji, ale v budoucnu očekávám problémy (do kolika let?)	Nepocítuji, ani v budoucnu problémy neočekávám
Nadměrné množství odpadů				
Nadměrná hlučnost				
Postupné ničení historických objektů a objektů cestovního ruchu				
Zvýšená kriminalita				
Prostituce				
Využívání a zábory půdy				

Komercializace				
Další.....				
Další.....				

Jak pociťujete pozitivní dopady cestovního ruchu (prosím označte Váš názor)

	Pociťuji silně	Nemyslím, že by dopady byly výrazné	Zatím žádné nepociťuji, ale v budoucnu je očekávám (do kolika let?)	Nepociťuji, ani v budoucnu žádné neočekávám
Zaměstnanost				
Zvýšení příjmů obce				
Nárůst rekreačních kapacit (využívání i místními obyvateli)				
Zvyšující druhé bydlení (chaty, chalupy)				
Zlepšení stavu chátrajících objektů				
Posílení místní identity obyvatel a nárůst sounáležitosti				
Další.....				
Další.....				

Snažíte se nějak potlačit negativní vlivy cestovního ruchu?

Ano intenzivně

S menší intenzitou

Ne

Pokud ano, jakou finanční částku zhruba z rozpočtu vynakládáte finančních prostředků pro napravení škod? (prosím, doplňte)

Ročně cca.....

V roce 2008 to bylo.....

Vedete statistiku o cestovním ruchu (počty návštěvníků, důvod návštěvy)

Ano

Ne

Máte zpracovanou strategii rozvoje cestovního ruchu

Ano

Ne

Na strategii se podílíme v rámci regionálních uskupení (mikroregionu, Euroregionu, kraje...)

Spolupracujete na rozvoji strategie cestovního ruchu s dalšími institucemi

V rámci mikroregionu

V rámci Euroregionu

Mezinárodní spolupráce

V rámci sdružení obcí

Jsou samotní obyvatelé zapojeni do rozvojových aktivit cestovního ruchu?

Ano

Ne

Využíváte finančních prostředků či podpory z některých programů či institucí? (možno označit více odpovědí)

ČCCR

Jihočeského kraje

Fondů EU

Regionální rozvojová agentura

Je v obci obecní zařízení cestovního ruchu, z něhož má obec příjmy?

Ano, jaké.....

Ne

Pořádá obec kulturní akce na podporu cestovního ruchu

Ano, jaké.....

Ne

Odhadněte, prosím, v jaké životní fázi turistické destinace se vaše obec nachází (přiřaďte rok, ve kterém, se v dané fázi nacházela)⁵¹

OBJEVENÍ

VTAŽENÍ

ROZVOJ

KONSOLIDACE

STAGNACE

⁵¹ Ve fázi objevení (exploration) se představuje na trhu nová destinace, která je zatím navštěvována nízkým počtem návštěvníků, v této fázi neexistuje téměř žádná suprastruktura CR. Ve fázi vztažení (engagement) – vzrůstá přímo úměrně místní iniciativa v destinaci přímo úměrně zvyšujícím se nárokům návštěvníků. Vytváří se trh CR s jeho podstatným atributem sezonností. Dochází k rozvoji suprastruktury CR. Ve fázi rozvoje (development) dosahuje míra růstu intenzity CR měřená počtem návštěvníků nejvyšších hodnot a to v hlavní sezóně, kdy počty návštěvníků převyšují počet místních obyvatel, typická je masovost a diverzifikace nabídky, kontrola rozvoje přechází do rukou zahraničních podnikatelů, zvyšují se nároky na standard služeb a vybavení. Ve fázi konsolidace (consolidation) se zpomaluje růst návštěvnosti, převažuje typ návštěvníka bez zájmu o reálný život rezidentů, který směřuje do turistického ráje (destinace je prodávána CK).

Odhadněte také životní cyklus Jižních Čech jako turistické destinace

OBJEVENÍ

VTAŽENÍ

ROZVOJ

KONSOLIDACE

STAGNACE

Děkuji Vám mnohokrát za spolupráci.

Příloha 7: Multiplikátor vypočtený se SIOT členěný na dvě místa

	2000	2005	Odhad pro rok 2008
Produkty zem.výr.a mysl	2,55	2,46	2,41
Prod. les.,těžba, práce	2,12	1,98	1,90
Ryby a ost. prod.,práce	2,63	2,60	2,57
Uhlí, rašelina, práce	2,35	2,32	2,30
Ropa a zemní plyn,práce	2,05	1,57	1,28
Uran.,thor. rudy, práce	4,03	4,72	5,14
Rudy kovů ost., práce	6,97	3,44	1,33
Nerost. sur. ost.,práce	2,29	2,57	2,73
Potravin.výrobky, práce	3,09	3,10	3,10
Tabákové výrobky; práce	2,76	2,02	1,58
Textilní výrobky; práce	3,07	3,10	3,11
Konf.výr.vč.kožeš,práce	2,92	2,91	2,90
Usně,galanter.výr.-prac	3,43	3,42	3,42
Dřevo uprav.,výr.;práce	2,70	2,74	2,77
Vláknina,papír; práce	3,11	3,05	3,01
Vydavat. a tisk; práce	2,93	2,98	3,01
Ropná produkty, koks	2,87	2,74	2,66
Chem.výr.,vlákna;práce	2,88	2,95	2,99
Výr.z pryže,plas.;práce	3,11	3,27	3,36
Ost.nekov.minerál.výr.	2,70	2,69	2,69
Základní kovy; práce	3,75	3,54	3,41
Kovodělné výrobky	3,14	3,13	3,13
Stroje, přístroje a zař	3,18	3,25	3,28
Kanc.stroje a počítače	3,49	5,29	6,37
Elektrické stroje,práce	3,46	3,48	3,49
Rádiová,tel.,spoj.zař.	4,31	4,42	4,50
Zdravot.přístr.,práce	2,82	3,26	3,52
Dvoustopá mot.voz.,prac	3,78	3,58	3,45
Ostatní dopravní zařiz.	3,16	3,43	3,59
Nábytek,ost.výr.,práce	3,13	3,06	3,02
Úprava druhotných sur.	3,91	3,54	3,32
Energie elektric,tepel.	3,08	2,42	2,02
Voda,její úprava a rozv	2,46	2,11	1,91
Stavební práce	3,09	3,04	3,01
Obchod,údržba,mot.voz.	2,29	2,61	2,80
VO a zprostřed.VO	2,11	2,09	2,07
MO, opravy spotř.zboží	1,81	1,93	2,01
Sl. ubytovací a stravov	2,53	2,38	2,30
Doprava pozemní,potrub.	2,24	2,39	2,48
Doprava vodní	2,24	4,09	5,20
Dop.letecká a kosmická	2,51	3,20	3,62
Vedlej.,pom.slужby-dopr	2,46	2,59	2,67
Služby pošt a telekom.	2,35	2,08	1,92
Peněžnictví	2,19	2,35	2,44
Pojišťovnictví	3,33	2,92	2,67
Pomocné služby v peněž.	2,26	1,94	1,75
Sl.-oblast nemovitostí	2,15	2,29	2,38
Pronáj.strojů a přístr.	2,08	2,35	2,51

Zpracování dat	2,00	2,23	2,37
Výzkum a vývoj	1,84	1,71	1,63
Jiné podnikatelské služ	2,59	2,44	2,36
Veřejná správa a obrana	1,88	1,85	1,83
Školské výkony a služby	1,61	1,66	1,69
Zdrav., veter. a soc. péče	2,00	1,93	1,88
Odstraň. odpad. vod apod.	2,60	2,57	2,55
Činnosti spol. org. j.n.	3,17	2,51	2,12
Rekreační činnosti	2,57	2,27	2,09
Služby ostatní	1,80	1,86	1,89
Služby domácího personálu	1,00	1,00	1,00

Zdroj: Vlastní zpracování na základě podkladových údajů
Českého statistického úřadu

Příloha 8: Multiplikátory vypočtené ze SIOT členěné na tři místa

	2005
Zemědělské výrobky	2,464066859
Lesnické výrobky	1,909437833
Ryby	2,466180144
Uhlí, rašelina	2,236829216
Ropa, plyn	1,55939027
Uran	4,548701409
Rudy	3,538572119
Ostatní nerosty	2,513713206
Potraviny (SKP: 151,152,153,154,155,156)	3,236988854
Krmiva hotová	3,284579667
Nápoje	2,628065015
Tabák	2,022482301
Plet. nebo háčk. zboží	3,861873041
Textil. tkaniny, vlakniny, zboží (SKP: 171, 172, 173, 174, 175, 176)	3,07822057
Oděvy, kožešiny	2,8900681
Kůže, kož.gal., obuv	3,415447982
Dřevo, korek, košíky	2,70677855
vláknina, papír a lepenka	2,92575302
Výr.z pap., kartónu a lepenky	3,081781128
Vydavatelské činnosti	2,980871558
Práce výr.pov.v polygr.přím.	2,961911738
Rozmnožov. nahraných nosičů	2,831614527
Produkty koksovacích pecí	2,923758119
Prod. rafinér. zprac. ropy, jader.palivo, radioak.pr	2,662921052
Základní chemikálie	2,956788605
Léčiva, chem.a rostl.pro lék.úč.	2,523626952
Chem.výrobky (SKP: 242, 243, 245, 246, 247)	3,121027046
Výrobky z pryže	3,238835533
Výrobky z plastů	3,273587033
Sklo a výrobky ze skla	2,589308466
Nežárovzd., žárovzd.keram.výr.	2,550626193
Cihly, krytina, obkládačky a dlaždice (SKP: 263, 264)	2,543767513
Ostat. staveb. mat. (cement, vápno, sádra, kámen) (SKP: 265, 266, 267, 268)	2,797441647
Kovy, kovové výrobky	3,530644204
Kov.konstr., kovoděl.výr.	3,125229412
Stroje: mech.energie (nepatří motory dopr. pr.), pro všeob. účely, obráběcí (SKP: 291, 292, 294)	3,264927182
Stroje pro zemědělství a lesn., ost. účel. stroje, zbraně a munice (SKP: 293, 295, 296)	3,163663508
Přístroje pro domácnost j.neuv.	3,309461988
Kanc.stroje a počítače, práce	5,320829411
El. motory, gener., trafo, el. rozvodná zař., instal., opr.,údrž.(SKP: 311, 312)	3,244726507
Kabely, baterie, el. zdroje světla, el. vybav. jinde neuv. a díly (SKP: 313, 314, 315, 316)	3,623197592
Elektronky a jiné elektron. souč.	4,511004923
Vysílače (rozhlas, TV a telef.), přístř. (telef. a telegraf) a díly	3,488167258
Přijímače (rozhlas, TV), přístř. na zazn. a repr. zvuku a obrazu	5,290216596
Zdr.,chirurg.přís.,inst.,opr.,údrž.	2,263633742
Meřicí, navig., optické, fotogr. a časoměr. přístř. (SKP: 332, 333, 334, 335)	3,631991987
Dvoust. mot. voz., motory do vozidel	3,622469098
Karosérie mot.voz., přívesy, návěsy, díly a přísl. (SKP: 342, 343)	3,431931747

Lodě, lokom., letadla, motorky, kola a jejich díly	3,419221761
Nábytek	3,057516319
Cennosti, hud. nástr., sport. potřeby, hračky (SKP: 362, 363, 364, 365, 366)	3,026781384
Druhotné suroviny	3,494890695
Energie elektrická vč. rozvodu	2,17081356
Vyrob. topný plyn, distr. potrubím	2,442595793
Pára, horká a teplá voda, vč. rozv.	2,791575857
Voda, její úprava a rozvod	2,102532029
Příprava staveníště	2,186647627
Konstrukce a práce hrubé stavby	3,141015308
Stavební montáže	2,893605144
Kompletační a dokončovací práce	-0,452684735
Pronájmy staveb. strojů s obsluhou	2,299892233
Obchod s motor. vozidly a jejich díly a přísluř. (SKP: 501, 503, 504)	2,849534617
Opravy a údržba dvoustop. mot.voz.	2,574691389
Maloobchodní prodej pohon. hmot	1,803764064
Zprostředkování velkoobchodu	1,893789031
Velkoobchod (SKP: 512, 513, 514, 515, 516, 517)	2,101474777
Maloobchod (SKP: 521, 522, 523, 524, 525, 526)	1,875537409
Opravy zboží pro os. potř. a pro domácnost	2,015854366
Služby v zař. hotelového typu, kempech aj. zař. (SKP: 551, 552)	2,28231939
Služby spoj. s podáváním jídel a nápojů (SKP: 553, 554)	2,378528641
Služ. záv. jídelen a dodáv. hot. jídel	2,497720757
Železniční doprava	2,390800449
Ostatní pozemní doprava	2,394566087
Služby spoj. s potrubní dopr.	1,783529547
Vodní doprava	3,926266481
Letecká doprava	3,096386832
Služby cest. kanc. a agentur	3,395523111
Pomocné činnosti v dopravě (SKP: 631, 632, 634)	2,238674822
Služby poštovní a kurýrní	1,77234597
Služby telekomunikací	2,096060984
Peněžní zprostředkování	1,791994078
Ost. služby fin. zprostředkování	3,702641273
Pojišťovnictví kromě sociál. zab.	2,91184809
Činnosti s úvěry a poj.	1,868557757
Sl. v obl. nemovit. s vlastním maj.	3,528273584
Pronájem vlastních nemovitostí	1,985284901
Zprostředkovatelské služby v oblasti nemov.	2,899095872
Pronájem automobilů	2,252091569
Pronájem ostatních dopr. prostř. a str. a zař. bez obsluhy (SKP: 712, 713)	2,433853021
Pronáj. zb. osobní potř. a pro dom.	2,496812811
Poradenská sl.v oblasti hardware	2,774803037
Dodávky a por.sl.v oblasti software	2,142632827
Služby souv. se zpracováním dat	1,911713079
Služby souv. s činností databank	0,390141749
Služby souv.s údrž.a opr.poč.str.	2,490812917
Ostat.sl.souv s provozem počítačů	2,376179413
Výzkum a vývoj	1,686267907
Služby právní,účetnic.,poradenství	1,881481801
Architektonické a inženýr porad.	2,684095362
Technické zkoušky a analýzy	2,092281254

Reklamní služby	3,026048979
Zprostř.slouby v obl.zaměstnanosti	1,670427477
Pátrací a bezpečnostní služby	1,744473624
Služby průmyslového čištění	1,96903865
Ostatní obch.slouby jinde neuved.	2,538572119
Veřejná státní správa	1,582467309
Poskyt.sl.společnosti jako celek	1,565396414
Sociální zabezpečení	1,729870635
Předškol.výchova a zákl.vzdělání	1,522655444
Poskytování středního vzdělání	1,445193073
Poskyt.vzděl.vysokoškolského	1,836896482
Poskytování vzdělání ostatního	1,722858004
Zdravotní péče	1,89335131
Veterinární péče	1,471889964
Sociální péče	1,744086787
Odstr.odp.vod,čištění města apod.	2,579713018
Činnosti spol.org.	2,482954134
Výroba, půjčov. filmů a videozáz.	2,465823817
Provoz rozhlasu a televize	1,940142903
Jiné kulturní činnosti a služby	2,156663578
Činnost zpravodaj.tisk.kanceláří	2,406782896
Čin.knihov.,arch.,muzeí aj.kult.zař.	2,029084887
Sportovní činnosti	2,504653609
Jiné rekreační činnosti	2,229790961
Služby ostatní	1,861390837
Služby domácího personálu	1

Zdroj: Vlastní zpracování na základě podkladových údajů
Českého statistického úřadu

Příloha 9: Regresní koeficienty pro výpočet dopadů turistických výdajů na rozpočet kraje

Kraj	Přepočítací koeficient
Hlavní město Praha	0,000539571
Středočeský	0,00233447
Jihočeský	0,001458748
Plzeňský	0,001228512
Karlovarský	0,000639446
Ústecký	0,001396939
Liberecký	0,000793371
Královéhradecký	0,00109183
Pardubický	0,00094149
Vysočina	0,001243744
Jihomoravský	0,001614476
Olomoucký	0,001144279
Zlínský	0,000890025
Moravskoslezský	0,001631098

Zdroj: Vlastní zpracování na základě zákona č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení daní

Příloha 10: Regresní koeficienty obcí Jihočeského kraje pro výpočet finanční efektů výdajů turistů na rozpočet obce

Obec	regresní koeficient	Obec	regresní koeficient
Adamov	0,0001201	Přeštěnice	0,0000791
Bečice	0,0000305	Putim	0,0001219
Borek	0,0002891	Rakovice	0,0000611
Borovany	0,0009477	Ražice	0,0001067
Borovnice	0,0000277	Sepekov	0,0003444
Boršov nad Vltavou	0,0003485	Skály	0,0000871
Bošilec	0,0000592	Slabčice	0,0000927
Branišov	0,0000558	Smetanova Lhota	0,0000761
Břehov	0,0000393	Stehlovice	0,0000289
Čakov	0,0000653	Tálín	0,0000407
Čejkovice	0,0000803	Temešvár	0,0000331
Čenkov u Bechyně	0,0000125	Varvažov	0,0000805
České Budějovice	0,0325723	Veselíčko	0,0000481
Čížkrajice	0,0000686	Vlastec	0,0000536
Dasný	0,0000693	Vlksice	0,0000402
Dívčice	0,0001624	Vojníkovi	0,0000308
Dobrá Voda u Českých Budějovic	0,0005375	Vráž	0,0000719
Dobšice	0,0000321	Vrcovice	0,0000387
Dolní Bukovsko	0,0004042	Záhoří	0,0001915
Doubravice	0,0000655	Zbelítov	0,0000781
Doudleby	0,0000927	Zběšičky	0,0000389
Drahotěšice	0,0000640	Zhoř	0,0000774
Dražíč	0,0000620	Zvíkovské Podhradí	0,0000464
Dříteň	0,0004076	Žďár	0,0000745
Dubičné	0,0000765	Babice	0,0000286
Dubné	0,0003167	Bohumilice	0,0000736
Dynín	0,0000882	Bohunice	0,0000131
Habří	0,0000281	Borová Lada	0,0001685
Hartmanice	0,0000489	Bošice	0,0000738
Heřmaň	0,0000384	Budkov	0,0000270
Hlavatce	0,0000390	Buk	0,0000998
Hlincová Hora	0,0000760	Bušanovice	0,0000674
Hluboká nad Vltavou	0,0012589	Čkyně	0,0003783
Homole	0,0002642	Drslavice	0,0000253
Horní Kněžeklady	0,0000366	Dub	0,0001156
Horní Stropnice	0,0004840	Dvory	0,0000192
Hosín	0,0002157	Horní Vltavice	0,0001773
Hosty	0,0000450	Hracholusky	0,0001387
Hradce	0,0000139	Husinec	0,0003298
Hranice	0,0000581	Chlumany	0,0000770
Hrdějovice	0,0003706	Chroboly	0,0001596
Hůry	0,0001153	Chvalovice	0,0000418
Hvozdec	0,0000239	Kratušín	0,0000185
Chotýčany	0,0000526	Křišťanov	0,0000551
Chrášťany	0,0001971	Ktiš	0,0001674
Jankov	0,0001022	Kubova Huť	0,0000256

Jílovice	0,0002733	Kvilda	0,0001075
Jivno	0,0000596	Lažiště	0,0000679
Kamenná	0,0000808	Lčovice	0,0000368
Kamenný Újezd	0,0005303	Lenora	0,0002061
Komařice	0,0000743	Lhenice	0,0004712
Kvítkovice	0,0000266	Lipovice	0,0000475
Ledenice	0,0005701	Lužice	0,0000136
Libín	0,0001032	Mahouš	0,0000416
Libníč	0,0000977	Malovice	0,0001808
Lipí	0,0001365	Mičovice	0,0001057
Lišov	0,0010735	Nebahovy	0,0001195
Litvínovice	0,0004469	Němčice	0,0000460
Ločenice	0,0001615	Netolice	0,0006522
Mazelov	0,0000560	Nicov	0,0000382
Mladošovice	0,0000878	Nová Pec	0,0002286
Modrá Hůrka	0,0000212	Nové Hutě	0,0000548
Mokrý Lom	0,0000245	Olšovice	0,0000140
Mydlovary	0,0000729	Pěčnov	0,0000287
Nákří	0,0000579	Prachatice	0,0031617
Nedabyle	0,0000692	Radhostice	0,0000537
Neplachov	0,0000924	Stachy	0,0003174
Nová Ves	0,0001550	Stožec	0,0002103
Nové Hradý	0,0007036	Strážný	0,0001767
Olešnice	0,0002074	Strunkovice nad Blanící	0,0003011
Olešník	0,0002026	Svatá Maří	0,0001426
Ostrolovský Újezd	0,0000378	Šumavské Hoštice	0,0000969
Petříkov	0,0000895	Těšovice	0,0000719
Pištín	0,0001415	Tvrzice	0,0000301
Planá	0,0000628	Újezdec	0,0000161
Plav	0,0000899	Vacov	0,0003574
Radošovice	0,0000546	Vimperk	0,0021013
Roudné	0,0001580	Vitějovice	0,0001245
Rudolfov	0,0005458	Vlachovo Březí	0,0004122
Římov	0,0001871	Volary	0,0010783
Sedlec	0,0001363	Vrbice	0,0000190
Slavče	0,0001473	Záblatí	0,0001163
Srubec	0,0003518	Zábrdí	0,0000174
Staré Hodějovice	0,0002438	Zálezly	0,0000792
Strážkovice	0,0000979	Zbytiny	0,0001265
Strýčice	0,0000111	Zdíkov	0,0004306
Střížov	0,0000464	Žárovná	0,0000285
Svatý Jan nad Malší	0,0001275	Želnavá	0,0000461
Ševětín	0,0003153	Žernovice	0,0000596
Štěpánovice	0,0001758	Bavorov	0,0003848
Temelín	0,0002612	Bělčice	0,0002780
Trhové Sviny	0,0011807	Bezdědovice	0,0000776
Týn nad Vltavou	0,0022219	Bílsko	0,0000620
Úsilné	0,0000821	Blatná	0,0016983
Včelná	0,0003544	Bratronice	0,0000181
Vidov	0,0000922	Březí	0,0000243
Vitín	0,0000811	Budyně	0,0000128

Vlkov	0,0000131	Buzice	0,0000424
Vrábče	0,0001446	Cehnice	0,0001241
Vráto	0,0000571	Čečelovice	0,0000455
Všemyslice	0,0002603	Čejetice	0,0002346
Záboří	0,0000936	Čepřovice	0,0000557
Zahájí	0,0000933	Čestice	0,0002455
Závraty	0,0000118	Číčenice	0,0001182
Zliv	0,0008611	Doubravice	0,0000660
Zvíkov	0,0000722	Drahonice	0,0000955
Žabovřesky	0,0001098	Drachkov	0,0000409
Žár	0,0000922	Drážov	0,0000736
Žimutice	0,0001761	Droužetice	0,0000318
Benešov nad Černou	0,0004168	Dřešín	0,0000766
Besednice	0,0002187	Hajany	0,0000274
Bohdalovice	0,0001139	Hájek	0,0000132
Brloh	0,0003017	Hlupín	0,0000276
Bujanov	0,0001526	Horní Poříčí	0,0000766
Černá v Pošumaví	0,0002582	Hornosín	0,0000217
Český Krumlov	0,0037331	Hoslovice	0,0000573
Dolní Dvořiště	0,0004173	Hoštice	0,0000420
Dolní Třebonín	0,0002935	Chelčice	0,0000993
Frymburk	0,0003823	Chlum	0,0000501
Holubov	0,0002451	Chobot	0,0000165
Horní Dvořiště	0,0001365	Chrást'ovice	0,0000677
Horní Planá	0,0006502	Jinín	0,0000430
Hořice na Šumavě	0,0002299	Kadov	0,0001100
Chlumec	0,0000190	Kalenice	0,0000258
Chvalšiny	0,0003110	Katovice	0,0003126
Kájov	0,0004011	Kladruby	0,0000394
Kaplice	0,0018748	Kocelovice	0,0000524
Křemže	0,0006577	Krajníčko	0,0000333
Lipno nad Vltavou	0,0001596	Kraselov	0,0000624
Loučovice	0,0004981	Krašovice	0,0000446
Malonty	0,0003707	Krejnice	0,0000205
Malšín	0,0000679	Krty-Hradec	0,0000329
Mirkovice	0,0001192	Kuřimany	0,0000098
Mojné	0,0000599	Kváskovice	0,0000305
Netřebice	0,0001268	Lažánky	0,0000206
Nová Ves	0,0001064	Lažany	0,0000212
Omlenice	0,0001279	Libějovice	0,0001230
Pohorská Ves	0,0001939	Libětice	0,0000236
Přední Výtoň	0,0001661	Litochovice	0,0000794
Přídolí	0,0002008	Lnáře	0,0001887
Přísečná	0,0000515	Lom	0,0000351
Rožmberk nad Vltavou	0,0001191	Mačkov	0,0000700
Rožmitál na Šumavě	0,0001611	Malenice	0,0001624
Soběnov	0,0000925	Mečichov	0,0000673
Srnín	0,0000657	Měkynec	0,0000117
Střítež	0,0001023	Milejovice	0,0000239
Světlík	0,0000985	Miloňovice	0,0000710
Velešín	0,0009358	Mnichov	0,0000658
Větřní	0,0009643	Mutěnice	0,0000482

Věžovatá Pláně	0,0000333	Myštice	0,0000876
Vyšší Brod	0,0007146	Nebřehovice	0,0000369
Zlatá Koruna	0,0001731	Němčice	0,0000279
Zubčice	0,0001016	Němětice	0,0000298
Zvíkov	0,0000164	Nihošovice	0,0000798
Báňovice	0,0000298	Nišovice	0,0000562
Bednárec	0,0000337	Nová Ves	0,0000291
Bednářeček	0,0000547	Novosedly	0,0000897
Blažejov	0,0001031	Osek	0,0001679
Bořetín	0,0000313	Paračov	0,0000270
Březina	0,0000420	Pivkovic	0,0000209
Budeč	0,0000578	Pohorovice	0,0000247
Budíškovice	0,0002111	Pracejovice	0,0000803
Cep	0,0000965	Předmíř	0,0000851
Cizkrajov	0,0001628	Přední Zborovice	0,0000188
Červený Hrádek	0,0000538	Předslavice	0,0000757
České Velenice	0,0008088	Přechovice	0,0000313
Český Rudolec	0,0002936	Přešovice	0,0001070
Číměř	0,0002277	Radějovice	0,0000111
Člunek	0,0001434	Radomyšl	0,0002994
Dačice	0,0020736	Radošovice	0,0001612
Dešná	0,0002087	Rovná	0,0000622
Deštná	0,0001765	Řepice	0,0000932
Dívčí Kopy	0,0000176	Sedlice	0,0003380
Dobrohošť	0,0000150	Skály	0,0000238
Dolní Pěna	0,0000446	Skočice	0,0000611
Dolní Žďár	0,0000421	Slaník	0,0000356
Domanín	0,0000936	Sousedovice	0,0000594
Doňov	0,0000272	Stožice	0,0000746
Drunče	0,0000176	Strakonice	0,0065449
Dunajovice	0,0000594	Strašice	0,0000527
Dvory nad Lužnicí	0,0000949	Strunkovice nad	
Frahelž	0,0000369	Volyňkou	0,0000302
Hadravova Rosička	0,0000152	Střelské Hoštice	0,0002357
Halámky	0,0000439	Škvořetice	0,0000855
Hamr	0,0000943	Štěchovice	0,0000606
Hatín	0,0000908	Štěkeň	0,0002100
Heřmanec	0,0000282	Tchořovice	0,0000672
Horní Meziříčko	0,0000316	Truskovice	0,0000480
Horní Němčice	0,0000267	Třebohostice	0,0000803
Horní Pěna	0,0001341	Třešovice	0,0000243
Horní Radouň	0,0000784	Úlehle	0,0000344
Horní Skráčkov	0,0000321	Únice	0,0000195
Horní Slatina	0,0000422	Uzenice	0,0000353
Hospřiz	0,0000990	Uzeničky	0,0000385
Hrachoviště	0,0000249	Vacovice	0,0000193
Hříšice	0,0000879	Velká Turná	0,0000442
Chlum u Třeboně	0,0005631	Vodňany	0,0017850
Jarošov nad Nežárkou	0,0002869	Volenice	0,0001495
Jilem	0,0000299	Volyně	0,0007505
Jindřichův Hradec	0,0063200	Záboří	0,0000790
		Zahorčice	0,0000196

Kačlehy	0,0000292	Zvotoky	0,0000201
Kamenný Malíkov	0,0000207	Balkova Lhota	0,0000305
Kardašova Řečice	0,0005855	Bečice	0,0000216
Klec	0,0000505	Bechyně	0,0013303
Kostelní Radouň	0,0000717	Běleč	0,0000574
Kostelní Vydří	0,0000437	Borkovice	0,0000744
Kunžak	0,0004194	Borotín	0,0001587
Lásenice	0,0001339	Bradáčov	0,0000203
Lodhéřov	0,0001724	Březnice	0,0000505
Lomnice nad Lužnicí	0,0004092	Budislav	0,0000999
Lužnice	0,0001101	Černýšovice	0,0000309
Majdalena	0,0001275	Dírná	0,0001321
Nová Bystřice	0,0008793	Dlouhá Lhota	0,0000432
Nová Olešná	0,0000356	Dobronice u Bechyně	0,0000351
Nová Včelnice	0,0005551	Dolní Hořice	0,0002401
Nová Ves nad Lužnicí	0,0001174	Dolní Hrachovice	0,0000383
Novosedly nad Nežárkou	0,0002053	Drahov	0,0000494
Okrouhlá Radouň	0,0000535	Dráchov	0,0000728
Peč	0,0001141	Dražice	0,0001901
Písečné	0,0001744	Dražičky	0,0000319
Pístina	0,0000591	Drhovice	0,0000451
Plavsko	0,0001147	Haškovcova Lhota	0,0000200
Pleše	0,0000549	Hlasivo	0,0000575
Pluhův Žďár	0,0001821	Hlavatce	0,0001093
Polště	0,0000288	Hodětín	0,0000486
Ponědraž	0,0000327	Hodonice	0,0000494
Ponědrážka	0,0000274	Chotěmice	0,0000341
Popelín	0,0001271	Chotoviny	0,0004222
Příbraz	0,0000638	Choustník	0,0001340
Rapšach	0,0001711	Chrbonín	0,0000414
Ratiboř	0,0000559	Chýnov	0,0005575
Rodvínov	0,0001148	Jedlany	0,0000197
Roseč	0,0000547	Jistebnice	0,0005436
Rosička	0,0000197	Katov	0,0000207
Slavonice	0,0006758	Klenovice	0,0001322
Smržov	0,0000365	Komárov	0,0000395
Staňkov	0,0000792	Košice	0,0001812
Staré Hobzí	0,0001694	Košín	0,0000152
Staré Město pod Landštejnem	0,0002253	Krátošice	0,0000289
Stráž nad Nežárkou	0,0002443	Krtov	0,0000391
Strmilov	0,0003657	Libějice	0,0000270
Stříbřec	0,0001319	Lom	0,0000384
Střížovice	0,0001502	Malšice	0,0004588
Studená	0,0006128	Mažice	0,0000355
Suchdol nad Lužnicí	0,0009240	Meziříčí	0,0000438
Světce	0,0000439	Mezná	0,0000316
Třebětice	0,0000759	Mladá Vožice	0,0006664
Třeboň	0,0024135	Mlýny	0,0000417
Újezdec	0,0000212	Myslkovice	0,0000866
Velký Ratmírov	0,0000658	Nadějkov	0,0002030
Vícemil	0,0000234	Nasavrky	0,0000135

Višňová	0,0000252	Nemyšl	0,0000839
Vlčetínec	0,0000207	Nová Ves u Chýnova	0,0000690
Volřířov	0,0002060	Nová Ves u Mladé Vožice	0,0000573
Vydří	0,0000362	Oldřichov	0,0000682
Záblatí	0,0000335	Opařany	0,0003572
Záhoří	0,0000316	Planá nad Lužnicí	0,0008156
Zahrádky	0,0000642	Pohnánec	0,0000166
Žďár	0,0000290	Pohnání	0,0000219
Županovice	0,0000178	Pojbuky	0,0000367
Albrechtice nad Vltavou	0,0002454	Přehořov	0,0000892
Bernartice	0,0003357	Psárov	0,0000482
Borovany	0,0000568	Radenín	0,0001517
Boudy	0,0000544	Radětice	0,0000703
Božetice	0,0001040	Radimovice u Táboru	0,0000173
Branice	0,0000734	Radimovice u Želče	0,0000887
Cerhonice	0,0000443	Radkov	0,0000434
Čimelice	0,0002423	Rataje	0,0000607
Čížová	0,0002706	Ratibořské Hory	0,0001950
Dobev	0,0001913	Rodná	0,0000348
Dolní Novosedly	0,0000548	Roudná	0,0001206
Drhovle	0,0001435	Řemíčov	0,0000233
Heřmaň	0,0000613	Řepeč	0,0000742
Horosedly	0,0000331	Řípec	0,0000741
Hrazany	0,0000747	Sedlečko u Soběslavě	0,0000285
Hřekovice	0,0001243	Sezimovo Ústí	0,0018214
Chyšky	0,0002897	Skalice	0,0001231
Jetětice	0,0000795	Skopytce	0,0000433
Jickovice	0,0000384	Skrýchov u Malšic	0,0000389
Kestřany	0,0001738	Slapsko	0,0000463
Kluky	0,0001385	Slapy	0,0001130
Kostelec nad Vltavou	0,0001405	Smilovy Hory	0,0001210
Kovářov	0,0004083	Soběslav	0,0018402
Kožlí	0,0000175	Stádlec	0,0001648
Králova Lhota	0,0000605	Sudoměřice u Bechyně	0,0001895
Křenovice	0,0000414	Sudoměřice u Táboru	0,0000657
Křižanov	0,0000244	Sviny	0,0000871
Kučer	0,0000520	Svratov	0,0000185
Květov	0,0000470	Šebířov	0,0001197
Lety	0,0000794	Tábor	0,0106874
Milevsko	0,0024186	Třebějice	0,0000255
Minice	0,0000130	Tučapy	0,0002039
Mirotice	0,0003053	Turovec	0,0000693
Mirovice	0,0004005	Ústrašice	0,0000687
Mišovice	0,0000701	Val	0,0000764
Myslín	0,0000254	Vesce	0,0000649
Nerestce	0,0000290	Veselí nad Lužnicí	0,0016484
Nevězice	0,0000475	Vilice	0,0000483
Okrouhlá	0,0000228	Vlastiboř	0,0000934
Olešná	0,0000284	Vlčeves	0,0000266
Orlík nad Vltavou	0,0000868	Vlkov	0,0000420

Osek	0,0000338	Vodice	0,0000637
Oslov	0,0001023	Zadní Střítež	0,0000138
Ostrovec	0,0001172	Záhoří	0,0000190
Paseky	0,0000696	Zálší	0,0000674
Písek	0,0085291	Zhoř u Mladé Vožice	0,0000254
Podolí I	0,0000901	Zhoř u Tábora	0,0000422
Probulov	0,0000160	Zlukov	0,0000616
Protivín	0,0012492	Zvěrotice	0,0000906
Přeborov	0,0000357	Želeč	0,0002183
Předotice	0,0001299	Žíšov	0,0000458

Zdroj: Vlastní zpracování na základě zákona
č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení daní

Příloha 11: Návrh programu pro simulaci vlivu turistických výdajů na rozpočet

Dopady výdajů turistů na rozpočet kraje / obce							
Počet turistů							
Počet strávených dnů							
Výdaje za pobyt na den/osobu		Kč					
			<i>Ubytování</i>		Kč		
			<i>Stravování</i>		Kč		
			<i>Doprava</i>		Kč		
			<i>Vstupné</i>		Kč		
			<i>Další</i>		Kč		
Hodnota přepočítacího (regresního) koeficientu							
Dopady na rozpočet krajů/obcí							
Navýšení krajského/obecního rozpočtu							
	o		Kč				
Efekty prodloužení doby pobytu							
Prodloužení o		1 den	2 dny	3 dny	4 dny	5 dnů	6 dnů
Zvýšení rozpočtu (Kč)							
Efekty zvýšení počtu turistů							
Zvýšení počtu turistů o		1	10	50	100	500	1000
Zvýšení rozpočtu (Kč)							

Po doplnění, může výsledek vypadat následovně:

Dopady výdajů turistů na rozpočet kraje / obce							
Počet turistů	30						
Počet strávených dnů	3						
Výdaje za pobyt na den/osobu	860 Kč	Ubytování	400 Kč				
		Stravování	230 Kč				
		Doprava	100 Kč				
		Vstupné	80 Kč				
		Další	50 Kč				
Hodnota přepočítacího (regresního) koeficientu	0,01						
Dopady na rozpočet krajů/obcí							
Navýšení krajského/obecního rozpočtu	o 112 Kč						
Efekty prodloužení doby pobytu							
Prodloužení o	1 den	2 dny	3 dny	4 dny	5 dnů	6 dnů	7 dnů
Zvýšení rozpočtu (Kč)	149	187	224	261	299	336	374
Efekty zvýšení počtu turistů							
Zvýšení počtu turistů o	1	10	50	100	500	1000	5000
Zvýšení rozpočtu (Kč)	116	149	299	486	1982	3853	18817

Příloha 12: Příklady turistického znečištění v Jihočeském kraji

Devastace historických a kulturních památek

Zdroj: Vlastní archiv autorky

Zábory půdy – Skiareál Lipno

Zdroj: Vlastní archiv autorky

Příloha 13: Příložené CD s výpočty ze SIOT 2005 a návrhem programu propočtu dopadů výdajů turistů na rozpočet

